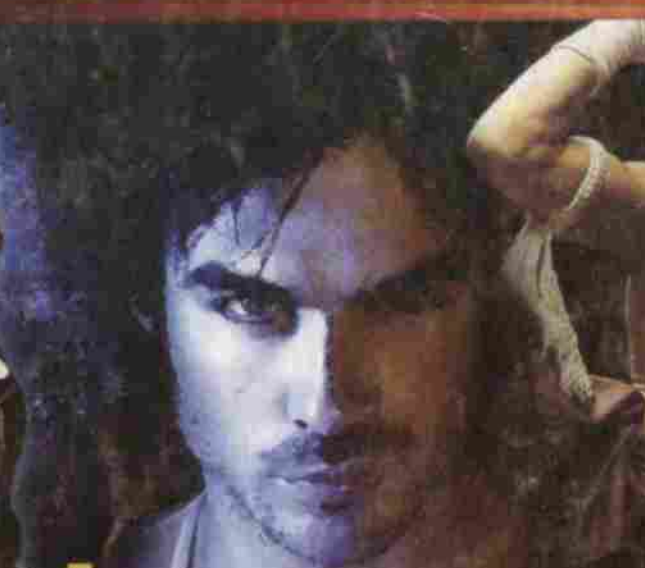

0-39700

291

БОКИЙ МИРЗО

ЎФРИНИНГ МУҲАББАТИ

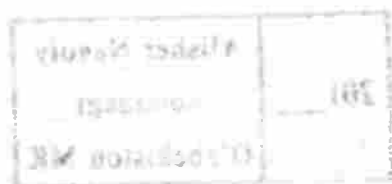
1

Боқий МИРЗО

ЎҒРИНИНГ МУҲАББАТИ

Р о м а н
(БИРИНЧИ ФАСЛ)

«НАМАНГАН» нашриёти
2012 йил

УДК: 821.512.133 - 31
ББК 84(5 У36).
М - 71

Ўзбек ағ-ти

M54

Шоир ва ёзувчи Бокий МИРЗОнинг ушбу асари қаҳрамон ҳаёт машаққатлари, рухий изтиробларни матонат билан енгиб, ўз йўлини топдим, деганда умр маъносини хато ўйлаганини тушуниб қолади. Тугилиш ва яшайдан мақсад - зўравонлар қўлида ўйинчоқ бўлиш эмас, қийналганларга ёрдам бериш, Ватанга хизмат унинг шаън-шаркати билан кўтариш эканини англагач, катта молдий даромад келтираётган ишдан воз кечиб, ота юртига қайтишни ўйлайди. Билагидagi куч, катта микдордаги молдий бойлиги, спортда эгаллаган маҳоратини Ўзбекистон учун сарф қилишга жазм этади.

Асарда қаҳрамонлар психологияси, феъл-атвори ва олдига қўйган мақсади ҳаётини ҳақиқатлар фонидa берилди. Ҳар биридаги адолат ва инсонни қадрлаш хислати эса умуминсоний туйғулар билан уйғунлаштириб юз берилди.

Асарини ўқиган ёшлар ҳаётга очик кўз билан қараш, катта мақсадлар билан киришни ўрганадилар, тақдир символариван бардош билан ўтиб, тўғри йўлни топишга тўртки оладилар, деган умиддамиз.

ISBN-978-9943-328-63-1

НГ $\frac{1014-2780,50-1491950}{1015-(15,0)-(03)}$

- © Бокий МИРЗО
- © «Ўғрининг муҳаббати»
«Наманган» нашриёти. 2012.240 б.

2016/124	Alisher Navoiy
6898	nomidagi
	O'zbekiston MK

кран
Ю-394000/2
АИБС

1- қисм

* * *

Инсон она қорнида пайдо бўлгач, қирқ биринчи кунни осмондан фаришталар тушиб, умри, жинси, ризқи, кимга уйланиб, қанча фарзанд кўриши ва қаерда, қандай бандачилик қилишини пешонасига ёзиб кетаркан. Бу ҳеч ким ўзгартиролмайдиган ТАҚДИР! Унга кўнганлар ҳаётдан рози, Яратганнинг марҳаматидан бахтиёр яшайдилар...

Ялмоғизлар фариштага, яхшилар махлуққа айланса, мутлақо ажабланманг! Унисини Аллоҳ тўғри йўлга солган, бунисини шайтон йўлдан оздирган! Эътиқод мустаҳкам, орияти баланд бўлишликни ЎЗИдан сўранг.

Ёмонларга инсоф, яхшиларга сабр-тоқат тилаш - эскилар иши эмас, бугунги одамлар тақдирида ҳам омад ва бахт сингари жилва қилади...

Қоронғулик нурга, одамзод эзгуликка ташна.

Болаликда ўрнашган иллат шайтон сингари одамни қабиҳ йўлларга бошлайди. Биз, кўпинча, ўғри ёки зинокорлар ўз ишини ҳузур қилиб бажаради, деб ўйлаймиз.

Йўқ! Улар оғир жиноятлар қилишаётганини билишади. Аммо не қилсин, ўрганган кўнгил. Разил ишларисиз дунё бир камдай туюлади уларга. Уларнинг ўз ҳаёт мезонлари, тириклик тамойиллари бор, аммо ундан кечган одамзод тўғри йўлдан кетаётганини кўриб турибмиз...

Қаҳрамоним - ЎҒРИ, тақдирдан тонмайди, ҳаром йўл билан мўмай бойлик орттирганлар мулкани ўмаради, баъзан "касби"дан нафратланади, виждони қийналади. Ана шу қийноқ имонини асрайди. Қалтис лаҳзада ажиб гўзалликка дуч келади-ю, "касби"нинг барча даҳшатини ҳис қилиб, юраги тозалана бошлайди, муҳаббат суруридан баҳраманд бўлишни истайди. Номини тозалаш учун мардлик билан қиз қалбидан жой олади... Келинг, у ёғини ўқиб кўринг, вақтингизга ачинмайсиз, мен кафил!...

Ярим тун. Атроф зулматдек қоронғу. Саксонга яқинлашган буви хуфтон намозидан кейин уйкуга кетган. Қўшни хонада бир текис нафас олиши эшитилиб турибди. Гоҳи уйқуси қочиб, у ёндан-бу ёнга ағдарилади.

Олим ярим тунда ўғирликка тушса, пардани тортиб қўйиб, ўртага шамни ёқали-да, бемалол ишлайверади, баъзан атайлаб шамни ташлаб кетади...

Бугун ҳам шу олатига риоя қилди. Ихчам, қоп-қора спорт формаси билан бошига қора ниқоб кийди. Ой чиқмаганлиги учун ҳамма ерни зулмат қоплаган. Эрта баҳорда сотиб олган янги велосипедини минди-да, қўшни қишлоққа жўнади.

Ботир Қаҳрамон аканинг қизи Интизорда уч миллион сўмга яқин тилла буюмлар борлиги ҳақидаги маълумотни унга сотган. Асли объект ўзиники эди, аммо Қозоғистондаги шериклари чақириб қолишгани учун улгуролмабди. Олимга ошириб юборди...

Манзил яқин қолганда Олим велосипедни ариқ бўйидаги ўрик тепасига илди. Шох-шабба орасида биров кўрмайди. Қолган юз метрча йўлни пиёда босди. Катта эшикнинг икки тарафидаги кузатув камерасига чап бериб, ўртада қора шарпадай тўхтади. Ҳар доим икки чўнтагида бир дастадан калит олиб юрарди. Бугун фақат бир дона холос.

Кеча тиланчи кампир ниқобида келиб, эшикдаги иккала қулф битта калит билан очилишини аниқлаган. Эшикда қолдирилган калитни эса чўнтагига солган, ҳозир ҳам шунга ишониб келган эди.

Секин ўрнидан туриб, қулфга калит солди. Хайрият! Панд бермади. Бундай вазиятда биринчи муваффақиятдан кейин муаммо чиқишини тажрибадан ўтказган Олим ҳушёрликни оширди. Дарвозахона, ҳовли жим-жит. Тансоқчи ётадиган хона деразасида хира нур бор. У ухлаётган бўлиши, аксинча, парда ортидан ҳовлини кузатиб телевизор кўраётган бўлиши ҳам эҳтимолдан холи эмас. Олим тезроқ нафас олади-ю, секин чиқаради. Имкони бўлса нафас олмасликка ҳаракат қилади. Девор ортидан жудаям секинлик билан писиб юради.

Тансоқчи кузатаётган бўлса, уни одам деб ўйламаслиги керак!

Иккинчи қаватга кўтариладиган зинапоя олдига келгунча хавотирли шарпа сезилмади. Ортидан биров келиб, бўйнидан қисиб олиши мумкинлигини хаёлдан қочирмаган Олим орқасига бир қараб олди. Ҳовлида тинчлик. Билинар-билинимас шамол дарахт баргларини шиттирлатади. Ток барглари орасида енгил овоз чиқариб эсади. Бу Олимга қўл келади.

Аввалги режасига кўра, у Қаҳрамон миллионнинг уйига кўча тарафдан тушмоқчи эди. Лекин деразаси "Ақфа" экан, фикридан қайтди. Уйдагилар тансоқчига ишониб бемалол ухлашларини, у ҳам ярим тунда мудраб қолиши мумкинлигини, агар уйғоқ бўлса, бўйнидаги нозик томирига уриб ҳушидан кетказишти ният қилиб, ҳовли томонни танлаган эди. Тансоқчини яхши танийди. Бир вақтлар бокс тўғарагига қатнаган, эпчил ва бақувват бола. Ҳарбий хизматдан қайтгандан кейин ишсиз юргани учун қариндоши Қаҳрамон ака тансоқчиликка олган. Олим у билан юзма-юз келиб курашмаган бўлса-да, имкониятларини яхши билади. Бир-икки марта шаҳар болалари билан уришганини кўрган, аммо айтарли мақтайдиган жойи йўқ. Агар у билан юзма-юз келиб қолса, бемалол пачоғини чиқариб ташлайди.

Зинапоядан ярим қават кўтарилгач, бироз тўхтаб атрофга кулоқ солди. Тинчлик. Иккинчи қаватга етиб боргандан кейин эса эшик тагида нафасини ростлади. Хайрият, коридор қулфланмаган. Ушлағичини пастга босиши билан очилди. Чўнтагидан латта олиб кроссовкаси тагидаги чанглари артди... Коридорга кириб, эшикни беркитгач, бир нафас дам олди ва ташқарини текширувдан ўтказди. Сўнг тўғри ва ўнг қўлдаги хонага кириладиган эшик олдига етиб ичкарига кулоқ солди. Одам шарпаси йўқ!

Тўғрида - Интизорнинг хонаси. Ёнида укаси яшайди. Олим тўғридаги эшикка яқинлашди. Аввал қулф тешигидан ичкарига қаради. Хонани мовийранг лампочка ёритиб турибди. "Эй, Худо! Ўзинг қўлла, ноумид қўйма!" Олим қавзани пастга босиши билан эшик очилди... У қимматбаҳо мебеллар, турли ҳашамларга эътибор бермай Интизор ётган диван тепасига келди. Бош тарафига ўтиб, бобоси қабридан олинган тупроқни устига сепди...

Катта-катта буюмлар кўзга ташланса-да, мовийранг лампочка жиҳозларни айқаш-уйқаш қилиб юборгандай, у истаган нарсаларни эса бу ёруғда топиб бўлмайди.

Интизор девор томонга қараб ухлаётган эди. Олим шамни ёқиб, дераза олдидаги столга жойлаштирди. Хона ёришиб, шоҳона жиҳозлар, гиламлар, мебеллар, сўнги русумдаги парда унинг эътиборини тортмай қолмади. Унг тарафдаги кичкина столга компьютер ўрнатилган. Олим хаёли чалғиганини сезди-ю, дарров хушини йиғиштириб олди. Қаерга ўғирликка кирган бўлса, ҳеч қачон асосий мақсаддан чекиниб, бошқа нарсаларга ҳуши кетмаган. Бугун кутилмаган воқеа шарпасини сезгандай, юраги безовта.

Диван ёнидаги тумбочка каттагина экан. Устида тилла занжир, исирға ва олмос кўзли узук турибди. Олим қувониб кетди. Ботир алдамабди. Тилла соат қаерда экан? У тумбочка тортмасини очиши билан қиз "Иҳим" дегандай овоз чиқарди-да, осмонга қаради ва шам ёруғи юзини яққол ёрита бошлади. Усти очилиб қолган, тунги кўйлаги лампа услубида тикилгани учун кўкрагининг тепа қисми ва билаклари очиқ, олмадай сийнаси ниҳоятда чиройли эди. Олимнинг юрагида алланарса "жиз" этди. Тилла соат эсидан чиқиб, қизга астойдил термулди. Ажабо! Қиз Европа рассомлари чизган гўзаллик маъбудасига ўхшарди! Ўзидан меҳригиё ва тароват таратиб, қуёнга ўхшаб нафас оларди. Қошлари нозиккина, қоп-қора, киприклари узун, юзлари оппоқ, лаблари кулиб тургандай мулойим. Чап юзидаги мошдай холи жозибасини янада ошириб турарди. Қизга маҳлиё бўлган Олим ҳинд киноларидаги латофатли маъшуқаларни эслаб, нима учун келганини ёддан чиқариб қўйди.

У қизга астойдил тикилса, илгари қаердадир кўрган, аллакимни эслатаверди. Аммо ким? Шунақа қизни қаерда кўрган? Ё ўзини кўрганми? Унда нега бировга ўхшатыпти? Нега эсига келмаяпти? Жуда-жуда қалбига яқин, худди жилмайиб юракка кириб келаётганга ўхшайди. Э, ҳаааа, эслади! Каратэ бўйича республика чемпионатида учинчи ўринни олганида вилоят маданият ва спорт ишлари бошқармаси бошлиғи ҳоким номидан чақириб, совға-саломлар берганди. Ўшанда деворда фойтунда кетаётган аёлнинг суратини кўрган, тагига қараса, "Нотаниш аёл.

Крамский" деб ёзиб қўйилган эди. Олим унинг беқиёс гўзаллиги-ю, мағрур табассумидан ҳайратланиб, шунақа чиройли хонимлар қаерларда яшайди, дея хаёл сурган эди. Назокатли қиёфаси, мағрур табассуми узоқ вақт хаёлидан кетмаган, ҳатто тушларига кириб чиққан эди. Мактабдан унга ўхшаш қизни излаган, аммо тополмаган. Ҳатто бошқа шаҳарларга мусобақага борганда ҳам ўхшашини учратмади, у ягона экан! Интизорнинг унга ўхшашлигини кўриб ҳайрати икки чандон ошиб кетди.

"Қиз болаям шунчалик чиройли бўладими?! Осмондан тушган фариштага ўхшайди-я!". Гарчи буюқ сургилмаган бўлса ҳам лаблари қип-қизил, жингалакка мойил сочлари ёстиғи узра ёйилган, оппоқ бўйнига чирмашган, йигитнинг эҳтиросини жунбушга келтираётган эди. Енгил нафас олиши ўзига ярашарди. Олим ана шундай хаёллар суриб турганда қиз яна бояғидай овоз чиқарди-ю, у томонга ўтирилди ва йигит тезлик билан парда ортига яширинди.

Қиз уйғониб қолса, шарманда бўлишдан қўрқмас, чиройига тўйиб термулиш барча қўрқувдан устун турарди. Бармоғи билан пардани суриб, Интизорга қаради. Ҳаяжонлари жунбушга келар, қиздан кўз узолмасди. Юзи билан босиб ётган ўнг қўли оппоқ, бармоқлари чиройли. Олим уни силагиси, иложи бўлса ўпиб олгиси келарди. Аммо тўсатдан нимага келгани эсига тушди-ю, хаёлини йиғиштира бошлади. Лекин зум ўтмай, яна иродаси бўшашди. Юраги қафасга тушган қушдай типирчилаб, хаёли остин-устун бўлиб кетди.

Номаълум куч сеҳрлаб, мақсадидан чекинтираётган эди. Олим кучини тўплаб қизга яқинлашди. Диванга бир қадамча қолганда ўзини қўлга олди. Аммо шу пайт кутилмаган янгиликка дуч келди. Деворда Интизорнинг каттагина сурати турар, расми ўзидан гўзал эди! Нигоҳларида "Нотаниш аёл"никидай мағрур табассум жилва қилар, қошлари алланарсадан чимирилган, яноғи томонга янги чиққан майсадек чўзилган киприкларида мафтун қилувчи сеҳр бор. Борлигидан ёшлик ифори, завқ-шавқ, қайноқ туйғулар уфуриб турарди.

Қизга тааллуқли яна бирор нарса кўриш умидида хонани кўздан кечирди. Столда китоб, дафтар варағига ёзилган хат бор. Кўз югуртирди. "Интизорбегим! - деб бошланганди

мактуб, - севгимни рад этаверманг, менга турмушга чиқсангиз, ҳақиқий маликадай яшайсиз. Хоҳласангиз, Гавайи оролларида "асал ойи"ни ўтказамиз, истасангиз Париж, Рим, Лондонни сайр қилдираман!..." "Ўҳху! Ваъдалар зўр-ку! Хат кимдан?" Шу савол билан мактуб охирини ўқиди. "Сизни жондан севиб қолувчи Шоҳбоз".

"Шоҳбоз! Вой аблаҳ, бу ерда нима қилиб юрибсан? Яна йўлимдан чиқдингми? Ҳали шошмай тур!" Олимнинг юрагига рашк ханжари санчилгандай бўлди. Узини чалғитиш учун очиқ турган китобга назар ташлади. Қиз Толстойнинг "Уруш ва тинчлик" романининг Наташа Ростовага бағишланган қисмини ўқиётган экан!

Қизнинг исми ИНТИЗОРБЕГИМ...

У диванда Наташа Ростовага ўхшаб ётар, нигоҳларининг мағрурлиги тик ўсган узун киприкларидан билиниб турар, ундан кўз узиш қийин эди.

Олимнинг юрагини нотаниш, аммо қайноқ туйгулар эгаллаган, тумбочкадаги тилла буюмлар кўзига кўринмас, ухлаётган гўзал ҳаммасидан қимматли, баридан азиз, қалбида уйғонган ҳиссиётлар булоқ сувидай тоза ва ширин эди...

У биринчи марта гўзаллик олдида ҳайратга тушди, тиз чўкди. Қиздаги чирой, нафосат ва латофат қалбини ларзага солиши, тоза ва самимий муҳаббат уйғота олиши ва нималарга қодирлигини тушунди, тушунди-ю бу қудратли туйғу олдида лол бўлиб қолди.

Аммо ҳозир шошилиш керак эди. У расм, китоб ва хатни қўйнига солиб, қизга яқинлашди. Олдида тиз чўкиб, юзларига термудди. Латофатли чеҳрасида янги жозибани сизди: қошлари қоп-қора, киприклари рассом чизгандек, тизилган майсадек узун, лаблари булбул қўйнига қўл солаётган гунчани эслатар, билинар-билинимас мўрти ўзига ярашган, юзидаги тиниқлик ва беғуборлик улғайиб келаётган энг тароватли ҳусни, нафосат ва бахтни ифодалаб турарди.

У қизнинг юзига юзини яқинлаштирди, яноғидан таралаётган илиқ тафтни сезиб, юрагини сархушлик қоплади. Нафас олмай, енгил титроқ ичида юзидан бир марта ўпди-ю, ортига бурилди ва шамни ўчирди...

Олим ҳовлига чиқиб, тансоқчи хонасида чироқ ўчганини кўргач, юраги "шув" этди. Вужудини ҳадик чулғади.

Ҳушёрликни ошириб, қаддини биров тиклаб олди. Аммо дарвоза томонга бурилиши билан забардаст қўл боши узра тушиб, бўйнидан қисди. "Тансоқчи!" Нафас олиши қийинлашиб, оёғи титради. Аммо ўзини қўлга олиб, уни бошидан ошириб отди. Тансоқчи ерга чалпак бўлиб тушди. Аммо ўрнидан туриб Олимга ташланди. Олим қўлтиғидаги расмни ерга қўйиб, рақибининг қўлини қайирди-да, киндигидан пастга тепди. Тансоқчи бир қўли билан унинг сочидан чангаллади. Олим оғриққа чидаб, унинг қўлини бор кучи билан қайирди. У Олимнинг сочини қўйиб юбориши билан бўйнига зарб еди ва "шилқ" этиб йиқилди...

У нарсаларни қўйнидан олиб, хонтахтага қўйди. Интизор мағрур табассум билан термулар, "Мени севган битта сиз эмас, ошиқларим сочимнинг толасидан ҳам кўп!" деётгандай чимирилиб турарди. Олим расмни қўлга олиб силади, ҳавас билан узоқ тикилди. Ҳиссиётлари ғалаён кўтарарди. Вужудини аллақандэй ёқимли, соғинчга ўхшаш туйғу эгаллаб борар, бундай тугёнга илк бор дуч келгани учун моҳиятини теран англолмас эди. Фақат қизни севиб қолганини, энди усиз туролмаслигини, туйғулари миллион-миллион сўмлик тилла буюмлардан қимматлигини тушуниб, бошини эгди-да, хаёл дарёсига гарқ бўлди...

Олим 7-синфда таҳсил олаётганда ота-онасининг бири-бирига меҳри қолмади. Руҳан бошқа-бошқа одамлар эканини тушуниб етишгандан кейин ортиқча азоб чекиш, умр охиригача ёқимсиз феъл-атворга чидаб, игна устида юргандай яшашни хоҳлашмади. Отаси юрагида анчадан бери сақлаб юрган, оилавий турмушга нуқта қўядиган гапларини очик айтгач, онаси монелик қилмади. Аччиқ гапларсиз икки томонга тарқаб кетишди. Ўрталаги қаровсиз, эгасиз ниҳолдай Олимни бувиси олиб қолди.

- Пешона экан-да! - деди буви ҳасратга чўмиб. Бу гапни Қозоғистонга кетган ўғли Санжарга айтдим, Россияга равона бўлган келини Настаринга гапирдим, азоб-уқубатлар остонасида чўчиб турган тирик стим нсварасига айтдим - Олим аниқ билмай қолди... Билганда ҳам изтироб чекаётган

қалби пароканда руҳиятининг олис кенгликларидан, қоронғу пучмоқларидан ўзи истаган таскинни тополмас, дунё ва одамлар, ҳаёт ва келажак тамойилларини кўз олдига келтиролмайдиган бола учун бу нарсалар жумбоқлигича қолаверарди...

У камгап, индамас бўлиб қолди. Бувиси эрталаб уйғотганда юрагида умидсизлик, руҳиятида тушкунлик сезади, ҳаётнинг аллақайси қатламларидан шодлик ва қувонч оқиб келишини истаса-да, ўзини овутадиган туйғу, суянадиган ишонч тополмайди.

Мактабга индамай бориб келиб, бир йилни ўтказди. Синфдошлари унинг борлиги, йўқлигини кўпам ҳис қилишмас, янги кийими йўқлиги учун байрамларда бирор гуруҳга қўшилиб, сайрга чиқмас эди.

Саккизинчи синфни битираётганда бувиси буюрган оғир ишларни ҳам бажара бошлагач, ўзини катта бўлаётганини сезди. Кекса аёлнинг меҳрини, рағбатини ҳис қилиб, кўксида қадр тушунчаси бўй кўрсатди.

Энди бир йилдан бери пул жўнатмаётган отасини тез-тез эслайдиган, онасини сўрайдиган бўлиб қолди. Бувиси унга маънос қарар, неварасининг янги ўсиб чиқаётган тикондай саволларига жавоб беришдан ўзини олиб қочар эди. Пенсияси зўрға икковларига етарди, шунда ҳам оилада, рўзғорда камчиликлар бисёр эди.

Онаси бир марта Россиядан қўнғироқ қилиб, Олимни нариги уйига келиб туришини, гаплашмоқчи эканини тайинлаган экан. У эртаси куни айтилган вақтда борди. Онасининг овозини эшитди-ю, йиғлаб юборди.

- Қачон келасиз, ойи?! Нега мени ташлаб кетдингиз? Дадам ҳам келмаяпти! - деди-ю хўрлиги келиб аппаратни қайтиб берди. Бироздан кейин онаси яна қўнғироқ қилди. Аммо ўпкаси тўлиб, ҳўнграб йиғлаётган Олим гаплашишни хоҳламади. Бир йилдан бери ҳатто овозига зор қилган онаси энг ширин ва заҳарли нарсага ўхшарди. Йиллар давомида боланинг соғинчи қаҳрга, нафратга айланиб улгурган эди. Каравотга бошини қўйганча йиғлайверди. Ҳеч ким юпата олмади. Бу вақтда онаси бувиси билан гаплашиб алоқани узиб қўйган эди. Холалари ялинса ҳам қолмади. Бувисининг олдига кетди. Ҳеч кимни кўришни, юпатишини истамас,

йиғлаб-йиғлаб ичини бўшатишни хоҳлар эди. Уни бирор киши ҳам тушунмас, қалби ғам-алам, тушкунлик ва ишончсизлик билан тўла эди. У ҳаётни, одамларни, яшашни, мактабни ва болаларни ёмон кўриб қолди. Бирорта бола дўст бўлмаслигини, ҳамма кийимингга, чўнтакдаги пулингга қараб ошна бўлишини ўйлаб, ўкиниб кетди. У ўзини болалар кўчага отиб юборган ташландиқ кучукдай ҳис қилар, ҳеч кимга керак эмаслигини ўйлаб, баъзан ўзини каналга ташлашни режалаштирар, уйларида нарида жойлашган тўрт қаватли "дом"нинг тоmidан ўзини ташламоқчи бўларди. Лекин булар иродасизликдан ўйланган чоралар эканини сезиб, ўзини қўлга оларди.

Саккизинчи синфни битираётганда синфдошлар боғдаги музқаймоқ дўконида ўтирмақчи бўлишди.

- Қўшиласанми, Олим? - деди қўшни синфдоши Карим, - болалар уч мингдан пул тўплашяпти...

- Бувимдан сўрайман...

Синфдошлар билан маза қилишни хоҳлаётган бўлса ҳам бувиси пул бериб бермаслигини ўйлаб, ўзини тийди. Аммо юрагида ўкинч, алам пайдо бўлди...

Синф раҳбарининг туғилган кунига совға олиш учун беш минг сўмдан пул тўплашаётганда индамай кетиб қолди. Аммо ортидан болалар анча гап қилишганини эшитди. Кунларнинг бирида бувисининг топшириғи билан у узоқ қариндошлариникига дастурхон ташлагани борди. Қайтишда боғдаги музқаймоқ дўкони ёнидан ўтаётиб, синфдоши Сардорни ота-онаси ва сингиси билан чиройли столда музқаймоқ еб, мусиқа тинглаб ўтиришганини кўрди-ю, юрагини алам туйғуси тирнаб ўтди. Хўрлиги келди. "Нега мен шундай оилада туғилмадим, пешонамга ёзилгани фақат ғам-алам, камситишми?" - дея ич-ичидан ҳасрати тошиб келди. Улар боғдан чиқиб, "Нексия"га ўтиришди. Сардор Олимни кўрди, аммо сўрашиш тугул, ҳатто қайрилиб қарамади...

Олимнинг назарида ҳамма бахтиёрлик, шодлик ва қувонч учун туғилган, фақат ўзи етишмовчилик, камситилиш, меҳрсизлик азобини тортиш учун дунёга келгандай эди. Афсус, ўзини қаёққа урмасин, вазияти ўнгламас, даврасига дадил кириб кетолмас эди. Бахтиёр ва хушчақчақ болаларга,

умуман ҳаёт гаштини сураётганларга чексиз нафрат билан қарарди. Она тилидан йил якунидаги ёзма иш учун келишганида унинг дафтари қолмаган, бувисидан пул сўраганда беролмаган эди.

Ўқитувчиси:

- Сенда доим шу аҳвол, а? - дея раҳми келгандай гапирди. Отаси ҳоким ўринбосари бўлиб ишлайдиган Шоҳбоз бу гапни бошқача тушуниб:

- Гадой... - дея пичирлади. Буни қизлар, болалар эшитди. Олимнинг қалбига найза санчилгандек, руҳияти ларзага келди. Шоҳбозга нафрат ва ғазаб билан қараганча ўрнидан турди, гавдаси кичиклиги учун уришиб энголмаслигини билиб, синфдан чиқиб кетди. Ўқитувчининг "қайт, мен дафтар бераман!" дейишига қулоқ солмади. Номус, ор ва ғурур юрагини ларзага солар, ўпкасини тўлдирар, у эса ғазаби, нафратини кимга сочишни, кимдан мадад кутишни билмасди. Мактаб яқинидаги қўл бўйига бориб, роса йиғлади. "Нима қилсам, пулим кўп бўлади, Шоҳбоз ва ошналарим мени камситмайди?"

"Кучли ва шафқатсиз бўл!"

Овоз ичидан келдими, панада туриб биров гапирдими, аниқ билолмай атрофга аланглаётганда яна такрорланди. Овоз танишдай, шиддат билан чиқар эди.

Меҳр тополмагани учун кимлар айбдорлигини ўйлашдан кўра, келажакда камситганлардан қасос олиш ва отасининг пули билан керилиб юрганларга кўрсатиб қўйишни кўнглига тугди. Ҳаётда енгиб чиқиш учун кучли ва шафқатсиз бўлишга қарор қилди ва бу овозни яхшилаб эслаб қолди...

Эртаси куни танаффусда Шоҳбознинг сумкасидан ўн минг сўм пул ва қўл телефонини олди. Пулни яширди, аппаратни дераздан гулхонага улоқтирди...

Кейинги танаффусда хонада жанжал бошланди. Синфда қий-чув, ҳамма бир-бирига гумонсираб қарашлар...

Шоҳбоз пули билан телефонини тополмай саросимада қолди. Сўраб-суриштиришди, ҳеч ким мен олдим, демади. Охири синф раҳбарини қақаришди.

- Гумонинг кимдан? - деди у.

Ҳамма жим. Шоҳбоз болаларга бир-бир қараб чиқди-да, Олимда тўхтади.

- Шу олган, кўзидан билиб турибман! - деди у томонга яқинлашиб.

Ўзини босиб индамайгина ўтирган Олим унга нафрат билан қараб қўйди-да, ўқитувчининг гапини кутди.

Шоҳбознинг ота-онаси байрамларда ўқитувчиларга совғасаломлар бергани учун ҳаммининг ҳурматига сазовор бўлган, унга барча ўқитувчилар ён босиб юришар эди.

- Сен олдингми, Олим? - деди ишонмайгина синф раҳбари.

Олим сирини яшираётгандай аввалига индамади. Сўнг бирдан дадиллашди.

- Нега мендан гумонсирайди? Мен олмаганман!

- Сумкасини титиш керак! - деди Шоҳбозга ялтоқланиб юрадиган Санжар.

Сумкаси, чўнтаклари титилди, ҳатто китобининг қатлари эринмасдан қараб чиқилди, аммо пул ҳам, телефон ҳам топилмади. Олим оқланган маҳбусдай дадиллашди. Синфда юзи ёруғ бўлди. Шоҳбоз туҳмат қилгандай изза тортиб қолди. Аммо миясида Олимдан бошқаси олмайди, деган фикр йўқолмади.

Дарслар тугаб, болалар уйга кетгандан кейин Олим пулни яширган жойидан олди, аппаратни гулхонадан топди. Бузилмаган экан! Эртасигаёқ шаҳар марказида арзонгаровга сотиб юборди... Бу - биринчи ўғирлиги эди...

Олим арзимаган пулга муҳтожликдан, бувисидан пул сўраш азобидан қутулди..

Тўққизинчи синфга ўтганда Тоҳирнинг туғилган кунида Шоҳбознинг чўнтагидан ўттиз минг сўмни шундай усталик билан олдики, эртаси куни у:

- Кеча аллақайси мараз ўттиз мингимни "шумо" қилибди!

- дея ҳайратини яширолмади. - Шунча эҳтиёт қилсам ҳам билмай қолибман, қойил-э, наҳот ичимизда профессионал ўғри бўлса?!

Кўпчилик Олимдан гумонсираган бўлса ҳам уни айблай олмади.

Кунларнинг бирида Олим Шоҳбозлар оиласи қариндошиникига тўйга кетади, деган хабарни эшитди ва панада пойлаб турди. Қоронғи тушгандан кейин Шоҳбознинг хонасидан икки юз доллар пул ва янги курткасини ўғирлаб чиқди. Шоҳбоз буни мактабда гапиролмади. Аммо у билан

якка қолишганда:

- Сен яқинда бир тийинга зор юрардинг, янги кийимларга, базмларга пулни қаердан оляпсан? - деди ўғирликларга ишора қилгандай.

- Дадам билан ойим беш юз доллар жўнатишган, яна саволлар борми? - деди кўзига дадил қараб. Шоҳбоз бир огиз гапиролмади. Олим уни мот қилгани, ўғирлиги омадли келганидан хурсанд эди. Бундан ташқари, чўнтагидаги пул унга куч ва жасорат бераётган эди.

Олим синфдошларидай гавдали, қўрқмас, унча-мунчасини бир зарб билан йиқитадиган бўла бошлади. Пахта мавсумидан кейин ўзининг кучли ва шафқатсиз бўлиш ҳақидаги шиорини эслади-ю тумандаги каратэ клубига қатнашга киришди. Етимликнинг оғир йилларида иродаси синовдан ўтган Олимнинг танаси чайир эди. Қўрқмас, кучликка интилаётганлиги яна бир карра куч берар эди. Олти ойдан кейин туман мусобақасида биринчи ўринни олди. Буни ўқувчилар ҳам, ўқитувчилар ҳам кутишмаган эди. Синфдошлари ҳурмат билан қарайдиган, ҳайиқадиган бўлишди. Вилоят мусобақасида унга тенг келадиган топилмади, олтин медаль билан келганда эса мактаб фахрига, туман ардоғидаги каратэчига айланди. Республика мусобақасига тайёргарлик жараёнида учта катта ўғирликка қўл урди. Биринчисида наша савдоси билан шуғулланадиган "Асқар босс"нинг тилла занжири, иккинчисида Исмат "процентчи" (катта пулни фоизга берарди)нинг минг долларини, учинчисида эса Зумрад "долларчи"нинг икки минг уч юз долларини ўмариб чиқди.

Афсус, республикада биринчи ўринни олиш нияти амалга ошмади. Учинчи ўрин насиб этди. Аммо туман ва мактабдагилар совға-саломлар, мақтов ёрлиқларига, мадҳу саноларга кўмиб ташладилар. Яқиндагина бировнинг назарига тушмаган, чекка-чеккада болаларга қўшилмай юрган бола ҳамманинг тилидан тушмайдиган голибга айланди. Энди Шоҳбоз ҳам, унинг ёнидагилар ҳам ялтоқланиб келишар, тушликка таклиф қилишар, аммо унинг пули кўплигидан ҳайратга тушишмас эди...

Ўнинчи синфда ҳам турли мусобқаларга қатнашиб

турди. Республика даражасида шуҳрат қозонолмаган бўлса ҳам ўз қуввати, эпчиллиги ва салоҳиятини ушлаб турди. Бироқ баҳорда аллақандай мусобақада қўшни қишлоқлик ўзига ўхшаган Ботир деган етим бола билан танишди-ю, анча ўзгариб қолди. Ботир Умар миллионернинг янги "Нексия"сини олиб қочишни таклиф қилди.

- Қирғизистонга олиб ўтиб сотамиз! - деди у.

Аммо Олим ишонмади.

- Битта "Ласетти"ни шундай қилганман, - деди Ботир, - постдагилар билан ўзим гаплашаман, менга далда бўлиб турсанг бас, фойда арра!

- Қанча қолади?

- Сенга уч минг "кўки"дан тегади!

Олим қизиқиб қолди. Шоҳбозларни товони билан янчиб ташлайдиган вақт келганини ўйлаб, рози бўлди...

Аммо улар машинани сотиб келганларидан кейин изларига тушган орган ходимлари уч кунда топиб олишди. Икковларини қамаб қўйишди.

Олим каратэчи сифатида ҳатто вилоятда ҳам танилгани учун туман раҳбарлари ўртага тушиб, уни жазодан қутқариб қолишди. Аммо номига ёпишган "ўғри" деган тамгани ҳеч ким йўқота олмади. Уни ҳурмат қилаётган синфдошлари, маҳалласидаги ўртоқлари бошқача қарайдиган бўлишди. Буни сезган синф раҳбари: - Олимжон ёшлик қилди-да, - деди синфда, - ҳаммаям адашади. У хатосидан тўғри хулоса чиқариб олган!

Аммо Олим тўғрисидаги шубҳалар кучайди. Каратэдан топган обрўси туфайли уни ҳеч ким "Олим ўғри" демаса ҳам, шаҳардаги ўғирликлар унинг номи билан боғланиб улгурган эди...

У мактабни битириб, ўқишга киролмади. Ишламай, ўқимай юргандан кейин кўпчилик назаридан тушди, мусобақаларга чақирмай қўйишди, чунки янги, ёш истеъдодлар баландроқ чўққиларни забт эта бошлашган эди. Кераксиз тошдай бир чеккада сурилиб қолгани асабига тегарди. Бу қисмат Олимга алам қилиш билан бирга, кучли ва шафқатсиз бўлиб эришган натижаларини эсга солар эди...

Шоҳбоз мактабни битиргандан кейин институтга киришга кўзи етмади. Отасидан катта пул олиб, бизнес қилишни режалаштирди. Лекин дадаси пул беришдан аввал университетнинг ҳуқуқшунослик факультетига ҳужжат топширишни талаб қилди.

- Уқимасанг бўлмайди! - деди Ҳамидулла ака унга жиддий қараб, - Дипломсизларни амалдорликка қўйишмайди, келажакда итнинг кейинги оёғи бўлиб юрмоқчимисан? - деди у шаҳодатномасини олган куни.

- Кирилмасам болалар олдида шарманда бўламан, дада, - деди ўзича дарсларга қатнашмаганини яшириш учун. Дадаси эса:

- Бир йўлини қиламиз! - деб уни кўндирди.

Имтиҳон куни Шоҳбоз билдики, саволлар мураккаб, ўнлаб мавзулар унинг учун мутлақо бегона. Лекин дадаси ваъдасига биноан "йўлини қилди". Кичкинагина "Нокиа"ни бериб:

- Уйимизда тарих, инглиз тили, ўзбек тили ўқитувчиси менинг телефонимда бўлади. Саволларга жавобни телефонда оласан, - деди.

- Қандай?... ҳайрон бўлди Шоҳбоз.

Тарих ўқитувчиси тушунтиргандан кейин у ҳамма сирни англаб етди. Ва имтиҳон куни улар айтганидай иш тутди. Натижалар эълон қилинганда бу усул ёмон эмаслигини тушунди: шартнома асосида ўқишга кирибди...

Ун беш кунча ўқилгач, талабаларни чекка туманга пахта теримига олиб кетишди. Аммо у далага бормаслик учун тиббий маълумотнома, протокол тайёрлаб овора бўлмади. Масъул одамга юз доллар қистириб, икки ой бизнес қилиб юраверди... Ўқиш бошлангандан кейин ҳам ёлчителиб дарсга бормади. Таҳсил олишга юрагидан қизиқмагани учун дарслар зерикарли, тушунарсиз, ҳатто кераксиздай туюлар, назарида институтда ўқимасдан ҳам катта пул топиш, данғиллама уйлар қуриб, рақибларни синдириб, бой-бадавлат яшаш мумкин эди. Дадасининг фикрича, институтни битириб диплом олмаса, амал зинапояларидан кўтарилмади. Ҳатто тузукроқ ишга олишмайди. Расмий ташкилотлар, хусусан, ҳокимият олдида обрўси бўлмаган одамни эса кўпчилик

хурмат қилмайди. Шоҳбоз دادаси билан тортишмайди, аммо фикрларини тўғри деёлмайди ҳам. Кези келганда нима айтса "Хўп бўлади" дейди-да, ишини битириб кетаверади. Бизнесда, таниш-билишлари ўртасида ўз ўрнини эгаллашида отасининг обрўси, амалидан фойдалангани учун унча-мунча гапларига гаши келса ҳам бош ирғаб қўя қолади.

Баъзан:

- Институтни битирсанг, фалон ташкилотга жойлайман, икки йил ишлаб прокурорга ёрдамчи бўласан, кейин терговчиликка ўтказдираман, озгина кунт қилсанг, шаҳарлаги нуфузли шахсга айланасан, - дейди. - Лавозиминг бўлса, одамлар тўрға ўтқазишади, кўча-кўйда икки букилиб салом беришади. Ишлари тушганда ўзингни жиддий, виқор билан тутсанг, оёғингни ўпишади, оёзингга сиққанини келтириб беришади. Бир мартада топган пулингни оддий одамлар бир йил эшакдай ишлаб жамғаради!

Ҳамидулла ака буларни кўп гапирган, аммо самарасини кўрмагани учун қайта-қайта айтаверади. "Ҳали ёш-да! - деб ўйлайди, - сал эси кириб амалнинг мазасини тушунгандан кейин ўзи олдимга келиб, "Дада, фалон жойни гаплашиб беринг!" деб ялинади".

Лекин Шоҳбоз кечгача машина чопиб, катта-катта пул топишни, ўзи хоҳлагандай яшашни истайди. Унинг фикрича, уйлариинг данғиллама, пулинг кўп бўлса, охири русумдаги машинада юрсанг, одамлар соянгга салом бераверади. Аксинча, галстук тақиб олифта юрсанг, идорада саккиз-ўн соатлаб ишлаб, аллақандай тadbирларда қоғоз тўлдириб чопсангу мирқуруқ бўлсанг, гадой ҳам бир тийинга олмайди... - деб ўйлашдан чарчамайди.

У دادаси таништириб қўйган одам билан бозордан арзонга озиқ-овқат маҳсулотлари олиб, давлат таъминотидаги муассасаларга қиммат нархда сотади, пулини унинг фирмаси ҳисобига тушириб, эртаси куни ўз ҳиссасини нақд пул билан ўзлаштиради.

Бир йил шуғулланса, "Ласетти" олади. Бундан ташқари, дадасининг ҳимоясидаги фермердан икки гектар ер олди ва эрта баҳорда картошка эктирди. Омадини қарангки, ўша йили картошка қиммат бўлиб фойданинг тагида қолишди. Шаҳардан бир хонали квартира ва янги "Некея" харид қилди.

Имтиҳон муаммо бўлмай қолди. Уч юз долларни синов дафтарчасига солиб, таниш домлага берса, ҳамма баҳоларини қўйдириб беради. Энг муҳими, баҳолар "беш" бўлиши шарт эмас... Ҳомий илтимосига кўра, ҳар замонда институтда бир-бир кўриниб қўйса бас!...

Ана шундай кунларда Шоҳбоз институтдан қайтаётган Интизорни кўрди-ю, юраги "жиз" этди. Пулдан бошқа нарсани тан олмайдиган йигит уни суриштирди: дадасининг имкониятлари Ҳамидулла аканикидан ўн баробар катта экан!! Аммо тушкунликка тушмади. Факультетга излаб бориб, маҳалладошлари орқали у билан танишди. Аввалига айрим кунлари, бир-икки ҳафта ўтгандан кейин ҳар куни дарсдан чиқишини пойлаб, машинасида олиб кетадиган бўлди. Интизор мақсадини тушуниб қолди. Музқаймоққа, тушликка таклиф қилиб, совға-саломлар беравергандан кейин ўзини тортди.

У факультет олдида кутиб турганда Интизорни дадасининг "Мерседес"и олиб кетар, баъзан орқа эшикдан қочиб қолар, тасодифан учрашиб қолса, қариндошимизникида қоламан ёки ўртоғимникида дарс тайёрлаймиз, деган баҳона билан машинасига чиқмас эди. Сабаби, Шоҳбоз машинада олиб юришу, совғалар билан яхши кўришини билдирган бўлса ҳам унинг кўнглини сўрамаган, ҳатто кимни севиши билан қизиқмаган эди. Қолаверса, унинг инсон ва ҳаёт қадрини пул билан ўлчагани қиз аллақачон тушуниб етганди. Интизор - бундай йигитларни ёқтирмайди... Фикрича, сўнгги русумдаги "иномарка" машинани ҳаракат қилган ҳар қандай одам олиши мумкин, уйларини данғиллама қурса бўлади, катта пулга эриша олади, аммо яхши дўст, қалбингни тушунадиган садоқатли ўртоқ бўлолмайди, маънавий бойликка заҳмат чекиб эришилади. Одамийлик қондаларини ҳалол яшаб, инсонлар билан муомала қилиб ўрганилади. Буни унга ўттиз йилдан ортиқ ўқитувчилик қилган бувижониси ўргатган.

Олимдаги хатни Шоҳбоз бир ҳафта олдин ёзган бўлса ҳам, Интизор ҳалигача жавоб бермаган, ҳатто бу ҳақда ўйлаб кўрмаган эди. Лекин у ортидан юравериб, кўнғироқ қилавериб, SMS жўнатавериб жонига теккани учун Интизор бу ишни бир ёқлик қилмаса бўлмайди, деган қарорга келди...

Дугоналаридан маслаҳат сўрашни эп кўрмади, китоблардан нажот излаб, "Уруш ва тинчлик"ни қўлга олди. У бир вақтлар шу роман асосида ишланган бадий фильмни завқ билан томоша қилган, Андрей Болконский ва Наташа Ростова ўртасидаги қайноқ муҳаббат, Пьер Безуховнинг пинҳоний ва омадсиз севгиси, жазманлар муносабати ва ёзишмаларига роса қизиққан эди. Бу воқеалар китобда қандай ифодаланган? Зора, саволимга жавоб топсам, деган умидда мутолаа билан банд эди...

Олимнинг мақсади уч миллион сўмлик тилла буюмларни ўмариш эди. Муҳим маълумотларни етказгани учун Ботирга икки юз минг узатган. Энди баридан кечди...

Мақсаддан чекиниб, қалб амрига бўйсунган Олим эрталабгача ухламади. Руҳиятини эгаллаган ларза алангадай гувиллаб борарди. У ўзини қўлга олишга қийналар, тасодифнинг сеҳрли шуъласи дунёдай кенг кунгилнинг барча пучмоқлари, хилват гўшаларини ёритган, у дақиқа сайин ёрқинлашиб борарди. Ташқарига чиқиб, ҳовлини айланди. Яна хаёлида уйқудаги малика! Кўчага чиқиб осмонга термулди: ой ўрнида Интизор жилмайиб турибди!. Ҳовлисидаги ариқ бўйида ўтирди: қиз кўшиқ куйлайди. Шамолда шитирлаган япроқлар эмас, Интизор севги тўғрисида шивирлаётгандай

Жойига кириб ётганда бувиси бомдод тадоригини кўра бошлади. Намозни ўқиб бўлиб, уйга киргач, эрталабки бадантарбия билан шуғулланиш ўрнига невараси ҳамон ухлаб ётганидан ҳайрон бўлди. Икки йилдан бери бунақасини кўрмаган...

- Олимжон, болам! Ўзингмисан?

У чўчиб уйғонгандай кўзларини қисиб, бувисига ўгирилди.

- Шунчалик чарчаб нима иш қилдинг?

- Эна, - ўзини уйқусирашга солди у, - ухлаб қопман!

- Турақол, болам, ҳозир чой дамлайман!

Бувиси ҳеч нарсани сезмаганидан севинган Олим кийиниб, ташқарига чиқиб кетди. Ҳовлида у ёқдан бу ёққа югуради:

- Бир, икки, уч, тўрт! - деб машқлар бажарар, бўртиб чиққан мускуллари таранглашиб борарди. Ўтириб турганда, оёғини осмонга қилиб, икки қўли билан ҳовлининг бу бошидан у бошигача юрганда ҳам, ҳовлини айланиб юрганда ҳам кўз олдидан Интизор кетмас, ҳамма ишини кузатиб, илҳом бағишлаб, туйғуларини дарёдан тошириб турганга ўхшарди. Туни билан бир дақиқа кўз юммай, дам олмаган бўлса ҳам машқларни ғайрат, шиддат билан бажарар, Интизорга бўлган ҳиссиётлар куч-қувватини ошириб-тошириб юбораётганга ўхшарди...

Лекин юрагини ғаш қилган, дарди дунёсини зулматга тўлдирган бошқа бир ғам бор эди. Бу - Шоҳбознинг хати! Берган ваъдалари...

Кечаси Интизорнинг суратини томоша қилиб бўлгандан кейин хатни қайта - қайта ўқиб чиқди. Гоҳ юраги музлайди, гоҳ тандирдай қизиб кетади. "Менга розилик берсангиз ўзингизга яхши! Мабодо... Қандай қилиб бўлса ҳам ниятига етадиган одамман!" Хат сўнгида юракнинг найза тешиб ўтган суратини чизган ва "Бугун дарсингиз уч пара, 12:30 да бўшайсиз, мен факультет йўлагига кутиб тураман. Уйга келгунча ҳамма гапни гаплашиб оламиз. Хўпми, асалим?!" билан якунланган эди.

"Интизор алданиб қолмасмикин?" Унинг ташвиши шундан эди.

Интизор умрида Шоҳбоздай хира пашшани кўрмаган. Дарсдан чиқса ҳам, уйда юрганда ҳам, тўйга борса ҳам тинчитмайди. Телефонда қўпол-қўпол гапирса ҳам суйкаланиб келаверади. SMSларига жавоб бермаса ҳам жўнатаверади. Шундай кунларда дугонаси "Уруш ва тинчлик" китоби тўғрисида гапириб қолди. Киносини эслади-ю, шаҳар кутубхонасидан романни топди.

Бу йил биринчи курсни тугатаётгани учун хаёлида фақат ўқиш, ўрганиш, инглиз тилини мукаммал эгаллаш. Европа мамлакатларидан бирига бориб таҳсилни давом эттириш.

Юраги тор, инжиқ бўлишига қарамай сабрли. Дадаси ҳамма шароитни яратиб қўйган бўлса ҳам талтайиб кетмайди,

мўлжаллаган ишини охирига етмагунча кўнгли тинчмайди. Утган ҳафта курс раҳбари инглиз тилидан 200та сўз ёдлайсан деган эди. Иш билан бўлиб бажаролмади. Оила кечки таомга ўтирганда у келмади. Онаси Дилобар бир неча марта:

- Қизим, овқатинг совиб қоляпти! - деса ҳам стулдан турмади.

- Инди (укаси шундай деб чақиради) стулга ёпишиб қолган! - калака қилди укаси.

Барибир у келмади. Уч-тўртта печенье билан бир стакан кофе олиб, хонасида дарс қилаверди.

- Бунақада касал бўп қоласан-ку!

Онасининг зорланиши натижа бермади. Икки кун ишлаб, раҳбарига топшириқни айтиб бергандан кейин кўнгли жойига тушди.

Кечки пайт ёқтирмаган дугоналари чақириб келса, бир соат гийбатлашишдан китобни афзал билади.

Дарсхонасига бирор киши кирса-ю, ҳеч нарсага тегмай чиқиб кетса ҳам дарров фаҳмлайди. Нарсасининг жойи ўзгариб қолса, зарур китобини олган бўлса жанжал-тўполон қилиб юборади. Ҳаммаси жойига тушмагунча тиним билмайди.

Ўша куни "Уруш ва тинчлик"нинг Наташа Ростова билан боғлиқ бўлимини мутолаа қилаётган эди. Бир неча саҳифа ўқигандан кейин вужудида чарчоқ сизди. Ўрнидан туриб уйку қочирадиган машқлар билан шуғулланди. Озгина ўқигандан кейин уйку ва чарчоқ вужудига бостириб кира бошлади. Кўзи юмилиб кетавергани учун саҳарда туриб ўқишга қарор қилди. Эрталаб турганда хонада нимадир содир бўлганини сизди. Бегона ис туйди. Аммо нималигини англаб етмади. Сўнг китоби йўқолганини билди. Уни излаб чарчагач, девордаги сурати ғойиб бўлганини, бироздан кейин эса Шохбознинг хати қанот чиқариб учиб кетганини фаҳмлади.

- Ким олган бўлиши мумкин? - таажжубланди у, - укам Шухрат эшикни очмайди. Ойим олмайдилар. Дадам хонамга назар солган эмаслар... Ўғри кирганда тақинчоқларимни йиғиштириб кетарди. Хўш, ўғри деса ўғримас, соғ деса соғ эмас, ким?

Юрагида чўчиш, кўрқишга ўхшаган аллақандай ёқимсиз туйғу пайдо бўлди. Ҳовлида пойлоқчи бор, шу чоққача бемалол

ётиб турган, буюмини йўқотмаган эди. Бу - биринчи ҳодиса! Қиз кўнглини гаш қилган иккинчи зарба - йўқолган буюмлар оддий, аммо фақат ўзига тегишли. Компьютер ёки телефон аппарати, тилла буюмлар гумдон бўлганда оила мулки сифатида ҳамма қайғурарди. Ичини икки карра гаш қилаётган ҳодиса - Шоҳбознинг хати йўқолганини ота-онасига айтолмайди. Китоб - янгисини топса бўладиган нарса... Аммо нафақат ота-онаси, ўзи яхши кўралиган расми изсиз кетгани ўйлантириб қўйди. "Расмимни китобга қўшиб олиб кетган! Уйдагиларга билдирмай пойлоқчидан секин сўрайми?.."

Уни ҳайратда қолдирган иккинчи ҳодиса - ҳар кунгидан кеч уйғонди! Анчадан бери бунча ухлаганини, ланж, бўшашиб турганини эслолмайди! Нсга шунақа, сабаби бўлиши керак-ку?!

Саволларга жавоб тополмай ташқарига чиққанида пойлоқчи Наримон ака итга овқат бераётган, нигоҳларида тунги ҳодиса билан боғлиқ аломат кўринмасди. Интизор яна сичковлик билан унга тикилди.

- Тинчликми? - атайлаб сўради у.

- Ҳаммаси жойида, Индиҳон, асал! - одатдагидай эркалаб жавоб берди пойлоқчи.

Унинг сўзи Интизорнинг хаёлини остин-устун қилди. "Тўхта! Шоҳбоз хатида "Асал ойи" ни гапирганди. Ўша келмадимикин? Ўтган ҳафта "Расмга тушайлик, ё битта расмингиздан беринг", деб сўраганда рози бўлмаган. Шунинг учун расмни ўғирлаб кетган, дейлик, унда хат билан китобни нимага олади? Ё зериккан, бошқасига ўтиб кетган!"

Нонушта охирлаб қолганда хонага Наримон кириб келди.

- Бзовта қилганим учун узр, - деди оила бошлиғига, - Ярим тунда бўлган воқеа ҳақида билдириб қўймоқчиман!

Интизор унга ялт этиб қаради. Ўзи билан боғлиқ гап бўлишини ўйлаб, хушёр тортди. "Ўғирланган нарсалар ҳақида билармикин?"

- Қандай воқеа? - ҳайратланди Қаҳрамон ака.

- Соат иккиларда ҳовлида бир қора шарпани (кейин билсам ниқобли одам экан) кўриб қолдим, ўрмалаб уйга кирди, озгина ўтгач, яна шу тахлит ортига қайтди. Дарвозага яқинлашганда ортидан бориб бўйнидан бўғдим. Аммо эпчил экан, қочиб кетди (У гафлатда қолганини ўғрининг

эпчиллиги билан хаспўшламоқчи бўларди гўё). Бирор нарса ўғирлаганини сезмадим. Олишаётганда қўлтиғидан расмга ўхшаш нарса тушди. Қочиб кетгач, тополмадим. Худди хаёлда, ё тушда содир бўлгандай тез ўтди. Эрталаб ҳаммани соғ-саломат кўриб хотиржам бўлдим, аммо сизга айтиб қўйишни вазифам деб биламан.

Кутилмаган воқеадан ҳамма ҳайратда қолди. Кимнидир кўнглидан "Наҳотки!", бировниқидан "Йўғ-э!", яна бошқасиникидан "Бўлиши мумкин!" деган таажуб ўтди. Ким қандай қабул қилганини бирданига билиб бўлмаса ҳам хонани оғир ва саросимали жимлик эгаллади. Кейин бир-бирларига "Сен билмадингми?" дегандай қараб олишди. Ҳатто ҳаммаларида кўркув пайдо бўлгани яққол сезилиб турарди. Ота-она қизидан хавотирда.

- Ниқоби қанақа экан? - болаларча қизиқиш билан сўради Шўҳрат кўзлари ёниб, - кинодагига ўхшаган қорами? Ечиб олганингиз-да, мен кийиб юрардим!

Интизор бироз ваҳимага тушди. "Қора ниқобли одам! Хонамга кирганини сезмаганимга ҳайронман! Бояги фикрим хато экан. Шохбоз бунчалик эпчил эмас, лаққа гўшт. Демак, ўғри кирган! Ё у одам ёллаганми?!" Интизор бу фикрларимни ёнимдагилар билиб қолмасин, дегандай аввал кўзларини юмиб олди, сўнг ерга қаради. Аммо ҳадик, ваҳима аралаш туйғулар кўзларига изтиробга ўхшаб қалқиб чиққанини кўпчилик кўрди.

Наримон парво қилмай:

- Шунинг учун, - деб давом этди, - қимматбаҳо нарсаларни кўздан кечириб қўйсангизлар!

Қаҳрамон аканинг юрагини хавотир қоплади. "Янгилик! У ким, нега кирган, шаҳарда Наримондан кучли, Наримондан эпчил одам йўқ-ку? Бир гап бор! Чорасини кўрмаса бўлмайди".

- Так, послушайте меня, - оила аъзоларини ўзига қаратиш учун столни чертди Қаҳрамон ака, - ҳамма ўзига тегишли нарсаларни кўздан кечирсин, айниқса, онаси, сен сандиғингни қара, тилла буюмларингни кўздан кечир, кимнинг нимаси йўқолган бўлса тезда айтсин! Давай, бистро!

Душмандан ҳимояга отланаётган аскарлардай бирданига қўзғалишди.

Дадасининг овози ваҳимали шиддат билан чиққани учун Шуҳрат билан Интизор қўрқув аралаш Наримонга эргашишди.

- Наримон ака, мен билан борасиз?- деди у.

- Йўқ, аввал мен билан!

Уларнинг назарида, қора шарпа хонаси бурчагида бекиниб, ёлғиз одамга зиён етказадигандай туюларди.

Интизор эркалангандай Наримонни қўлидан ушлаб хонасига бошлади. Эшикка етганда орқасига ўтиб олди.

- Бошланг! - деди қўли билан елкасига туртгандай суриб.

Хона ўртасига етишгач, Интизор ҳамма ёқни кўздан кечирди.

- Так! Компьютерим жойида! - деди қўл билан кўрсатиб. - Кийимларим турибди. Тилла тақинчоқларим тумбочкам устида, телефонимга тегмаган. Э, - деди тўсатдан кўзларини катта-катта очиб Наримонга қараркан, - расмим йўқ-ку! Наҳот, у расмимни олган бўлса?!

Кўзлари порлаб туришида "Расмим ўзимга ўхшаб гўзал, шунинг учун ҳатто ўғри ҳам олиб кетибди", деган қувонч бор эди.

- Бошқа нарсаларни ҳам қаранг! - деди Наримон хушёр бўлишга ундаб, - ўғри фақат сизнинг расмингиз учун кирмагандир!

- У менинг расмимга маҳлиё бўлиб, бошқа нарсаларга тегмаган бўлса-чи?! - қувноқ кайфиятда қошларини учуриб ҳазиллашди Интизор.

- Дадангизнинг айтганларини қилинг.

Қиз қолган нарсалар жойида турганига ишонч ҳосил қилди, аммо пойлоқчининг кўнгли тўлмаганидан ғаш эди. Шу пайт "Уруш ва тинчлик" китоби эсига тушди-да, зудлик билан столга қараб:

- Ий-я! - деди ҳайрат тўла кўзларини катта-катта очганча,

- ўқийтган китобим қани?

- Қасрда эди? - Наримон чўчиганидан тезлик билан савол берди.

- Мана, шу стол устида, очиб қўйгандим.

У столни кафти билан кўрсатди. Сўнг муҳим нарса эсига тушгандай, қувонч ва ҳайрат билан кўзларини катта-катта очди.

- Э, энди билдим, бизникага китобсевар ўғри тушган!

Интизорнинг кўзлари порлади, фикридан ўзи кулиб юборди.

Қаҳрамон акага бу ҳақда гапиришганда аввал жиддий тортиб қолди, кейин кулимсиради:

- Жааа, ғалати, а?

Отаси ўйланиб қолганда Интизор тилга кирди.

- Столимда ярми ёнган шам пайдо бўлиб қолган.

- Шам?! - ота кўрқиб кетди, - оддий шамми?

Отанинг кўзига қора матога ўранган, кўзлари ёнган, башараси суяк арвоҳ кўрингандай бўлди.

- Магазиндаги шамдан!

- Арвоҳ-парвоҳ кирмадимикин? Сен хушёр ухлардинг-ку!

- Билмадим... Яна... - Интизорнинг ранги оқариб титрагандай бўлди, - бош тарафимга майин тупроқ сепилган...

- Ие, бу нимаси? Кўрайлик-чи?

- Вой ўлай, энди нима бўлади? - оғзига кафтини қўйиб ваҳимага тушди хизматкор аёл.

"Қизимни бир Худо асрабди!" - хаёлидан ўтказди ота-она бараварига..

Ҳамма шошганча алланарсаларни пичирлаб Интизорнинг хонасига кирди.

Қаҳрамон ака шамга қўл теккизмасдан ҳар томонидан қараб кўрди, чўчийдиган, ваҳимали нарса сезмади. Аммо ёстиқдаги сийрак тупроқни кўриб таажжуби, ваҳимаси ортди.

- Нимага сепеди? Тавба?!

Ҳамманинг бадани жимирлаб кетди. Сеҳр-жоду, афсунга ўхшаган нарса бор бу ерда. Интизор онаси олдига бориб қўлидан ушлади. Онаси елкасига қўлини қўйди. У институт талабаси бўлса ҳам ота-онасига ёш боладай эди.

- Кўрқма, қизим!...

- Худо паноҳида асрасин! - пичирлади хизматкор аёл.

Бошқа хоналардан ҳеч нарса йўқолмаган. Қаҳрамон ака Интизордан хавотир ола бошлади. Уғри расм билан китобга кирадими? Тупроқни нега сепган, шамни ташлаб кетганини қандай тушуниш керак? Ёмон илми - амал қилганми?

- Уша одамнинг бирор белгисини эслаб қолмадингми? - Наримонга нажот билан қаради у, - масалан, гавдаси ё

овозини?

Отаси гапни тутатиши билан Шуҳрат илиб кетди:

- Ўргимчак одамга ўхшамасаканми ўша нинза?

- Ака, - педи беш ёшли синглиси Диана унга қараб, - ўргимчак одам қанақа бўлади?

Қаҳрамон ака "Гап қўшмай турунгла-чи!" дегандай ўқрайди.

- Қоронғида илғаб бўлмади. Яшин тезлигида қочди...

- Изи борми?

- Оёғига латта боғлаган!

- Наҳотки, сендек эпчил одам қўлдан чиқариб юборсанг?!

Наримон ўйланиб қолди, ҳамма жавоб кутаётгани учун яшин тезлигида фикрлади ва кўнглидаги гапни айтишга қарор қилди.

- У оддий ўғри эмас, бақувват спортчи. Мени ғафлатда қолдирганига ҳайратда қолдим... Очиғини айтсам, у профессионалга ўхшайди...

- Кузатув камераси тасвирга туширганми?

- Ийе, дада, - янгилик яратгандай кўзлари чарақлаб кетди Шуҳратнинг, - шуни кўрайлик, нинзанинг қанақалигини биламиз, давай!

- Шуҳрат ака, нинза нима? - яна гап қўшди кўзларини катта-катта очиб Диана.

Ҳаммалари кўришди. Аммо тасвир қоронғилиги учун ўғрининг бўй-басти, қиёфаси, юриш усулини аниқлаб бўлмади. Ҳовлидаги асосий чироқ ўчирилганига эса ҳеч ким эътибор бермади...

Яна битта "Нега?" деган савол пайдо бўлди. Бироқ ҳеч ким жавоб тополмади. Наримонга кундузи ухлашни буюриб, Қаҳрамон ака хизматкорга юзланди:

- Бизнинг ётоқни Интизорнинг ёнига кўчиринг! Ҳа айтгандай, бугунги воқеа тўғрисида кўчадагиларга бирор оғиз ҳам гапирилмасин! Тушунарлими?

Ҳаммалари ўқишга, ишга, боғчага тарқалишди.

* * *

Бир неча кундан бери Олимни ғам ўртайтиди, аммо ҳеч кимга гапиролмайди. Кечалари уйқуси келмайди. Ота-онаси ташлаб

кетгандан кейинги ҳаётига бир қур назар ташлади. Нима кўрди? Болалик ва ўсмирликдаги таҳқирлар, камситишлар, етишмовчилик ва ҳўрланишлар, меҳрсизлик...

Бувиси ота-она ўрнини босишга уринди, бироқ қўли калталиги билиниб қолди. Саксонга яқинлашган кампир энг муҳим нарса - МЕҲРни аямади. Болалигида тўкин ҳаёт беролмади-ю, сабрга, қийинчиликларга чидашга ўргатди.. Лекин Олим кучли ва шафқатсиз бўлишни ҳаётдан ўрганди. Тўғри, ўғри деган ном олди, аммо кўпчилик унга бу сўзни гапиргани кўрқади. Ортидан шивир-шивир қилади, аммо Шохбознинг гапини ҳисобга олмаганда уни бирор киши юзма-юз келиб, бу сўз билан ҳақорат қилган эмас.

Олим виждони билан юзма-юз қолганда икки нарса билан ўзини оқлайди: ҳалол, меҳнатқаш одамлар мулкани ўғирламаган, порахўр, бировлар ҳаққини ноқонуний ўзлаштириш билан катта пул топадиган, маҳалла-кўй, қишлоқ назаридан қолганларни аямасдан тунаган. Масалан, "Асқар босс" аллақердан наша олиб келади ва гумашталари орқали маҳаллада соттиради. Ўспирин, ёшларни нашавандга айлантираётгани учун уни оналар қарғаб, оталар энасини ахтариб сўқади, аммо бирор киши ўзига гапирмайди, органга ёзиб бермайди. Олим унинг пулларини ўмариб чиққанда ота-оналар қасосини олгандай, ички ишлар ходимлари қилолмаган ишни қилгандай енгил тортган, ҳатто бу иши ўғирлик эканини эсдан чиқарган. Исмат "процентчи" эса боласи оғир касалга чалинган, ўғли қамалиб қолган, машинасида бировни уриб юбориб оғир вазиятга тушганларга ўттиз фоиз қўшиб қайтариш шарти билан қатта қарз берган. Айниқса, у Россиядан ёлғиз ўғлининг ўлигини олиб келиб кўмишга пул олган кекса аёлни қарзи кўпайиб кетгани учун ўтирган уйини тортиб олиб, ўзини кўчага ҳайдаб чиқаргани учун одамлар назаридан қолган. Олим унинг пулини ўғирлаб, ўзини айбдор сезмаган... Ўзини ўғирликдан келадиган пул эвазига эмас, ҳаётдан ўз ҳаққини олиб яшаётгандай ҳисоблайди. Аммо виждон тубида бу тўғри йўл эмаслигини сезиб туради. Виждоннинг ўша нозик жойи баъзан оғриб қолади. Юраги изтироб, уқубат билан тўлади. Ҳаётга муҳаббати сўнади, ўзини иродасиз, нотавон ҳисоблаб қайғуга ботади. Бу иш жонига теккан, аммо катта-катта

харажатларини қоплайдиган бошқа ҳунар тополмаслигини ўйлаб давом эттиришга мажбур. Минг афсус!

Бугун Интизор ҳақида, янги чиққан майсадек ниш ураётган севгиси ва унинг келажаги ҳақида ўйларкан, ўғирликка қўл уриб катта хато қилганини, бу ҳақорат уни умр бўйи таъқиб қилишини ўйлаб, юраги остин-устун бўлиб кетди. Кун сайин, соат сайин муҳаббати аланга олиб борапти... Энди нима қилади?

Университетга кирганда, оиласи бўлганда қиз билан танишарди. Ҳозир оилалар ўртасидаги катта тафовут, улкан жарлик бу ниятни амалга оширишга изн бермайди. Бошқача айтганда, у қизга муносиб эмас! Аксига олгандай, унга бўлган туйғулари мой сепилган оловдай кун сайин, соат сайин кучайиб борапти.

Ҳамон бувисиникида яшайди. Ота-онаси билан беш йилда икки марта учрашди. Шунда ҳам меҳрини сезмади... Улар алоҳида-алоҳида оила куришган, Олимнинг тақдири билан қизиқишмайди... Айниқса, каратэчи бўлиб танилгандан кейин муаммоларини ўзи ечаётганидан хурсанд бўлишди, одамлар орасида у билан фахрланиб, ғурурланиб кўйишди, аммо унга янаям эътиборсиз бўлиб қолишди. У бирор марта ота-онасидан ёрдам сўрамаган, олдига ялиниб бормаган...

Ўша куни қизнинг ҳовлиси билан ўзлариникини солиштириб кўрди. Уларники қаср бўлса, буларники кичкинагина кулбага ўхшайди. Олдига мақсад қўйди: пул топиб, уйларни қайта қураман, қизникига ўхшаган данғиллама бўлмаса ҳам, тўртта ўртоғим келса уялмаслигим керак!

Бир неча кундан бери бирор ишга қўл ургиси келмайди. Ота-онаси ажраб кетганининг оқибатини энди сезяпти. Ўшанда бувиси:

- Яхшилаб ўйлаб кўр! - деганди икковига. - Боланг тирик етим бўлади, бошқалар олдида ўқсийди. Икковингдан нафратланишидан кўрқмайсизларми?

Бувиси ёзғирди, бошини тебратиб афсусланди, ҳатто кўзига ёш олиб Худога илтижо қилди. Авлиё бувиси ўтган ва бутунги қийинчиликлар, қайғу-аламни кўра билган экан-да! Буни Олим энди тушуняпти!

У кечкурунлари кўчага чиқиб айланади, ҳеч кимга сирини

айтолмайди. Қайтиб келиб, ярим кечагача "Уруш ва тинчлик"ни ўқийди. Интизорнинг нигоҳи тушган саҳифаларини силаб кўради. Кўзига суртади. Наташа Ростовада Интизорнинг гўзаллиги, ҳис-туйғулари, шўх ва қувноқлигини кўради. Пьер Безуховда ўз қалбини, ошкор қилинмаган севгисини туйгандай бўлади.

Соатлаб суратига термулади. Аммо қоникмайди. Шундай кунларнинг бирида ўзини овутиш, юрагини ёзиш учун "Ёшлар маркази"га, дискотекага бориб қолди.

Муסיқа садолари зални титратиб, деразаларни зириллатиб юборади. Шовқин-сурон, шўх-шодон қийқириқлар, бир-бирдан уялиш-торганишни билмайдиган ёш йигит-қизлар билан тўлган эди каттакон зал. Ўтган йили бу ерга бир марта келган, шовқинга тоби йўқлиги учун кетиб қолганди.

Ҳозир майка-шортик кийган, бир-бири билан кучоқлашиб, бемалол ўпишиб рақсга тушаётган ошиқ-маъшуқлар тимсолида беҳаёлик билан эҳтиросларини қондиришга интилаётган шилқимларни кўрди... Тинимсиз реп кўшиқлар, рок муסיқа янгилар, бири тугар-тугамас иккинчиси бошланиб кетарди. Чарчашни билмайдиган ёшлар гоҳ эчкидай сакрайди, гоҳ маймундек эмаклаб ўйнайди. Олим бир-иккита танишлари билан четда томоша қилиб турди. Шериклари қизларни рақсга тортиб кетди. Дераза раҳига суяниб йигит кутиб турган қизлар Олимга қараб-қараб қўяр, уялмай-нетмай унинг қадди-қоматига суқланиб термуларди. Русча ашула тугаб, буюртмага биноан туркчаси бошланди. Сўнгра зал тўридаги микрофонга жиблажибонга ўхшаб кийинган бир йигитча борди-да:

- Друзья, я поздравляю нашу любимую Инди с днём рождения и приглашаю её на цыганский танец. Пожалуйста Инди, Интизор! - деди иккала қўлини кўтариб.

Йигитчанинг охирги сўзи Олимнинг юрагида жаранг бериб юборди. Наҳотки, Интизор шу ерда бўлса?! Ўша Интизормикин?

Саҳнага қоматиңи икки томонга бураб енгил ҳаракат билан Интизор чиқди. Ўша экан! Йигит қўлини ўпиб, белидан ушлади. Ҳамма қарсак чалиб икковини қутлади. Зални хуштак, қийқириқлар босиб кетди. Лўлича рақс улар учун ўйлаб топилгандай эшилиб, тўлғониб, ҳамма талантини ишга

солиб ўхшатиб қўйишди. Интизор ухлаётганда Олимга мулойим, камтаргина кўринган эди. Аслида шўх, шаддод, қувноқ, ўйин-қулғуни севадиган қиз экан. Кўзлари хумор боқар, нигоҳларида юракни ўртаб юборадиган сеҳр борга ўхшарди. Уялмас, елкаларини учириб муқом қилганда кўкси йигитниқига тегар, аммо ўзини тортмас эди.

Олим шундай рақсни ўрганмаганига илк бор афсусланди. Яқинда мактабни битирган бўлса ҳам катта одамлардай фикрлаши, бу ёшлардақа ўйнашни ўзига эп кўрмагани учун катта одамга ўхшаб кетарди... У рақс охиригача Интизордан кўзини узмади. Бутун вужуди, бор ҳис-туйғулари билан унга интилар, ҳатто уларга яқин бориб қолганини сезмаётган эди.

- Ҳоо, йигитча, - деди аллаким туртиб, - қизни тешиб юбормагин, секинроқ қара!

У орқасига ўгирилди: Шоҳбоз!

Қўлини узатиб тургани учун сўрашиб қўйди. У ўзини бу ернинг каттасидай тутар, нигоҳларидан менсимаслик, кибру ҳаво балқиб турарди.

- Танишгингиз келяптими?

- Буни сенга ким айтди?

- Унга яқинлашма, каратэчи бўлсанг ўзингга. Бўйнингни қайириб қўяман!

Шоҳбоз қўполлик, пўписа билан гапирарди.

Олим ўксинди. Синфдошлик ҳурмати қани? Наҳотки кўнгил сўраш мумкин эмас? Лекин бу ишни ўзи ҳам амалга ошириши мумкинлиги эсига тушиб қолди.

- Саломатлигинг яхшими, оғайни? Ўқиб турибсанми?

- Яхши... - бепарво ишшайди у.

- Айланиб келувдим... Сен унинг шахсий кўриқчисимсан?

- деди Олим қиз томонга ишора қилиб.

- Кимлигимни ўзим биламан. Четроққа чиқ! - Шоҳбоз уни туртиб ўтиб кетди.

Олим хатни эслади. Шоҳбоз "Нега ўғирлаб чиқдинг?" деб қўполлик қилаётгандай туюлди унга... Юрагида алам туғилиб, муштини тугди. Бармендан "Кола" олиб майдалаб ўтирди, бирданига тўполон бошланиб кетди. Болалар ва қизлар икки томонга ажралишди, уришаётганлар ўртада, қий-чув, бақир-чақир бошланди. Улар бир-бирини йиқитганда, тепганда қизлар гоҳ завқдан, гоҳ қўрқиб қий-чув солар,

олишаётганларга мусиқа ғайрат бераётганга ўхшарди.

Бири Шоҳбоз, иккинчиси боя Интизорни табриклаган дўсти...

- Ажратиш керак, акс ҳолда милиция келса икковини олиб кетади.

Олим ўртага отилиб чиқди-да, уларни икки томонга сурди. Лекин иккаласи аламзадалик билан бир-бирини уришга интилар, орада Олимга ҳам бир-икки мушт тушиб қоларди. Олим хулоса қилди: ажратиш учун уларни уриш керак!

Олим хитойча усул билан бирининг оёғидан чалиб йиқитди. Шоҳбоз бир уриб эзиб қўядигандай Олимга ташланди. Олим чап берди, Шоҳбоз мувозанатини йўқотиб томошабинлар ичига кириб йиқилди. Қизлар ва болаларнинг масхарали кулгусидан ғазабланиб ўрнидан турди-да, Олимнинг ёқасига қўл чўзди. Лекин Олим кафтининг қирраси билан билагига уриб итариб юборди. Шоҳбоз оғриқдан ингради. Иккинчи марта йиқилгани алам қилди, ғазаби кўзгалди. Бор кучини ишга солиб Олимга отилди, аммо бу сафар башарасига шундай мушт едики, кўзидан ўт чиқиб кетди.

- Санжар!!!

Санжар билан Мурод икки томондан Олимни қисиб кела бошлашди. Аммо Интизор қараб турганда Олим енгилишни истармиди?! Шунинг учун икки дақиқада уларни тавбасига таянтирди ва дискотека қаҳрамонига айланди. У қўлини силаб чеккага чиққанда боя Интизорни табриклаган дўсти келди.

- Қойилман, оғайни! Раҳмат, сенга, танишиб қўяйлик, Мен Индининг энг яқин дўсти Равшан бўламан!

- Олим...

Улар қўл олишишди. Олим бу ҳали ҳеч нарса эмас дегандай тутарди ўзини. Аммо кутилмаганда биров елкасига шундай урдик, яшин теккандай ерга қапишиб қолди. Қўли билан сакраб тураётганда орқасига тепки еб, суяги зирқираб кетди. Бундай ҳолатдан чиқишни мукаммал ўзлаштирган Олим орқасига ўтирилди-ю, Шоҳбознинг ишонган полвони Ўктам (каратэчи)ни кўриб, ҳайратдан қотиб қолди! У билан бирор марта уришмаган, ҳатто юзма-юз келмаган эди. Нима жин уриб у Шоҳбознинг кўриқчисига айланганидан таажжубда юрарди.

- Сен аралашма, Ўктам! - деди у кафтини кўтариб, - бунақа

майдакашлик бизга ярашмайди!

Ўқтам Олимнинг тагдор гапига кулоқ солишдан кўра, Шоҳбознинг топшириғини бажаришни афзал кўраётгани қарашларидан сезилиб турар, ўз йўлига хиёнат қилаётгани ҳам норози қиёфасида акс этганди...

Ўқтам кутилмаганда Олимнинг биқинига солди. Зарба унчалик ботмади. Олим унга газаб билан қараб турар, эсингни йиғиб ол, биз курашчилармиз, қарға қарганинг кўзини чўқимайди, деган маъно бор эди кўзларида. Аммо Ўқтам эътибор бермади. Муштини Олимнинг башарасига йўллаганида Олимнинг темирдай қаттиқ панжалари унинг билагидан ушлаб қайирди.

- Ўқтам, ўзингни бос! Ҳамма бизга қараяпти. Ишонган одамнингнинг олдида шарманда бўлма!

- Сендан енгилгандан кўра, рўмол ўраганим яхши!
- Қачондан бери менга душман бўлиб қолдинг?
- Шоҳбозга қарши юрганингдан бери!
- Аблаҳ! Унга ишонма, хато қиласан!

Олим уни қўйиб юборди. Аммо шу заҳоти бўйнига тушган муштдан гандираклаб кетди. Кулоғи жаранглаб кўзида юлдузлар пайдо бўлди. Кейинги мушт кўксига тушгани учун нафас олиши қийинлашди. Энди у андиша қилиб ўтирмасди. Газаби тоша бошлаган, кўз олдидаги душманни енгмаса, ўзи Интизорнинг олдида шарманда бўлишини ўйлаб, қўлларини чангак қилиб, кўксини баланд кўтарди. Башарасига калла қилмоқчи бўлган Ўқтамга чап бериб ерга йиқитди. Уни, туриши билан сакраб орқа бўйнига тепиб, оғзи билан ерга қулатди. Аммо у ҳам сўнгги кучи қолгунча рақибини енгилма қарор қилган одам қиёфасида эди.

Кутилмаганда милициянинг ҳуштаги эшитилди. Жанжалкашларга қўшиб томошабинларни ҳам 15 суткага қамаб қўядигандай ҳамма хушёр бўлиб қолди. Биров кулоқларига шивирлаб буйруқ бергандай мусиқачилар бирдан чалиб юбордилар. Ҳеч нарса бўлмагандай ҳамма рақсга шўнғиб кетди... Шапкасини кўлига ушлаб олган милиция ходими рақс тушаётганларга назоратчига хос жиддийлик билан назар ташлади-да, зални айланди. Дискотека одатдагидек давом этаётганига ишонч ҳосил қилиб, ташқарига равона бўлди. Олим ҳеч кимга эътибор бермасдан Интизорни

қидирар, Шоҳбоз атрофида ўралашиб юрган бўлса бирор чорасини кўраман, деган ниятда эди...

У учинчи марта айланиб келганда кўча тарафдаги дераза ёнида Интизор Равшан билан рақс тушаётганини кўрди. Шоҳбоз шериклари билан шум ниятда дискотека тугашини кутиб атрофида айланаётганини Равшан билан Интизор сезган, аммо эътибор бермаётган эди. Уларнинг гофиллиги Олимнинг гашини келтира бошлади.

Мусиқа борган сари авжига чиқди, бировлар қийқиради, хуштак чалади, қўшилиб ашула айтади, "Асса!", "Браво!", "Окей!" деган қийқириклар эшитилади, қизлар кулади, ҳиринглайди. Рақсга тушаётганлар ҳам терлаб пишиб эчкидай сакраб, маймундай айланишади...

Олим ташқарига чиқди. Тугмасини ечиб тоза ҳавога кўксини тутди. Йўлнинг нарёғида Шоҳбознинг қора "Нексия"си. Ёнида қўшни маҳаллалик Мурод аканинг қаймоқранг "Запорожец"и "савлат тўкиб" турибди. Олим уни дискотекага келаётганда АЁҚШдан бензин куйиб турганда кўрганди. Ҳозир Олим машинага кўзи тушганда Мурод аканинг машина тутишини ҳавас билан эслади. Иккита симини туташтирса ўт оладиган бу "тойчоқ" билан шаҳарда юрса кўпчилик эътиборини тортмай қолмасди... Орқа ойнасига нафис парда тутган, пасти ва тепасига сиёҳранг қалин йўл торттирган, кузовининг икки томонига орқани кўрсатадиган чиройли ойнак ўрнаттирган, салонини ҳам ақиқа тўйига келтирилган бешикдай ясатган эди. Машинани доим тозалаб минади, орқадаги фараларига гард юқмайди...

Вақт ярим кечага яқинлашса ҳам залда ўйин-кулги тўхтамас, ҳамма ёқни ларзага солган мусиқа, шодон қийқириклар ва аллақандай ажнабий сўзлар ойналарни тешиб чиқиб, кўчаларни забт этган, онда-сонда ўтаётган одамларнинг гашига тегар, таажжубини оширар эди. Олим зерикди, миясини уйга бориш хаёли банд эта бошлади, аммо Интизор ичкарида рақс тушаётгани, ҳали-бери кетмоқчи эмаслигини билгани, Шоҳбоз ёмон ниятда Интизорни кузатаётганини кўриб туриб, ташлаб кетгиси келмади.

Шу пайт дискотека залидан аввал Интизор, сўнг Шоҳбоз чиқди. Олим ўзини дарахт панасига олди. Улар кичик хиёбондаги ўриндиққа ўтирмоқчи бўлишди, аммо Интизор

қўнмади шекилли, йўлда давом этишди. Қиз қайтмоқчи бўлди, ammo Шохбоз қўлидан ушлаб тўхтатди. Бояги икки шариғи яқинларига келган, кўзига қараб туришар эди. Бирдан улар жонланиб, кутилмаган воқеа содир бўлди. Қизнинг оғзини беркитишди-да, бири белидан, иккинчиси оёғидан ушлаб, машинага босишди. Олимнинг юраги ўйнаб кетди. Дарахт панасидан чиқиб югурмоқчи бўлди, ammo уччаласига кучи етмаслигини билиб тўхтади. Машина ўрнидан силжиди. Олим яшин тезлигида "Запорожец" эшигини очди-да, икки симни бир-бирига туташтириб, уларнинг ортидан қува кетди...

"Нексия" шаҳардан чиқиб, тоғ йўлига бурилди. Олим секинроқ юрар, гоҳ тезлар, баъзан орқада қолиб чалғитмоқчи бўларди. Яхшиямки ярим тун, ортидан қуваётганини сезишмайди.

Олимнинг юраги ҳапқириб кетди.

"Қаерга, нега олиб кетяпти, зўравонлик билан номусига тегмоқчимиз? Аблаҳ, қиз бола билан гаплашишга ақлинг етмагани учун лайчаларингни ишга соляпсанми?!" Олим жаҳл устида ҳар хил фикрларни ўйлар, уларнинг мақсадини билиш, чангалидан Интизорни қутқариш учун дунёнинг нариги чеккасига боришга тайёр эди.

"Ё Интизорнинг унга мойиллиги бормикин? - кутилмаганда хаёлига шу фикр келди, - кўчага бемалол чиқди-ку, аввалдан алоқаси бўлса, Шохбоз Равшандан рашк қилдимикин?"

"Нексия" бир хил тезликда олға интилар, Олим эса уларни кўздан йўқотмаслик учун газни охиригача босарди...

Машина тоғ қишлоғидан ўтиб, ўн километрча юргач, сой бўйидаги кичик йўлга бурилди. Замонавий фин усулида қурилган дала-ҳовли эшиги олдида тўхташганда Олим шапкасини бурнигача бостириб, зарур иш билан кетаётгандай юз тезликда ўтиб кетди. Кўздан йўқолгандан кейин чапга бурилди-да, дарахтзор ўртасида машинани ўчирди...

Ва оёқ учида буталар орасидан дала-ҳовлига яқинлашди. У шошилиши керак. Интизорни қаерга олиб киришяпти, неча киши бор, кимлар кетиб, кимлар қолади - ҳаммасини билиши керак. У оёқлари, қўллари ва тиззаларини тиконлар тилиши, кийимларини буталар илиб қолишига қарамай шошиларди.

Ниҳоят, етиб келиб, деворгул шоҳларини икки томонга ёриб ҳовлига қаради. Қўл-оёғи арқон билан, кўзи қора мато билан боғлаб, оғзига латта тиқилган Интизорни ҳовлидаги қаравотга ётқизиб қўйилган, инграётганига парво қилмасдан ҳаммалари алланарса ишташарди.

- Топдим! - деб бақириб юборди Санжар овозининг борица суюнганидан калитни боши узра кўрсатиб. Шоҳбоз билан шериги ялт этиб қарашди.

- Секинроқ, овсар! Бу ер катта холангнинг уйи эмас! Опкел!

Шоҳбоз уйни очиб шерикларига имо қилди. Улар Интизорни кўтариб кириб кетишди. Олим деворгулдан сакраб ўтиб деразага яқинлашди. Хона чироғи ёқилгани учун парда орасидаги икки энлик очиқ жойдан ичкари кўринарди. Интизорни диванга ётқизишди. Икки шериги бошқа хонага ўтиб кетишди. Шоҳбоз Интизорнинг оғзидаги латтани олиб ташлади. Овозлар ташқарига эшитилади.

- Ифлос, еч қўлимни, сен эркак эмассан! Қўлимни еч деяпман сенга, ҳали ҳаммаси учун жавоб берасан.

- Ўзингизни босинг, асал қиз! Ҳозирча менинг қўлимдасиз. Озод бўлганингиздан кейин ҳар қанча ҳунарингиз бўлса кўрсатаверасиз.

- Сени ўзим бурда-бурда қилиб ташлайман.

- Во-бўй, ҳали шунақа ваҳшиймисиз?

- Сени адо қилиш учун йиртқиҷга айланаман. Ифлос, уйимизга ўғирликка тушган, расмим билан китобимни ўғирлаган сен экансан-да! Севгингга икки дунёда ҳам ишонмайман. Яна мени Гавайи оролларига олиб борармиш! Шу ерми Гавайи ороллари?!

- Тўхтанг-тўхтанг, асалим. Қанақа расм, қанақа китоб? Тушунтириб гапиринг, бу ишнинг тагига етмасак бўлмайди. Ахир, иккимизга алоқадор гаплар.

Шоҳбоз ишшайиб, Интизорнинг яқинига ўтирди. Иягидан ушлаб бошини кўтарди. Шу пайт Интизор унинг бетига туфлаб юборди. Шоҳбоз қарахт бўлиб қолди. Чап юзидаги тупукни артгунча ўнг юзига ундан каттароғи келиб тушди. Энди Шоҳбознинг жаҳли чиқа бошлади.

- Ҳей, қиз, ўзингни бос! Акс ҳолда аяб ўтирмайман.

- Сендан кўрқадиган одам эмасман! Керак бўлса эртага ишонган тоғларингга қўшиб йўқ қилдириб юбораман.

- Шунақами ҳали? Балки унғача ўзингиз йўқ бўлиб кетарсиз. Мақсадимга эришиб сойга улоқтириб ташласам, отангиз тугул бобонгиз тирилиб келса ҳам тополмайди.

Интизор тўхтаб қолди.

Шоҳбоз у томонга сурилди. Аммо Интизор сасеиқ нарсадан иргангандай ўзини тортди. Ўрнидан туриб стулга ўтирди.

- Сен билан чиқиб кетганимни Равшан кўрган, бир соатдан кейин уйга бормасам, дадамга хабар беради. Дадам ернинг тагидан бўлса ҳам мени топтиради. Шарманданг чиқади.

Шоҳбоз жиддий тортиб қолди. Аммо аҳволини билдирмаслик учун ўзини бемалол тутарди.

- Вой-бўй, кўрқиб кетдим! Дадангиз нимага қодирлигини ўйлабсизу, бизнинг қўлимиздан кўпроқ иш келишини хаёлга келтирмабсиз-да, асалим?!

Интизорнинг телефони жиринглаб қолди. Чўнтагидан Шоҳбоз олиб ўчирди-да, сим картасини олиб иккига бўлиб ташлади.

- Менинг рухсатимсиз биров билан гаплашмайсиз!

- Ифлос, мараз! Сен менга хўжайин эмассан!!

- Сиз асалим, ҳозирча кийикка ўхшаган нарсасиз, беш кун ётганингиздан кейин мушукдай мулойим бўлиб қоласиз!

- Беш кундан кейин сен ҳам сичқондай инингга кириб кетиб чиқолмайдиган бўласан!

Тўсатдан Шоҳбознинг телефони жиринглади.

- Эшитаман, дада!

- ...

- Шаҳардаман.

- ...

- Онаминг юраги? Қачон? Касалхонада?

- ...

- Бораман, дада! Ярим соатда етиб бораман!

- ...

- Хўп, дада, хўп!

Шоҳбознинг ранги оқариб кетди. Саросимага тушган одамдай нима қилишини билмай қолди.

- Санжар!

Хонада у пайдо бўлди.

- Сен қоласан, мана бунга калланг билан жавоб берасан!

- Есть, начальник!

- Аммо эсингдан чиқмасин, бу фақат менга тегишли нарсалар!
Бировнинг тирноғи текканини билсам, калласини олмай қўймайман, тушундингми?

- Тушунмай ўлибманми, наҳот бизни тупой деб ўйласангиз, Шохбозбек!

- Бўлди, бас қил!

Шохбоз ташқарига чиқаётганда Олим деворгул ортига сакради-да, буталар орасидан уларни кузатди. Машина чиқиб кетгач, Санжар дарвозани қулфлади. Сўнг уйга кириб ёндаги хонадан чойми-кофеми олиб чиқиб ича бошлади. Интизор унга алланарсалар деди, Санжар иршайиб жавоб қайтарди-да, оёқ-қўли боғлоғлиқ ҳолда диванга оёғини осилтириб, ўтқизиб қўйди.

Олимнинг хаёли остин-устун бўлиб кетди. Қисқа вақтда рўй берган воқеалар, Шохбознинг Интизорга нисбатан зўравонлиги юрагини ларзага келтирган, ғазаб ва нафратини оширган эди. Шохбоз гўё Олимнинг юрагини суғуриб олиб таҳқирлагандай, номусини яқсон қилгандай туюлар, адолатсизлик олдида ўзини ожиз қолгандай сезар эди. Ярим соат ўйланиб ўтирди. Шафқатсиз ва кучли бўлиш ҳақидаги қарорини эслаб, юрагида ғазаб ва жасорат ўт олди...

Ҳозир кириб борса, Интизор ўзини кўрсатиш учун роль ўйнапти дейиши мумкин.

Уни чалғитиб, ташқарига чақирса-чи? Қизни ташлаб чиқармикин? Бу атрофда икковидан бошқа одам йўқлигини яхши билади-ку!

Олимнинг мақсади: ўзини танитмасдан қизни озод қилиш! Кучли ва шафқатсизлигини, бундан ташқари, озгина ҳийлани ишга солмаса, ҳеч нарсага эришолмайди.

- Санжар, Санжар!

У чўчиб, стаканни столга қўйди-да, ташқарига отилиб чиқди.

- Бир минутга қараб қўй! - у ниқоб ичидан, оғзига қўлини қўйиб гапирувди - овози бегона эшитилди. Дарахтлар орасида тургани учун кимлигини таний олмади.

- Кимсан? Бу ерда нима қиляпсан?

Пардаси орасидан тушаётган нурда Санжарнинг қўзлари чақчайди, бегона ҳовли бурчагига яқка боришга қўрқаётгани аниқ билиниб турарди. Олим ниқоб устидан кийган қора

шапкани бурнигача бостириб, Санжарга яқинлашди. У ортига тисарилаётганда жағи остига зарб берди. Ҳушидан кетиб йиқилиши билан боя мўлжаллаб қўйган катакка судраб кирди ва зулфинини сим билан танғиб ташлади.

Олим Интизорнинг олдига кирганда қўлини ечишга ҳаракат қилар, аммо уддасидан чиқолмай қийналар эди. У ниқобли одамни кўрибоқ жони чиқиб кетай деди.

- Кимсиз, нега келдингиз? - ўзини ортга олди қиз.

Ранги оқариб титраб кетди. Тисарилиб, бақирмоқчи бўлди.

- Сизни боғлаб қийнашларини хоҳламайман. Шаҳарга, уйингизга кетамиз!

- Лағмон илманг, анавиларнинг шериги бўлсангиз керак. Менга қўл теккизманг.

Интизор Олимни ниқоб тешигида йилтираб турган кўзига қараб танимоқчи бўлар, аммо кўз бир нуқтада турмагани учун таниёлмади.

- Сизга қўл теккизмасдан арқонни ечсам майлими?

Қиз индамали, аммо ҳайр ва кўрқув тўла кўзларини ундан узмасди.

У Интизорнинг қўл-оёғини ечди. Қиз озод бўлгандан кейин ҳам унинг кимлигини билолмади, халоскорлик ортида ёмон ният бор, деб ўйлаётган эди.

- Кўрқманг, Интизор! - деди самимий оҳангда у, - сизни қутқариб, уйингизга эсон-омон етказмоқчиман, холос!

Овоз унга танишдай, самимий эшитилди ва юрагида илиқ бир туйғу, ишончга ўхшаган ҳис пайдо бўлди. Олим унинг қўлидан ушлаб, шиддат билан ташқарига бошлади. Стол ёнидан ўтаётганларида Интизор симкартаси синдириб ташланган телефон апаратыни олди.

Машинага етиб келгунча ҳам гапиришмади.

- Утиринг!

Буйруқ оҳангида айтилган гапдан Интизор ҳайрон бўлиб турганда у эшикни очди.

- Очдан ўлмаслик учун қаттиқ нон ҳам ейилади, Интизорхон!

Ярим йўлга етишгунча иккови ҳам гап бошлашга сал тортинди. Қиз нотаниш одамнинг мақсадини тушуниб етолмас эди.

- Сиз шаҳарликмисиз?

Ҳаяжон ва таажжуб билан берилган савол қовушмайгина эшитилди, аммо бошқа дурустроғини ўйлаб тополмагани учун қиз ўзидан норози бўлди.

- Аҳамияти йўқ!

- Ниятингиз тоза бўлса, ниқобингизни олсангиз!

Овозидаги ялиниш ва илтимос Олимда яхши кайфият уйғотди, қолаверса, шаҳарга яқинлашиб қолганларидан ниқобини ечиб, олдинги ўриндиққа ташлади.

Интизор унга ҳайрат билан тикилди. Ва дискотекадаги воқеалар доп этиб ҳаёлига келди. Равшан билан Шохбозни икки томонга суриб ташлагани, сўнг Шохбоз билан жангини эслаб мийиғида кулди.

- Боя Равшан билан Шохбозни ажратганингизни кўрган қизлар сизга ҳавас билан қарашди... Лекин Шохбозни ёмон шарманда қилдингиз-да!

- Қилмишига яраша еди!

- Тўғри гапирдингиз, бунақаларни роса тумшугини ерга ишқаш керак!

- Улар сизни нега олиб келишди?

- Ўзим ҳам билмайман, Шохбоз анчадан бери ортимдан юради.

- Сиз-чи, уни ёқтирасизми?

- Э, номардларни жиним суймайди.

Сўхбат кутилмаганда узилиб қолди. Шундоғам кам гапираётган Олим Интизор олдида жиддийлигини йўқотмаслик учун фақат йўлга қарарди.

Ўғри фақат нарсаларини олиб кетгани, Наримонни чалғитиб қочгани Интизорнинг ёдига тушди. Шу маънода қарагани учун Олим "Мен у эмасман!" дегандай шундай қаттиқ тикилдики, Интизор нотўғри хаёлга бориб, яхшиликка ёмонлик билан жавоб бераётгандай чўчиб кетди...

Ўн-ўн беш дақиқадан кейин шаҳарга етиб келишди. Интизор қалбининг бир чеккасида боя пайдо бўлган ҳадик ҳамон йўқолмаган. Бу одам уни тўғри уйига ташлашига ишонқирамай келаётган эди.

- Қаерда турасиз? - деб сўрагандан кейин эса, у хотиржам бўлди. Дарвозаси олдига келиб машинадан тушаркан, қайта-қайта раҳмат айтиб бугунги воқсани бировга айтмасликни илтимос қилди.

- Эртага учрашсак бўладими? - деди қиз унинг кўзига қараб.

- Нега?

- Сизда ишим бор.

- Ҳозир айтаверинг.

Гап оҳангида кескинлик билан бирга меҳр ҳам борлигини Интизор сезди.

- Илтимос, мен учун озгина вақт ажратсангиз.

Олим бир нуқтага тикилиб озгина тургандан кейин Интизорга қаради.

- Эртага соат учда "Таманно" кафесида учрашамиз!

Интизор ёш қизчадай севиниб уйга кириб кетди...

* * *

Шоҳбоз касалхонага етиб келганда дадаси жонлантириш бўлими ҳовлисида у ёқ-бу ёққа бориб келар, асаби чарчагани билиниб турарди. Гулхона ёнидаги ўриндиқда иккита холаси, тоғаси, синглиси шивирлашиб гаплашишар, кўнгилсиз воқеани кутаётгандай кайфиятсиз эдилар.

- Дада, тинчликми? - Шоҳбоз машинадан тушибоқ савол берди Ҳамидулла акага.

Игна устида турган отага малол келди, аммо хотинининг қариндошлари олдида бир соатдан бери топилмаётган ўглини койишни вазият кўтаролмаслигини тушунди шекилли, паст овозда жавоб берди.

- Онанг ёмон бўлиб қолди...

Кўзларида "қаерларда санғиб юрибсан?" деган газаб яширинган эди.

У холалари ва тоғаси билан сўрашди. Ҳамма ўтиргандан кейин Санобар холаси тескари ўгирилиб турган Ҳамидуллани нигоҳи билан имлади.

- Узига келгандан кейин нима гаплигини айтар!...

Акрам тоға гапни доноларча илиб кетди.

- Сабабсиз оқибат бўлмайди, жиян!

Шоҳбоз пичингни тушунмади, холалар "Манави тўнғизга етиб бордимикин?" дегандай Ҳамидуллага қарадилар. У эса ўзини бошқа нарсани ўйлаётгандай кўрсатиш учун даврага ўтирилди.

- Худо шифо берса ажабмас! Врачлар қараб туришмайди...
- Болаларининг бахтига яхши бўлсин...

Санобарнинг гапида энди тузалса, болалари учун яшайди, деган маъно борлигини Ҳамидулла тушунди. Аммо хотин киши билан ади-бади айтишни эп кўрмай, бош врач идораси томон кетди.

- Эрталаб ойим яхши эдилар! - ўзига гапиргандай бўлди Шохбоз.

Санобар Ҳамидулланинг кетишини, синглиси ҳақида кимдир гапиришини кутиб тургандай шиддат билан гап бошлади.

- Анави тўнғиз амалдор бўлсаям ўзини босолмайдиган хилидан экан!

Ҳамма сергакланди.

- Шу ёшдаям мегажинларга илакишади- я!

- Э, опа, - деди тоға қўлини қилич қилиб силтаркан, - бунга ақл киргунча кўсага соқол битади. Қилса, билдирмасдан қилавермайдими?

- Ҳамма гап шунда-да!

Ўзларини нафрат ва жирканиш қоплаган Санобар ўзича поччани жеркиди:

- Шундоқ катта лавозимлик одамга ярашадими шу иш?!

Мунаввар хола Шохбознинг синглисини "Ичкаридан хабар ол", деб жўнатиб юборгач:

- Опам кўчада қўшнилар билан гаплашиб ўтирса, ўйнаши кўнғироқ қилиб: "Ҳамидулла акамни бўшатиб қўймасанг, соғ қўймайман!" дебди. Телефоннинг овози баланд экан опам ер ёрилмабди, ерга кирмабди. Уйга кирибди-ю, ярим соатдан кейин юрагини ушлаб йиқишибди. Яхшиям қизи бор, дарров "Тез ёрдам" чақирибди...

Шу пайт жонлантириш бўлиmidан чиққан ёши катта врач, икки томонга аланглаб:

- Ҳамидулла ака қанилар? - деб қолди.

Санобар опа сергак экан.

- Нима гап? - дея шошилиб олдига келди, - мен Сурайёнинг синглиси бўламан!

Врач бир нафас мулоҳазага берилди. Нималарни ўйлаётгани уларга тахминан маълум эди.

- Айтаверинг, доктор! - деди Муяссар опа.

- Очиғи, беморнинг ҳолати яхши эмас, кўлимиздан келганини қиялпмиз. Оғир вазиятдан чиқолмаяпти. Яна бир кун кутамиз, чиқа олса, ҳамманинг бахти!

- Нима қилиш керак, айланай? - деди кўзига ёш келган Санобар. - Қараб турмайлик, дори-дармон дегандай...

- Э, ҳаммаси бор, керагича қиялпмиз, фақат руҳий зарбани кўтаролмаган, юрак томирлари ёрилиб кетган. Ўзига келиши қийин кечяпти... Кутилмаганда вазият яхши томонга ўзгариши ёки оғирлашиши мумкин. Ҳаммасига тайёр туринглар...

Муяссар опа Шохбозга қаради. Кўзларида қайғуриш аломатини кўрмади. Врач кириб кетди. Ҳамманинг кўнглидан кейинги ишларни маслаҳатлашиш фикри кечиб, скамейкага ўтиришди.. Ҳеч кимдан садо чиқмас, беморнинг аҳволини яхшилаш учун ҳеч нарса қилолмасликлари ташвишга солар, дилдан "Наҳотки, битта келин олмай синглимиз ўлиб кетса!" деган фикр ўтар эди...

Уч соатча олдин - эрталаб Санобар кўргани кирганда ранги кесакдай оқарган Сурайё шифтга қараб ётар, кўзларидан нур кетган эди. Саломлашишга ҳам қурби қолмаган синглиси у томонга бир қайрилди-ю, кўзидан ёш сизди, йигламсираб:

- Опа..? - деди холос. Дилидагини айтолмай қийналаётгани сезилиб турарди. Сал қувватга киришини кутиш керакка ўхшайди, деб ўйлаётган Санобар врач кириши билан чиқиб кетишга мажбур бўлди.

Уни бетоқат бўлиб кутишаётгани учун эшикдан кўриниши билан ёпирилиб келдилар.

- Тузукми?

- Ўзига келгани ростми?

- Нима деди?

Санобар вазиятни тушунтирди. Ҳамма бўшашиб қолди.

- Ака, - деди хиқиллаб у, - Сурайё одам бўлмайди, шекилли... - йиғи аралаш овози ҳаммага таъсир қилди.

Бироздан кейин у куюниб йиғлаб юборди. Сингиллар қўшилгандай бўлди. Аммо тоға ўзини қўлга олиб, ҳаммани юпатишга киришди.

Қалтис вазиятларда ўзини тутишни ўрганмаган Шохбоз меровга ўхшаб ортига ўгирилди-да, бош врач томонга - даласининг ортидан кетди... Ҳамма унга қаради.

- Ҳеч бўлмаса шунисини уйлантиролмас-я!..
- Биз ҳаракат қилсак, тўйини кўради...
- А?
- Нима?

Озгина вақт ўтгач, Ҳамидулла ака келиб ичкарига кириб кетди ва бир соатча чиқмади. Ҳаммининг юзида ташвиш, қалбида изтироб.

Кутилмаганда эшик олдида пайдо бўлган Ҳамидулла ака хушхабар айтмоқчидай, бироз жилмайди.

- Хайрият, ўзига келди!

Тунд қиёфалар ёришиб кетди.

Интизор хавотирлана бошлаган ота-онасини тинчитди, аммо кўзларига қаролмай хонасига кириб кетди. Улар қизнинг ҳар кунги келиши деб ўйлаб, руҳиятида содир бўлган ўзгаришларни сезмай қолишди. Майда-чуйда янгиликлар билан кутиб олаётган Диана билан Шухрат аллақачон уйкуга кетишган, хоналари берк эди.

Интизорнинг уйқуси келмади. Бошидан кечирган асабийлик, кутилмаган тажовуз, кинолардаги асирадай дала-ҳовлига олиб кетилиши ва тўсатдан пайдо бўлган ҳалоскор йигит хаёлини эгаллаб олди. "У қаердан пайдо бўлди? Ортимиздан қувиб келганмиди ёки қўшни дала-ҳовлида дам олаётган бўлса, сезиб, беғараз ёрдам бердимикин? Ия, мен нималарни ўйлаяпман, у биз билан дискотекада эди. Равшан билан Шохбозни ажратаман деб урган, Шохбозни шармандаларча одамлар орасига улоқтирган шу эди-ку! Каратэчи ё боксчиларга ўхшаб бақувват, елкадор экан! У Шохбозни қаёққа йўқотдийкин?"

Миясида бир-бирига ўхшамайдиган саволлар ўйнар, аммо бирортасига жавоб тополмас, воқеалардан қаттиқ таъсирлангани учун уйку элитса ҳам хаёлга тўймас эди...

Олимнинг мардлиги ва самимияти Интизорга Шохбознинг ваҳший ва босқинчилигидан кучлироқ таъсир қилди.

Босқинчилар қўлидан озод қилиб, уйига ташлаб қўйди, лекин ҳеч нарса талаб қилмади. Эркакка хос бундай мардликни Интизор тушуниб етган ва ҳозирга қадар бундай жўмардликка

дуч келмаган, дўстлари ва танишлари орасидан бундайларини кундузи чироқ ёқса топилмас эди. Шунинг учун озод бўлишдан кўра Олимнинг жўмардлиги қалбини шодлик ва қувонч билан тўлдирган эди.

Ҳақиқий йигит шундай бўлиши керак, деган фикрга келиб, севиниб кетди. Қиз қалбида янги саҳифа, жозибаси билан тортиб турадиган, мардлик шавқи билан йўғрилган дунё очилди. Ҳаёт ва тирикликнинг, олам ва одамнинг бундай ҳайратомуз қирралари борлигидан таажжуб ва ҳайронликда эди у.

Олим билан бўлган воқеа кинога ўхшаган лавҳа эмас, кутилмаган жасорат, халоскорлик эканини тушунди. Аммо унинг замирида нима ётганини ҳамон англаб етмади. Бу нима? Оддий ва беғараз мардликми ёки мақсади кейин аён бўладиган саҳнами?

Интизор саволларга жавоб топишга ожизлигини тан олди. Ёш, тажрибасиз эканини ўйласа ҳам қониқмас эди. Тугал хулосага келолмай қалби таскин топмас, лекин воқеа хотирот сандиғида ноёб гавҳарга, денгиз остидан топилган инжудай руҳиятини шавққа тўлдирар эди.

Тонгга яқин кўзи илинди. Эрталаб онаси кириб уйғотмагунча ўрнидан кўзгалмади. Дивандан тушиб, қўлларини осмонга қилиб ҳузур билан керишар экан, руҳиятида қувонч бор эди. Узини бир неча ёш улғайган тасаввур қилди. Юрагида оила аъзоларидан яширган, мабодо эшитишса, қойил қолдирадиган ширин хотиралар пайдо бўлганидан хурсанд. Воқеалар таъсири узоққа чўзилиши мумкинлигини ўйлаб, ювингани чиқиб кетди...

Интизор хонаси ёнида телефонда гаплашаётган Наримонни кўрди-ю, Шоҳбоз сим картасини синдириб ташлагани ёдига тушди. Ота-онаси билмай туриб янги рақам олиши керак!

- Опааа! - деразадан қичқирди Шухрат.

Интизор чўчигандай "ялт" этиб овоз келган томонга қаради.

- Сизни сўрашяпти! - деди у телефон гўшагини кўрсатиб.

- Ким экан?!

Кўнғироқ кечаги воқеалар билан алоқадор эмасмикин, дея ташвишлангани учун югуриб келди у.

- Эшитаман.

У ёқдан пичирлаган, шивир-шивир, ноаниқ овоз эшитилди.

- Гапиринг, тилингиз чиққанми?

Алоқа узиб қўйилди. Қизнинг назарида, Санжар ёки Шохбоз Интизор уйдаги ёки бошқа ердами - билмоқчи бўлаётган эди. Ота-онаси шубҳаланмасликлари учун укасига қичқирди:

- Шухрат!!

Сумкасига китоб солаётган укаси унга қаради.

- Ким қўнғироқ қилувди?

- Битта дўстинг!

- Қаёққа гумдон бўлди?...

- Билмадим...

Ҳамма ўз иши билан машғул эди...

Олим машинани жойига қўйиб, уйга равона бўларкан, воқеаларни Интизордан бошқаси билмаганига севинди. Мақтаниш ёшидан ўтгани учун ўзини тийди. Аммо хаёлини турли фикрлар қамраб, саволлар миясида ари уясидай тўзир эди.

"Таманно" кафеси ҳар доимгидай мижозлар билан гавжум. Алоҳида столда шивирлашиб сирлашаётган ёшлар, очилиб - сочилиб ўтирган болалар, катта ёшли аёллар музқаймоқ еб, салқин ичимлик ичишар, ҳаётдан лаззатланар эдилар. Атрофдаги айлана кўлда ўрдаклар сузиб юрар, баъзан ғалати овоз чиқариб қўйиши мижозлар эътиборини тортмай қолмасди.

Интизор етиб келганда Олим уни кутиб ўтирарди.

- Вақтида келдим шекилли? - жилмайди у.

- Кўп кутмадим.

- Таклиф қилган одам сифатида кутиб олишим керак эди...

- хижолат чеккандай сўзларди қиз.

Олим ўзини сипо тутгани учун вазиятни бепарволик билан ўтказиб юбормоқчи бўлди. Аммо Интизорнинг пардоз-андоз қилмаса ҳам "Нотаниш аёл"дагидай гўзаллиги ҳушини олдида, кийимларига қаради.

Кеча дискотекада кўрганида оқ футболка ва жинси шимда эди. Рақс тушишга қулай бўлсин деб шундай кийинганини Олим тушунди.

Хозир оқ кофта билан юбкада очилиб кетибди!

- Очиқ гап, ўша куни ҳаяжонда эдим, - ерга қараб мулойимлик билан сўзларди у, - дурустроқ раҳмат айтолмадим, ҳатто исмингизни сўраш эсимга келмабди.

- Ҳечқиси йўқ.

Олим гапни тугатмасдан Интизор илиб кетди.

- Оиламиз номидан сизга раҳмат айтмоқчиман, сиздан миннатдормиз.

- Арзимаёди Интизорхон, мен жасорат кўрсатганим йўқ. Ўрғимдаги ҳамма йигит сизга ёрдам қўлини чўзарди.

Олим Интизор гап қўшмасин дегандай, бир нафаслик сукутдан сўнг давом этди.

- Фақат бир нарсани билмоқчиман?

- Нимани?

- Улар билан қандай алоқангиз бор? Сизни нега боғлаб олиб кетишди?

Интизор бу саволларни кутганди. Махсус жавоб тайёрлаб қўймаган бўлса ҳам нима дейишни биларди.

- Очиғи, Шоҳбоз анчадан бери ортимдан юради...

- Сизга ёқадими?

- Ёққанда бунақа воқеа рўй бермасди.

- У сизни севади шекилли..

- Билмадим, хат ёзаверади, жеркиб бераман, ортимдан қолмайди. Менимча, у севгини тушунмайди.

Олимнинг сўрамоқчи бўлган нарсалари кўп эди, аммо қизни зериктириб қўймаслик учун гапни тўхтатди. Шу пайт қиз сумкасидан қоғозга ўроғлиқ нарса олиб йигитнинг олдига қўйди.

- Сиздан миннатдорман, шу нарсани сизга олиб келувдим, ишлатарсиз

Олим қоғоздаги пул эканини тушунди: "Бойваччаларнинг қизларига хос қилиқ!"

- Нима?

- Ҳар ҳолда нима олаётганимни билсам бўладими?

- Пул..

- Қанча?

- Юз минг!

Олимнинг юзида истехзо пайдо бўлди.

- Нархим баланд-ку! Арзийдиган иш қилм дим.

- Қўлимни қайтарманг, ака!

Интизор ўнғайсизланди. Олимга қарашдан уялар, хатосини тушунгани қизариб кетганидан билиниб турарди.

- Миннатдорчилик билдиришнинг замонавий йўлини танлабсиз, Интизорхон!

- Сизга ёқади деб ўйлагандим.. Машинага бензин куйгансиз.. Хато қилган бўлсам узр.

- Узр керак эмас, бир оғиз раҳмат кифоя ва унутмангки, одамгарчилик, бегараз ёрдам бундай ҳисоб-китоб қилинмайди!

Интизор бешбаттар қизарди. Юрагида аллақандай ёқимсиз туйғу ҳис этиб, қўллари билинар - билинмас титради. Олим ўрнидан турди-да, пул ёнига телефон аппаратини қўйди.

- Кеча машинада қолиб кетган экан!

Интизор унга қараб кўзларини жовдиратди. Самимий жилмаймоқчи бўлди, аммо уддасидан чиқолмади. У йигит бировнинг буюмига кўз олайтирмайдиган, қалби тоза инсонлигига тан берди.

- Сиз билан танишиш мен учун бахт! Пулни, - бироз тўхталгач, унга узатди, - асраб қўйинг, талабасиз, асқотади! Мен пул олиш ёки ўзимни қаҳрамон қилиб кўрсатиш учун сизни қутқармадим, сиздай чиройли қизга адолатсизлик ва тажовуз қилишларига чидаб туrolмадим! Кўришгунча хайр!

Интизор хаёлини йиғиштириб кузатмоқчи бўлиб кўзгалганида Олим узоқлаб кетганди. Сўнг стол устидаги пул билан телефонга қараб йиғлаворай деди. Бугунги учрашув - беш йил институтда ўқигандан кўпроқ сабоқ берди унга. Бир неча ёш улғайтирди...

Агар у келмаганида Шоҳбоз номусига тажовуз қилиши, бир умр бахтсиз яшашга мажбур этиши мумкин эди-ку!

У туйғуларини жиловлаб, ўтган воқеаларнинг барча даҳшати-ю, бутун моҳияти билан қайта идрок этишга уринарди. Руҳиятига теккан зарба эса жиддий ўйлашга монё! Лекин Олимнинг гаплари ҳамон кулоқлари остида жаранглр, одамийлик ва имондан дарс бераётгандай эди.

Унинг юрагини ҳазин туйғулар қоплади.

Шоҳбознинг ҳайвоний мақсадига эришмоқчи бўлганини ўйларкан, қиз болага буюмдай муносабатда бўлиш иллоти бўртиб турганлигидан нафратлана бошлади.

Қани энди, кўринмас милтиғи бўлса-ю пешонасидан отиб ташласа! Одамзод битта бемаъни, разил кимсадан қутуларди...

Олим эса, катта бахтсизликдан асраб, оддийгина миннатдорчиликни қабул қилиш билан кифояланганига ҳайратда қолди! Тоза виждони, инсонни қадрлаш, эрки ва туйғулари, ор-номусини асраш фазилати кучлигидан хурсанд бўлди. Аммо юрагининг бир чеккасини ғашлик, нохуш туйғулар қоплади: Олимга пул бериб хато қилди, виждони олдида уялди... Пул узатиш ўрнига исмини ва манзилини сўрамаганига афсусланди.. Юраги сиқилди. Хато деган изтироб қалбнинг нозик жойини тирнаб ўтди. Энди нима қилади? Кимга кўнгил ёради? Воқеани икковидан бошқа ҳеч ким билмайди. Ҳасратини ёстиққа айтсинми? Олимнинг дили оғриганини ўйлаб, қайғуси ошди.

Хатони тузатиш учун уни қаердан излайди? Ўзиям осмондан тушгандай ҳаётига кирди-ю, ғойиб бўлди!

Интизор ухломмади, Олим олдида уялишдан қутқарадиган режалар ўйлади...

Шоҳбознинг онаси Сурайё оғир ҳолатдан чиқиб олди. Аммо иккинчи инфаркт мураккаб ва оғир кечгани учун эртаиндин ўлиб қолаётгандай кўнглига қил сиғмас, ҳеч кимни кўришни истамас эди. Кайфиятини сезган Санобар врач олдига маслаҳатга кирди.

- Бу касал, - деди дангал у, - ҳар дақиқада беморни олиб кетиши мумкин!

Аёл нажот истаб кўзига қаради.

- Нима қилиш керак?

- Синглингизга Худо узоқ умр берсин, аммо ҳаммасига тайёр туриш керак!

Катта синглиси олдига кирганда Сурайё хаста товуш билан нола қилди.

- Ўлиб қолсам, болаларим нима бўлади? Ҳатто Шоҳбозни уйлантирмадим.

Санобар юпатди, аммо дилидагини тилига чиқармаса бўлмасди.

- Уйлантирайликми, опа?

Сурайё кўзига ёш олди.

- Қолганлари нима бўлади?

- Яхши бўп кетасиз, ҳаммасини ўзингиз уйлаб-жойлайсиз!

Эртароқ тўй кўриб, ҳаммасини унутасиз, демоқчиман-да!

Кечкурун сингиллар, Акрам тоға маслаҳатга тўпланишди. Аввалига Ҳамидуллани чақиришмади. Аммо Акрам тоға:

- Усиз мумкин эмас! - деб туриб олди. - Тўйни у қилади!

Кейин вазият жиддийлигини билсин бойвачча!

Маслаҳат узоқ давом этмади. Сайёра касалхонадан чиққунча Шоҳбозни унаштирадиган, кейин тўй қиладиган бўлишди.

- Ҳамидулла, сиз тайёргарлигингизни кўраверинг!

Кечки пайт Ҳамидулла ўғли билан кутилмаган суҳбат бошлади.

- Ойингнинг касали оғир, - деди ўғлига алақандай маҳзун товушда, - ҳеч бўлмаса сенинг тўйингни кўрай деяпти.

Шоҳбоз дадасига маъносиз қараб қўйди. Врачнинг гапи ёдига тушиб:

- Яхши бўп қолади дейишганди-ку! - деб минғирлади.

Ҳамидулла жаҳлини босди.

- Кўнгил учун гапиришганини тушунишинг керак. Сени уйлантиришга қарор қилдик.

Шоҳбоз ялт этиб дадасига қаради. Кўз олдига "Мерседес"да у билан ёнма-ён кетаётган оқ либосли Интизор келди. Сўнг ҳовлисида тасаввур қилди-ю, қувониб кетди. Жилмайиб, уялганидан ерга қаради. Ҳамидулла ака мийиғида кулди.

- Кўз остингга олганинг бўлса уялма, совчиликка борамиз.

Дадам Интизорга совчи бўлса, қуруқ қайтмаса керак деган фикрга борди.

- Эртага айтсам, майлими? - деди анча сукутдан сўнг.

Ҳамидулла ака оиласига келин олиш қанчалик заруратга айланган бўлса, Қаҳрамоннинг қизига совчи келиши шунчалик кутилмаган воқеа бўлди.

Қаҳрамон Акрам тоға билан Ҳамидулла акани кираверишдаги ҳашаматли меҳмонхонада қабул қилди. Улар Европа жиҳозларини кўриб оғизлари очилиб қолдигина эмас,

биз кудаликка муносиб эмасмиз, шекилли, деган фикр ўтди мияларидан. Ҳатто мақсад эрдан чиқиб, шаштиларидан тушиб қолишди. Акрам тога Ҳамидуллага "амалдор бўлиб керилганинг билан топганинг Қаҳрамоннинг битта хонасидаги мебелча эмас-ку, бу одам сени назари илиб, қизини берармикин", деган маънода қаради.

Дастурхонда кеча узилган банандан тортиб денгизбўйи кокосигача бор. Полга тўшалган тўққиз метрлик тоза гилами ўзича беш миллионга баҳолади. Учта деразадаги парда салкам бир миллиондан эканини эътиборга олмай иложи йўқ. Тўрдаги катта экранли оригинал "SAMSUNG"га кўзи тушганида Тошкентдаги ҳомийсиникида кўрганларини эслади. Ўз уйдагилар оддий буюм эканини ўйлаб, ерга кириб бораверди. Аммо оддий буюмларни томоша қилаётгандай тутарди ўзини.

Қаҳрамон уларни жимгина кузатди. Сўнг "Мадонна" пиёлала чой узатиб, хушларига келтирди.

- Келинлар, хизмат, акалар?

Улар аввал гапни қайсинимиз, нимадан бошлаймиз дегандай бир-бирларига қараб олишди. Сўнг:

- Қулчиликка келдик, укажон! - дели Акрам тога.

- А, лаббай? - ҳеч нарсани тушунмади Қаҳрамон.

- Интизорхон, чиройли, одобли, ўқимишли қиз бўлган деб эшитиб катта сингилнинг, Ҳамидулла акангизнинг ўғлига сўраб келдик!

"Э, гап буёқдами?" - ўйлади Қаҳрамон. Аммо вужудини ҳайрат алангаси чулғади. Қизига совчи келиши тушига ҳам кирмагани учун юрагини нотаниш, аммо энтиктирувчи, айни дамда орзиқтирувчи туйғу қоғлади.

- Шоҳбозбек якка ўғил, ўзимизда университетда ўқийди...

- Очиғи, бунақа таклиф билан келишингизни кутмагандим. Қизим... - бироз тўхталди Қаҳрамон, - ҳали жуда ёш, уй-рўзгор ишлариниям билмайди, турмушга тайёр эмас, кўполроқ қилиб айтганда, у ҳали бола...

Тога мийиғида кулиб, Қаҳрамонга қаради.

- Ўн саккизга кирган қизни бола деб бўлмас, укажон. У эсини таниган одам!

- Балки шунақадир! Аммо ҳали биринчи курсиям битиргани йўқ! Ҳозир беролмайман!

Орага сўз билан ифодалаб бўлмайдиган сукунат чўкди. Тоға билан Ҳамидулла кўз уриштириб олишди.

- Ўқиш масаласи сизни ўйлантирмасин, ука! - юмшоқлик билан сўз бошлади Ҳамидулла, - келин-куёв бирга қатнайверади.

- Биз лафзида турадиган одамлармиз!

Қахрамон ноқулай аҳволдан чиқолмай ҳайратда эди.

Қизалоқдай ҳар куни бўйнига осилиб шўхлик қиладиган Интизор келинликка яқинлашиб, ўзи ҳам катта одам бўлиб қолганини ўйлаб, аввал севинди. Лекин ҳали қизни бериш етти ухлаб тушига кирмаганини совчиларга қандай тушунтиради?

Ҳозир у яна бир нарсани англади. Нафис гунчадай очилаётган қизини бегонага қандай бериб юборади? Наҳотки бағридан юлиб кетишса? Йўқ, Интизор - қалбидаги шаффоф туйғу, ҳар кўрганда бир олам қувонч бағишлаб турадиган ноёб гавҳари-ку! Оиласининг нури, саодат юлдузи! Шундай ҳазинасини бировга бериб хотиржам юра оладими?

Кечагина уни боғчага кўтариб олиб борарди. Тарбиячига узатаётганда у отасининг бўйинини кўйворгиси келмас, ишдан келганда "Адажон!" деб ёпишиб оларди. Ҳозир ҳам отасини яхши кўради: дўстими, акаси, тенгқурими - билиб бўлмайди. Кап-катта бўлса ҳам эркаланиб бўйнидан қучоқлайверади. Тортиниш кераклигини хаёлига келтирмайди. Ота-онаси ҳам уни еру кўкка ишонишмайди: ўқишдан кеч қолса ёки бирор ўртоғиникига кетса, гоҳо кутубхона ёки дискотекадан кеч қолса, кўзлари тўрт бўлиб кутиб туришади. Келгач, чиройли табассумини кўриб, тим қора, жингалакка мойил сочларини силаб олишгандагина хотиржам тортишади. Қиз - ҳамма нарсадан нозик, ноёб, қимматли эканини ўзларидан бошқа одам тушуниб етмайди.

У икки ёшга тўлганда алоҳида диванда ухларди. Ярим кечада ота-онаси хабар олгани келиб, ўзига билдирмай сочларига, қошу киприklarига қараб тўйишмас, оғпоқ юзини, қалин сочларини силаб кўришарди. Кўз тегмасин, деб кўйишарди...

Қизи дадаси билан телефонда кўп гаплашади. Отаси ҳам арзимаган баҳонада қўнғироқ қилиб, уни назорат қиларди. У ҳам отаси (Қахрамон чиройли йигит, Интизор айнан унга

ўхшайди)ни бировлардан қаттиқ қизғанади. Ишхонасига борганда котибаси хонасида бўлса тикка бостириб киради-да, гап билан чўқиб чиқариб юборади ва отаси билан қўлтиқлашиб тушликка кетади. Ишхонадагилар "Иккинчи дадамга яқинлашма!" деган маънони тушунади, аммо унга бунинг кизиги йўқ! Дадасига ҳеч ким яқинлашмаса бўлгани!

Қаҳрамон хаёлларини йиғиштириб олди.

- Қизим ҳали ёш, беролмайман! - деди қатъий қарор келган одамдай.

Ҳамидулла ака кескин, рад жавобни кутмаганди, кайфияти тушиб кетди. Акрам тоға хотиржам қабул қилди.

- Укажон, кесиб қўйманг! Сиз бермайман, биз олмаймиз, десак ҳам юлдузи тўғри келиб турган бўлса, тўй бошланганини, ёр-ёр айтиб, карнай-сурнай чалинганини билмай қоламиз!

- Йўқ, йўқ! - деди Қаҳрамон Интизорни бугуноқ олиб кетишадигандай чўчиб. - Тўй бўлмайди, қизим ёш, уч йилдан кейин университетни битиради, икки йил магистратурани ўқигандан кейин узатаман!

Кутилмаганда совчилар икки кундан кейин яна остонада пайдо бўлишди. Қаҳрамон ижирғанди. Аммо хотинининг маслаҳати билан яхши қабул қилишга мажбур бўлди.

- Қандай шарт қўйсангиз розимиз, фақат йўқ деманг, яна келишимизнинг жиддий сабаби бор!

Орага оғир сукунат чўкди. Қаҳрамон ҳеч қандай сабаб керак эмас, деб турувдиямки, Акрам тоға раҳмини келтирадиган оҳангда гап бошлади.

- Укажон, синглим оғир касал! - деди эзилгандай. Сўнг "Касал бўлишига мана бу дарди йўқ кесак, ишқи йўқ эшак" сабабчи дегандай Ҳамидулла акага қараб қўйди. Қаҳрамон тушунди. Кўнглидан қизимни шу эшакка бераманми, деган фикр ўтмасин, дегандай тоға камчилигини ёпа бошлади.

- Тўйдан кейин синглим отдай бўлиб кетади, қизингизни гулдай келин қилади. Ҳамидулланинг иши кўп, уйда меҳмонга келгандай ётиб кетади.

Қаҳрамон пичинг остидаги маънони тушунди. Тоғага билинар-билинемас бош ирғаб қўйди-ю, ерга қаради.

- Куруқ қайтсак, унга оғир зарба бўлади! - давом этди тоға.

- Бир нарса бўлса балога қолманг, иним!

Ҳазили беўхшов чиқди, фашига тегса ҳам Қаҳрамон парво қилмади. Лекин Сурайёнинг юраги ушлаб қолса, бутун шаҳар Қаҳрамон қизини бермагани учун шу фожиа рўй берди, деб уни гуноҳкор қиладигандай ваҳимага тушди.

- Энди иним, ота-боболаримиз жойидан чиқса, ёшига қараб ўтирмасликни маслаҳат беришган.

Қаҳрамон Акрам тоғага жиддий разм солди.

- Мен бир ўйлаб кўрай!

- Бу бошқа гап! - севинганидан баланд овозда гапириб юборди тоға, - қизни униб-ўсадиган жойга узатсангиз, хотиржам бўласиз, иним!

* * *

- Инди билан Олим "Таманно"да кофе ичиб, суҳбатлашиб ўтирган экан! Олим унга телефон аппарати билан юз минг сўм пул берди!

Санжарнинг гапи Шоҳбозга ҳақоратдай эшитилди. Ҳазаб иртиб, кўзига қон тўлди. "Наҳотки, машҳур миллионернинг қизи Инди алақандай бир гадоё, ўғри билан апоқ-чапоқ бўлади-ю, мен ёнига ҳам боролмайман?! Тагимда "Ласетти", пулим етарли, ҳамма шартларига кўнаман. Аммо у хатларимга жавоб бермайди! Қамаб қўйган жойимдан сирли тарзда қочиб кетади! Олим ўғрининг нимаси афзал? Нафсониятимга тегиш учун у билан яқинлашдимикин?"

Э, тўхта! Индини балки Олим қутқаргандир?! Санжарни ҳушидан кетказиш қўлидан келади. Овсар! Катакка қамаб кетсаям, кимлигини билмаса-я!"

Шоҳбоз Санжарга юзланди. Усиз вазиятдан чиқолмаслигини билгани учун нафратини яшириб, унга яқинроқ сурилди.

- Олимни кўрқитиш ёки бутунлай йўлдан олиб ташлаш керак! - маслаҳат берди Санжар.

- Сенингча осон ишми бу?

- Улдасидан чиқса бўлади!

Санжар гуноҳини ювиш илинжида лаганбардорлик қилаётганини сездириб қўйди.

- Бефаросатликни йиғиштириб, оғзи маҳкам иккита одам топ...

Олим овқатланиб бўлиб телевизор кўрмоқчи эди. Бачкана сериаллардан зериккани учун ташқарида айланиб келиш фикри туғилиб телевизорни ёқмади. Бувиси эса боягина аллақандай эскича китобни варақлаб ўтирувди, ҳозир қараса, кўзи илинибди.

У яланга чиқди. Узум барглари орасидан тўлин ойнинг ёрқин мўралаш Интизорнинг чарақлаган нигоҳларини эслатарди. Енгил шабада баргларни шитирлатади, осмондаги юлдузлар одам завқини кўзгамоқчи бўлгандай басма-басга жимирлайди. Йигит эътиборини тортиш учун сирли жилмаётган рақобатчи қизлардай кулиб қарайди. Олимнинг қалбини Интизор билан боғлиқ ширин туйғулар қоплади. Ток тагидаги сўрига узала тушиб ётаркан, яқиндагина "Таманно" кафесидаги учрашув фикру хаёлини қоплаб олди. Ушандан бери уни кўрмади. Аммо бугун-эрта муқаррар учрашиб қоладигандай ишонч билан хотиржам юради. Ҳозирча йўллари туташмаяпти, орада қизгин соғинч пайдо бўлишини кутаётгандай...

Олим музаффар жангчидай қиз уятчанлик ва изтироб аралаш миннатдорчилик билдирганини эслаб, мийигида кулиб қўяди. Айниқса, пулни олмай, ёнига телефон апаратини қўшиб бергандан кейинги Интизорни кўз олдига келтираркан, ўзида маънавий қарздорлик ҳиссини туйганини сезди. Ва ўртада нозик ришта пайдо бўлганидан севиниб кетди. Ришта ҳамон бор ва иккаласи бир-бирини ўйлаётганини сездириб турибди.

Бу воқеа Олимнинг кўнглини кўтарди. Мақсадига етиш учун қатта қадам ташлаганидан руҳидаги тушкунлик, хиралик йўқолгандай бўлди. Аммо ортиқча хурсанд бўлмай, курашни тўхтатмаслик шартлигини ўйларкан, рақибларни ўзи якка енгишга кўзи етмай юрагида мужмал ҳиссиёт туғилди. Бу ҳиссиёт ғашликка, тушкунликка айланди. Аммо миясига бир фикр келди-ю, юрагида умидворлик уйғонди. Қизга зўрлик ишлатиб, қатта-қатта ваъдалар бермасдан, хайрихоҳлик ва холис ёрдам билан меҳрини қозона бошлади! Қизнинг эътибори Олимга куч берди, рақибларда ҳасад, умидсизлик

уйғотди. У нажотни билагидан эмас, орадаги риштадан кутади...

Биров чақириб, хаёллари бўлинди. Ой тўлишиб, ҳамма ёқни қахрабо нур билан чулғгани учун ташқари чироқларини ўчириб қўйганди. Ёққиси келдию, кўзи ўргангани учун эшикка юрди.

- Ким?

Бувисининг "Бемаҳал келган бехосият бўлади", деган мақолини эсласа ҳам жавоб кутмай, зулфинни туширди. Эшикни очиши билан икки қора шарпа ёпирилиб кирди-да, бошига кўпол нарса билан уриб, миясини чайқалтириб юборди. Бири оғзини ёпди, иккинчиси эпчиллик билан кўлини орқага қайирди, кейин пайдо бўлган учинчи шарпа оёқ-кўлига арқон солди... Зум ўтмай уни машинага ётқизишди...

Қайси томонга, қанча юришганини билмайди. Ҳушига келиб, оғриқдан инграганда яна боягидай зарба еди...

Бу сафар кўзини очса, қоронғи кенгликда ётибди. Бояги ой, бояги юлдузлар, шаббода... Фақат Ингизорни эслашнинг иложи йўқ. Аъзойи бадани тепки еган одамдай зирқираб, моматалоқ бўлган жойлари гинимсиз азоб берарди. Икки-уч қадам нарида олпоқ "Ласетти", таниш овозлар... Сал нарида икки киши чуқур қазияпти. Ярим тунда, қўл оёғи боғлиқ одам ёнида ўра кавланиши ёқимсиз ва хунук кайфият уйғотди. Нега кавлашяпти?! Олимнинг кўксини қўрқув, ваҳима чулғади... "Эҳ, маразлар, мақсаднинг нима? Нега зўравонлик қиласан? Якка гаплашишдан қўрқасанми? Агар ёлғиз ушлаб олсам, ейман!"

- Санжар!
- Эшитаман!
- Анави гадоини тургаз!

Санжар пилдираб келди-да, уни чўккалатиб қўйди. Сўнг "Хизматингизга тайёрман!" дегандай қаддини ростлади. Шохбоз Олимнинг олдига келиб, қичқирмоқчи бўлган жўжаҳўроздай қаддини керди.

- Интизорга яқинлашма, бўйнингни қайириб қўяман деганим эсинглами?

Олим бор кучини тўплаб бошини кўтарди-да, Шохбозга нафрат билан тикилди.

- Эй гадоё, сендан сўраяпман?

- Мен гадой эмасман! Оғзингга қараб гапир!!
- "Қани энди қўлим ечилса-ю, битта усул билан энангни Учқўрғондан кўрсатсам!"
- Санжар. Эшитдингми, бу - гадой эмас экан! - у масхара билан гапирар, Олим олдида тиз чўкиб тургани учун ҳақиқий зўравондай атрофида бемалол айланарди.
- Индига пул билан телефон берган одам гадой бўлармиди?
- лаганбардорликни жойига қўйди у.
- Қиз менга қарашлилигини била туриб, нега кафедра чойлашиб ўтирганингни билсак бўладими?
- Бизга хўжайин эмассан?
- Ўра ичидан ўлик гапиргандай хунук овоз эшитилди:
- Эчкининг ўлгиси келса, қассоб билан ўйнашаркан!
- Олим бир бошга бир ўлим, дея аллақачон тақдирга тан берган, нажотни фақат Худодан кутаётган эди.
- Қўлимдаги қушчани учириб юборасану, оғзимни очиб қолаверар эканман-да, шундайми?
- Узинг биласан!
- Сен нимани биласан унда?
- Олим дадиллик билан ичидагини гапириб олишга қарор қилди.
- Қиз болага зўравонлик қилишга ҳаққинг йўқлигини биламан!
- Яна нимани биласан? - Шоҳбознинг газаби аланга олаётгани, масалани бир ёқлик қилишга баҳона қидираётгани яққол билиниб турарди, - Айт, яна нимани биласан?
- Олим куттирмай жавоб қилди.
- Қўлимга тушсанг жигарингни эзиб, кўчада юролмайдиган қилиб қўйишимни биламан!
- Шоҳбоз бу гапни кутмаганди. Ҳозир қўл-оёғи сирли равишда ечилиб, уни эзиб қўядигандай чўнтагига қўл солди.
- Олим кўз очиб қараганда унда ростмана тўппонча турарди.
- Эй, болакай, битдими? - чуқур қазийётганларга бўйинини чўзди у. - Унга аталган ўқ пешонасидан киришга шошиляпти!
- дея Шоҳбоз қуролни Олимнинг пешонасига тиради.
- Начальник, бироз шошманг. Беш минутда тайёр бўлади, аммо "соққа"ни тайёрлайверинг! - бошини кўтарди сарик сочли одам.
- Эшитдингми, гадой! У нима кавлаётганини биласанми?

- Билишим шарт эмас!
- Билиб қўй - сенинг қабринг!

Бу гап Олимнинг миясига зарб билан урилди ва нозик томирларни зириллатиб юборди.

"Наҳотки, отиб ташласа! Ўлиб кетсам, бувимга ким қарайди? Боқиб катта қилган, олдида қарзим кўп. Оғир кунда ярамай, бўйнимда қарз билан кетаманми? Парвардигор, ўз паноҳингда асра!"

У Шоҳбозга қаради. Кўзида шахд эмас, ишончсизлик ва қўрқув бор! Олим дадилланди. Ғазаб билан тикилганча тураверди. Аммо шу пайт миясига фикр келиб қолди.

- Бу қабр менга катта, сендай чўчқадай семирган ҳаромхўрларга мос келади.

Тоқати тоқ Шоҳбоз муносиб жавоб қилолмаслигига кўзи етиб, Санжарга қаради.

- Санжар, - деди у ақлий ожизлигини яширишга уриниб. - Сени катакка қамаб кетгани учун қасдингни олмоқчийдинг, шунақами?!

- Вақти келди демоқчимисиз, дўстим! - ёйилиб кулди у. - Бир хумордан чиқайми?

- Билганингни қил!

Осмон қоронгилаша бошлади. Қонталаш булутлар ёқимсиз кайфият туғдирарди...

Санжар сакраб туриб Олимнинг елкасига тепди. Кейин миясига, башарасига, кўксига, қорнига, хуллас дуч келган жойига тепиб чарчаганда у "шилқ" этиб йиқилган, оғир-оғир нафас оларди. Санжар баклашкадаги минерал сувни устидан қуйиши билан Олим ўзига келди. Шоҳбознинг имоси билан Санжар уни боягидай турғизиб қўйди.

Тўсатдан бўри увлади. Шоҳбознинг кўзларига қўрқув тўлди. Энди иккитаси кетма-кет увлади. Бу сафар яқиндан эшитилганга ўхшарди. Кавлаётганлар ташқарига чиқишди. Бўрилар галаси бостириб келаётгандай орада ваҳима, саросима бошланди. Олимни судраб чуқур оғзига, тупроқ уюми устига омонат ўрнатишди. Кўнглидан қўрқув чекинаётган эса-да, оёқ-қўлида титроқ бор.

Олим кўзини ярим очиб, тўппонча ўқталиб келаётган Шоҳбозга қаради-ю, ҳаммаси тугади дегандай кўзини юмди. "Аблаҳ, қўрққанидан отиб қўйса-я! Ном-нишонсиз ўлиб

кетаманми? Йук, бўлиши мумкин эмас! Эй, Худо, ўзинг жонимни омон сақла, мен улсам бувимга ким қарайди? Одам бўлиб ундан қарзимни қайтаришим керак! Банданг бўлиб сенга биринчи марта илтижо қиляпман, ҳозир кўлимдан ҳеч нарса келмайди, аммо ўзинг ҳаммасига қодирсан! Эй, Парвардигор, етимга раҳм қил!"

Олим кўзини очганда, пешонаси олдида совук курулнинг оғзи турар, тепкидаги бармоқ титрарди...

Бу кўркув Олимнинг миясига ҳаёт маъносини, аччиқ ҳақиқатни, яшаш замирида одамзодга номаълум туйғуларни эслатиб қўяётгандай эди. Чунки бу титроқ, бу кўркувни Аллоҳ берган. Бу иккаласига ҳам НАЖОТ! Ажабки, бириси ўлдиришдан, иккинчиси ўлишдан кўрқиб титраётти. Бу кўркув ортида нима бор? Ҳаётга муҳаббатми, душманга нафратми? Ҳозирча иккови ҳам бу ҳақда ўйламаётти. Аммо ўша муҳаббат, ўша нафрат борлигини ларзага солиб турибди!

Бўри яна кетма-кет увлади, яна, яна... Кейин борлиққа оғир сукунат чўкди. Вазият шундай таранглашдики, соч толасига боғланган қилич бош узра осилиб турганга, нафас тегса узилиб, ҳамма бошни кесиб кетадиганга ўхшарди...

Учта томонлаб отилган одамнинг қандай ўлишини яхшилаб кўрмоқчидай нафас олмай кузатишар, бўрилар увлаганда ичини кўркув сидириб ўтар, шошилиш кераклигини эслатаётганга ўхшарди. Санжарнинг тоқати тоқ бўлди. Шоҳбоздаги кўркувни, бирданига одам ўлдиришни сиздиrolмаётганини сезиб, яқинига келди.

- Битта фикр туғилиб қолди.

Унинг кўзлари фожiali боқаётганга ўхшар, наша чеккан одамдай қизариб кетганди...

- Нима дейсан? - Шоҳбознинг титроғи кучайди.

- Шу гадойнинг ҳаром қони билан кўлингизни бўямасангиз дегандим.

- Гапир!

- Анави увлаётган бўрилар очга ўхшайди, шуларга раҳм қилинг, гадойнинг гўштига бир тўйишарди...

Шоҳбоз тўппончани туширди. Елкасидан оғир юк қулагандай енгил тортди. Осмонга бир қаради-да, енгил хўрсинди. Чамаси, одам ўлдириш азобидан қутқаргани учун шеригидан хурсанд эди.

- Катакдан чиққанингдан бери калланг яхши ишлаяпти, маладец!

У қуролни чўнтагига солди. Аммо қутилмаганда омонат турган Олимни бир тепиб чуқурга тушириб юборди. Гурс этиб қулаган Олим инқиллаган, сўнгра "виққ" деган овоз чиқарди. Шоҳбоз тупроқ устида оёқларини кериб, қаддини ростлаб турганда бир шиша пиво узатишди.

- Ичинг, энгил тортасиз, дўстим!

У бир кўтаришда ярмини симирди-да, қолганини икки букланиб ҳушсиз ётган Олимнинг устидан қуйиб, шишасини ташлаб юборди...

Интизор курс раҳбарининг бўш вақтини топиб, хорижда ўқиш қоидалари ҳақида суриштирди. Америкадаги иш даври, курсдан хорижга ўқишга ўтганлар тўғрисида маълумот олди.

- Бу йилги курсни тугаллаб, "Оксфорд"га топширсам бўладими?

- Ҳали тайёр эмассиз, Интизор! - деди Воҳид Эргашевич, - яна олти ойликдан икки курс ўқишингиз ва берилган топшириқларни раван бажарадиган бўлишингиз керак.

- Яна шунча қатнайманми? - ҳам ажабланиб, ҳам сабрсизлик билан сўради у. Фикрича, бу йил курсни тугатсаю, дарров Англияга ўқишга ўтиб кетса, тезда битириб келиб, ҳаммани қойил қолдирса!

- Шошилманг, Индихон, - эркалаб шаштидан тушира бошлади Воҳид Эргашевич, - ҳозирча, асал, севги-певги, дискотека, ўйин-кулгини йиғиштириб, устингизда ишланг, изланинг! Курсни битириб имтиҳонимдан ўтсангиз, ўзим дуо қиламан, дунёдаги истаган университетда ўқиш ҳуқуқини қўлга киритасиз! Янги келганда анча гур эдингиз. Ҳозирча сизда ўзгариш яхши, анча ўсгансиз, кўз тегмасин!

Бу гап Интизорга далда берди, тил ўрганишга аввалгидан кўпроқ ишонч, ғайрат билан киришиб кетди. Бугун Воҳид Эргашевич совға қилган янги қўлланмани варақлаб чиқди-ю, янгиликлардан қувониб кетди. Кечки пайт уйга борганда эса, совчилар ҳақида эшитди-ю, тарвузи қўлтиғидан тушиб, мақсадлари, гўзал орзуларидан мосуво бўладигандай кўрқиб

кетди (Совчилар биринчи марта келишганида унга айтишмаганди).

- Эрга тегмайман! - деди онасига қатъий, - ўқийман, хорижга кетаман! Уша наркоман Шоҳбоз ўзига ўхшаган хотин топиб олсин.

- Подадан олдин чанг чиқармагин, қизим, биз ҳам бермоқчи эмасмиз!

- Дадам ўйлаб кўраман, дебдилар-ку!

У ўзини жойига юзтубан ташлади-да, оёқ-қўллари билан диванни уриб, жазавага тушиб йиглаб юборди. Айниқса, Шоҳбоз номусига тегмоқчи бўлиб, зўрлик билан далаҳовлисига қамаб қўйганини эслаб, нафрати тошиб кетди.

- Қизим, даданг шунчаки йўлига гапирганлар, тушунгин!

- Унақаларни, - бошини кўтариб онасига ўтирилди у, - кўчадан ҳайдаш керак, ўгли гирт ифлос, кўришниям хоҳламайман!

Шу пайт коридорда пайдо бўлган Қаҳрамон мийиғида кулиб, остонада бироз турди-да, ичкарига кирди.

- Қизим, нима гап?

Қиз отасини кўрди-ю, югуриб келиб бўйнига осилди. Қайноқ кўз ёшлари ёноғини ювиб, ота кўксига томар, муҳаббати фожиадан қутқариб қоладигандай отасини маҳкамроқ кучоқлар, қўйиб юборгиси келмас эди.

- Унга бермайман денг! - зарда билан эркаланди у, - бермайсизми, а, адажон?!

- Бўлди, йиғлама, қизим! Сендай асал қизни бегонага топширадиган аҳмоқ йўқ!

- Сўзингизда турасизми, ваъда берасизми?

- Сен бемалол ўқийвер, совчиларни қайтиб келмайдиган қилиб жўнатаман!

У отасидан бир қадамча узоқлашиб, ерга қаради.

- Раҳмат, адажон, сизни яхши кўраман!

Улар чиқиб кетгандан кейин сумкасидан Воҳид Эргашевич берган қўлланмани олиб, компьютер олдига ўтирди...

Кўз ёшларини артиб, киприкларини қуритаркан, юрагидаги оғир дард йўқолиб, ўзини енгил тортганини ҳис қилди. Фикри тиниқлашди, ҳар доимгидай машғулотига иштиёқ билан киришди...

Олим ҳушига келганида тагида қолган қўли увишиб, жимирлаб оғрир, суяклари зирқираётган эди. Секин-аста кўзини очиб, мияси тиниқлашгач, борлиқни идрок этишга киришди. Атроф тинч, сокин. Осмондан қора булутлар тарқалган, улар осмон юзини артиб кетгандай, тўлин ой бахти очилган қиздай кулиб турибди, юлдузлар чарақлаб, ёрқин кўринарди. Аммо вазият бўрон олдидаги денгиз сокинлигига ўхшарди.

Бўрилар увлаши эшитилмайди. Вазмин сукунат қўйнида аллақандай ваҳима, фожиага боғлиқ воқеалар яширингандай руҳиятига игна санчиб азоб беради. У вужуди эзилаётгандан толиқди. Кечқурундан бери еган калтаклари, кўрган хўрлиги, эшитган ҳақоратлари асабини толиқтирган, ғазабини жунбушга келтираётганди. Спорт билан шуғуланмаган оддий одам бўлганда оёқ-қўли, кўкраклари синган, ҳеч бўлмаса лат еган бўларди. Каратэда чиниққани бугун илк бор жонига оро кирди.

Чуқурда ётаверган билан биров қутқариб олмаслигини тушуниб, атрофга аланглади, вазиятдан чиқиш йўлини ўйлай бошлади.

Бу ёнга ағдарилгач, бош тарафида ой нурида ялтираган алланарса кўринди. Елкаси билан сурилиб қаради: Шиша! Оғзидан пиво ҳиди анқияпти. Қувониб кетди. Оёғи билан деворга тиралиб, қўлини унга яқинлаштирди. Ушлади-ю, қўли танғиб ташлагани учун синдирилмади. Орқаси билан сурила-сурила тош излади. Ниҳоят, боши қаттиқ нарсага урилди. Уни жағи билан шиша олдига юмалатиб келди. Бир марта кескин ситтанди-ю, шишани синдирди. Севинганидан орқаси билан бир айланиб, каттагина синиғини ушлади. Аммо шошганда арқонни эмас, кафтини ғарчча кесиб олди. Ҳовучида иссиқ қон оқди, асаби зўриқиб тургани учун оғриқ сезмасди. Бутун иродасини тўплаб, ярим соатда оёқ-қўлини озодликка чиқарди. Шукр, деб ўрнидан турмоқчи эди, шундоқ тепасида аллақандай ҳаракатни, сўнг қора шарпани илғади. Кўрқа-писа назар ташлади-ю, юраги титраб кетди. Тишларини ғижирлатиб, азроилга ўхшаган бўри турарди! Ой нурида товланиб иблис қиёфасига кирган, кўзидан ўлим руҳи

ёғилаётганга ўхшарди. "Ҳақиқий жанг энди бошланади, шекилли..." У юрагига бостириб кирган қурқувни енгич, озгина куч туплаш нияти билан қимир этмай ўтираверди. Бўри аввал гингшиганга ўхшаш овоз чиқарди. Маконимга нега келдинг, дегандай, ҳужум олдидан инсонни авраш учунми, ҳийлакор қиёфага кирди.

Олимнинг миясига бўри ҳақида эшитганлари қуюндай ёпқирилди. Оч бўлса одамни ейди. Тўқ бўлса, озгина ўйнашиб, сўнг қорнини ёриб ташлайди. Ҳамла қилмасанг, тегмаслиги мумкин...

Вазият мавҳум, бўрининг муддаосини ҳам тушунмайди. Фақат бир нарсани, ваҳший билан ёнма-ён - ҳаёт ва ўлим ўртасида омонат турганини, душманидан ожиз эканини тушунди.

Бўри олд оёқлари билан чангитиб, чуқурга тупроқ тушира бошлади. Бироқ лаҳза ўтмай қилиғи ўзига ёқмади ёки одамни қойил қилолмади шекилли, елкасини учириб, бошини икки томонга қимирлатиб ўйнади. Шу билан бирга тушунарсиз овоз чиқарар, мулоқотга киришишга қийналаётгандай таассурот қолдирарди.

Олим бўрининг бундай ҳаракатларини аввал кўрмагани учун ҳайрат ва таажжубга чулғанди. Ўзи ҳам унга жавобан нимадир қилишни ўйлади. Аммо жонсиздек тек туриш икки томонлама фойдалигини тушуниб, кипригини ҳам қимирлатмади.

Бўри осмонга қараб увлади... Олим кўрқиб кетди: шерикларини чақирса тилка-пора қилиб ташлайди! Лекин жонивор қандай тез бошлаган бўлса, шундай тез тугатди. Олим "Энди у қандай ҳунар кўрсатаркин?" деб ўйлаб турувдиямки, бўри қандақ бўйлаб юра бошлади. Олим ҳушёр тортди. Бўри ҳужумига тайёр туриш учун ўтирган кўйи унга қараб айланарди. У икки марта айлангач, бўри хирилаган овоз чиқарди-ю, бирдан тўхтади. Ноҳақликка чидолмаётгандай олд оёқлари билан тупроқни чангитиб, бўрига ярашмаган ингичка овоз чиқарди, сўнг бирдан тинчиб, қаддини кўтарди. Ҳужумга тайёрланаётган жангчидай жиддий тортиб қолди. Кўзлари ёнарди. Оғзини очиб тишларини гижирлатди. Ва... ва... кутилмаган шиддат билан Олимга ташланди!

Олим ҳужумни кутгани учун ундан тезроқ ҳаракат қилди-да, бўрининг олд оёқлари орасидан икки қўлини узатиб, омбурдай бармоқлари билан бўйнидан шундай қисдики, бўрининг ўткир тирноқли оёқлари унга етолмай қолди. Аммо бўри ҳам бақувват эди. Шиддатли ҳаракат билан унинг қўйлагини йиртиб ташлади ва кўкраги, қорнини тирнади. Оғзини очганда хириллаган, қўрқинчли овоз чиқарар, бундай овозни илк бор яқиндан эшитаётган Олим бешбаттар титраб кетарди. Унинг тишлари ўткир, қўрқинчли, ҳар қандай жонзотга ботирса тирик қўймайдиган сиёқи бор эди.

Томоғини тсмир қўллар қисаётгани учун бўри нафас олишга қийналар, жонининг борича типирчилар эди. Олим уни бақувват ваҳший деб биларди, аммо бунчалик шиддатли, кучли, ақли ва айёрликда тулкини ортда қолдиришини ўйламаган эди. Озгина бепарволик қилса, тагига босиб, бўғзидан оладиган кучи бор. Бояги ингичка овозлар, бачкана ҳаракатлар ҳийла эканлигини Олим энди тушунди. У бўри олдида ожизлигини сизди, аммо енгил ва яшаш иштиёқи, кучли ва шафқатсизлиги билакларига куч берди. Ҳозиргача ўзида сезмаган, ҳатто мусобақаларда орзу қилган кучни ҳис қилди.

Бўри қўлидан чиқиб кетса, уни тилка-пора қилиб ташлаши аниқ. Олим янги куч ва абжирлик билан бўғишни давом эттирди. Орқаси билан йиқилиш арафасида бўрини ҳандақ деворига қисиб олди. Бўри нафас олишга қийналиб, калласини у ёқ-бу ёққа силтаганда оғзидан сўлак сочилар, тили оғзининг бурчагидан осилиб борарди. Энди у орқа оёқларида Олимнинг қорнини, сонини тирнар, кийимларини титиб ташлаётган эди. Тирноғи ботган жойларидан қон оқарди.

Олим оғриққа парво қилмас, душманни ҳеч бўлмаса ҳушидан кетказиш учун маҳкамроқ бўғарди. Охирги кучини тўплаб, сўнги марта силтаганда бўри бўшашиди, дами ичига тушиб кетди. Бир неча сониядан кейин эса вужуди шалвираб тинчиб қолди. Олим уни айёрлик қилаётган деб ўйлаб, бояги тош билан чарчагунча бошига урди. Сўнг шиша синиғи билан кекирдагини кесиб ташлади...

Олим бўрининг бўғзидан оқаётган қонга қараб, ҳали ўлмаганлигини сизди, сесканди. Қон қорамтир, иссиқ... Негадир ичгиси келди. "Бу шафқатсиз ва кучли ҳайвон,

қонини ичсам, кучимга куч қўшилади, ҳеч кимдан, ҳеч нарсадан кўрқмайман!" Бу истак қатъий қарорга айланиб, оғзини бўрига яқинлаштирди. Иккала қўли билан унинг жағини осмонга қаратиб, водопроводдан сув ичаётгандай бўрининг қонини сўриб ичди. Уч-тўрт марта ютингандан кейин оғзига юнг кира бошлади, ёқимсиз, шилимшиқ таъм сезиб бошини кўтарди. Лаблари атрофидаги қонни артаётганда эса, кафтидан сизаётган қон бўрининг қони билан қўшилиб кетди...

Осмонга қараб, енгил тортгандай "Оҳҳх..."лаб юборди.

- Кечир, жонивор, - деди уни ўлдиргани учун айбдорлигини оқламоқчидек. - Қонингга ташна эмасдим, начора, ғажиб ташлашингдан кўрқиб шундай қилдим!

Хотиржам тортганда тирналган жойлари оғрий бошлади. Ҳаракатланса сезилмайди, ўтирса оғриқ кучаяди. Сен туфайли шундай бўлди, дегандай чўзилиб ётган бўрига қаради. Каттагина, кулранг экан. Мағлубликдан уялгандай кўзларини юмган, бўғиб ўлдирмаганингда қорнингни ёриб ташлардим, дегандай ўтқир ва кўрқинчли тишларини кўрсатиб ётар, танаси совиб бораётгани учун бўрилиқ жозибаси йўқолаётган эди...

Олим бу жойларни яхши билмайди, аммо катталардан кўп эшитган: илонлар, катта-катта эчкиэмарлар, бўрилар изғиб юради. Саккизинчи синфлигида иккита қўшниси билан шувоқ чопгани келган. Аммо дашт бошидан қайтишганди. Ҳозир кўз илғамас жойларда инсон ҳам, уй ҳам кўринмаётгани учун чўл ўртасида тургандай сезяпти ўзини.

Бироз мўлжал олгандан кейин бир туп дарахтга қараб юра бошлаганда узоқдан машина чироғи кўринди. Умид юлдузи чарақлагандай қувониб кетди. Ҳайрият, йўл яқин! Қишлоққа етиб олса бўлади. У калласи танасига илиниб қолган бўрини қулоғидан ушлаб, орқалаб олди. Бўғзидан оққан қон қорнидан думигача из қолдирган, танасининг бошқа жойларидан ажратиб турарди.

Олим қадамини тезлаштирди.

Машина яқинлашганда бўриларга ем бўлгандан кўра,

хайдовчининг жаҳлини чиқариб бўлса ҳам кетиб олай, деб йўл ўртасида хайкалдай туриб олди.

Хайдовчи кетма-кет сигнал чалди. Сўнг сскинлади. Яна бетўхтов сигнал берди. Аммо Олим қимирламади. Учинчи сигналдан кейин арвоҳ эмаслигини кўрсатиш учун бир қўлини кўтариб, "Тўхта!" деди. Машина буфери тиззасига урилгудай "қиййй"иллаб тўхтади.

- Қишлоққа олиб кетсангиз! - деразадан калласини суқиб хайдовчига сўз қотди у.

Хайдовчи бўри тирнаб, қон қотиб қолган жойларига кўрқаписа назар ташлади.

Сукут аломати ризо деб тушунган Олим шиддат билан эшикни очди-да, олд ўриндиққа, қалтирай бошлаган хайдовчининг ёнига ўзини ташлади. Шундагина ҳаётига хавф солиб турган фожиа ортада қолганидан кўнгли жойига тушди. Тиззасидаги бўри жасадини олд ўриндиқлар орасидан орқага ошириб ташлади. Хайдовчи унинг қонли қўлини кафтига олиб сўрашаркан, ваҳима тўлган кўзларини чақчайтириб, норози қиёфада ўқрайди.

- Овчимисиз? - деди титроқ овозда.

- Йўқ! Овчиём, арвоҳ ҳам эмасман! Худонинг марҳамати билан тирик қолган оддий одамман! Кўрқманг, бўри ўлган, орқангиздан ташланмайди. Мен сизга зиён етказмайман!

Қишлоққа етиб келишганда тонг ёриша бошлаган, уфқда шафақ товланарди. Куз яқинлашгани учун намхуш шамол эсар, сарғайган барглар онда-сонда эринчоқлик билан қовжираган майсалар устига қўнаётган эди. Бироздан кейин шаҳарга кириб боришди. Йўллари икки томонга экан. Аммо шу ҳолда гавжум шаҳарда машинадан машинага ўтиш ноқулай.

- Шоҳбозникига ташлаб ўтсангиз! - илтимос қилди Олим унинг манзилини айтиб.

Хайдовчи вазиятга бўйсунди.

- Шунинг олинг! - деди етиб келгандан кейин Олим миннатдорчилик билдиргандай пул узатиб. Аммо хайдовчи пулга қарамади.

- Қийналганга ўхшайсиз, ёрдамим текканидан хурсандман! - деди у самимий.

- Мени нақ ўлимдан - бўриларга ем бўлишдан асрадингиз.

Раҳмат ака, бир умр эслаб юраман...

- Демак, бу ёрдамни пул билан ўлчаб бўлмайди, - деди ҳайдовчи маъноли жилмайиб, - дуо қилинг, Худо ўз паноҳида асрасин!

Олим биринчи марта дарвоза қўнғироғини босганда жавоб бўлмади. Яна такрорлади. Ичкарида аввал уй эшиги очилди. Кейин тапочкалик одам шарпаси эшитилди. Зулфин туширилгач, калит шириқлади. Сўнг остонада Шоҳбознинг ўн олти ёшлардаги чиройли синглиси Зарина пайдо бўлди.

- Ассалому алейкум, келинг, ака ...

Олимга назари тушиши билан қизнинг ранги ўзгариб, орқага тисарилди. Бироқ бўрининг оғзидан чиқиб турган ханжардек тишларидан қанчалик қурқмасин, қизиқиш устун келиб ҳайрат билан тикилиб қолди.

- Ука, Шоҳбозни чақириб юборинг!

Қиз эшикни ёпиб яшин тезлигида ғойиб бўлди. Бироқ зум ўтмай эшикнинг бир қанотини очиб мўралади. Майдалаб ўрилган узун сочлари силкиниб, Олимга яққол кўриниб турар, уни янаям назокатли кўрсатарди.

- Ака, бўри ҳақиқийми?

Заринанинг порлаб, чақнаб турган кўзларида ҳайрат кўпроқ эди.

Беғуборлик ва гўзаллик уйғунлашган юзига қараган Олим нега келганини ёддан чиқариб қўйиб деди. Қизга яна бир қараб, табассумга мойил кўзларида юрагига чўғ тушган одамнинг ҳиссиётларини кўргандай бўлди.

- Мана, ушлаб кўринг!

Олим бўрини осилтириб унга узатмоқчи бўлувди, қиз ичкарига кириб кетди.

Олимнинг тошиб турган ғазаби бироз босилди. Кечаги воқеаларни ҳаёлидан ҳайдашга, Шоҳбоз билан бир умр эрдан чиқмайдиган тариқа гаплашиб қўйиш учун бутун идрокини совуққонлик билан ишга солишга уринарди. Бўрини чап қўлига олди. Қиз кўрганларини ичкарида гапирмадимикин?

Шоҳбоз остонага келиб, қалқиб тушган одамдай бирдан тўхтади.

- Олим!!

Ҳайрат ва қўрқувдан бақириб юборганини билмай қолди. Кўзлари пиёладай бўлиб, ранги оқариб кетди. Тили калимага

келмас, ҳатто нима қилишини билмас эди.

- Бўри еб кетди деганмидинг?!

Шоҳбозга Олимнинг гапи мурданинг эмас, терговчининг сўроғидай эшитилгандан кейин ҳушига келди.

- Йўқ, мен...

- Эркак бўлсанг, ташқарига чиқ!

Шоҳбоз оёқлари қалтираб, икки қадам олдинга юрди. Олим эшикни ёпди. Аммо шу пайт қайта очилиб, кўзлари хавотирга тўлган Ҳамидулла ака чиқди ("қиз энди гапирган!" - хаёлидан ўтказди Олим). Олимга қаради-ю нима гаплигини тушунмай, бир неча дақиқа гапиролмай қолди. Сўнг ўзига келгандай, ижирганиб бир Олимга, бир Шоҳбозга қараб вазият жиддийлигини англади, икковини ичкарига бошлади.

- Бу ким, нега шу кўйга тушган? - Ҳамидулла ака Шоҳбозга таажжуб билан қаради.

Шоҳбоз жавоб беришга ожиз эди. Ҳайрат ва қўрқув руҳиятига чуқур киргани учун хаёлини йиғиштириб ололмаган, воқеаларни идрок этиш қобилияти йўқолганга ўхшарди.

Олим нафрат қайнаб турган кўзларини Шоҳбоздан олиб, Ҳамидуллага тикди. Боягина ноинсоний хўрликларни бошдан кечириб, салкам ўлим остонасидан қайтган одамнинг қарашлари даҳшатга тўла. Ҳамидулла ака бир сесканиб, билинар-билинемас ортга тисарилди.

- Мен - ўғлингизнинг синфдоши Олимман!

Унинг идроки теран, тафаккури қиличдай кескир эди.

- Олим?! Ҳалиги каратэчи-я?!

- Худди ўзи!

- Нега бу ... - Ҳамидулла ака боягидан кўпроқ таажжуб билан яна ўғлига ўқрайди.

- Сиз совчиликка бораётган Интизор билан кафедра ўтирганим учун номард ўғлингиз учта лайчаси билан мени чўлга олиб бориб, отиб ташлаб, кўмиб келмоқчи эди. Аммо бўриларга ем бўлар деб очиқ гўрга ташловди, Худо асради. Бўрини ўлдириб, орқалаб келдим!

Олим бўрини дарвозахонадаги сўрига ташлади. Ота-бола калласи илиниб турган ваҳшийни томоша қила бошлаганларида, Олимнинг шиддатли овозидан ҳушига келди.

- Аммо унутмагин, Шоҳбоз! Сен кавлатган гўр очиқ турибди. Кимга насиб қилган бўлса, ўша кўмилади. Назаримда, у сени кутяпти! Гўрковларнинг меҳнати увол кетмасин десанг, ахир пул бергансан-а, яна бир марта номардлик қилсанг кифоя!

Ҳамидулла ака ғазабланиб турарди.

- Шу гаплар ростми? - ўғлига ўшқирди у.

Шоҳбоз бир нарса деб пичирлади-ю, ҳеч ким тушунмагач, ерга қаради.

- Ростми, Шоҳбоз?!

- Жа, унчаликмас...

- Ёш болага ўшшамасдан дангал жавоб бер!

Шоҳбоз бир дадасига, бир Олимга қаради-да:

- Жавоб беришни хоҳламайман, умуман бу болани кўришням истамайман! - деб шартта ҳовлини тўсиб турган пардани кўтариб ичкарига кириб кетмоқчи бўлувди. Олим уни ушлаб қолди (Шу пайт парда ортидаги Заринага кўзи тушди. Қиз уялиб, ўзини четга олди).

- Эй, итдан тарқаган ифлос, ўзинг қазиган чоҳга ўзинг тушасан!

Олим бўрини орқалади-да, дарвоза олдида тўхтади.

- У гўрда ётгинг келмаётган бўлса, мана бунинг, - орқасидаги бўрига ишора қилди, - шериклари тирик, улар мендай гадони ғажидан ор қилди, аммо сендай бадавлат бўрдоқини мазза қилиб ейди, омон бўл, синфдош!

Олим эшикни қарсиллатиб ёганида, ота-боланинг орсизлик балқиб турган кўзлари пиёладай очилган, мияси карахт эди...

Уч кундан бери Олимнинг хаёли остин-устун. Гоҳ бир нуқтага қараб ўйга толади, гоҳ телбага ўшшаб ўзига гапириб юради. Баъзан руҳий зарба таъсиридан чиқолмаётган одамдек беҳуш. Бувисини "Тунда овга борувдик, бўри ташланди", деб алдади, аммо бувиси вазиятни тахминдан билиб бўлганди. Ундаги кайфиятнинг ўткинчилигини тушунгани учун сўроққа тутишни лозим топмаган.

Кутилмаган воқеа Олимнинг дунёқараши, ҳаёт тўғрисидаги

тушунчаларини, инсон ҳақидаги тасаввурларини бутунлай ўзгартириб юборди.

"Ҳаёт, умр нима?

Худо беради, қайтиб олиш ҳам унинг қўлида!

Унда инсон нега бошқалар қўлида ўйинчоқ бўлади?"

Бойлар камбағалларни истаганича хўрлаши, оёқости қилиши мумкинми? Уларга ким ҳуқуқ берган? Долларларими ёки лавозимми? Балки иккаласидир?!

Наҳотки, Шоҳбоз шунчалик аблаҳ бўлса? Ўн йил бир устоздан сабоқ олган, яхши-ёмон кунларда, болаликда катта бўлган одам ўз синфдошига нисбатан шунчалик ёвузлик қилиши мумкинми?

Бир қизни деб мени итдек отиб ташламоқчи бўлди - я! Ниятига етганида ном-нишонсиз ўлиб кетардим? Хушимни талаб қиладиган одам йўқлиги учун шу ишга қўл урдими? Унинг жазосини ким беради? Ҳеч ким! Дом-дараксиз йўқолганлар қаторига қўшилиб кетавераман! Фақат Аллоҳгина одил ҳукм чиқаради, бандасидан нажот йўқ!

Аллоҳ асради: мен - гўр оғзидан қайтдим!

Аллоҳ асради: Шоҳбоз қотил даражасига етолмади! Яратган Парвардигор дилга кўрқув солиб жиноятдан қайтарди.

Бўриларга ем бўлишимга бир баҳя қолди. Ҳаракат қилмаганимда суягимгача ғажиб ташлаган бўларди! Муҳаббат неча хил, ранги қандай? Шоҳбозники оппоқ, меники қорами? Уники ғолиб - қадрли, меники мағлуб - хорми?! У муҳаббат деб ўлдириши, мен ўлиб кетишим мумкинми? Бу қанақа муҳаббат? Аслида икки қалбдаги туйғу - муҳаббат бўлса, ёмонликка ундамаслиги керак-ку! Демак, биримизники ёлғон! У нега жанг қиляпти? Болалигидан ҳаммадан устун, олдинда бўлиб ўрганган одам катта бўлганда паст юришни ор билгани учунми? Сохта гурур жиноятга бошлаяптими?"

* * *

Интизорнинг совчи хабарини кўз ёш билан кутиб олиши Қаҳрамонни қаттиқ ташвишлантириб қўйди. Ҳатто "ўйлаб кўраман", деган гапи ранжитгани таажжубга солди. "Қизлар, одатда, ўзига ёқмаган йигитдан совчи келса ҳам қувониб

қаршилайди, дугоналарига тўлиб-тошиб мақтанади, "ҳаридор"лар сафи кенгайиб бораётганидан боши осмонга етади. Аммо Интизор Ҳамидулланинг ўғлидан келган совчиларни нега бунчалик ёмон қаршилади? Севган йигити бормикин? Наҳот, оиласи билмаса! Онасига айтганмикин? Йўқ, билганда менга айтарди. Балки унинг севишини йигит билмаслиги учун уйдагиларга билдирмагандир?"

Қаҳрамон хотинидан бу ҳақда сўраганида, у ҳеч нарсани билмаслигини, умуман Интизор йигит ҳақида гапирмаганини айтганда Қаҳрамон янаям кўпроқ таажжубланди. Уйга кирган ўғри ва совчиларга қизнинг муносабати орасида боғланиш йўқми, дея ўйлана бошлади. Аммо маъно тополмади... Кейинги вақтда рўй берган кутилмаган воқеалар кўнглини ғаш қиларди.

Эртаси куни нонуштадан сўнг Интизор "биринчи пара дарсим йўқ", дея шошилмай жўнаётганда дадаси хонасига мўралади.

- Қизим!

Интизор чўчиб кетди.

- Кираверинг, дада!

- Ҳар эҳтимолга қарши бир нарсани сўрамоқчийдим.

- Бемалол, дада!

- Совчилар келганидан бунчалик хафалигингни тушунмаяпман... шунга...

Интизор ҳамма гапни айтишга уялишдан ташқари, дадам билиши шарт эмас, деб ҳисоблар, қолаверса, ёқимли хотира сифатида қалбига ўрнашган саргузаштларни Олимдан бошқаси билишини истамас эди.

- Мен у болани танийман, дада, оиламизга тўғри келмайди.

- Ахир, дадаси...

- Тўғри, дадаси амалдор одам, - ерга қаради Интизор, сўнг бошини даст кўтариб, - лекин ўғли ғирт нашаванд! - деди.

- Аниқ биласанми?

- Инсон ҳаётини пул билан ўлчайдиганлар хилидан. Мени тушунмайди. Унинг учун пул - биринчи ўринда, мен эса орзу-мақсадларимни ҳамма нарсадан устун қўяман!

- Балки уни яхши билмассан!

- Йўқ, дада, сиз уни менчалик билмайсиз. У муаммоларини зўравонлик билан ҳал қилишни оддий ҳол деб тушунади.

XXI асрнинг замонавий одами бунақа ўйламаслиги керак.

- Демак, хафалигининг бошқа сабаби йўқ, а?
- Йўқ!

Икки кундан кейин Олимнинг Шоҳбозлар гуруҳи билан олишгани, бурилар ҳужумидан омон чиқиб, ҳеч қандай курулсиз кулранг ваҳшийни ўлдириб, орқалаб келгани ҳақида шаҳарда овоза тарқалди. Бу талабалар орасида ҳам гап-сўз бўлганидан кейин, Интизорга етиб борди ва у Олим билан учрашмоқчи бўлди. Маҳалласида яшайдиган Нигордан манзилини билди-ю, дўсти Равшандан учраштиришни илтимос қилди. Яна "Таманно" кафесида юзма-юз келишди.

Ўзига ўхшаган чиройли дугонаси Нигина билан келган қиз унинг аҳволини кўрди-ю, чўчиб кетди.

- Сиз билан шу ҳолатда учрашмоқчи эмасдим, лекин кутилмаганда чақирингиз ўйлантириб қўйди.
- Кейинги вақтда бошингиздан кечган воқеалар одамни ларзага солади, Олим ака!

Олим ҳаяжонланиб кетди. Интизор биринчи марта уни Олим ака, деётган эди. Нақадар чиройли айтаркан бу сўзларни! У тўлқинланиб кетди. Интизор у ҳақда ўйлаётгани қанчалик гурур бағишлаётган бўлса, учрашувга чақиргани бошини осмонга етказганди. Йигит тунов куни пайдо бўлган ришталардан бекорга умид қилмаганини энди тушунди.

- Шунақа, Интизорхон. Асли буни хоҳламаган эдим.
- Қандай қилиб?
- Ҳаммаси кутилмаганда содир бўляпти.
- Мени қутқариб келишингиз ҳам тасодифми?
- Шундай деса ҳам бўлаверади. Машинага босиб кетилаётганингизни тасодифан кўриб қолдим-ку!
- Ўйлабманки, мени олдиндан танийсиз...
- Ўша куни дўстингиз табриклаганда, исмингиз менга шундай ёқдики, бундай исмни биринчи марта эшитиб ҳайратга тушдим. ИНТИЗОР! Ота-онангиз зап топишган экан-да!
- Кутилмаганда шунақа бўп қолган... - мийғида кулди қиз. - Сиз билан учрашишдан мақсад - анави бўри билан боғлиқ воқеаларни батафсил айтиб беришингизни илтимос қилмоқчийдим!

Олим ўйланиб қолди. Мақтанчоқлик бўлмайдими?

Менимча, сирли қолавергани яхши! Бошқалардан эшитгани дуруст!

- Унчалик қизиқ эмас! Лекин нега бунчалик қизиқяпсиз?
- Сурасам майлими?

Олим унга жиддий қаради. Гап нимадалигини билган ёки билмоқчи!

- Бемалол.
- Бу воқеалар мен билан, мени қутқариб олишингиз билан боғлиқ эмасми?

Олим жавоб беришга шошилмади. Учрашувга келаётганда Интизордан бу саволни кутган, аммо жавоб ўйламаган экан! Гапни бошқа мавзуга буриб қўя қолсинми?

Тўғри келмайди. Дугонаси ҳам қизиқиш билан қараб турибди.

- Сизга Шоҳбоз совчи қўйганини билмаган эканман!
- Уша аблаҳни, - асабийлашиб кетди қиз, - ўзиниям, совчилариниям кўрагга кўзим йўқ!
- Нега?

- Босқинчи, зўравон, нашавандни ким кўришни истайди? Ақлли-хушли одам севганини қўл-оёғини боғлаб, далаҳовлига бегона одам билан ташлаб кетадими?

Дугонаси қизга ачиниш ва хайрихоҳлик билан қараб, Олим билан "Кўрмайсизми?" дегандай кўз орқали гаплашиб олди...

Олим Шоҳбознинг севгиси сохталиги ҳақидаги кеча ўйлаганларига исбот топиб, Интизорнинг фикрларига қизиқиб қолди.

- Ўзингизни босинг, Интизорхон! Отангиз совчиларга рад жавобини бериб қўя қолсинлар!

- Э, Олим ака, - ўзини яқин олиб ҳасрат қилгандай бўлди қиз, - совчилариям ўзи сингари сур, сийқа! Қизимни бермайман, десалар ҳам келаверади!

- Бечора ошиқ! - мийиғида кулди у Интизорнинг дугонасига қараб бояги хайрихоҳликка жавоб қилгандай. - Юрагидан урган бўлсангиз керак-да!

- Вой-вой-вой! Уша кишида юрак борми? Севги нималигини тушунадими ўзи? Пулдан бошқа нарса кўзига кўринмайди-ю!!

- Йўғ-э! Ахир сизни деб, одам ёллаб мени ўлдириб чўлга кўмиб ташламоқчи бўлди-ю!

Олим бу гапни қандай айтиб юборганини билмай қолди. Интизор учун эса кутганидай янгилик бўлиб чиқди.

- Ростданми? - у қаттиқ ҳаяжонда эди.

Олим фойдаси тегар, деган маънода бироз сирни очмоқчи бўлди.

- Орангизда қоработирдай турган эмишман! Улар уч киши эди. Сизни қўл-оёғингизни боғлаб, машинага босгандай, мени ҳам уйдан ярим кечада олиб кетдилар. Кўзимни очсам, чўлда ётибман, улар ёнимда менга қабр қазишаётган экан!

Қиз дугонаси билан кўз уриштириб олди-да, ҳайратдан кўзлари чақнаб кетди.

- Кейин-чи?

- Нега Интизор билан кафедра чойлашиб ўтирибсан, деб пешонамга тўппонча тиради.

- Наҳотки!

- Ақли-хушимда йўқ ишлар...

Олим озгина ёлғонни аралаштирсам, улар янаям қизиқиб қолишса керак, деб ўйлади. Хаёлида айланаётган фикрлардан бирини саралаб, таваккал айтиб юборди.

- Мендан Интизорни севасанми, деб сўраяпти, тавба!

- Сиз нима дедингиз?

- Ҳа, нима жавоб қилдингиз? - дугонаси ҳам унга чиройли жилмайганча қўлини жағига тираб сўради. Олимга тобора қизиқиб бораётганлари сезилиб турарди.

- Интизор севса арзийдиган, гўзал қиз дедим!

- Яна-чи, билсак бўладими?

- Севишимга хўжайин эмассан, дедим!

- Тўппа-тўғри айтибсиз! - деди дугонаси.

Олим суҳбатни чуқурлаштирмаслик учун мавзунини бошқа томонга буришга интилиди.

- Асли биз шунчаки танишлар, холосмиз!

- Кейин нима бўлди, Олим ака? - дугонаси майин овозда сўради.

- Отишга кўрқиб, бўриларга ем бўлар деди-ю, очиқ гўрга ташлаб кетди. Анчадан кейин хушимга келиб, шиша синиғи билан энди қўлимни ечишимни биламан: тепамда кулранг бўри турибди!

- Воййй!

- Қўрқмадингизми?

- Қарашлари ваҳшиёна бўлса керак, а?

- Кўрққанимдан кўрқмай қолдим...

Қизлар кулиб юборишди.

- Менга ташланиши билан бўйнидан бўғиб, ўлдириб қўя қолдим.

- Ўшанда тирнаб ташладими? Ҳозир ўлиги қаерда?

- Уйда. Қизиқ! Сизларга ким айтди?

- Бизгами?

Айтсаммикин, деб Интизорга қаради дугонаси. Ундан сало чиқмагач:

- Шохбознинг синглиси Заринадан эшитдик! - деди Олимнинг кўзига термулиб, - Бўрини кўрган экан, ичига сиғдиrolмай кўнғироқ қилди. Кейин сиз ҳақингизда гапирди.

Олим нималар деганини сўрамоқчи эди, аммо ўзини босди. Кераги йўқ! Лозим бўлса ўзлари айтишади, айтишмаса ҳам биламан: ҳайратини яширолмаган...

Олим улар шунчаки қизиқиш учун келишгани, асосий гап тугаганини сезди.

- Мени ишларим бор эди, қизлар!

Олим кутилмаганда "Ўртоғингиз билан таништириб қўймадингиз-ку!" дегач, шуни хоҳлаб турган Нигина қўл узатиб исмини айтди. Интизор эса, "Мунча шошмасанг", дегандай чимирилди.

- Вақтингизни олганимиз учун узр, Олим ака! - Интизор чиройли табассум қилди. Нигоҳларида қисқа суҳбатдан қониқмаганлик акс этган, Нигина олдида дилидагини айтолмагани учун ёлғиз келсам бўларкан, деган ачиниш ҳам сезиларди. Аммо у дугонасида бошқача кечинмалар пайдо бўлганини сезмади...

Хайрлашгач, қизлар шаҳар марказидаги катта йўлга бурилишди, Нигина гап сақлолмади.

- Танишинг зўр экан-а?

- Нега?

- Даҳшат ишларни қилса ҳам мақтанишни билмайди-я!

Интизор фахрлангандай, уни анчадан бери биладигандай:

- Э, у камтар бола! - деди.

- Бир нарсани кузатдингми?

- Нимани?

- Келишган, ўктам йигит экан, аммо кўзларида дард бор!

- Сезмабман! - ўзини бепарволикка солди Интизор.
 - Сенга қараса, дард йўқолиб, ҳаяжон пайдо бўлишига эътибор берганмисан?

- Билмасам...

- Назаримда, - Нигина мийғида кулиб унга қаради, - сени яхши кўради...

Нигинадаги ҳавас, қизиқувчанлик, Олимга нисбатан аллақандай туйғулари пайдо бўлгани яққол сезилиб турарди.

- Менда Олим ака яхши таассурот қолдирди.

- Сездим! - сал қошини чимириб қўйди Интизор.

Нигина уйига бурилгандан кейин Интизор руҳиятида тушуниб бўлмайдиган жараён бошланди. Олим Шохбоздан фарқли ўлароқ, унинг қалбида илиқ туйғу уйғотаётганди. Бу туйғу - миннатдорчилик ҳисларими, мардлигидан ҳайратланишми - аниқ билолмаётган, аммо Нигинада дабдурустдан ёрқин туйғулар туғилганига гаши келаётган эди. Айниқса, уйга боргунича "Келишган, ўктам йигит экан", деган гапларини эслаб, кўксига рашкка ўхшаш нарсани ёмирилагандай бўлди... Уйига етай деганда орқасидан кузатиб келаётган машинани кўрди-ю катта йўл четидан йўлакка ўтиб олди. Аммо машина тўғрисида етганда тўхтади.

- Ҳо, яхши қиз! - бу Шохбоз эди.

Интизор қарамаса ҳам таниди, аммо эътибор бермади.

- Кунингиз ўша ўғрига қолдимиз, асал қиз! Қўрқмай ёпишаверинг, кўча-қўйда киссавурлик қилса ҳам сизни боқиб олади! Аммо у сизни қачонгача ҳимоя қиларкин? Бир кун пешонасидан дарча очиб қўйсам, олдимга ялиниб келасиз!

- Олим акам унгача сени ўзинг қазиган гўрга тиқиб қўймасин, номард!

Интизор кутилмаганда қандай гапирганини билмай қолди. Машина тезлаб, кўздан йўқолди.

Унинг юраги остин-устун бўлиб кетди. Нега унақа деди, ҳақиқатан ўғрими? Ўхшамайди-ку! Ичи куйганидан айтдимикин? Аммо нега айнан ўғри деди, ичувчи ёки нашаванд демади? Билмаса гапирмаса керак!

У Олимни ўзига тансоқчи ҳисоблаётганини Шохбозга айтиб юборганидан қанчалик севинган бўлса, янги туйғуларига хиралик аралашганидан кўнгли ғаш бўлди. Устида Шохбознинг гапларини хато, тўхмат дейди-ю, ичида

"Наҳотки Олим ака шунақа бўлса?" деган ғашлик қийнайди.

Остонадан ҳатларкан, Олимга нисбатан тоза ҳиссиётлари булоқ сувидай қайнаётган бўлса, Шохбоз айтган бемаза гаплар қалбга игнадек санчилаётган эди...

Олим қизлар билан хайрлашиб, уйга келганидан кейин қалбини қайғу чулғади. Уйлари кўримсиз, эски ва нураб тушаётганини ҳозир кўраётгандай уялиб кетди. Анчадан бери қайта қуриш, Европа услубида пардозлашни ният қилади-ю, катта пул кераклигини ўйласа юраги сиқилади. Мардикорликка чиқиб дуч келган ишни қилаётган, шаҳар четроғида ёки туманда фермер хўжалигидан катта-катта иш олаётган эди. Аммо бир неча ойда орттиргани уста пулигаям етмайди. Чўлдаги воқеадан кейин эса ишга боролмаяпти. Жароҳатлар секин йўқоляпти, ҳали кучга киргани йўқ. Бировникида қаролдек ишлаётганини қизлар билиб қолса, шарманда! Бошқа нима иш қилсин? Маълумоти йўқ, "ёғлироқ" ишга жойлаштириб қўядиган амалдор қариндошлари ўзидан бўшамайди. Ёлғиз бувисининг қўлидан нима келарди?

Уй қуриш учун нима қилиши керак?

Битта танишига маслаҳат солувди:

- Россияда ишлаб келиш керак! - деди. Ўзи уч йилдан бери Москва атрофидаги районлардан бирида яхшигина, инсофли тадбиркор билан ишлаётгани, маошидан ташқари кунлик харажатлар ва озиқ-овқатта дурустгина маблағ бераётгани ва шошилишч уйга бориш зарурати туғилса, ҳатто йўлкира билан таъминлаётгани ҳақида сўзлаб қолди. Истаса, уни ҳам олиб кетиши мумкин. Олим аввал эътибор бермади. Кечқурун ўйлаб қараса, бошқа йўл йўқ! Кекса бувисига фикрини айтди. Бувиси йиллаб хорижда юрган, ҳатто ота-онаси бандачилик қилса ҳам келолмаётганларни эслаб, хўрсиниб қўйди.

- Сенга суяниб қолгандим, болам, - деди дардини ичига ютиб, - мабодо ўлиб қолсам, мени ким кўмади?!

Кўз ёшини енги билан артиб, чуқур ўйга толди. Олимнинг раҳми келди, аммо бувисига далда берди.

- Буви, сиз ҳали тетиксиз! Худо хоҳласа, юзга кирасиз, дадамга кўнғироқ қилиб айтаман, бирорта боласи сиз билан яшаб туради.

- Э, болам, беш кунлигим борми-йўқми, Худо билади. Озгина шошмасанг, мени ўз кўлинг билан қўйиб, маросимларимни ўтказиб кетасан!

Ўша куни Олим бувисига индамади. Аммо Россияга бориш фикридан қайтмади. Бир неча кундан кейин:

- Дадам ўз оиласи билан овора. Бизга ёрдам беришни хаёлига келтирмайди. Ўзим пул топиб уйни қайта қурмоқчиман, буви! - деди қатъий ниятли одамдай унинг кўзига тик қараб.

Бувининг кўнгли ёришди. Раҳматлик эридан қолган уй ҳақиқатан ўзи каби қариб-чуриди. Ўғли неча йиллардан бери четда ишлайди, беш танга орттирганини билмайди. Шу туришда яна бир неча йил турса икковини том босиб қолиши мумкин! Шунинг учун бобомерос ҳовлини обод қилишни ўйлаган набиранинг йўлини тўсгиси келмади. Баҳонада уйланишга тайёргарлик кўриш ниятини фаҳмлаб қолди. Тирик юрсам набира келиним кўлидан чой ичармикинман?

Буви кечки овқатдан кейин секин-аста гап бошлади.

- У ерда нима қилмоқчисан? - дея кўзига тикилди.

Олим ҳаммасини ўйлаб қўйган эди.

- Ошналарим билан қурилишда ишлаймиз!

- Тирикчилигимиз ўтиб турибди-ку, болам, бегона юртларда нима қилардинг?

Гап оҳангида барибир кетасан деган маъно бор эди...

Олим эртаси куни ошнасига "Борадиган бўлдим", деб айтиб келганини бувисига гапириб турувдиямки, кўчада биров чақирди. Овози нотаниш. Юраги "шув" этди. Ўшанда ҳам нотаниш овоз чақирган, ташқарига чиқар-чиқмас оғзини бўғиб, қўл-оёғини боғлаб олиб кетишган эди. Аммо ҳозир куппа-кундузи-ку, нега кўрқади? Қолаверса, бу овоз эркак кишиникига ўхшамайди. Ингичка!

Барибир ҳадик билан ташқарига мўралади. Эшик ортига кўзи тушиши билан оғзи очилиб қолди. Интизорнинг дугонаси Ниғина битта ёш бола билан кутиб турарди! Тавба! Нима қилади бу ерда?

- Ассалому алейкум, Олим ака!

- Ваалейкум...

- Яхшимисиз? - қиз уялганнамо сўрашарди. Аммо бирдан дадиллашди. - Ҳайрон бўлманг! Сиз ўлдирган бўрини кўргани келдик, майлими?

Ҳайрати ортиб бораётган Олим рад этолмади.

- Майли, аммо, жа, сиз кўрадиган ажойиб нарса эмас!

- Барибир қизиқ! Айниқса укам, - болани имлади у, - эшитгандан бери туролмай қолди.

Нигина эски танишидай ўзини яқин олаётгани, Олимга нисбатан ўтган кунги қизиқиши кучайиб бораётгани сезилиб турарди.

Олим уларни ичкарига бошлашдан уялди, "Мен ҳозир", деди-да, уйга кириб кетди. Бўрини ҳиди кела бошлагани учун бугун - эрта терисини шилиб, ўзини кўмиб ташламоқчи эди. Танаси қотган, тиши ботган тили бир томонга осилган бўрини икки қулоғидан кўтариб чиққанида Нигина телефон аппаратида аввал расмга олди, камерасини ишга солиб, ҳамма томонидан тасвирга туширди. Кейин Олим билан иккала қулоғидан кўтариб тургандай суратга, тасвирга тушди. Тайинлаган бўлса керак, укаси уни Олим билан бир неча марта эринмай тасвирга туширди. Нигина энг яқин одамидай тортинмас, иложи борича унга ёпишиб ҳаракат қиларди. Кайфияти шундай қувноқ эдики, бўри ва у билан расмга тушишни ўйлаб топганидан беҳад бахтиёрга ўхшарди.

- Опа, мен ҳам! - деди укаси.

Сўнг улар безовта қилганлари учун қайта-қайта узр сўраб, йўл бўйида турган оппоқ "Нексия"га чиқишди. Нигина уни юргизди-ю, Олимга қўлини силкиб хайрлашганча, аъло кайфиятда учиб кетди. Ҳайрати тарқамаган Олим беш дақиқада бўлган воқеадан бешбаттар ҳайратланиб, бўри мурдасини осилтирганча, оғзини очиб, эшикка суяниб қолаверди...

Интизор Нигина билан хайрлашгандан бери камгап. Ҳазиллашиб турган Наримон илмоқли гап ташлаб кўрди, ҳеч қандай натижа бермади. Очилиб-сочилиб юрган қиз бирдан кар-соқовга айланганига ота-она ҳайрон, онаси савол бериб, жавоб ололмади. Ҳамма овқатланаётганда энг кўп

гапни у гапирарди, ҳозир эса оғзига талқон солгандай жим. Кичкина Диана таажжубини яширолмади:

- Ойи, - дейди ҳеч нарсани билмангандай, - опам гапиролмайдиган бўлиб қолганми?

- Унақамаас! - чўзиб гапни илди Шухрат, - бир ҳафта гапирмайман деб дугонаси билан гаров бойлашган, ютиб чиқмоқчи!

- Опа, нимадан ўйнагансизлар? - чиндан сўрайди Диана.

Қаҳрамон ака ҳазилни йиғиштир, дегандай жиддий қараб қўйди.

- Опангинг дарслари кўп! - деди онаси ҳақиқий ҳолатини даласидан яшириш учун, - бажаролмай ўйланиб юрибди, тушундингми?

- Ичида дарс тайёрлаётган! - яна шумликни бошлади Шухрат кулимсираб.

- Ичида дарс тайёрласа бўладими?

- Ўқисанг биласан!

Интизор нонушта тугамай туриб кетди. Хонасига кириб диванга ўзини ташлади-да, хаёл уммонига гарқ бўлди. Ярим кечада тоғдан келишаётганда Олим ниқобини олгач, юзида маъно, кўзларида теранлик ва йигитга хос ўктамлик кўринганини эслади. Телефон аппарати билан пулни қайтариб: "Буларни олиб қўйинг, талабасиз, асқотади", деганда аллақандай меҳр, ҳиссиёт билан гапирганини энди тушунди. "Интизор севишга арзийдиган, гўзал қиз" дегани хаёлида жонланганда қалбидаги ширин туйғулар булоқ сувидай тошиб кетаётганга ўхшайди, "Севишимга хўжайин эмассан!" дегани қулоғи остида жарангласа, терак бўйи кўтарилгандай, ҳавода учиб юргандай бўлади... Олим билан боғлиқ ҳиссиётлари қисқа вақтда жонланиб, жунбушга келиб, хаёлини бутунлай банд этганига ўзи ҳам ҳайрон. Аммо юганида ҳам, ётганида ҳам ширин азоб бераётган нотаниш туйғулардан сездики, у севиб қоляпти... Бу туйғу кун сайин қалбини, бутун борлигини эгаллаб, хаёлидан ҳамма нарсани ҳайдаб чиқаряпти. Севги тўғрисида ҳозиргача билмаган тушунчалари миясига жойланяпти, руҳиятида туғилган гўзал ва ширин манзараларни тушуниб, ҳис қилиб тўймаяпти. Оромига қонмаяпти. Аммо Шоҳбознинг ўғри дегани ғалати... Буни эсласа юрагидан озгина жойи совиб кетади. Душман атайлаб

кўксига найза ботираётганга ўхшайди. Нигинанинг гаплари хаёлига келганда эса рашк бўрони кўзғалиб, юрагини остин-устун қилиб ташлайди. Нима қилсин? Қай бири ҳақида ўйласин, бирини ўйласа, иккинчиси уланиб келаверади, кейин учинчиси хаёлига ёпишиб олади! Ҳатто хаёллардан зерикиб, безор бўлиб кетгандай, аммо барчаси ширин ва беғубор, улардан воз кечса қалбида майсалар остидан шивирлаб оқаётган булоқ сувларига ўхшаш гўзал кўшиқдан жудо бўлаётгандай, ҳаёти ҳувиллаб қолаётгандай сезади ўзини...

Китобларда, шеърларда ўқиган севги эди бу! Наташа Ростова Андрей Болконскийни севиб қолган давридаги ҳолатини энди тушуниб боряпти. Қизгинанинг нозик кўнгли, кўксида дарёдай мавж урган гўзал туйғуларини англаб етаяпти. Шундай ширин, шафқатсиз ва гўзал экан бу туйғу! Атиргулнинг тикони бўлгани каби севги ҳам азоблари билан юраркан!..

Олим энг гўзал, кучли, ақли, саховатли одам, ҳаётнинг мазмунини дунёда унинг борлиги ва қиз қалбига муҳаббат солгани белгилайди. Худо уни Интизор севиб қолсин, дугонасидан рашк қилсин, севги азобларини тотиб кўрсин учун Яратганга ўхшайди...

Орадан бир неча кун ўтгандан кейин у хаёлларини деярли бошқаролмай, севги шиддатига ўзини ташлаб қўйди. Уйчан ва паришон, барча масъулиятли ишларни унутган, янги муҳитга кириб, касал бўлган одамдай ёқимли азобини тотиб кўра бошлади. Олим хаёлидан кетмас, ўқишга боришни истамас, ҳатто овқат егиси келмас эди. Қорни очганини билмайди, хаёлан у билан гаплашаверади, назарида, у Интизорни севади, тоққа фақат уни кутқариш учун чиққан, севги жасорат бергани учун ҳеч нарсадан кўрқмайди, Интизор учун яшайди, ҳозир ҳам у кечираётган жараёнлар бағрида ўртаниб юрибди.

Интизор унга кўнғироқ қилмоқчи бўлди, аммо рақами йўқлигидан қийналди. Шундай дақиқаларнинг бирида Нигина кўнғироқ қилиб:

- Ажойиб янгилик! Озинг очилиб қолади, Инди! - деди.

Интизор осмондан ой тушибди, Тинч океани суви қурибди, қор одам топилибди, ҳозир сени кўргани борармиш, деса

бунчалик ҳайратга тушмайди. Аммо Нигина келиб, Олим билан тушган расмини, бўрининг суратини кўрсатганда севгилисига билан суҳбатлашгандай севиниб кетди. Бутун дунё шодлик ва қувончга тўлиб, олам гўзаллиги кўзларига йиғилиб келди.

Аммо Нигина у билан суратга тушганидан алам, изтиробга чулғанди. Ҳатто йиғлагиси келди. Касаллигини баҳона қилиб, зарда билан кириб кетмоқчи бўлиб турганда дардига малҳам бўладиган фикр келиб қолди: телефондаги тасвирларни ўзиникига ўтказиб олди! Аммо рашк ўтида қоврилиб, дугонасини ёмон кўриб кетди. Хаёлига келмаган ишни уйлаб топганидан ижирғана бошлади.

- Уйлари қаерда экан? - аччиқ билан сўради Инди.

- Шаҳардан чиқаверишдаги айлана йўл бошида, эски кук эшик! - деди ғурур билан, - борадиган вақтингни айтсанг, машинамда обориб келаман!

Нигина Интизор қалбига олов солаётганига сираям парво қилмасдан гапирарди.

- Ўзим топиб оламан!

Унинг гаши келганини Нигина сезди, аммо эътибор бермасликка ҳаракат қилди.

- Ихтиёринг! - бироз чимирилиб гапирди у.

Нигинани кузатгач, Интизор ўтиролмади. Олим акаси билан ёнма-ён тасвирга тушгани, елкаси унга тегиб турганини кўриб, юраги ёниб кетди, дугонаси у билан яқин бўлганидан таажжубда эди. Ҳатто уни мен севаману, дугонам яқин одамига айлантириб олибди, дея ўзини камситилгандай сезарди.

Дадаси ишдан келгандан кейин Наримон билан машинасида Олимникига "китоб олгани" борди. Кутилмаган ташриф Олимни Нигинаникидан кўпроқ ҳайратда қолдирди. "Тавба, бугун гўзал қизлар йўқлайдиган кунмикин?!"

- Сираям кутмагандим! - деди Олим сўрашгандан кейин.

- Нигинага ҳам шу гапни айтдингизми, Олим ака?

Интизорнинг соғинч ва изтироб тўла хумор кўзлари гина билан Олимга қадалди. Олим уни тушуниб, ич-ичидан севиниб кетди. Воқеалар сценарий бўйича рўй бераётгандай эди. Унинг ҳаёт тарзи, дунёқараши билан ўзиники ўртасида катта фарқ борлигини англаб, бугунги ҳолатидан таажжубга

тушган сайин каратэчи ўртоғининг "Севган қизинг сенга қарамаса, дугонаси билан яқин бўл! Ичи куйганидан сени тортиб олишга интилади!" деган гапи эсига келаверди. Олим Нигина билан Интизор орқали танишгани, унинг ўзи олдига келганини ўйлаб, воқеа атайлаб ташкил қилингандай таассурот қолдира бошлади.

- Дугонам билан расмга тушасизу, менга мумкин эмасми?

Интизорнинг бояғи гинаси чин эканлигига ишонган Олим ўзида янги куч, ишонч туя бошлади. Кутилмаган омад руҳиятига қуёш нуриддек чароғонлик берганидан бахтиёр, зулматдан чиққан одамдай эркин ва қудратли эди. Тушимми-ўнгимми дегандай унга ҳайрат билан боқар, бугунги омадни чўлда чеккан азоблари эвазига тақдирнинг мукофоти деб тушунар эди...

Олим бўрини олиб чиқди, Интизор билан шундай тасвирга тушдики, Нигина билан тушганидан минг чандон ўтиб кетди. Аммо Интизор Нигинадан кўрқоқ экан. Бўри тирилиб, тишлаб оладигандай Олимга маҳкам ёпишиб олди. Тишларига қараганда ҳайрати ортиб, юрагини кўрқув қоплайди.

- Энди расмга тушмайман! - деди Олим жиддий тортиб.

- Нега? - деди қиз ҳайрат тўла кўзларини Олимга тикиб.

- Бугун кечқурун терисини шилиб, ўзини кўмиб ташлайман!

- Қаерга кўмасиз?

- Шаҳардан ташқарига.

- Энди-чи?

- Шоҳбозга яхшилик қилмоқчиман!

- Қандай қилиб?

- Нима бўлган тақдирдаям Шоҳбоз - синфдошим, у қаздирган чоҳга бўрини кўмаман! Менга ёмонлик қилган бўлсаям, яхшилик қилаверай, бир кун инсофга келиб, узр сўраса ажаб эмас!

- Унга раҳм қилманг, Олим ака, ёмонлик қайтади! - доноларча гапирарди. Унинг қайғуси тушунарли эди.

- Бу гапингизни ўйлаб кўраман! Аммо мен инсонга яхшилик қилиб ўрганганман.

Шухрат машина олдига кетганидан фойдаланиб, Интизор Олимга сирли қаради. Жиддий гап сўрамоқчилиги тушунарли эди.

- Бир нарсани сўрасам хафа бўлмайсизми?

Олим аввал юзини четга бурди. Қиз ўзи билан боғлиқ муҳим чалкашликни ечиб олмоқчи эканглигини сезиб ўйланиб қолди, сўнг бироз жилмайди:

- Хафа бўлишдан кечроқ туғилганман! - деди. Интизор уни дарахтга ўрнатилган ўриндиққа бошлади. Ёнма-ён ўтиришгандан кейин кутилмаганда Олимнинг қўлини ушлади.

- Шоҳбоздан эҳтиёт бўлинг, у - аблаҳ одам!

- Биладан!

- Ҳаммасини билмайсиз! У сизни мента ёмонлади.

Интизор болаларча соддалик билан гапирар, Олим бир кулиб, бир меҳри товланиб унга термулиб турарди.

- Нима деди?

- Вой, нима дейишга ҳайронман. Ҳалиги...

- Айтаверинг, яхши гап эмаслигини биладан.

- Ростданми? Аммо хафа бўлиши йўқ. А? У сизни ўғри деди!

Интизор қизариб кетди, айбдордек уялди. Ва тезда Шоҳбозга нисбатан нафратини ифодалай бошлади.

- Ифлос экан у! Сиздан кўнглимни қолдириш учун гапирган!

- Рост бўлса, мендан совиб кетасизми?

Олим унга синовчан, дилидагини кўзидан билиб олмоқчидай қаради.

Интизор ўйланиб қолди. "Нима десам бўлади? Ўғрини севмайман, шаҳзода бўлсаям ташлаб кетардим, дейинми? Тўхта, қалбим нима деркин?" У қалбини тинглади: "Сизни барибир севавераман", деган садо келгандай бўлди.

- Менимча, сиз унақа эмассиз! - ўзича Олимни оқлагандай бўлди. Аммо ичида "Шоҳбознинг гапи рост бўлса-чи?" деган шубҳа пайдо бўлди.

Қиз Олимнинг ўғри эмаслигига ишонарди, тўғрироғи, шуни хоҳларди. Аммо севгани учун иллатидан кўз юмаётганини тушуниб етмаётган эди. Орага сукунат чўкди. У шу қадар оғир ва юракка ботувчи эдики, ҳеч ким бузишга журъат етмаётганга ўхшарди. Иккови бир-бирини нималар ҳақда бош қотираётганини аниқ билмас, Шоҳбознинг гапи орага совуқлик солиши мумкинлиги уларни

ташвишлантирмас эди. Ниҳоят, Олим ўзини қўлга олди.

- Интизор!

- Эшитаман, Олим ака!

- Эртага дарсдан кейин соат учда "Таманно"да учрашсак майлими?

Интизор Олим акаси учрашувга чорлаётгани ва икковларига тааллуқли муҳим гап айтмоқчилигини ўйлаб, болаларча севиниб кетди.

- Албатта учрашамиз! Сизга айтадиган бир дунё гапим бор.

- Наҳотки!

- Ичим тўлиб кетган! - ҳазиллашди қиз.

- Бўшатишга ҳаракат қиламан, албатта, қўлимдан келганича.

Олим Интизорни кузатиб уйга киргач, юрагининг ўнг томонида Интизорнинг ёқимли чехрасини, чап томонида Шохбознинг хотинчалишлик билан ёмонлаётганини кўрди. "Шу ифлосга раҳм қилмасам бўларкан. Гапиролмайдиган бўлгунча уриб, абжағини чиқаришим керак эди". Сўнг ҳовлисига қаради-ю, кўнгли вайрон бўлди. Дераза бўёқлари офтобда қовжираб кетган, деворлари нураётган, эскириб, ҳақиқий тул хотиннинг уйига ўхшаб қолган эди... Юрагини алам қоплади. "Нега мен данғиллама уй қуришга қодир эмасман?" У муштини тутиб уйга кириб кетди...

Олим кетгач, хонадонда таранг ва нохуш вазият пайдо бўлди. Ҳамма гапни эшитган, вазиятни тушунган Зарина акасини номардликда айблади. Олим камбағал бўлса ҳам одамгарчиликда ундан устун эканлигини айтиб, акасининг гашига тегар, жаҳлини чиқарарди. Шохбознинг орияти кўзгалар, хатосини тушунишга ҳаракат қиларди. Ёшгина, чиройли синглиси Олим ўғрини деб, акаси билан тортишаётганини ҳазм қилолмас, аччиғи келарди.

Ҳамидулла ака ўз обрўсини ҳам ўйлаб ўғлини керагича сўқди ва Олим билан алоқани тиклаб олишга мажбур қилди.

- Ҳеч қачон! - деди Шохбоз керагидан ортиқча ғурур билан, - мен гадойдан кечирим сўрамайман, жанжални бартараф

етишни ҳам истамайман. У - ўғри, каззоб, ўқувчилик даврида телефонимни, пулларимни ўғирлаган, аммо туяни ютиб думини кўрсатмайди.

- Сен буни исботлаганмисан? Далилинг борми?

- Йўқ! Исботлаш шарт эмас! Олим - ўғри! Тамом-вассалом.

- Кечириб қўясиз, ўғилчам, - деди Ҳамидулла ака унинг олдига келиб кўрсаткич бармоғи билан чаккасига нуқиб, истехзо ва нафрат билан гапираркан, - бу дунёқараш билан мошпоягаям боролмайсиз! У мардикорлар билан прокуратурага шикоят ёзса, ҳаётига тажовуз, жонига қасд қилганингиз учун панжара ортига кетишингиз, мениям ишдан мосуво қилишингиз турган гап, тушундингизми?

Шоҳбоз кўрқиб кетди. "Панжара орти" сўзини эшитиб, юраги шув этди. "Зўравонлик билан Интизорни дала-ҳовлига қамаб қўйганини эшитса, дадам қай аҳволга тушаркин? Хато қилдим-да. Нега миям ишламай қолди?"

- Олим Интизор билан Санжарни қўлга олиб, прокурорга ёзса, мени дадам ҳам қутқаролмайди, - дея ўйлади-ю, ўзини қўярга жой тополмай қолди.

Ҳамидулла ака гапи таъсир қилганидан севинди. Ва совчилик масаласида Акрам тоғасининг "Сиздай одамга бермаса-я, амалдорларниям ҳурмати қолмабди-да!" деган гапи эсига тушиб, аламини ундан олиш фурсати келганини англади.

- Шунақалигингдан мендек обрўли одамга Қаҳрамон қиз бермади. Иснодга қўйдинг, доно ўғлим, тушундингми?!

У бошқа гапирмади. Шоҳбоз зил кетиб, срга қараганча ўйланар, Олимдан кечирим сўрашдан кўра, шаҳардан чиқиб кетиш яхшироқ туюларди.

Ҳамидулла ака йиғилишим бор, деб чиқиб кетиши билан эшик ортида ҳамма гапни эшитиб турган Зарина кириб келди.

- Дадам ҳақлар, Интизордан "Мени ёқтирасизми?" деб сўраганмисиз?

- Э, - деди Шоҳбоз нима гапиришини билмасдан ижирғанаркан, - сен қолувдинг менга насиҳат қилмаган! Йўқол!

- Йўқолмайман, акамсиз, тушунишингизга ёрдам бермоқчиман!

- Ўзим яхши биламан!

- Билсангиз, нега Индига зўравонлик қилдингиз! Нега кўнглини олиш ўрнига қўл-оёғини боғлаб, дала-ҳовлига ташладингиз? Ҳайлаб кўринг, менга бегона йигит шундай муносабатда бўлса, нима қилардингиз? Айтинг?!

Шоҳбоз уялиб, биров тушунмайдиган тарзда қўл силтади-ю, гапиролмади.

- Яхшиямки, Индининг Олим акаси бор, - таъна билан давом этди Зарина. Гап оҳангида "Афсуски, Олим ака меники эмас!" деган маъно бор эди. Шоҳбознинг гаши келди, Олимга нисбатан нафрат туйди қалбида.

- Сизга қойил қолмадим, нега Олим акага ўхшаб мард эмассиз?! Одам севгилисини эҳтиётлаши керак, тушундингизми?!

Зарина Шоҳбозни мот қилиб қўйди. Таънаси акаси кўксига бигиздай санчилди, орини кўзғади. Яна бир-иккита сўз эшитса, портлаб кетгудай аччиқланди. Аммо синглиси ҳақ, ёш бўлса ҳам кўзини очиб қўйди. Шоҳбознинг тишини-тишига кўйишдан бошқа чораси қолмади. "Бу қаердан эшитган, дадамга айтмадимикин?" Тили қисилган одамдай Заринага писиб, зимдан қаради. Кўзларида ноҳақликка қарши исён бор. Бу - хатоларига қаршилигини, уни бостириш учун Олимдан узр сўраши кераклигини тушунди! У узрини қабул қилармикин? Адоватни ўзи тугдириб, ўзи бош эгиб борса, дўстлари олдида обрўси бир пул бўлмайдими?

Омад қўлдан кета бошладимикин? Шунча вақт ота далдаси билан ишлари олдинга босганди, энди назаридан қоляптими, нима қилиш керак? Маслаҳатлашадиган, вазиятни бартараф этишга ёрдам берадиган дўст борми? Умуман, сирини ташқарига чиқармайдиган дўст топиладими дунёда?

Бу саволларга жавоб тополмайди. Чунки пулдан бошқа ишонгани йўқ! Сигингани ҳам, югургани ҳам пул, кеча-ю кундуз ўйлагани пул. Аслида Интизорни чин дилдан севмайди, уни ёқтиради. Агар пул билан қизни ёнма-ён қўйилса, у пулни танлайди! Таассуфки, қизни танласа, пулни ақл билан топиш мумкинлигига фаросати етмайди... Заринанинг муомаласи замирида шу мангиқ борлиги учун у енгилди, жавоб қилолмай қолди. Негаки, нияти пулдан иборатлигини бошқалар билса, хашаги очилиб қолишини тушунса керак!

- Интизор опанинг ўрнида бўлганимда сизни судга берардим! - шаллодлик билан сўзларди Зарина, - чунки сиз шунга муносибсиз! Бундан ташқари, Олим ака энди сиздан қасдини олса керак!

Синглисининг гапларини индамай тинглаётган Шоҳбоз "қасд" сўзини эшитиб, бирдан чўчиб тушди.

- У билан гаплашгандай ўйлайсан-а? - ичидан тошиб келаётган қўркунни яширишга уринди у.

Шоҳбознинг попуги пасайиб, юрагини ваҳима қоплади.

- Унгаям зўравонлик, босқинчилик қилгансиз, - боягидан кўпроқ шиддат билан давом этди у, - сабабсиз калтаклагансиз. Ҳатто ўлдирмоқчи бўлгансиз. Бошқанинг ҳаёти сизга ўйинчоқми? Ўзингиз одамсизу, бошқалар чумолими? Кечириб қўясиз, акажон, "Ўзингни эр билсанг, ўзгани шер бил", деган мақолни унутмасангиз яхши бўларди! Хайр, омон бўлинг!

Шоҳбоз Зарина айтган аччиқ ҳақиқатни ичида тан олди. Аммо гаши келди. Кўп китоб ўқиши натижасида синглиси дунёни унга нисбатан теран, кенг тушунганига бир ҳавас қилса, бир ёмон кўриб кетарди...

Зарина чиқиб кетди. Шоҳбоз чуқур ўйга толди. Вазиятни таҳлил қиларкан, ваҳимага туша бошлади.. Олим қасос олса, янчиб ташлайди. Чунки у бақувват, эпчил.

У ёмон ишга қўл урганини ҳис қилган сайин ваҳимага тушар, отиб ўлдириб қўйганимда, шерикларимдан биттаси албатта сотарди, бундай қилмаганда ҳам жиноят бир куни фош этилса, елкамда гуноҳ билан узоқ йилга қамалиб кетавсардим, дея титраб кетарди.

Бундан ташқари, мактабни битиргандан бери ўқишни иккинчи даражали ишга айлантириб, фақат пул топишни, нима қилиб бўлса ҳам ниятга етишни ўйлабди-ю, инсонийлиги шаклланмаса, одамларни ва ҳастни яхши билмаса, улкан муаммолар келиб чиқиши, ўзи ҳам фожиалар гирдобиди қолиши мумкинлигини ўйламабди. Катта пул топиб, сўнгги марказдаги машина минса, чиройли кийиниб юрса, одамлар ҳурматимни жойига қўяверади, деб хато ўйлаганини, назарга тушиш, мақсадга етиш учун адолат туйғусини тўғри англаши, одамзод тан олган тўғри йўлдан бориши зарурлигини энди англаб етпти. Молу давлат ақл кўзини кўр қилиб қўйгани етмагандай, келажagini тўғри

белгилаш салоҳиятини ҳам емириб ташлабди...

"Кечириб сўраб Олимнинг олдига бораймикин?" - кўнглидан ўтказди оҳиста, лекин бироздан кейин "Ҳеч қачон!" деб юборди. Аммо кўнгли таскин топмади. Иккиланавериш эса миясига бошқа фикрларни келтирарди. Олимдаги қасос фикрини йўқотмаса, эрта-индин фожиа бостириб келадигандай кўрқа бошлади. Сабаби оддий: Олим ўлса, қолиб кетадиган, йўқотадиган ҳеч нарсаси йўқ, аммо мени ўлдирса, топган пулларим, машинам кимларга қолади, деган изтироб вужудини чулғаб олди. У дунёда ҳамма нарсага чидайди, аммо бойлигидан ажрашни ўлгандан ёмон қабул қилади. Шоҳбознинг кўз олдига ўз фожиаси намоён бўла бошлади....

"Интизор, кўзингизга қарасам, фикрларим пардай тўзиб кетади. Шунинг учун хат ёзяман.

Мен яқинда Россияга ишлагани кетаман. Қачон қайтишимни билмайман. Юрагимдаги гапларни айтмасам қайтгунча чидамайман.

Шоҳбоз тўғри айтибди. Мен ҳақиқатан ўғриман! Ўша куни сизларникига уч миллионлик тилла буюмларингизни ўғирлаш учун киргандим. Аммо чиройингизга маҳлиё бўлиб, қаттиқ севиб қолдим ва мақсадимни унутиб, сиз ўқиётган китоб, Шоҳбознинг хати ва энг муҳими, расмингизни олиб орқамга қайтдим! Шундан бери сизни ўйлайман, ҳаётимнинг бир кунини ҳам сизсиз тавсаввур қилолмайман! Аммо...

Шундан бери "Унга муносиб эмасман!" деган аччиқ сўз қийнайди мени. Сиз бой оиланинг қизи. Мен ўғри, камбағал бир етимчаман! Аммо севиш учун бой-камбағал бўлиш шарт эмас, тўғрими?! Сизни севиш бахтми- бахтсизликми - ҳозирча билолмадим. Аммо тенги-тенги билан деганларидай, дадангиз мени куёв қилмаса керак, деб ўйлайман!

Лекин нима бўлган тақдирдаям сизга биров таҳдид қилишини истамайман, Шоҳбозни шундай жазолайки, бир умр кўзингизга қаролмасин!

Менга ачинишингизни истамайман. Ўз мақсадларим бор.

Шу йўлда ишлайман. Хайр".

Олим "Таманно" кафесига келганида Интизор анчадан бери кутиб тургандай туюлди. Интизорнинг кўзлари порлаб, кайфияти кўтарилиб кетганини сизди. Бироқ у жиддийлигини йўқотмади. Қиз ҳавас билан сўрашди, Олим одмигина қўл узатди. Сўнг хатни берибоқ, ҳаммасини ёзганлигини айтиб кетиб қолди. У билан суҳбатлашишни кечадан бери кутаётган Интизор Олим акаси нега бундай қилганини тушунолмай, алам билан қолаверди.

Хатни ўқигандан кейин эса ҳайрат ва таажжубдан қарахт бўлиб қолди.

Интизор шу чоққача ўзини бойнинг қизи деб ўйламаган, ҳамма биздек яшайди, деган фикрда юрарди. Оиласининг бойлиги, фаровон яшаши Олим акасидан узоқлаштирар экан, ҳозироқ бундай ҳаётдан воз кечиши, оддий одамлардек яшашни ўрганиши мумкинлигини тасаввур қилиб кўрди. "Дадам унга бермасмикин, мени бахтли бўлишимни ўйласа бундай қилмайди. Ҳозиргача кўнглимга қараган, балоғатга етиб, турмуш қурадиган пайтим келганда менга тесқари бўлиб олмаса керак! Ҳамма айтганларимни муҳайё қилган дадажоним севганимдан жудо бўлишимни хоҳламайди. Камбағал дсб бермаса, ўзим кўндираман. Севганимдан бошқаси билан яшамайман! Ҳадсмай олий маълумотли бўламан, ўзимни севмаган, танимаган одамга топшириб қўймайман. Олим акам мени ҳимоя қила олади. Кучли, юраги тоза, мард йигит, дунёда унақаси бўлмаган, бўлмайди ҳам".

Энди унинг Россияга кетиши масаласи уни қийноққа сола бошлади. "Усиз қандай чидайман? Ишсизликдан кетаётган бўлса, дадамга айтиб жойлашишига ёрдам беришим мумкин-ку! У билан очиқ гаплашиб олишим керак!"

Хат охиридаги иккита гап унга қаттиқ таъсир қилди. Юраги тошиб, севинганидан қайта-қайта ўқиди: "Севган қизимга бировлар таҳдид қилишини истамайман. Шохбозни шундай жазолайманки, сизга қўлини текизиш тугул бир оғиз гапиролмайдиган бўлсин!"

Интизор ҳаммадан кучли, рақибларини янчиб ташлайдиган йигити борлигидан фахрланиб қўйди...

Олим кейинги пайтларда ҳунарсиз, ишсизликдан кўп сиқиладиган бўлиб қолди. Кучли, ақл-хушли бўла туриб, ёмон яшашни ўзига эп кўрмас, камбағалликни ҳақорат деб тушуна бошлаган эди. Мардикорликда йигирма тўрт соат ишлагани билан шароитини яхшилашга кўзи етмади, баъзан аччиғи келиб, бозорга бормай уйга қамалиб ётарди. Ота-онасидан хафа бўлади, гоҳо ўйлаб-ўйлаб, ночор ҳаёти ота-она хатоси эмас, қисмат эканини тушунади-да, қайси йўлдан боришни билмай қийналади. Бир вақтлар кучли ва шафқатсиз бўлишни ўйлабди-ю, ўз билими билан олий ўқув юртига киришни нега ўйламаган? Худо пешонамга яна нималар ёздийкин, деган изтиробли саволлар билан ёруғ, бахтли кунлар келишини истайди...

Синфида ўттизга яқин бола ўқиган бўлса, фақат унинг ота-онаси ташлаб кетган, кўплари ўзига тўқ, бадавлат оиланинг болалари эди. Уч-тўрттаси камбағаллиги учун калака қилганида аччиқланиб, ғазаби кўзгалар, раҳми келганлар эса орини кўзғар эди, бундай лаҳзалардан у жуда қўрқар, имкон қадар ўзини олиб қочар эди. Ҳолатини биров тушунмайди, аммо ўзи чуқур англайди: гурури баланд! Ҳеч кимдан кам эмаслигини кўрсатиб қўядиган вақти кслади. Меҳнатим билан келажагимни қураман, деган ният ила яшайди. Назарида, ҳалемай ўзини тиклаб олиб, бош эгмасдан яшаш бахтига эришадигандай сезади ўзини...

Кейинги кунларда янгиликни кузатяпти. Кувватга тўлиб, рақибларни, тўсиқларни бир ҳамла билан янчиб ташлайдиган шиддат пайдо бўляпти танасида. Эрталабки машқларни икки баробар кўпайтирган бўлса ҳам чарчамайди. Ўзича машқ қуроли қилиб олган оғир темирларни қийналмай кўтаради. Ёмонлик қилганларни бир зарб билан ағдариб, иккинчи бош кўтармайдиган қилиб қўйишни истайди. Танасидаги шижоат, ёввойи куч билан баланд деворлардан бир сакрашда ўтиб кетади. Ҳозир мусобақадаги рақиблари бўлса, уч минутда довдиратиб қўйгудай қудрат сезади ўзида... У Шоҳбоз билан ҳисоб-китоб қилиш мавриди келганини тушунди.

Кечга яқин уйига излаб борганда бир неча дақида ўтмасдан

Шоҳбоз остонада пайдо бўлди.

- Узим сени қидириб бормоқчи эдим, оғайни! - деди кутилмаганда у, - ўйласам катта хато қилган эканман. Ун йил бирга ўқиган синфдошлар ёвлашиб юрсак уят-да! Энди кўзим очилди.

Олим найрангни тушунди. Аммо нега тилёғламалик қилаётганлигининг тагига етолмади. Кўзларида қувлик яширингани учун мақсадини билишга қийналди

- Иккаламиз холи жойда гаплашиб олсак!

- Ҳаммасига тайёрман! - деди Олимнинг гапи тугамасдан Шоҳбоз, - болаликдаги хатолар ҳеч нарса эмас, Олимжон, энди ақлимиз кирганда дўст бўлиб яшашимиз керак-ку, тўғрими?

"Кеча пешонамга тўппонча тираб жаҳаннамга жунатмоқчи эди, бирдан синфдошлиги эсига тушиб қолибди-я? Шайтондан дарс олган шекилли..."

- Шаҳар ташқарисига чиқсак дегандим...

Олимнинг назарида, Шоҳбознинг кўнглига ёмон фикр келмади ёки келган бўлсаям усталик билан яшира олди. "Мен машинани олиб чиқай", деб гаражга томон юрганда:

- Таксида борсак яхши эмасми? - деди Олим йўлига гапираётгандай.

- Тайёр машина, сен билан менга хизмат қилиши керак-да!

Шаҳар ортда қолди, Шоҳбоз Олим қаерда гаплашишни мўлжаллаганини тушунмай бир кўчага, бир унга қарар, мақсадини тушунмай, хавотири кучайиб борарди. Андижонга буриладиган катта чорраҳага етишганда:

- Чапга бур! - деди Олим буйруқ оҳангида.

Озгина юргач, кимсасиз дала бошланди, йўл четидаги тутларни ҳисобга олмаганда, далага ҳеч нарса экилмаган, тутлар ортида салкам ҳовлидай ерга соя ташлаб турган чинор шамолда салобат билан чайқаларди.

- Тўхта! - деди боягидан баландроқ овозда Олим.

Шоҳбознинг қўрқувдан ранги оқариб, хавотири кучайганини Олим сизди. "Юраги йўқ экан!". Чинор тагига боришгач, қўрқувнинг зўридан Шоҳбоз чўчқага ўхшаб, хуриллаб нафас оларди.

- Чўлдаги ботирлигинг қаёққа йўқолди?

Шоҳбоз Олимнинг кўзига қараб шафқатсизлик, жиловлаш қийин бўлган ваҳшийликни кўриб қўриқиб кетди. Танасидан хужумга тайёрланган бўрининг шахди ёғилиб турарди.

- Ширин суҳбат қургани келмаганман, - деди Олим унинг тўғрисига келиб кўзини қадаркан, - бир нарсани сўрамоқчиман.

- Бемалол, сендан кечирим сўраб, орамизни тозаласам дегандим....

Шоҳбознинг овози титрар, Олимнинг важоҳатидан қўрқаётгани яққол сезилиб турарди. Орага оғир сукунат чўкди. Шоҳбоз гап бошлашга чўчир, иллати борнинг илиги қалтирайди, деганларидек, оёғи куйган товукдай типирчилар эди. Юраги бетоқат бўлди. Саросимаси кучайиб, зимдан Олимга қаради. У ҳиссиз махлуқдай ғазабга минган, яхши гап шахдидан қайтаролмас эди. Чимирилган кўйи бир ерга, бир унга қараши юрагини тешиб юборай дерди. "Эҳ, бирор нарса десанг-чи!" Назарида, бу сукунатга чидашдан кўра, жаллод кундасига бош тутиб берган яхшироқ эди!

- Ўша кун и нега отмадинг? - деди Олим шиддат билан, - кўл-оёғим боғланган, ночор эдим?

"Хайрият!" - анча енгил тортди Шоҳбоз.

- Биласанми, дўстим, одам ҳар хил вазиятга тушарканда, - гапни айлантира бошлади у, - бировларнинг гапига кириб хато қилибман...

- Сен аниқ жавоб бер!

- Тўғри, озгина кўрқитиб қўймоқчи бўлдик, аммо...

- Чайналма!

- Қарасам, кераги йўққа ўхшади. Ахир, синфдошим-ку, дедим ичимда...

- Хотинчалишга ўшамасдан дилингдагини гапир!

- Хато қилдим, мени кечир, дўстим!

- Кечирадиган иш қилдим деб ўйлайсанми?

- ...

- Сен билан яккама-якка гаплашишдан мақсад нималарга қодирлигингни билмоқчиман! Чўнтагингдаги тўппончани чиқар!

Шоҳбоз тўппончани берди. Кўли қалтирар, вужудида дармон қолмаган эди.

- Энди отиш навбати менга, лекин мен отмайман, чунки юрагингда мардлик бўлмаганидек, бу матоҳингда ўқ йўқ!

Олим кутилмаганда Шоҳбознинг башарасига мушт туширди, у бир чайқалди-ю, йиқилмади, аммо иккинчи мушт бўйни аралаш тушганда додлаган кўйи орқасига қулади, тупроққа беланиб башарасини ушлади.

- Тур ўрнингдан, чўчка!

Олим ўхшатиб тепганда Шоҳбознинг додлашга нафаси етмай қолди. Семиз чўчкадай ерга ағанади, тупроққа беланди.

- Тур деяпман, сенга!

Буйруқ тепкидан кучлироқ экан, Шоҳбоз инқиллаган кўйи ўрнидан турди. Башараси таниб бўлмас даражада чанг эди.

- Ўлиб кетганимда хурсанд бўлардинг, ростми?

- Мен, мен...

- Мени учта лайчанг билан олиб келувдинг, мен ўзим, оёқ-қўлингни боғламасдан машинангда олиб келдим. Кучинг бўлса кураш!

- Курашолмайман...

Олим уни зарб билан тепиб, чўккалатиб қўйди. Сўнг бир қўлида сочидан чапгаллаб, икки бармоғи билан бўйнидан бўғди. У хириллаб юборди. Бош ва кўрсаткич бармоғини гўштли бўйнига - кекирдаги ортидан ботираркан, кўзлари олайиб, нафас ололмай қолди. Олим энгашиб унга даҳшатли кўзларини қадади.

- Мен чўлда бўрини ўлдириб қонини ичганман, энди сеникени ичаман!

Бу овоз шу қадар хунук ва қўрқинчли чиқдики, ундан ўлим нафаси келаётгандай эди.

Олим кутилмаганда кучга, ғазабга тўлиб борарди.

Бироздан кейин рақиби ўлиб қолмаслиги учун темирдай панжасини сал бўшатди. Шоҳбознинг кекирдаги эзилиб йўтал келди, бўғриқиб, ялтираб кетган башараси кўкариб борарди. Бир-икки нафас олиб, сал ўзига келгандан кейин Олим яна бўғди. Шоҳбоз оғриқ ва ҳаво етишмаслигидан даҳшатли қоронғуликка тушиб қолди, ер чир айланиб миясига асроилнинг гурзиси урилди. Зулмат ичидан илонга ўхшаган даҳшатли махлуқ учиб келди-да, юрагига тишини

ботирди. Танасида оғриқ шу қадар кучли эдики, чалачулпа қолган онги билан тушунишича, жони чиқиб кетишига бир баҳя қолди.

- Ҳаётинг менга керак эмас, қийноқларинг учун товон тўлайсан!

Шоҳбознинг жони кўзига кўринди. Ҳаёт ва ўлим орасида қолганини ҳис этиб, калласини аранг қимирлатди. Тирик қолиш учун ҳамма нарсага тайёр эди.

Олим бўйнини бўшатгандан кейин Шоҳбознинг вужуди шалвираб, ўзини ташлаб юборди, тинмай йўталар, бўғизланган молдай ерни чангитарди.

- Тур ўрнингдан, ҳезалак!

У турмади, гапиришга, гавдасини кўтаришга иродаси етмади. Кўзи қорайиб, борлиқни идрок этишдан маҳрум бўлгандай беҳол ётарди. Олим унинг юзини осмонга қаратиб, икки бетига шапатилади. У алланарса деб гудранди. Боши айланар, кўнгли беҳузур бўлиб, қайт қилгиси келарди. Олим тутқатор тагидаги сувдан ҳовучида олиб келиб башарасига сепди. Шоҳбоз ўзига келди. Аммо саволга жавоб берадиган сиёқи йўқ. Кутилмаганда айёрлик қилаётганини сезиб қолди.

- Гапимни тушундингми ё ўлиб кетавсрасанми?

Олимда тирноқча шаҳм-шафқат йўқлигини сезган Шоҳбоз дарров машинаси, пулларини ўйлади. "Мен ўлсам, кимга қолади?" Ҳойибдан куч келгандай ўрnidан турди ва Олимга ялина бошлади.

- Жон дўстим, илтимос, мени кечир, нима десанг тайёрман, ортиқ қийнама, юрагим касал!

- Бетингга чертса қон томади, ўйин қилма! Юрагим эмас, онам касал десанг ишонаман!

- Ҳа, онам касал...

Бу гап номигагина айтилгани учун Олимнинг жаҳлини чиқарди. Яна Шоҳбознинг бўғзига панжаларини ботирди.

- Кекирдагингни суғурсам, томирингни узиб, қонингни ичаман!

Ёввойи қўрқув юрагига қуюндай ёпирилиб кириб, Шоҳбознинг юрагини япроқдай титратди. Башарасида аянчли из қолдириб, дунё азобларини эслатиб қўймоқчидай жонини оғритди.

- Гапимни эшит: ҳозир кетамиз, икки соатдан кейин беш миллион сўм пул билан Олчазор бекатида турасан, у ёғини кейин гаплашамиз! Бирор кишига айтсанг, истаган вақтимда жонингни оламан! Аяб ўтирмайман, тушундингми?

Душман олдида ўлимдан кўрққан одам хор-зорликка маҳкум бўлганидек, у ҳам титраб-қақшаб бош ирғади ва Олимнинг бунчалик шафқатсиз ва кучли бўлиб кетганидан доғда қолганини алам билан тан олди...

Интизор ҳиссиётга берилишни хушламайди. Дадасига ўхшаб, муаммоларни реал шароитда ҳал қилишга ўрганган. Ўзини, бировларни қийнаш, ялинтириш табиатига ёт хислат. Мақтанчоқликни кўрарга кўзи йўқ, кибру ҳаволи қизларни жини суймайди. Фақат гўзаллиги учун орқасидан юрадиган йигитларни сўкиб беради, улар билан учрашишни, гаплашишни ҳам истамайди. Дугоналаридан бирортаси унинг бўш юрганини, бачкана гаплар билан валақлашиб ўтирганини эслолмайди.

Олимнинг хатини олиб уйга келганидан кейин руҳиятидаги тушкунликни йўқотиш имкони борича ўтган воқеаларни ўйламасликка ҳаракат қилди.

Нигинанинг феъл-атвори ўзиникига ўхшагани учун у билан кўпроқ гаплашади. Бошқалар билан яқин эмас. Икки кундан бери Олим акаси билан гаплашишга баҳона қидираётганди. Кеча кечқурун Нигина янги таклиф билан кўнғироқ қилгандан кейин у билан боғланишга баҳона топилганидан севиниб кетди...

Севги баъзи камгап, бир чеккада гимирлаб юрган қизларни шаддод, чаққон, ҳамма нарсага қизиқадиган қилиб қўйганидек, ташкилотчи, уддабурро қизларни эса камгап, одамови, хаёлпараст қилиб қўяди. Интизор қалбига севги нури тушган кундан бошлаб, иккинчи тоифа томон ўтди. Камгап, ўзи истаган одам билан хаёлан суҳбат қураб, севги тошқинлари кўзларида зоҳир бўлаётган маъюслик, баъзан эса ўйчан табассумларда равшан кўриниб турарди. Курсдошлари ҳайрон, гоҳо ҳазиллашиб,

тегажоқлик қилишиб, кўксида севги оловини ёққан қаҳрамон исмини сўрашди. У тил учиди турган сўзни айтмайди, дугоналар эса кўзлари тубидаги Олимнинг суратини кўролмайдилар, нигоҳларида ёзилган исми ўқий олмайдилар. Тиниб-тинчимас қизлар Нигина орқали ҳаммасини билишгандан кейин эса, устаси фаранг қизга ҳавас ва ҳасад билан термулиб қоладилар... Бир қитмир қиз эрта келиб, аудитория доскасига "Олим Интизорга интизорми, Интизор Олимга интизорми?" деган тез айтиш ёзиб, "Ким уни нафас олмасдан беш марта айтолса, Интизор йигити билан бўрини ўртага олиб тушган расмини кўриш бахтига муяссар бўлади!" деб ёзиб қўйибди. Бу гап иккинчи "пара" тугамасданоқ факультетга овоза бўлди. Кўпчилик бир неча марта машқ қилгунларича танаффус тугади. Интизор кулимсираб кўя қолди...

У дарс, курс машғулотларига лоқайд. Раҳбари ўзгаришлардан норози.

- Индихон, - дейди мийиғида кулиб, - хаёлингиз паришон бўлмасин!

Қиз аввал ерга қарайди, сўнг кечирасиз, дегандай Воҳид Эргашевичга кулиб кўяди.

Уйда Наримон гап сўраса, ўнтасидан биттасига аранг жавоб беради. Ваҳоланки авваллари ҳазиллашавериб Наримонни зериктирарди. Кеча кечки пайт у: "Бизнинг Индихон оғизга талқон солиб олган, Диана, опангга сув бермасанг бўлмайди!" дея ҳазиллашади. Укаси Шўхрат эса "Индини уйимизга тушган ўғри - нинза сеҳрлаб кетган, ҳуши ўзида эмас!" дея кулади. Диана мен ҳам опамнинг ёшига борганда шунақа бўлиб қолармикинман, дегандай ажабланиб қарайди. Аммо Интизор одатдагидай мийиғида кулиш билан жавоб қайтаради.

Бир неча кундан бери Олим акасининг уяли телефони йўқлигидан хуноб. Қизларга ўхшаб тез-тез кўнғироқ қилгиси, SMSлар жўнатгиси, учрашув белгилашда фойдалангиси келади. Қолаверса, Олим акаси ҳол-аҳвол сўрашини, қизганишини, чиройли гаплар билан кўнглини кўтаришини истайди. Кеча орқа партада ўтирган Ҳилоланинг йигити SMSга кўшиб, икки банд шеър жўнатгани ҳаммага овоза бўлди.

Сен ҳаммадан чиройлисан,
 Лобаргинам, гўзалсан.
 Овозингдан дилим яйрар,
 Ширингинам, асалсан.

Фариштадай суратингга
 Термуламан, тўймайман.
 Ота-онанг бермаса ҳам
 Уйланмасдан қўймайман!

Хилола кўзлари ёниб, кулимсираб севгидан сармаст бўлади,
 ҳавас қилаётганидан еттинчи осмонда юргандай.

Баъзан шундай сиқиладики, ота-онасига телефонимни
 йўқотиб қўйдим деб, Олимга бергиси, ўзи янги олгиси келади.
 Аммо Олим акасининг аччиғи келишидан чўчийди. У мағрур,
 бўйсунмаслигини илк кунлардаёқ сезган, муомалала
 эҳтиёткор эди.

Кечқурун кўзи юмилиши билан туш кўрди.

Олов ловуллайди, чарсиллайди, кўкка ўрлайди. Иссиқ ҳаво
 нафасини қайтариб, Интизорни ердан кўтаради. Атрофида
 аланга аждарҳодек ютаман дейди, аммо жизганак қиладиган
 гулхан ўртасида ердан кўтарилиб, бир тушиб турса ҳам бирор
 ерига ўт илашмайди. Фақат олов тафти баданини, қалбини
 мисдай қиздиради, нафас олишни қийинлаштиради. Дунё
 оловдан иборатлигини миясига қуйиб қўймоқчидай атрофида
 очиқ жой қолдирмай ўраб олади. У олов ичидан чиқиб
 кетишни ҳам, қизиб тураверишни ҳам билмайди...

Уйғониб, димланиб қолганини сезади-да, кўрпани устидан
 отиб юборади, ҳансираб нафас ола бошлайди. Биров атайлаб
 димлаб қўймадимикин, дегандай атрофга аланглайди. Сал
 ўзига келгандан кейин нима бўлаётганини идрок қила
 бошлайди...

* * *

Олим яқиндаги кафедра овқатланиб, "Олчазор"га келганида
 Шоҳбоз машинада ўтирарди. "Тез келишини кутмагандим.
 Жон ширин-да!"

У атрофга аланглади. Шубҳали одам кўринмади. Тез борди-да, эшикни очиб, олдинги ўринлиққа ўтирди.

- Ҳайда! Йўлда ҳеч кимга тўхтамайсан, тушундингми?

Олим унга зимдан назар солди: яхшилаб ювинибди. Тақдирга тан бериш ва қийинчиликларга кўникиш туйғуси из қолдирган юзи сўлгин ва руҳсиз эди. Бошқача айтганда, оғир касалликни бошдан кечирган нимжон одамга ўхшаб қолганди.

- Пул қани? - сўради Олим бироз юришгач. Шохбоз бир чўчиб тушди ва орқага имо қилди. Уриндиқда пул тўла целлофан халта турарди.

Шохбоз камгап бўлиб қолган, совуқ кайфиятли эди. Айтган пулини жонимни суғургандай олиб келдим, энди мени азобламайди, деган ишонч бор эди. Бояги ялинчоқлик, айёрлик ниқобидаги лаганбардорлиги йўқолган, юз-кўзларида афсус ва аламга ўхшаган шарпа кезарди. Олим бирор фитна йўқмикин, дея хавотирлана бошлади.

Бояги чинорга етишгач, машинадан тушишди. Олим олдинда кетаётган бўлса ҳам слим халта кўтариб орқасида бораётган Шохбозни кузатарди. Тўсатдан шубҳали ҳаракатини сизди-ю, хушёр тортди. У шидлат билан қўлини кўтарганда мақсадини тушуниб қолди ва қўлидан ушлади-да, елкасидан ошириб отди. Кўчқордай семирган Шохбоз орқаси билан "ихҳ" деб ерга тушди, қўлидаги овчилар пичоғи учиб кетди. Пулларнинг ярми елим халтадан чиқиб атрофга сочилди.

- Душманлигинг рост! Иккинчи марта жонимга қасд қилипсан, ифлос!

Олим оёғи билан кўкрагидан босди. У қаршилиқ кўрсатишга ожиз, нафас олишга қийналиб, чангдан йўтала бошлади. Бир лаҳза ўтмай жағига тепки тегиб, додлаб юборди.

- Энди энангга роль ўйнаб берасан, иблис!

Олим аяб ўтирмади. Очиқ гўрга тепиб юборганини эслатди-да, чўккалатиб тепди. У чидамсиз болага ўхшаб гингшиб йиғлар, баъзан бўкириб юборарди. Аммо Олим шафқат қилишни хаёлига келтирмасди.

- Қонингни ичмаганимга шўқр қил! Тур ўрингдан!

У баланлари қақшаб оғришидан ўлиб қолаётганга ўхшаб кўрқар, бармоқларини бўғзимга ботирмасин дегандай итоат қиларди. Руҳи сўнган, Худо унга раҳм-шафқат берсин, эсон-

омон уйга етиб олай, деган умидда эди.

- Чўккалаб ўтир!

Шоҳбоз титраб-қақшаганча тиззалаб ўтирди...
Шафқатсизликка юрак олдириб қўйганди.

- Еш боладай калтак емай дессанг, қимирламай ўтирасан!
Акс ҳолда ҳаётингга нуқта қўйман.

У беш юз, мингталик пулларни слим халтадан тўкди. Ўнлаб, юзлаб купюралар бир марта ҳам ишламаган, яп-янги. Одамнинг кўзини ўйнатиб, дилини боғлаб олаётганга ўхшайди. Шоҳбоз қўлдан кетаётган пулларига очлик ва фожиали руҳ билан қарар, имкони бўлса уларни Олимга бермасдан ютиб юборгиси келарди. Кўзига аччиқ ёш тўлди: пулни олай деса, Олим қонингни ичаман, деб турибди, олмаса, пулга қўшиб юрагини суғуриб олаётгандай асаблари қақшайди. Чорасиз, чидолмасдан мияси гангиб бошини ерга урди, дод деди. Кўзига тупроқ кириб, қароғи ачишди. Чиқмаган жондан умид - бошини кўтариб Шоҳбозга қаради, у тириклай ютмоқчи бўлган илондай тикилиб турибди. У бошини эгди...

Олим пулларни ёйиб, оёғи билан эзди. Сўнг хотиржам устига ўтирди.

- Сигаретдан ол! - деди Шоҳбозга қараб.

Шоҳбоз кўйлак чўнтагидан "Палмал" узатди, ичида ёндиргич (зажигалка) бор эди.

Олим оғзидан халқа-халқа тутун чиқариб, Шоҳбозга пуфлади.

- Бу ерда қанча?

- Беш миллион...

- Каммасми?

- Ишонмасанг санаб кўр!

Шоҳбознинг Олимга муносабати ўзгарди: "Энди беш миллион сўм пули бор! Беписанд ўтиришига қараганда уйида бундан кўпроғи бор шеклилли. Ичидан пишган! Уни душман эмас, шерик қилсам бўларкан! Оғдириб олсам, фойдаланса бўлади!"

Олим ўрнидан туриб, қалдини керди.

- Пулларни тахлаб елим халтага сол!

Бироздан кейин Олим пулларни тагига қўйиб ўтирди-да, Шоҳбознинг кўзига қаради.

- Айлана йўл билан машинани шу ерга олиб кел!

Шоҳбознинг ори келди, гурури янчилган одамдай қимирламади, Олим буйруқни қайтарди.

- Пулни олдинг, бўлди-да, энди, оғайни, мен хизматкоринг эмасман-ку!

- Шунақами?!

Шоҳбоз кўз очиб юмгунча тушмуғига тушган зарбдан кўғирчоқ айикдай икки метрга учиб кетди. Кўзларидан ўт чиқиб, ўзини йўқотиб қўйишига сал қолди. Иккала қўли билан тиралиб туришга интилаётганда тепасида девдай Олимни кўрди-ю, юраги зирқирай бошлади. Ва шу заҳоти бўғзида Олимнинг темир панжасини сезиб:

- Опкеламан, ҳозир опкеламан! - деди хириллаб.

Шоҳбоз юрак олдириб қўйганидан машинани миниб қочишни ўйламас, Олим эртага бўғиб ташлашидан кўрқар эди.

Машина тупроқ чангитиб, чинор тагига келиб тўхтади.

- Баклашкада бензининг борми?

- Бор...

- Олиб кел.

У юкхонадан бензин олди.

- Машинадан нарида тур!

Шоҳбоз эшикни очиқ қолдириб узоқлашди. Олим ҳайдовчи ўриндиғидан бошлаб, унинг олдигача бензин қуйиб келди. Қолганини ўриндиқларга тўкиб юборди. Шоҳбоз биров жонини суғуриб олаётгандай қалтирар, гапиролмас, ортиқча ҳаракат қилса дабдаласи чиқишини, Олимга мутлақо кучи етмаслигини ўйлаб, вужуди бўшашди.

- Ўтир! Битта чигал масалани ечишимиз керак!

- Майли... - шартига кўнса машинаси ёнмай қоладигандай умид билан рози бўлди.

- 1-кичик туманда фоҳишахона очгансан!

Чўккалаб тескари ўтирган Шоҳбоз ток ургандай, ялт этиб қаради. Ер тагида илон қимирласа билади, бу иблис дегандай гудраниб, писмайиб қолди. Аммо бирорта гапини иңкор қилолмас, алдаш учун баҳонаси йўқ эди.

- Уч ой олдин қишлоқда яшайдиган узоқ қариндошим Диёрани арзимаган сабаб билан илинтириб, номусига теккансан, сўнг қўшмачингга топширгансан.

- Нима?! Мен-а?!

Шоҳбоз охирги сўзни айтиб бўлиши билан жағига тушган темир муштан кулоғи жаранглаб, башараси зирқираб кетди. "Гапирмасам бўларкан!"

- Нотўғри десанг, ҳозир гувоҳ обксламан, аммо қизнинг бувиси илигингни ғажийди, шундоғам у сени кеча-ю кундуз қарғаяпти... У арз қилиб борган орган ходими зиёфатингни еб, "қизни никоҳимга олганман", деган эртагингга ишониб кетаверибди! Оз-моз қистирган бўлсанг керак, тўғрими?

- Гуноҳингни ювишга битта имконият бор!

Зулматдаги одам игна учидай ёруғликка умид билан қарагандай Шоҳбоз Олимга тикилди.

- Бир ой ичида тўй қилиб ўша қизга уйланасан!

- Нима?! - кўзлари пиёладай бўлиб кетди Шоҳбознинг, - мен-а?

- Ҳа. Сен! Қизга наша чектириб, номусига теккан одамни айтяпман! Агар бўйин товласанг, гувоҳлар билан прокуратурага ёзади, фоҳишахонангни фош қиламиз, ўзингни панжара ортига жўнатамиз, амалдор отанг ҳам қўшилиб кетиши мумкин!

Шоҳбоз устидан биров бир пақир сув қуйгандай музлаб қолди. Терговчи сўроқ қилаётгандай юраги ҳапқирди. Оёғи титрар, тили калимага келмас, жиноятини тан олишни истамай, ҳақиқат олдида ожизлигини сезиб тиззалари қалтирарди. Вазият таранг: рад этса темир мушт ейди, тан олса шартига кўнишга мажбур! Тавба, ҳаёт шунақаям бешафқат бўладими? Ўз нафси ва ҳаловати ортидан туғилган муаммо оёқ-қўлига кишан солиб беряпти! Бир ёқда ўлиб улгурмаган виждон қийноққа соляпти, гуноҳи оғир ва кўплигини эслатиб турибди. Кўринмас куч, ҳаёт йўлини чархпалакдай айлантириб, асроил ўрнига Олимни келтириб қўйганига хуноб! Терговчига оғзига сиққанини бериб иш битирса бўлади, аммо Олим асроил сингари бешафқат, ҳеч кимни тан олмайдиган қайсар!!

Шоҳбоз кўргуликдан тўйиб кетди. Нима учун бу азоблар бошига келаётганига ҳайрон. Иш қилаверибди-ю, жавоб беришни ўйламабди. Нега? Буни ўзи ҳам билмайди.

- Гапимни тушундингми?

- Ҳа, - аранг гапирарди у.

- Шу бугун қизни яхшилаб кийинтириб, бувисиникига олиб борасан, бир ҳафта ичида уч хонали квартирангдан бирини номига ўтказдириб, унга совчи жўнатасан, тўйни ота-онанг белгилайди. Тушундингми?

- Ҳа.

- Уйин қилсанг, уйингни кўйдираман! Машинанг, пулларинг кул бўлади!

Шоҳбоз вазиятни ўз фойдасига ҳал этиш учун ҳеч қандай имкон қолмаганини сезгач, юрагини аччиқ изтироб сидириб ўтди.

Олим пулларни олиб, йўловчи машинага ўтираётганда Шоҳбоз машина эшикларини очиб, чангни қоқаётган эди...

Интизор Наримон билан Олимникига борганда кун ботаётган, жанубга чоғланаётган қалдирғочларнинг видо ноласи эшитиларди. Ғариб, кўримсиз эшик олдида тўхтаркан: "Эй, Худо, Олим акам уйида бўлсин!" - дея дилида такрорлади. Эллик метрча узоқда Наримоннинг кузатаётганини сездид, ўзини ичкарига - эшик ортига олди. Сўнг Олим акасини чақирди.

Дарвозахонада осмондан тушган малакдай турган қизни кўрди-ю. Олимнинг оғзи очилиб қолди. Бугун бошидан кечирган воқеалари етмагандай, янги саргузаштлар кутиб турганини сездид-да, олдига боришни ҳам, ўрнида тураверишни ҳам билмай бир-икки қадам юрганда Интизорнинг соғинч тўла кўзлари ўзига тортиб олди, юрагида муҳаббатнинг ширин тотини сездид.

- Кутмагандим, Интизор!

- Яхшимисиз, Олим ака!

Яқинлашишганда бир-бирларига ёқимли шамоллари урилиб, соғинч ҳидини туйишди.

- Олим ака,- деди маънос кўзларини унга тикиб Интизор.

- агар таклифим ёқмаса мен жинни қизни кечиринг!

- Тинчликми?

- Нигина икковимизни Тошкентга туғилган кун кечасига таклиф қилди. Бирга бориб келамизми?

- Наҳотки, иккимизни? Мен у билан бор-йўғи икки марта кўришганман, холос-ку!

Интизор отни қамчилашга тушди.

- Сизни бошлаб боришимни илтимос қилди. Қолаверса, бирга борсак мени хурсанд қилардингиз, Олим ака! - дея нозланиб тўлғонди Интизор. Ишвали табассуми ўзига ярашар, Олимдаги жиддийликни синдириб юбораётган эди.

- Уларнинг оиласи биз билан жуда қалин!

- Қариндошмисизлар?

- Адаси билан дадам беш йил Германияда ишлашган. Кейин Тошкентда қўшни бўлиб яшаганмиз.

У Олим акасининг кўзига қараб, рози бўлиши мумкинлигини сезди.

- Иккаламиз Тошкентни мазза қилиб сайр қилардик...

Олим бир неча йил олдин каратэ мусобақасига борганда меҳмонхонада ётган, марказий кўчалардан ўтиб мусобақа залига борганини эслайди, холос. Телевизорда кўрсатишадиган осмонўпар бинолар, машҳур хиёбонлару, газеталарда мақталадиган боғларини мириқиб томоша қилмаган. Кафеда бемалол музқаймоқ емаган, хиёбонларда сайр этмаган. Ўшанда мактабни битирганимдан кейин Тошкентни шошилмай айланаман, иложи бўлса, бир неча кун яшайман, деб ният қилганди. Ниятига стиш учун кенг майдон очилди, бунинг устига севган қизи таклиф қиляпти. Бундан катта бахт борми дунёда?! Оламнинг қизиқлигини қарангки, катта амалдорнинг ўғли совчи жўнатса розилик бермаяпти, мендек тирик етим болани ўзи сайрга таклиф қиляпти. Бу бахтми, тасодифми?

- Мен билан боргингиз келмаяптими? - гина аралаш сўради қиз.

- Нега?

- Ўйланиб қолдингиз-ку...

Юраги тошиб кетаётган Олим розилигини қай йўсин билдиришни билмас эди. Ҳаяжонланар, қиз юрагининг бир парчасига айлангани учун бағрига босиб ғунчадек лабларидан ўпиб олгиси келарди.

- Борганим бўлсин!

Олим унга қўл узатди. Интизор унинг бўйнидан кучоқлади-да, юзидан чўлп этиб ўпиб олди. Олимнинг боши

айланиб, юраги сархушлик билан тўлди, қизнинг дадиллигидан фахрлиниш пайдо бўлди.

- Олим ака! - деди Интизор ўйчан, хижолатомуз. - Илтимос, битта қўл телефони олсангиз, гаплашиб турардик.

- Бир оғиз гапингиз, асалим!

- Бугун мендан бахтли одам йўқ!

- Нега?

- Ўйлаган ишларим ҳаммаси рўёбга чиқяпти.

Қиз қарсақ чалиб, ёш боладек сакрар, турган жойида айланар эди. Яна Олимни ўпиб олди. Ғўдайиб тураверишни эп кўрмаган Олим қизнинг бўйнидан кучоқлади-да, ўзига тортди. Сочларининг ёқимли ҳиди, танасидан таралаётган ҳарорат, иссиқ нафас шижоатини уйғотиб юборди. Қизни бағрига босганида, қовурғалари қисирлаб кетгандай бўлди. Интизор Олим акасининг бунчалик бақувватлигини хаёлига келтирмаган эди. Қовурғалари оғриган бўлса ҳам энтикиб, "Оҳҳ..." деди, холос...

Йигит кучоғида туриш бахт ва лаззат эди, умрида илк бор кечираётган бу сархуш дақиқаларни Тошкентда рўй беришини истаган эди, аммо пешонасига олдинроқ ёзилганидан янаям хурсанд ...

- Олим ака, раҳмат сизга...

- Нима учун?

- Таклифимга рози бўлдингиз-ку... Мен дунёдаги энг бахтли қизман!

- Мен энг бахтли йигит!

Улар қўл олишиб, яна кучоқлашишди...

- Эртага телефон олишим билан кўнгирок қиламан!

- Мен SMS жўнатаман! Рақамларимни эслаб қолинг....

Ҳамидулла ака кечкурун ўғлини абгор ҳолда кўриб кўрқиб кетди.

Бирор марта кўчадан бундай келмаган, йиллар давомида оила ардоғида ўсган боласи ташвишли аҳволда бўлса-да, ўзини бспарволикка солди. Бироқ кутилмаган ҳолат ортида кўнгилсизлик борлигини ўйлаб, оғзига мум солиб кетаверишни эп кўрмади.

- Тинчликми?..

- Ҳа... - бўшашиб гапирарди у, - болалар билан озгина ҳазиллашувдик...

Ҳамидулла ака ҳаммани енга оладиган, ҳар қандай бақувват тўсиқларни бузиб ташлашга қодирлигини ўғли яхши англайди. Шу чоққача топган пул ва обрўни дадаси туфайли қўлга киритганлигини ҳам тан олади. Бироқ ҳозирги дақиқаларда Шоҳбознинг фикри ўзгарган, ҳақиқат ва кучли шахслар олдида дадаси ҳатто Олим ўғричалик эмаслигини тушунганидан беҳабар эди. Ҳамидулла ака бир вақтлар ўғлининг чўнтагига жарақ-жарақ пул солиб қўяверибди-ю, кутилмаган зарбаларга, қийинчиликларни енгишга қодир қилиб тарбиялаш хаёлига келмабди!

Кейинги кунларда Шоҳбоз инсон шахсан кучли бўлмагунча, ота-она, қариндош-уруғлар фожиадан асраб қололмаслигини англади. Кечадан бери ҳаёт ва унинг мазмунини ўйлаб чарчади, нотўғри яшаётганини тушуна бошлади. Ким бўлишидан қатъий назар, чегарани бузиб, одамлар нафсониятига тегса, ҳурматини суиистеъмом қилса, ижтимоий жазодан отасининг амали, обрўси асраб қолса-да, жабрдийдалар қасосидан қутқаролмаслигини - аччиқ ҳақиқатни тан олишга мажбур бўлди. Буни отаси, оиласи ҳам, ҳатто университет ва катта-катта пул топиш йўлидаги усталиклари эмас, оддий ўғри синфдошининг темир мушталари, нафрат тўла нигоҳлари ўргатгани алам қилди!..

- Сени биринчи марта бундай кўришим...

- Йигитчиликда бўлиб тураркан-да. Ҳечқиси йўқ, ўтиб кетади...

- Мендан бирор ёрдам дегандай..

- Керак эмас, барча муаммони ўзим ечаман!

Ҳамидулла ака ўғлидаги ўзгаришни сезди. Кечагина дўмбоққина Момикжон бўлиб ота паноҳида юрган ўғли бугун қийинчиликларни енгиб, навбатдагисидан осон ўтиш йўлини излаётганидан, ҳаётга янгича кўз билан қараётганидан хурсанд...

- Ҳамма ишда эҳтиёткорлик керак, ўғлим!

- Тушунаман...

- Олийгоҳ талабаси башарани кўкартириб юрса ярашмайди, бир-икки кун ўқишга борма...

Ҳафтада бир марта университетда кўринадиган Шоҳбоз энди ўн кун қорасини кўрсатмади. Аммо уни ўқиш эмас, Диёрага уйланиш масаласи ўйлантирар, муаммони ўзим ечаман, деб катта кетганидан афсусланаётган эди.

Онаси касалхонадан чиқди, қариндошлар назарида у соғайиб кетгандай, Шоҳбозни уйлантириш масаласи кун тартибидан тушиб қолгандай, бошқа қизга совчи бўлиб боришмади. У тоғаси ё холасидан бирига "Диёрани севиб қолдим!" деса, иш осон битиб кетар... Аввал қиз билан гаплашиши, Олим айтгандай бувисиникига олиб бориб қўйиши керак! Лекин қариндошлар Диёранинг кимлигини билгач, "Топганинг ўшами?" деса ерга кириб кетмайдими? Онаси: "Орзу-ҳавас билан шунча йил бир фоҳишани кутганмидим?" деса, дадаси: "Кимлигини суриштирганмидинг?" дея еб қўйгудай ўқрайиши турган гап! Кейин совчилик ҳам, тўй ҳам бўлмайди, Олим эса... Шоҳбоз уни ўйласа, бўғзига темир бармоқларини ботиришлари, тошдан қаттиқ мушти билан аямай уришлари, энг ёмони хун талаб қилишлари ёдига тушиб, юраги титираб кетади. Энг ёмони, эзилган, кўкарган жойлари йўқолиб кетади, беш миллион сўм пул захри эса юрагидан бир умр кетмаса керак, чунки бу пулларга юрагидан бир парчани қўшиб бергандай бўлганди. Агар келажакда ундан қасос олиш имкони туғилса, шу пул учун азоблайди, ундан ўн баробар кўпроқ ундиради...

Кечга бориб Шоҳбозни ор-номус, жиноят ва фақш билан булганган ғурур безовта қила бошлади. Ўзим зўрлаб номусига теккан, фоҳишахопада ёмонотлиқ қилган қизни қандай хотин қиламан? Таниш, ошна-оғайнилари эшитса, кети билан кулмайдими? Ҳатто томи кетган, дся масхара қилишади! Беш кундан кейин талоқ қиламан, вазиятдан чиқиш учун уйланганман, деб ҳаммага тушунтира оламанми? Бундан кўра, бирор жойга қочиб кетгани ёки қизни йўқотиб юборгани яхши эмасми? Ё Олимнинг зўравонлигини ички ишларга айтсинми? Нима дейди? Унда фоҳишахонаси ҳам фош бўлалди. Мардикорларни ишга солиб органга ёзса, қўшалоқ жиноят билан панжара ортига кетаман-ку! Бу ишларни "босди-босди" қилай десам, минглаб доллар керак, бундай пул менда йўқ!"

Шоҳбоз кўкарган жойларига дори қўйиб, икки кун уйда

ётди. Бировга гапирмас, ўйланар, ичи қоронғу, саволларга узуқ-юлуқ жавоб берарди. Учинчи куни Зарина ҳол-аҳвол сўрамоқчи бўлиб кирганда бошини чангаллаганча чуқур қайғуга ботган эди.

- Ҳамма тушқунликдан чиқиш йўлини қидирса, сиз бешбаттар бўласиз, нима гап?

- Ҳеч гап..

- Сизни бунақа кўрмаганман...

- Бўп туради. Утиб кетади.

- Янгилик: Интизор Олим ака билан Тошкентга Нигинанинг туғилган кунига кетаётган экан!

Шоҳбоз аввал эътибор бермади, кейин "Наҳотки, вой иблис, вой ифлос!" дея аламзадалиги кўзиб, ғазаби тошиб кела бошлади. Нафрат тўла нигоҳини синглицидан олиб қочар экан, иложсизликдан ичи ёнарди. Хонада айланар, ўзини босишга ҳаракат қилса ҳам, қизариб-бўзариб кетганидан Заринанинг кўзига қаролмас эди.

- Зиёфат "Флоренция" ресторанида бўларкан, ҳамма қизларнинг оғзида шу гап.

- Ўзимизда қилса камиб қолишарканми?

- Даласи Германиядан келиб, уларни чақиртирибди.

- Олимнинг Нигинага ҳеч қандай алоқаси йўқ-ку!

Зарина ўйчан қиёфада кўзларини ўйнатди-да, акасига бир қаради:

- Менимча, - деди кўрсаткич бармоғини лабига босиб ўйланаркан, - Нигина Олим акани яхши кўрса керак!...

Шоҳбознинг ичиқоралиги бешбаттар кучайди. Кўринмас куч юрагини фижимлагандай ўзни кўярга жой тополмай қолди. "Шу исқирт ўғрини нега қизлар яхши кўради-ю, мендек ўқиётган, тагида янги машинаси бор йигитга ўнг қарамайди. Ҳатто Зарина ҳам Олимни тилидан қўймапти

... - Борса-боравермайдими, менга нима? - деди тўсатдан Шоҳбоз кўлини икки ёнга ёзиб, силтаркан.

Зарина акасига ачинди. Чиқиб кетиш олдидан кўнглини кўтармоқчи бўлди.

- Ака, шунгаям қоврилиб юрасизми? Келишган, бадавлат йигитсиз, сизни ундан чиройли қизлар севиб қолишига ишонаман!

Шоҳбоз юрагига назар солди: бўм-бўш! Аввал ҳам унга нисбатан ҳис-туйғу бўлмаган, ҳозир ҳам шунчаки қизиққан, холос! Нега уни деб калтак еди, бойлигидан ажради, обрўси тўкилди? Энг чиройли қиз билан юряпман, деб ҳаммани қойил қолдириш учунми? Манмансираб бировлардан кам кўринмаслик учунми?

Ҳамманинг ичини куйдириб, энг зўр машинани минди, сўнгги модадаги кийимларни биринчи кийди, олий даражали ресторанларда маишат қилди, аммо нима учун энг чиройли қиз билан юролмади, пули, обрўси каммиди? Чиройли, келишган эмасмиди? Йўқ, ҳаммаси жойида! Тенгдошлари орасида унга тан бермаган одам кам! Ҳатто кўплари изидан боришга, ёнида юриб, пул топиш, иш битиришни ўрганмоқчи! Аммо Интизор нега ёқтирмади? Хатларига жавоб бермади, отаси қизини беришдан бош тортди.

Шоҳбоз бу саволларга жавоб топмагунча уйдан чиқишни истамас, ўтган ҳаёти, Интизор ва Олим билан бўлган воқеаларни бирма-бир таҳлил қилишга уринарди. Аммо воқеалар илдизи, занжири ва оқибатларини мулоҳаза қилиб, ечимини тополмас эди. Ўйлашдан, хаёл суришдан чарчаб, ухлаб қолди.

Қанча ухлаганини билмайди. Қоронғуликда теран, аммо нотаниш қиёфа элас-элас кўрипти. Кўзлари маъноли, аммо таънакор боқарди.

- Ҳар қандай қиз мардликни ёқтиради!

Овоз ғафлат бандасига чалинган мис қўнғироқдай жаранглар, руҳнинг туман қоплаган бурчакларига етиб борарди.

- Интизорга севаман деб хат ёздинг, аммо уни севармидинг?

Шоҳбоз чўчиб тушди, жавоб бериш кераклигини тушунди.

- Севардим...

- Елгон гапирма, уни севмагансан, у эса севишингни кутганди, чунки ўзи ҳам севиб қолишни истаганди.

- Наҳотки?

- Аммо сен "Шоҳбоз университетдаги энг чиройли қиз билан юряпти!" деган шов-шувни истардинг, холос. Юрагингни пул ва бойлик ҳирси эгаллаган. Интизор барини сизди ва сени ёмон кўриб қолди.

- Хатларимга жавоб бермади-ку?
 - Асиралikka ким тоқат қилади? Хатто "Кавказ асираси"
 да ҳам рози бўлмаган-ку!

- Тўғрими?

- Ҳа...

- Олимга қилган ёмонлигинг учун жазойингни олдинг!

- У ошириб юборди...

- Аксинча, сенга етолмади!.. У - кучли ва шафқатсиз,
 тўппонча ушлаганда қўли қалтирамайди. Бир уриб нариги
 дунёга жўнатиб юборарди, аммо сени аяди...

- Темирдай панжалари билан бўғганида ўлиб қолай дедим.

- Жонинг фойдага қолди, аммо ўқувчилик давридан бери
 камситиб, ҳақоратлаганинг учун ҳали анча товон тўлайсан!

- Оладиганини олди, кейинги шарти оғир бўляпти!

- Шартни бажарсанг, сенга муносабати ўзгаради,
 гуноҳингни қон билан эмас, талбир билан ювган бўласан!
 Имкониятдан фойдаланиб қол!

- Фойдаланмасам-чи?

- Фойдаланмасам нима бўлади?

Овоз қоронғуликка сингиб кетди, Шоҳбоз кўзини очганида
 кўринмас одам билан суҳбат ўнгидами, тушида содир
 бўлдими - билмай қолди! Атроф жим-жит, деразадан
 мўралаётган юлдузлар имлаётгандай басма-бас жимирлайди.
 Ой нурида товланган борлиқ қаҳрабо сукунат бағрида сайр
 қилиб юрган кемадай салобат билан нафас олади.

Шоҳбоз кимдан маслаҳат сўрашни билмайди, ота-онасига
 айтишга юраги дов бермайди. Отаси: оиламиз нуфузини
 кўтариш ўрнига суюқоёқ қизга илакишиб, пастга тортяпсан,
 дўст-душман олдида обрўйимиз тўкилишини ўйламайсанми,
 демайдими? Онаси: келинсиз ўтаманки, бу қизни остонамга
 йўлатмайман, дейиши турган гап! Холалари ва тоғаси бўлса:
 ўрикни силқитсанг, ўрик тўкилади-да, даласиям... дея елка
 қисадилар. Ўртоқлари эса: "янги филиал очибсан-да, дейди"...

Шоҳбоз Интизорга яқинлашиб, пулларидан ажралди,
 обрўсини йўқотди, энди фоҳиша қизга уйланишга мажбур!
 Ишлари нега чаппа кетаётгани миясига сиғмайди! Айбини
 тан олгиси келмайди. Вазиятдан чиқолмаётганининг сабаби

- айбини тан олмаётгани эканини билмайди.

У эрталаб бошқа одамга айланиб қолгандай, Худога таваккал қилди. Сочини "Орфлейм"да ювиб, чиройли кийинди, янги туфлисини оёғига илиб, Нигор кўшмачиникига борди.

Коридор тўғрисидаги хонада кўйлакка тутма қадаб ўтирган қизга кўзи тушди-да, ҳайратдан оғзи очилиб қолди. Нигоҳлари ёқимли, қош-кўзи қоқ-қора, қалди-қомати келишган.

- Келинг, Шоҳбоз ака!

Шоҳбоз аввалига танимади, аммо кўзларидан Диёра эканини билгандан кейин ҳайрати икки баробар ошди. "Наҳотки, шу қиз Диёра бўлса?! Очилиб кетганини қаранг! Нега ўша вақтда сезмадим?.."

Бир лаҳзада қиз ҳаётини остин-устун қилган, номини шармандалик билан қоплаган воқеа кўз олдига келди.

...Мапшум лаҳзалар... Диёрани пул билан алдаб-сулдаб шаҳардаги квартирасига олиб келган, кўполлик ва ҳирс билан бағрига тортганда қиз қандай воқеа рўй беришига ақли етмай, кўнгли фожиани сезиб, кучоғида типирчилаб қолган, ихтиёри қўлдан кетиш олдидан кўрқув ва эҳтирос билан унга ёпишган эди. Шоҳбоз ниятига етгач, тўшакда йиғлаб ўтирган қиз бокиралигини, ҳатто бирор йигитга бўса бермаган беғуборлигини сезган ва юрагида илиқ туйғу пайдо бўлган эди. Қиздаги ёқимли эҳтирос ва йигитдан нажот кутиб бағрида ширингина йиғлашидан ҳам аллақандай ҳаловат ва қайноқ эҳтирослар туйганди. Озгина вақт ўтиб, бу туйғу йўқолди. Қиз орқали пул топиш учун квартирага келтириб ташлаганини ўзи билмай қолди. Ҳозир қизга астойдил термулар экан, ўша ёқимли туйғулар ва қайноқ эҳтирос тўғён қила бошлади. Беихтиёр унга қўл узатди. Кафти, бармоқлари ёқимли, юракда беҳаловат туйғулар кўзгайли. Бир марта кўзга тикилиб, уялгандай ерга қараши ўзига ярашган, фақат кийимлари кенг, ярашиқсиз эканидан ор қилгандай тортиниб турарди.

Шоҳбоз "Танимабман, кечир", деёлмади. Кўшни хонадан отилиб чиққан Нигор эса ҳаяжонини яширолмай, Шоҳбозга лаганбардорлик қила бошлади.

- Вой келинг, Шоҳбозбек! - Нигор унинг елкаларини силади ва Диёранинг чиройига ҳайрат билан термулиб

турганини сизди-ю, уни меҳмонхонага бошлади.

- Акангга чой қуй! - буйруқ берди аёл Диёрага. Қиз ошхонага кириб кетганида улар журнал столчаси ёнидаги креслога ўтиришганди.

- Келинг, йигит! - деди яна Нигор унга "Кўнглингиз ишрат тиладими?" дегандай иршайиб қараркан, - ишларингиз яхшими?

- Ёмон эмас! Анави қизни чақиринг!

Шоҳбоз саволга ўрин қолдирмади.

Қўлида сочиқ билан кирган Диёра диванга ўтирди.

- Нега кийимларинг хароб?

Диёра ерга, Шоҳбоз эса Нигорга саволомуз қаради.

- Хизматкор ясан-тусан қилиб юрмайли-ку! - деди Нигор аплақандай белисандлик билан.

- Нега хизматкор бўлади бу?

- Ўзидан сўранг!

Шоҳбоз қизнинг деярли яроқсиз ҳолга келган кийимларига, оёғидаги эски шиппакка разм солди. Кафти ва бармоқлари қорайиб кетган, кўзида ҳорғинлик, ҳаётидан норозилик яққол сезилиб турарди. Уни бошқа қизларга солиштирганда чўрининг ўзи! Бойникида қора меҳнат билан кун кўраётган асранди, етимча қизга ўхшайди.

- Нега бунақа юрибсан?

Бир неча сония фикрларини жамлади-да, Шоҳбозга тик қаради. Бундай фурсат келишини анчадан бери кутаётган эди.

- Мени келиб кетувчи бузуқ эркакларга муносиб деб ўйлайсизми? Мен молхонага қўйиб юборилган ғунажинманми? Асло! Хор-зор бўлиб, бир парча нонга зор бўлган тақдиримда ҳам аёлни сотиб олиб роҳатланадиган эркакларга ўзимни топшириб қўймайман, сиз билан бўлган воқеа биринчи ва охиригиси!

Шоҳбоз ҳайрат бармоғини тишлаганча Нигорга қаради.

- Келгандан бери бирорта эркак билан бўлишга кўндирилмадим!

- Ростданми?

- Қаттиқ ганирдим, сўкдим, ҳатто хонага судраб икки шапалоқ урдим! Лекин у "Олажон, бир умр чўрингиз бўлай, ammo бу ишни қилолмайман", деб ётволиб ялинди. Иккала

квартирангиздаги қизларнинг кийим-кечагини ювади, озиқ-овқатини пиширади, чўри қатори юрибди.

- Алдамаяпсизларми?

- Бу ишларни сизга айтмаслигимни ўзи илтимос қилган! Ҳозир мавриди келгани учун гапирдим-да!

Шоҳбоз Диёрага қаради. Юзидан беғуборлик, маъсумалик балқиб турар, илонлар ичида тирик юрган куёнга ўхшарди. Шоҳбоз тошиб келаётган севинчини яширишга ҳаракат қилиб, юзини тескари ўгирди. Аввал Шоҳбознинг жаҳли чиқса керак, деб ўйлаган Диёра вазиятни дарров фаҳмлади.

- Опа, мендан гап яширсангиз, аяб ўтирмайман!

- Узидан сўранг!

- Ростми, Диёра?

Шоҳбознинг гаплари шошилишча оҳангда чиққан бўлса ҳам самимий ва унинг ростлигига ишонч туйғуси билан тўла эди.

- Бошқа йўлим йўқ эди...

Шоҳбоз қип-қизарганча ўрнидан даст туриб кетди. Қиз олдида катта гуноҳ қилганини, ҳозир уни ювиш имкони туғилганига шукрона айтаётган эди.

- Кийимларингни йиғиштир, бу ердан кетамиз!

Шоҳбоз қиз бола либослари қиммат туришини билмаган экан. Юз доллар етса керак, деганди. Замонавий қизларга ўхшатиб кийинтириш учун икки юз доллар сарфлашига тўғри келди. Аммо Диёра ҳар бир кийимни кийгандан кейин келинчақдай очилиб борар, Шоҳбознинг юрагига тобора чуқурроқ жойлашарди. Қадди-қомати келишган, истараси иссиқ, шодликдан табассум қилганда жозибаси янгича жило чиқарадиган парирухсорга ўхшарди. Ҳатто ўзини осмонда санайдиган Интизор ҳам олдида ип эшолмасди...

Ўзини ифлос, жирканч ҳаётдан асраб, Шоҳбоз кўнглига покиза туйғудек ўрнашган бўлса, энди у қадрласа, севса арзийдиган, бир умр ардоқлашга муносиб инсон қиёфасига кирганди. Шоҳбоз ҳар лаҳзада унга боғланиб борарди. Қиз синовдан сабр билан ўтиб, шармандалиқдан сақланиб қолгани, ҳаёсини йўқотмагани учун Шоҳбоз чексиз миннатдор эди. Энг муҳими, бир неча кунлик изтиробларига чек қўйилди...

Уни икки қур кийим-бош билан бувисиникига ташларкан, кўлига бир даста пул берди.

- Иложи бориचा кўчага чиқма, сендан ўзим хабар олиб тураман! - деди.

- Нима гап, Шоҳбоз ака? - ташвишли оҳангда сўз қотди у.

- Ҳозирча ҳеч нарса демайман, аммо бир нарсани айтишим мумкин: энди Нигорниқига бормайсан!

Диёра кўнглида аллақандай енгиллик, майин туйғулар пайдо бўлди. Ҳақоратли ҳаётдан қутулиб, одағга ўхшаб яшаш вақти келгани учун ўпкаси тўлиб кетди, хўрликлар, камситилиш ва оғир меҳнатлар зейга тушиб кўзида ёш милтиллади. Аммо кўз ёшини орқага қайтариб юбориш учун куч-бардош топди. Шоҳбозга билдирмади. У билан хайрлашаркан, аввалги беписандлик ва кибру ҳақони эмас, ўзи номусига теккан қизга ачиниш, ҳаётга очиқ кўз билан қараш пайдо бўлганидан хурсанд эди...

Бувиси уни янги либосларда кўрди-ю, ёқасини ушлаб қолди, губори тарқай бошлади, уйдан кетаётганда кўримсизгина эди, энди тўлишиб, кийимлари ярашганидан ял-ял ёниб кетибди. Буви Шоҳбозни қарғай бошлаганда Диёра оғзини ёпди.

- У бошқача бўп қолган, буви! Менга меҳрибончилик қиляпти, ёмон гап айтмай туринг...

Шоҳбоз бир қарорга келиб, уйга етиб борганда дадаси телефонда аллақим билан гаплашаётган эди, ўглининг кўзига қараб, ўзгариб қолганини сезд...

* * *

Диёранинг онаси ошқозон раки билан кутилмаганда ҳаётдан кўз юмгандан кейин отаси ёш хотин олиб, "дом"га кўчиб кетди. У бувисининг - Олимнинг онасига хола бўлмишнинг қўлида ўсди.

Олим Диёрани кичкиналигидан гоҳ-гоҳ маросимларда кўрар, улғайишган сайин катталар келажакда уларни бириктириш мўлжалида юришганини сезарди. Ёш эди, қолаверса, бирорта қариндоши юзма-юз "Диёрани сенга олиб берамиз!" демагани учун қулоққа чалинадиган гапларга унчалик эътибор бермади, аммо юрагининг бир чеккасида "У ҳам ўзимга ўхшаган бечора экан!" деган фикр пайдо бўлди. Йиллар ўтиб, Диёра кўзга кўриниб қолгач, Олимнинг

диққатини тортарди-ю, қиз сифатида унчалик қизиқтирмади. Баъзан унга хаёлчан қараб қўярди-ю, эр-хотин бўлишларига ишонмас, негалигини ўзи ҳам билмасди. У мактабни битирганига бир йил бўлгач, рамазондан олдин уйларига аммаси йўқлаб келди. Бувиси:

- Қариб қолдим, Олимжон мендан кейин сарсон бўлмасин, уни Диёрага унаштирсак - дегач, аммадан садо чиқмади. Нега оғзига талқон солгани эса кейин маълум бўлди. Ошнаси Орифнинг айтишича:

- Шоҳбоз уни . . .

У ёғи ўзингизга маълум!

Шоҳбозга нафрати кучайди. Воқеаларни аввалдан кўнгли сезган экан...

Олим Орифнинг гапидан бери ўзини ҳақоратланган, камситилгандай сезади. Шоҳбоз бошқа қизларга эмас, нима учун айнан Диёрага зўравонлик қилди, Олимни камситиш учунми, ёки чиройли қиз шу қисматга дучор бўлганми? Балки Диёра катта бўлганда енгилеёқ бўлиб қолгандир?

Олим Диёранинг маҳалладошлари, таниш-билишларидан мактабда ўқиган даври, кейинги ҳаёти ҳақида суриштирди. Бувиси билан камбағал яшаган, вақти-вақти билан хотинларга қўшилиб мардикорликка чиққан, Шоҳбоз картошка эккан йили у билан танишиб қолган ва Шоҳбоз уни алдаб... ниятига етган!

Шундан бери Олим қасос ниятида юрди, аммо бу билан Диёранинг ҳаёти изга тушиб кетмаслигини сизди. Аввал Диёрани Шоҳбоз ботқоқдан чиқаради, кейин тилла узукдаги ахлатни тили билан тозалаган каби қиз номига ёпишган иснодни йўқотади! Шоҳбоз Диёрага уйлангандан кейин уни ноёб гавҳардай асраб юришга кўндиради. Кўнмаса, унга қарашли мол-мулкни Диёрага ўтказдириб, ўзини гадой қилиб кўчага чиқариб қўйиш кўлидан келади...

Шоҳбоз бу режани билмайди, билса мол аччиғида ё ўзини бир бало қилиб қўяди ё таваккал Олим билан курашади.

Олим шаҳардаги энг қимматбаҳо, асл кийим-кечаклар сотиладиган супермаркетга бориб, костюм-шим, кўйлак, туфли ва ҳоказолар харид қилди, камера, фотоаппаратли телефон олиб "Ucell"га уланди. Дўкондан чиқиши билан Интизор билан боғланди.

- Эшитаман! - деди Интизор оддий овозда.

- Менман Интизор, Олим...

- Вой Олим ака, телефон олдингизми, номерингиз шуми?

Интизор Олим акаси билан биринчи марта телефонда гаплашаётгани учун ҳаяжонланиб кетди, қувноқ кайфиятидан унга юктириб улгурди.

- Сизни деб олдим!

- Билардим, хурсандман! Фақат-чи? - овозида ноз ва кизғониш бор эди.

- Хўш?

- Бошқа қиз билан гаплашмасангиз...

- Вой-бўй, рашкчимисиз, асалим? - ҳазиллашди севинган Олим.

- Бошқача тушунманг, чин кўнгилдан айтяпман!

- Бу гапда бир хил маъно бор, холос...

Интизор уялиб, ерга қаради. Аммо фикрини жамлагандан кейин кеча айтмоқчи бўлган гаплари ёдига тушди.

- Олимжон ака, - деди бирдан жонланиб, - Тошкентга эртага тушдан кейин жўнаймиз, факультетимиз олдига келсангиз!

Воқеалар тезлашиб кетганидан у шошиб қолди.

- Мунча тез?

- Нигинанинг туғилган куни-ку!

- Интизорхон, - деди Олим озгина сукут сақлагандан кейин. - Шахсан таклиф қилмаганига боргим келмаяпти!

Интизор чўчиб кетди.

- Ака, - чўзиб гапирди у, - мен учун бормайсизми? Ёнингизда юришга арзимамайманми? Наҳотки, севган одамнингиз билан дунёнинг нариги чеккасигача кетолмайсиз?

Олим кутилмаганда ўзини ноқулай сизди.

- Сиз учун тайёрман, аммо ёнингизда юришга арзийманми?

Интизор ҳазилни тушуниб, тезлик билан давом этди.

- Э, Олимжон ака, эртага тушдан кейин кўришамиз. Келишдикми?

- Яхши!

Ҳамидулла ака ўглининг гапларидан ҳайрон бўлса ҳам

ўйлаб кўришга мажбур эди. Қариндошлари "Сурайё катта ўғлининг тўйини кўрса, беармон ўтарди", деб шошилтираётган эди. Тезроқ қиз топилса-ю, ўғилни уйлантириб қутулсам, деб юрган вақтда Шохбознинг гапи мойдай ёқди. Қизнинг етти пуштини суриштиришга вақти етмади. Уч марта совчиликка бориб, Диёранинг бувисидан оқлик олди.

- Тўйга шошилтирмайсиз! - деди буви совчилар кетаётганда, - ҳали ҳеч нарсамиз йўқ!

- Э, онажон, - деди Ҳамидулла ака уни хотиржам қилишга уриниб, - тўйга қуш ҳам қанот қоқибди дейдилар, қариндош-уруғлар қараб туришмас! Ҳаммаси қовушиб кетади. Қолаверса, бизга ҳеч нарсанинг кераги йўқ! Шохбоз топарман-тутарман бола! Бир йилга қолмай рўзгорни бутлаб олади.

- Шунақа-ку-я... - чайналди буви, - расм-русм, урф-одатлар бор, биров кулмасин дейман-да!

- Шундай қизни катта қилиб берганингизга раҳмат, тўй биз томонда бўлади, биз берган юк билан маросимларни ўтказиб оласиз!

- Сиз нима десангиз шу-да, болам!

Диёра ҳайратда: наҳотки Шохбоздай кибру ҳаволи бола мендай бечораҳол қизга уйланса?

Бувиси ҳайрон:

- Бир балоси бўлмаса шудгорда қуйруқ на қилур!

Икковлари гоҳ хурсанд, гоҳ ҳайронлик кўчасида саргардон. Буни биров уюштираётгандай, эрта ё индинга сир очиладигандай, қалбдаги умид йўқолиб, аввалги ташвиш, аввалги ҳаёт бошланадигандай...

Уни катта жойга узатиш тугул, оддий тўй қилишга маблағ йўқ. Кийим-кечак, латта-путта, тўй учун озиқ-овқатга пенсияси урвоқ бўлмайди.

Буви оқлик беришга берди-ю, ҳамма ташвиш елкасига ағдарилгандай бўлди.

Оқлик берадиган куни ўғлини қидирди, "дом"га борди, ишхонасидан излади, аммо тополмади, коллежда ўқийдиган неварасидан суриштирди.

- Уч ой олдин Россияга кетганлар!

- Телефонини айтгин!

Буви Москвага қўнғироқ қилиб, вазиятни тушунтирди, тўй учун ёрдам беришини сўради.

- Уч кундан кейин Диёра номига минг доллар жўнатаман!
деди охири.

Буви бунча пул нимага қодирлигини билмаса ҳам оқлик бергани учун ўгли хафа эмаслигидан севинди. Ҳатто "Сиз ёмон жойга берармидингиз, ойи!" дея кўнглини кўтарди.

Бувининг қалбини соат сайин севинч ва шодлик эгаллаб борарди, қийналиб боққан етим набираси катта жойга, бадавлат оилага тушаётгани, оғир кунлар ортда қолиб, бахтли-саодатли дамлар бошланаётганидан боши осмонда. Шодлиги Диёраникидан зиёда! Сабаби: бир оёғини гўр тортиб турганда қизни эгасига топширяпти! Ҳар ўтиришганда унга насиҳат қилишдан чарчамас, қизнинг қудоқ солаётганидан насиҳатларимни оляпти, деб хурсанд бўлар, дуо қиларди.

Диёра бахтдан сархуш, саодатдан дилхуш. Бир вақтлар номуси топталиб, аламли, изтиробли кунларни кечирган бўлса, бугун ўзини энг бахтли қиз деб ҳисоблайди. Номусини топтаб, алам гирдобига ташлагани учун Шохбозни энг разил, аблаҳ, виждонсиз одам дерди. Кўрарга кўзи, отарга ўқи йўқ эди. Нима бўлди-ю, унга инсоф кирди. Нигор қўшмачиникидан олиб, бозорда кўгирчоқдай кийинтириши, бувисиникига ташлаб, бир неча кундан кейин ўз номидан совчилар юбориши етти ухлаб тушига кирмаган, бошқача айтганда бу Худонинг кўрсатган марҳамати, мўъжизаси эди. Баъзан бу тушими-ўнгми, билолмай қолади. У бир йўла икки муаммо: Нигор қўшмачиникида яшаш исноди ва оғир меҳнат, беномуслик маломатидан қутулади. Куёв бокира эмассап, деб таъна қилолмайди!

Келажакка соя солган қора булутлар йўқолиб, умр осмонида бахт куёши чарақлаш арафасида!

Лекин кун ўтган сайин эна-боланинг таажжуби куюқлашар, катта жойдан келган совчилар тобора сирлилик кашф этиб бораётгандай эди. Шохбоз унга беписанд қараб, номусига тегди, сўнг Нигор қўшмачиникига ташлади. Энди, унга уйланыпти! Бу иш тагида ўйин борлигини сезган Диёра Шохбоз севиб қолишига ишонмайди, чунки у ҚАЛБ одами эмас! Фақат пул ва бойлик билан мақсадга етиши аллақачон исботланган. Бироқ шундай одам орадан анча вақт ўтиб совчи жўнатиши миясига сиғмаётган бўлса ҳам хурсанд! Шохбознинг инсофга келгани тасодифми, тагида сирли

сабаблар борми - ҳануз тушунолмапти!

Икковлари тўй ҳақида қариндошларига хабар беришди. Эртасига уй кўтаришди, кичкинагина ҳовлини супуриб-сидириб, деворларини оқлаб, тайёргарликни бошлаб юборишди...

Туғилган кунни нишонлашга кетаётганларнинг кайфияти баланд. Машиналар бир-бирини қувиб ўтса, қўл силкиб қийқиришади. Ўзиб кетишганидан севинишиб, ҳазил-мутойиба билан ортда қолганлар устидан кулмоқчи бўлишади. Қамчиқ довонида муаззам тоғларга ҳавас ва иштиёқ билан мафтун боқишди. Тоза ҳаводан тану жон яйраб кетди. Жарликда шарқираб оқаётган сой чиройидан ҳайрат дарёсига фарқ бўлишди. Тош қояларга ўйиб, бўр билан ёзилган исмларни ўқиш учун бир нуқтага тикилишади. Аммо машина тез кетаётгани учун охиригача ўқиёлмай афсус чекишади. Бироз тўхтаб, ўзлари ҳам номларини эсдалик учун ёзиб қолдиргилари келади. Довоннинг энг баланд жойига етганда ҳаммалари видеога, суратга тушишди. Тоққа тирмашиб, арчалар тагида дам олишди.

Интизор Олимдан ажрамайди. Нигина ўзига оғдириб оладигандай, қўлини қўйиб юбормайди. Расмда ҳам, видеода ҳам ёнма-ён туришди. Олим ўзини сипо, вазмин тутуди, аммо Интизор завқ-шавқини яширолмайди, жаннат чиройи ва нафасидай ўраб турган ям-яшил оламга боқиб, гўзал, пурвиқор тоғларда севгани билан юрганидан севинчи тошиб кетади. Қизлар ичини куйдириб, машинада ҳам ёнма-ён ўтиради. Ўзини чарчаганга солиб, акасининг елкасига бошини қўйиб, кўзларини юмади. Энди Олим ҳам акаси, ҳам севгани! Ҳаёт чорраҳаларида акага эҳтиёж сезди, юрагида унинг меҳрини туймоқчи бўлди, забардаст акаси бор дугоналарига чин юракдан ҳавас қилган эди. Худо уни Олим етказди, қизлар ҳавас қилади, гоҳо ичи куйиб ҳасад қилаётганидан Интизор бир олам завқ-шавқ туяди, гурури осмон қадар юксалгандай бўлади.

Видеога олаётган йигит Нигинанинг қариндоши экан, тўй-базмлар, туғилган кунларда тасвирга тушираркан, ҳозир

ҳам саёҳатни ҳар томондан суратга олди, бетакрор ва шодлик билан чулғанган соатларни тасмага муҳрлади.

- Қайтганимизда дискка кўчириб брасиз! - дейишли ёшлар қизиқишларини яширолмаи.

- Бизникида кўрамиз! - деди ҳаяжон билан Олимнинг кулини ушларкан Интизор, - дадам Германиядан оригинал DVD олиб келганлар! Сизга ҳам алоҳида дискка кўчирамиз, бувингиз билан кўрасиз, мени таниб оладилар.

Олим хурсандчилигини яшириб, мийиғида кулди.

Нечоғли бахтиёрлигини ҳис этса ҳам, унутилмас дамлар узоқ давом этмаслигини ўйлаб кўнгли ғаш бўлади. "Интизор куни яхши ўтаётганидан ичига сигмайди! Аммо совчи жўнатсам, дадаси менга бермаслигини ҳаёлига келтирмайди. Охиригача сева олармикин? Ёки эрмак учун пинжимга кирдимикин?"

Интизорга қараган сайин биринчи учратган дамларини эслаб севгиси аланга олади, гўзал табассуми, янги гиёҳдай беғуборлигини қайта кашф этиб, юрагини тотли туйғулар қоплаб олади. Қўллари, билакларини ушлаб, хушбўй сочларини ҳидлаганда йигит қалбини ром этувчи жозибаси, иссиқ нафасини туйиб, янги оламга тушиб қолгандай сархушликка чулғанади. Тошкентгача шу кайфият оғушида юрди. Ресторанда, сокин жойларда суҳбат қуришаётганда ҳам ҳиссиётлари баҳор тошқинларидай авж олаётганини, қайноқ кечинмалар ва муҳаббат ифоридан маст бўлди.

Икки қалб севги риштаси билан пайваста эканини ҳамма сезди, аммо бу жараёни аввалдан билишгани учун эътибор беришмади. Ҳамманинг туйғулари ўхшашлигидан алоҳида эътиборга ҳожат йўққа ўшарди. Соядай эргашиб, бир оғиз сўзига маҳтал бўлган йигитлар бир чеккада қолиб, фақат Олимгина Интизордай гўзалнинг севгисига сазовор бўлганига гоҳ таажуб, гоҳ ҳавас билан зимдан қараб қўйишарди...

Кеча гўзал ўтди. Ҳамма хурсанд, ҳамма шод. Уйин-култига тўйишди. Соатлаб эчкидай сакрашган бўлса ҳам ҳеч ким чарчамади, баҳорий кайфият юракларни тарк этмас эди.

Интизор кеча мобайнида Олимга бошқа қизларни яқинлаштирмади. Чунки унинг қоматини, ўзини тутишию, мағрур қарашларини ҳавас қилмаган қиз қолмади. Қизларнинг суқланиб боқишлари Интизорнинг рашкини

келтирар, у эса Олимнинг ҳар бир ҳаракати, нигоҳини эътиборидан қочирмасди. Олим парво қилмас, унга қараб: чин дилдан севишига ишонди, ҳатто бу ҳаракатлари билан бир умр содиқ бўлишига ҳам кўзи етиб қолди, аммо орадан вақтлар ўтиб турмуш қуришларига отаси рози бўлмаслигини ўйларкан, юрагининг бир чеккаси ҳам сояси билан қоплана бошлади. Кейинчалик Интизор ҳам бу муаммодан изтироб чекишини ўйлаб маънос тортиб қолди... Интизор буларни хаёлига ҳам келтирмас, мусиқа тўлқинларига мос тўлғонар, севгилиси билан ўйнаб завқ-шавқ олаётганидан бахтиёр, вақти чоғ ўтаётганидан хурсанд эди. Юз-кўзларидан шодлик ёғилар, қизлар ҳавас ва ҳасад қилаётганидан боши осмонда эди.

Нигина шаънига илиқ гаплар, мақтовлар ёғилди.

Кеча охирига етганда ярим тунга яқинлашган, ҳеч ким Тошкентдан кўнгил узиб кетгиси келмасди. Жуфт-жуфт бўлиб шаҳар айлангани чиқишди. Интизор акасининг пинжига кириб олган, Олим сал тортиниб ҳаракатланар, қизнинг ёшлик ҳарорати билан қайнаган танаси унга ҳузур берар, бағрига интилишлари эса туйғуларини жуш урдирадди. Одамлар сийрак хиебонга етганда қиз беш - олти қадам олдинга чиқди-да:

- Олимжон ака! - дея ўнг қўлини кўтарди.

- Эшитаман.

- Сиз Россияга кетмайсиз!

Буйруқ оҳанги Олимнинг орини кўзгади.

- Нега? - сал овозини баландлатди. Интизор унга эркалана бошлади.

- Соғиниб қоламан, бундан ташқари жонгинам, сизсиз яшолмайман!

- Наҳотки...

- Уқишни ташлаб ортингиздан кетиб қоламан!

- Расмимдан бериб кетаман... - кулимсиради Олим.

- Жонсиз қоғозга қараб соғинчим ёзилмаслигини биламан.

Олим Интизорга жиддий разм солди. Кўзларидан ошғуфта кайфият ёғилаётганини кўриб уни бузгиси келмади.

- Тез-тез телефонда гаплашиб турамиз.

- Келинг, Олимжон ака, кетманг, наҳот, менга раҳмингиз келмайди?

- Меҳнат бўлимида рўйхатга ёзилганман. Кетадиган кунимиз ҳам аниқ айтилган. Энди қайгиш йўқ. Пул ишлаб келиб, уйларимизни қайта курмоқчиман. Очигини айтсам, ҳозир бировни бошлаб киришга уяламан!

- Шу ерда ишласангиз бўлмайдими?..

Олим бир нафас жим қолди.

- Менбоп иш йўқ!

- Топиб берсам-чи?

Олим ўзини нокулай сизди. Фурури бош кўтариб, кайфияти бўлинди. Қиз бола иш топиб берса, эшитганлар кети билан кулмайдими? Шунчалик лапашанг, ландовур бўлмаса?!

- Мен бировнинг ёрдами билан кун кўришни истамайман!

- Мен сизга бегона эмасман-ку!

- У маънода гапирётганим йўқ. Муаммоларимни ўзим ечмоқчиман! Ортиқча бош қотиришингизни истамайман!

Интизор охирги гапни бу ҳақда бошқа гапирманг, дегандай тушунди. Бошқа мавзуда суҳбатлашмаса вазият чуқурлашиб, кайфиятга путур етиши мумкинлигини ўйлаб ўзини тийди.

- Келинг, ака, ҳозир бу тўғрисида бош қотирмайлик, водийга борганда ўйлармиз. Қолаверса, сиз билан биз ақл билан ечолмайдиган масала йўқ-ку!

Олим энди ўзини бирмунча эркин, юрагини хижил қилаётган масалалардан ҳоли сеза бошлади. Сархуш кайфияти қайтиб келди, Интизорнинг қулидан ушлаб, ўзига тортди. Ва умрида илк бор ундан бўса олди! Кўнгилдагидек ўполмаган бўлса ҳам илк бўсанинг мазасини татиб кўрди.

Қиз лабларини қимтиб ўзини маст кишидек сизди, қизариб-бўзариб, уялганидан ерга қараб қалбида ширин туйгулар мавж ураётганидан беҳад шод ва бахтиёр эди... Шу пайт Интизорнинг телефони жаранг берди.

- Инди, водийга жўнаяпмиз, қаердасизлар?

- Ҳозир боряпмиз! - у кулимсираб Олимнинг кучоғидан чиқаркан, тотли лаҳзалар тугаб қолганидан норози эканлигини яширмас эди...

Машиналар тўхтаган жойга ҳамма йиғила бошлади. Олим хат бергандан буён Интизорнинг юраги гаш бўлгани учун Нигинага дардини айтмоқчи бўлиб чеккага тортди.

- Нигина, - деди бироз маъюслик билан.

- Нима гап, туғилган кунимда нега бунчалик хафасан?

- Юрагимнинг бир чеккаси гаш, - деди у ерга қараб, -
Шоҳбоз ҳақ экан!

- Тушунтириб гапир, Инди!

- Олим акам менга ёзган хатида ўғрилигини тан олибди.

Нигина бироз ўйланиб қолди. Аввал олисларга, кейин
Интизорга қараб чуқур ўйга толди.

- Балки сени синаб кўраётгандир?

- Йўқ! Бизникига тушган ўша экан! Мени яхши кўриб
қолгани учун тилла буюмларимга тегмасдан расм билан
китобимни ва Шоҳбознинг хатини олиб чиқиб кетибди.

- Ишондингми?

- Нега ишонмай?

Нигина фикрларини жамлади шекилли, дадил бош кўтариб,
Интизорга қаради.

- Ҳар ҳолда тилла буюмларни олмабди-ку! Қолаверса,
дугонажон, бу ҳаётда ким адашмайди, хато қилмайди? Ҳеч
ким авлиё эмас! Сен билан биз ўғрилигини кўрмаганмиз,
эшитмаганмиз. Шоҳбознинг гапи билан нотўғри фикрга
борма. Бобом ойимга ривоят айтаётганларида эшитувдим:
душман нималар демас, тушга нималар кирмас!

Нигина унга синовчан назар ташларкан, қалбидаги
шубҳалар тарқалаётганини сзди. У отига қамчи босди.

- Эсингдан чиқармагин: ҳозир Олим акага қўл силтасанг,
уни илиб кетадиганлар тайёр турибди!

Интизор чўчиб тушди. Улар - Нигина, иккинчиси Зарина,
учинчиси... суқланиб қараётганлар... Рашки аланга олар,
акасини ҳимоялаш учун нимадир қилиш лозимлигини ҳис
этиб борарди.

Аммо Шоҳбозга ўхшаган пасткашлар даласига қўнғироқ
қилиб, "қизингиз бир ўғри билан апоқ-чапоқ бўлиб юрибди",
дейишдан тоймаслигини ўйларкан, яна юрагини изтироб
қоплай бошлади. Бугунги ҳаракатлари Олим тўғрисидаги
гапларга ишонмаслигининг белгиси эканини биледи, аммо
ихтиёрига зид равишда ҳижилликни тарқатиш учун баҳона
қидираётганини ўзи сзди. Кимдир юрагидаги губорларни
тарқатиб юбориши керак!

Олим акаси хатига жавоб кутаётган, лекин унинг Россияга
кетаётгани борган сайин қиз кўнглини гаш қилаётган эди...

Олим бувисига дори олиш учун дўконга бурилаётганда биров ингичка овоз билан чақиргандай бўлди. Қараса, ун беш метрлар нарида бир қиз турибди.

- Олим ака, мен - Заринаман! - деб унга яқинлашгандан кейин таниб қолди.

Олим уни уй кийимида кўрган, ҳозир кўчалик либосларда бўлгани учун танимай турганди. "Очилиб кетганини қаранг!" - дилидан ўтказди.

Қиз шаддодлик билан келди-да, Олимга қўл узатди.

- Бир неча кундан бери сиз билан гаплашмоқчи бўлиб, телефонингизни қидираман, акам билмас экан, Инди эсидан чиқарибди...

"Интизор қизғонгани учун бермаган!" - кўнглидан ўтказди Олим.

- Қандай ишингиз бор эди?

- Ака, рўпарадаги кафедра хотиржам гаплашсак бўладими?

У ортиқча ўйланиб ўтирмади. "Шундай қиз билан бирпас ўтирибман-да!" деб йўл четидаги кафега киришди.

- Сўраш сал ноқулай, аммо билмагунча кўнглим тинчимайди!

- Эшитаман, Зарина!

- Диёра ҳақида ноҳуш гаплар эшитяпмиз. Акам унга уйланишида қанчалик ҳиссангиз борлигини билмоқчиман, айрим қариндошларимиз фотиҳани бузайлик, дейишяпти...

- Бу хосиятли иш эмас!

- Биламан, аммо акам ундан бошқасига уйланмайман деяпти, қариндошларимиз эса ҳар куни аллақердаги ифлос гапларни топиб келишдан чарчашмайди. Сиқилиб кетдим, дадам эса "Боланинг кўнглига қарайман-да", дейдилар.

- Акангиз ўйлаб иш қилаётган, Диёра - яхши қиз!

- Гапларим учун хафа бўлмайсизу, қизни "чаккибосар" дейишяпти!

- Бекор гап! - бирдан тутоқиб кетди Олим, - ҳаммаси ёлғон, Диёра ўзига мустақкам қиз, ишонмаётган бўлсангиз, Шоҳбоз билан очикчасига гаплашинг, борини айтиб беради.

- Ҳаракат қилдим, аммо тил топишиб бўлмади, чунки акамни кўп танқид қилганим учун мендан хафа.

- Нега танқид қилгансиз?

Қиз уйланиб қолди, Олим унга синчков назар ташлаганда ўзи билан боғлиқ воқеаларни мулоҳаза қилаётгани сезилди.

- Бир вақтлар Инди опани севарди, энди эса Диёрага ёпишяпти. "Ака, сиз ўзи кимни севасиз?" - десам, "Ҳозир ҳисоб берадиган вазиятда эмасман!" дейди. Қолаверса, сизга ҳам бир вақтлар зўравонлик қилган. Бу ҳақда кўп тортишганмиз!

Олим Заринага қаради-ю, кўзларидан ёғилаётган адолат ҳиссини, ҳар иш виждон амри билан бўлиши керак, деган тушунчасини англаб, унга ҳурмати ошди. Шоҳбоздай зўравон, бефаҳм боланинг теран фикрли, виждонли синглиси борлигини ўйлаб, ҳайратда қолди. Ҳатто у билан руҳан яқинлиги борлигидан қувонди.

- Шоҳбоз хатоларидан бирини тўғрилаяпти!

- Қандай хато?

- Акангиз Индига куч ишлатган, аммо ниятига етолмаган. Диёра эса ҳимоясиз, ожиз, алдовга ишонгани учун акангизнинг ёвуз нияти ҳосил бўлган! Кимсасиз, ожиза қизни зўравонлар хўрлайвериши керакми?

- Олим ака, Диёра - ожиза, ёлғиз эмас!

- Шунақа деб ўйлайсизми?

- Сиздай суюнчиғи бор қизни кимсасиз аташ мумкинми?

Олим Заринага тикиларкан, нигоҳларида ўзи кутган маъно балқиб турарди.

- Мен мажбур қилдим уни уйланишга! - овозини баландлатиб шиддат билан гапирди Олим, - акс ҳолда қиз тубанликда қолиб кетарди. Амалдорларнинг эркаси ожиз қизларни бузиб, фоҳишахонага ташлашига тоқат қилиб бўладими? Ахир, қачонгача замона зўрники, томоша кўрники бўлади? Шу аблаҳларни ер кўтарганига ҳайронман!! Сизнинг кўзингизда адолат туйғусини, ҳалолликни кўрдим, қалбингиз тозалигига аминман! Аммо акангиз сизга ўхшамайди. Агар Диёрага уйланиб, уни ҳурматлаб юрса, инсондай муносабатда бўламан, акс ҳолда бўғиб ўлдираман! Керак бўлса дадангизга ҳам айтиб қўйинг, мен номардлардан қўрқмайман, битта билагим тўртта Шоҳбозни янчиб ташлайди!!

Зарина Олимнинг кўзидаги ёввойи қудрат, ваҳший шиддатдан чўчиб кетган бўлса ҳам мард, кучли бўлгани учун

ҳурмати ошди. Вужудини орзулар ушалганда пайдо бўладиган эҳтирослар, жўшқин туйғулар қоплади. Иигит вужудидан ёғилиб турган куч, шиддат уни тамомила асир қилиб қўйган эди. Кўзлари катта-катта очилиб, ҳайрат алангаси билан тўлди.

- Орамиздаги гапларни бошқаларга айтиш ниятим йўқ!

У, қизнинг ўзимга яраша ақлим бор, хоин эмасман, бугунги суҳбат билан сирдошга айландик, демоқчи бўлганини тушуниб, "Бунга арзийсан, қизалоқ", дегандай маъноли қараб қўйди. Акаси ҳақидаги бор ҳақиқатни сукут билан тан олди. Адолатга, мардликка бош эггани учун Олим ундан хурсанд бўлди.

Зарина чиройли кўзларини юмганида киприклари яноғи узра чизикчалар ҳосил қилганга ўхшар, очганда эса нигоҳлари бахтиёрликдан порлаб кетарди, ўзига асир этмоқчидай бир неча марта унга қаратилди. Яна Олимнинг янги қиррасини очганидан қувониш ҳисси билан чарақлаб кетди.

- Сиз менга ёқдингиз, Зарина! - деди Олим ниҳоят жиддий термулиб, - дўстлашиб қолишни истардим, аммо ҳозир иложи йўқ!

- Нега? - қизнинг қувноқ кўзларини таажжуб эгаллади. Майин шамол қоп-қора сочларини юзи узра ёйганда янаям очилиб кетгани учун Олим бир нафас тўхталиб қолди. Қиз сочларини қудоғи билан боши орасига қистира бошлади.

- Яқинда Россияга кетаман! Бир-икки йилсиз қайтмасам керак!

Зарина жим қолди. Нималарни ўйлаётгани Олимга қоронғи, аммо пойдевори қўйилган дўстлик давом этишини истаётгани сезилиб турарди.

- Кетманг, Олим ака, яқин дўстингиз бўлишга ваъда бераман!

- Телефонда гаплашиб турамиз...

Зарина Олимнинг юрагига ўрнашиб қолди. Аммо куз яқинлашиб, ҳаво бироз совиб қолгани, Интизорнинг илтимоси уни Россияга кетиш фикридан қайтаролмагани каби унинг илтижоси, дўстлик ҳақидаги ваъдаси ҳам фикрини ўзгартиролмади. Қанча тез кетса, олдига қўйган мақсадига етиши осонлашишини мулоҳаза қилиб, самолётга чипта олиш ҳақида ўйлай бошлади.

Кечки пайт бувисига дориларни бераётиб, бу ҳақда

шипшитди.

- Мен ўлсам ким кўмади? - кўзига ёш олди бувиси.

- Буви, сиз ҳали кўп яшайсиз!

Овози "Сиз ўлмас Кашейсиз", дея масхара қилгандай ҳақоратомуз эшитилгандай бўлди ўзига. Аммо бувиси ерга тикилиб тургани учун сезмади. Муҳитдан чиқиб, узоқларга кетиш истаги, омадини излаш, бахтини синаб кўриш туйғуси бир нафас тинч қўймапти. Қизларнинг илтижолари кулоғига кирмаяпти. Уни узоқларда янгилик кутаётгандай уйда туролмай қолди...

Икки кундан кейин Зарина кўнғироқ қилиб, акасининг тўйига таклиф қилди. Ҳатто кечки пайт таклифнома олиб келди.

- Акам билан муносабатингиз совуқлигини биламан, аммо бошланаётган дўстлигимиз ҳурмати борсангиз, бошимиз осмонга етарди!

- Афсус, боролмайман!

- Нега?

Зарина таажжуб билан Олимга тикилди: "Ҳафа қияпсиз, дўстим!"

- Диёра - қариндошимиз, хизматда бўламан!

- Буни эшитганман, шу холосми?

- Ҳа!

- Мени десангиз, вақт топиб борасиз, Олим ака!

Олим унинг илтимосида жиддий, Шоҳбоз билан орамиздаги муносабатларни тозалайдиган ният бор, деб ўйлади. Аммо кўнгли тоза қизда шум режа бўлмаса-да, "Одамларга ишониш қийин, - ўйлай бошлади у, - Шоҳбоз пулни олиб келгач, далага етиб борганимизда пичоқ кўтарганини аниқ эслайман. Наҳотки, синглисидан фойдаланиб қасос олмоқчи бўлса?!"

Эрталаб Шоҳбоз келди. Олимнинг хаёлига Зарина таъсир ўтказган, деган фикр ўрнашиб қолди.

- Шанба куни синфдошлар йиғилади. Якшанбада тўй, албатта боргин! - деди нотаниш бир самимият билан, - мен гина-кудуратларни унутдим. Айтгандай, мен Диёрадан хурсандман!

- Қайси маънода?

- Шунча вақтгача менга содиқ қолган экан!

- Мен ёмон қизни тавсия этармидим!..

- Тўйдан кейин алоҳида гаплашамиз...

Олим боришга қарор қилди. Кейинги вақтларда, айниқса, Россияга кетиш фикри қатъийлашгандан кейин синфдошлари билан хайрлашиш маъносида учрашишни кўнглига тугиб қўйган эди.

Бундан ташқари, Шоҳбоз бойваччалар билан "гап" еса ҳам, тўй-маросимларда янги машинасини кўз-кўзлаш ёки бизнесда миллионларга қодирлигини мақтаниш учун синфдошларига қўшилиб туришини яхши билади. Уйлансам, бошқа синфдошлар қатори Шоҳбоз атрофида юрадиган Санжарсифат беш-олтитаси келиши учун ҳам "тўйга бораман!" деган ҳукм ўтди кўнглидан.

У Россияда кийиш учун иссиқ кийимлар олгани шаҳардаги марказий бозорга борганида тасодифан Интизорни учратиб қолди. Сўрашиб бўлгач, савол назари билан қаради.

- Курсдошлар билан айланиб юрибмиз, сизни учратганимдан хурсандман, Олимжон ака.

Қувноқ кайфияти ва порлаб турган кўзларидан соғинч нафаси келарди. Дугоналаридан ажраб, Олим акасининг биллагидан ушлаб олди.

- Сизга ўзим нарса танлашиб қўяман!

Интизорнинг диди баланд экан, Олимнинг хаёлига келмаган, замонавий, ҳозир йигитларга урф бўлган ноёб кийим-кечаклар олдириди. Олим мўлжаллагидан икки баробар сарфлаган бўлса ҳам ачинмади. Интизорнинг қистови билан жемферни магазиндаёқ кийиб, ўзини ойнага солувди, шаҳарлик олифта, бизнесменларга ўхшаб қолганидан қувониб кетди. Айниқса, бозордаги энг катта дўкондан харид қилинган хорижий русумда тикилган шим бошқа одамга айлантириб қўйди. "Тавба! Одам кийим билан экан-да!" Интизор Олим акасининг жилмайишида "Сизни учратганимдан хурсандман", деган миннатдорчилик борлигини тушунди ва қўлини маҳкам қисиб қўйди. Сўнг бозордаги энг қимматбаҳо шарфни сотиб олди-да:

- Мендан совға! - деди Олимнинг бўйнига солиб қўяркан.

Атрофдаги йигитлар ҳавас билан, ҳатто суқланиб қарашаётгани Олимнинг гурурини кўтарди. Рашк туйғуси тўполон қила бошласа ҳам ўзини босди. Илк бор қиз меҳрини

ҳис этиб, ўзига кўрсатилган эҳгиромдан кўнгли кўтарилди.

- Дарсингиз йўқми? - кутилмаганда сўради Олим.

- Училичи "пара"да бўш эдик. Тинчликми?

- Ҳамма нарсани олшик, кеч қолмаслигингиз керак! - деди Олим йигитларнинг Интизорга қадалган нигоҳларини ҳис қиларкан.

Қиз ичида қувонди. Ва Олим акасининг билагидан боягидан кўра маҳкамроқ ушлади.

- Аэропортга кузатаётгани чиққандаям кўйиб юбормайсизми? - ҳазиллашди у.

- Ҳа, - деди ҳаяжондан энтиккан Интизор кулиб қараркан, - ҳозир машқ қияпман, унда оғзингиз очилиб қолади...

Интизор таксига ўтириш олдидан Олимнинг кўлини ушлади.

- Тўйга борасизми?

"Қизлардан ҳеч нарсани яшириб бўлмас экан-да, қаердан била қолдийкин?"

- Кетиш олдидан синфдошларимнинг дийдорига тўймоқчиман!

- Ака, - деди ноз билан эркаланиб, - Зарина - маккор қиз, у билан яқинлашманг!

Олимнинг кулгиси қистади.

- Интизорхон, - деди овозига жиддий тус бериб кулимсирар экан, - мен фақат сизни севаман, Зарина менга дўстлик таклиф этди, холос!

- Қабул қилдингизми?

- У - ёмон қиз эмас, адолатсизликни ёқтирмайди. Ҳатто сизга қилган зўравонлиги учун акаси билан уришиб қолган! Назаримда, у яқин дўст, суянчиққа мухтож!

- Суянчиғи бўлмоқчимисиз?

Интизорнинг арази ошиб, кўзларида ёш милтиллади.

- Акасидан тополмаган меҳр ва адолатни бошқалардан қидирипти!

- Сиздан топишини хоҳламайман!

- Мен дўстликни давом эттиролмаслигимни айтдим...

- Ростданми? - деди тўсатдан ўзини қувноқ кўрсатишга уриниб, аммо бир сонияда кўзлари қаҳрли тусга кирди, - унга ишонмайман, у сизни мендан тортиб олмоқчи! Дўстлик ҳақидаги чўпчакларига ишонганингизга ҳайронман! Охириги

кунларда бекорга юрагим гаш бўлмаган экан!!

Қиз кўз ёшларини тисёлмади. Руҳияти оғирлашиб бекат ўриндигига бориб ўтирди-да, тиззасига бошини қўйиб йиғлаб юборди...

- Мен сизсиз яшолмайман! - деди Интизор бошини кўтариб, - доим сизни ўйлайман, кўнғироғингизни кутаман, излаб келишингизни хоҳлайман, кечгача йигитини қўлтиқлаб юрган тантиқ қизларга ўхшамайман, аммо эътиборсиз қолишнйам истамайман!

Кўз ёшларини бармоқлари билан артаркан, нам киприклари қароқларига ўзгача чирой бағишлар, руҳини қисган алам туйғуси, аччиқ изтироблар кўзидан ёш бўлиб қўйилар эди. Йўловчилар назарига тушмаслик учун ўзини босиб йиғидан тўхташга ҳаракат қилса ҳам ўпкаси тўлиб, хўрлангандай ёш қўйиларди. Яна бошини тиззасига қўйиб унсиз йиғлади...

- Бошқа қизлар ҳақида гапиришингизни сиғдиролмайман!

Олим қизнинг ёнига ўтирди-да ўйланиб қолди. Йиғи аралаш силкинаётган бошини силагиси келди.

- Интизор, мендан нотўғри хафа бўляпсиз!

- Маккор қизлар аввал дўст бўлайлик дейди, кейин хаёлингизни ўғирлаганини билмай қоласиз!

- Уларга ишонмасангиз, менга ҳам ишончингиз йўқми?

Қўллари ипакдай майин сочлар устидан равон юраркан, қиз йиғидан тўхтади, бошини кўтармади.

- Юрагимга бошқа қиз сиғмайди! Сиз яғонамсиз!

- Ростданми? - қиз бошини кўтариб Олимга қаради, - ваъда берасизми? Қасам ичинг!

Олим мийигида кулди, қизнинг боладай бегуборлигидан кувонди.

- Асалим, - дея кулганча қизнинг қўлидан ушларкан, Интизор ҳам яқинроқ сурилди, - Озодбекнинг ашуласини эшитганмисиз?

- Қайси?

- Йигит қасам ичмайди, Йигитнинг сўзи қасам!

Интизор зардасидан тушиб, жилмайди, енгил хўрсинганда дарди кетиб, Олимнинг елкасига бошини қўйди.

- Келинг, ярашайлик, Индихон! - дея Олим кичкина бармоғини букиб қизга узатди. Қиз кулимсиради ва у билан бармоғини бирлаштирди. Олим чап қўли билан унинг

елкасидан кучиб кўзига қаради.

- Йигламайман, деб ваъда беринг!

Интизор ерга қаради, кўзларини артиб, Олимга тикилди.

- Йигламайман!...

- Кетдик, дарсга кеч қолмаслигингиз керак!

Улар ер ости йўлидан бекатга чиқишганда тушлик вақти бўлганди. Интизор кўл телефондаги соатини чиқарди.

- Тўртинчи "пара"га улгуролмайман, сиз билан тушлик қилмоқчиман, шошмаяпсизми?

- Мен фақат сизнинг олдингизга шошилишим мумкин, асалим!

Интизор эриб кетди, Олим йўлни "Нилуфар" кафесига бурди.

- Бугун сизни сийлайман! - деди Интизорнинг кўлидан ушлаб, - кейин вақт бўлмайди!

Интизор хотиржам тортди. Фикрлари хулосага айланди: Олим акаси писмиқ дугоналаридан узоқда бўлгани яхши экан...

Олим тўйдан олдин Диёраларникига борди. Елкасидан олиб сўрашганидан билдики, у Олимдан хурсанд. Овозини эшитиши билан буви уйдан отилиб чиқди.

- Умрингдан барака топ, болам! Сени бир умр дуо қиламан, шу қизимни шармандаликдан тортиб олдинг! Ичкарига кир, болам. Бир пиёла чой ич.

- Мен хизматга келдим!

- Э, болам, отаси қилолмаган ишни қилиб қўйдинг, энди бу сенга қиёматлик сингил бўлди.

- Унда қамишдан белбоғ боғлаб хизмат қиламан!

Буви ақлига қойил қолгандай, кўзларини катта-катта очиб, бошини силади.

- Сен ҳам етимликда ўсгансан, илоё, йигит бошинг омон бўлсин, бошингга бахт қуши кўнсин! Шундай забардаст йигит бўлганингдан минг марта хурсандман! Онанг билан гаплашиб турасизларми? Майли, уям омон бўлсин! Инсоф берган куни келади...

Буви кўзига ёш олди, енги билан кўзларини артиб:

- Ичкари кир, болам! - деб яна таклиф қилди.

Олим бувиси юборган латта-путгаларни унга бераркан, Диёрага кўз қири билан қаради. Буви ичкарига кириб кетиши билан қизни чеккага имлади.

- Бувим иккаламиз роса ҳайрон бўлдик, - шошилиб гап бошлади Диёра, - Шоҳбоздек одамни ким йўлга солиди, деб? Жавоб тополмай жинни бўп қолай дедик. Унаштирилганимдан кейин Шоҳбоз ўзи...

- Дадил бўл, Диёра, у сени бир умр ҳурмат қилади...

- Орангиздаги ишларни кейин эшитдим...

- Шарт эмас! Қандай ёрдам керак?

- Ҳаммаси жойида, дадам кеча минг доллар пул жўнатибди.

Олим Диёраникидан қайтаркан, Интизор ҳақидаги бояги ҳаёллар давоми миясини қоплаб олди. Автобусга ўтирганда ўзини койий бошлади.

"Шунча вақт университетга излаб бормадим, музқаймоқ ё кинога таклиф қилмадим. Ишим тушгандагина гаплашдим. Дугоналарига мақтанган бўлса, улар олдида етаклашиб юрмадим-ку! Ҳатто юрагини "жиз"иллатадиган совға бериш ҳақида ўйлаб кўрмабман. Кўнгли тоза, самимий-да! Доим ўзи излаб келади, кўнғироқ қилади. Айримлардек устамон бўлганда бурнимдан сим ўтказиб оларди".

* * *

Олим саҳарда уйғонди. Аллақерда бўри увлагандай, сўнг ўлжага яқинлашиб ҳансираб нафас олгандай бўлди. Девор ортидами, дарахтлар панасидами ўзаро гингшиб гаплашганга ўхшардилар. Таажжуб, овозлар руҳнинг олис қаъридан келдими, қулоғига шунчаки эшитилдими - Олим аниқ билолмади. Юраги орзиқиб, даст ўрнидан туриб, астойдил қулоқ солди. Ҳансираш шарпаси шамол олиб кетаётгандай секин-аста узоқлашиб, Олимни изма-из юришга ундаётгандай эди. Кйиниб кўчага чиқди, машина ва одамлар шовқини шарпаларни босиб кетар, руҳидаги овозлар чўл бағрига оҳанрабодай тортарди. Кўз олдига бесарҳад кенгликлар, ўша ҳужум қилган бўри келди. Аллақачон ўлган, териси шилиниб тузлаб қўйилган бўлса-да, алланарса димоқчи бўлиб, атрофида айланаётганга ўхшарди...

У такси ушлади. Ва чўлга ташлаб кўйишни илтимос қилди...

Тоғ ортидан кўтарилаётган қуёш кимсасиз бу маконда ҳам сеҳрли гўзаллик, туйгуларни жунбушга келтирувчи тароват яратмоқчидай алвон ранг сочарди. Шаҳар, тирикчилик, Диёра ва Шоҳбоз билан бўлган можаролар, Интизор ҳақидаги хаёллари миясидан бутунлай чиқиб кетган, аввал ҳам бўлмагандай эди. Қовжираб бораётган саксовуллар ва шувоқларни босиб кенглик томон юрди. Кузнинг хазин гўзаллиги ўзини кўз-кўзлар, гоҳ сукунат ва гоҳо шамол кўшиғи орасида қолиб сокин туриши англаш қийин бўлган фалсафани эслатгандай бўларди. Олимнинг назарида, бу фалсафа шаҳардаги гавжум ҳаётдан, турфа одамлар орасидаги содда ва мураккаб муносабатлар мантиғидан кучлироқ эди. Уни теран ақл, тафаккур ва заковат кучи билангина англаш, қалбдан ҳис қилиш, руҳий қувват воситасида у билан гаплаша олиш мумкин эди. Аини пайтда Олимнинг кўзлари атрофга тенгсиз ташналик билан боқар, назарида бу чўллар унинг руҳиятида минг йилдан бери яшаб келаётгандай эди.

Бу дақиқалар афсуний қуввати, таранг маҳобати билан сидирилиб ўтиб, ҳаёт пучмоқларидан келтирган ноёб хазиналарини қалбга тўкиб кетаётгандай эди. Ярим соатча айлангандан кейин бўри овози эшитилди. У шоша-пиша овоз келган томонга аввалгидай кўрқа-писа эмас, қадрдон дўст чақирғидан ҳушёр тортган одамдай ўтирилди. Тез-тез одимлаб кетётганини, оҳанрабо тортаётганини билмас, овоз бераётган бўрини кўрса, руҳиятида чароғонлик, ҳаётида ёввойи бахтиёрлик туғиладигандай саксовул илдиэларига қоқилиб кетишига эътибор бермай интилар, номаълум куч эргаштириб кетаётганини ҳаёлига келтирмас эди. Овоз тинди, Олим ҳам тўхтади. Атрофга алангларкан, адашиб қолган боладай қаёққа юришини билмас эди. Қумда бўрининг изларини кўрди, ортидан боргиси келди, аммо бироз юргандан кейин очиқ гўр олдидан чиқиб қолди. Ўтган сафаргидай турибди. У чуқурга астойдил разм солиб, Шоҳбознинг уришлари, тепиши, ҳақоратларини эслагиси келмади. Шиша синиғи бўрининг қонини ичганини эслатарди. Шу ерда илк бор ваҳшийнинг тулкидай айёрлиги, доно ва эпчиллигидан воқиф бўлган, бу номаълум қирраларини кашф этган эди. Тупроқ уюми ортида бўрининг катта-катта изларини кўриб,

яна ортидан боргиси келди. Қандай куч тортиб кетаётганини билмас, ихтибрдан ташқаридаги истак из ортидан боришга ундарди. Бўрининг изларини оёқлари билан босиб, бўрига ўхшаб ҳаракатланар, ичидан увлаганга ўхшаш овоз келаётгандай ҳис қиларди ўзини. Гуё ичига бўри жойлашиб олгану, унинг руҳини, қалбини уйғотмоқчи бўлгандай, муҳим воқсалардан огоҳлантирмоқчи бўлаётганга ўхшарди. Бир оз юргандан кейин ичидаги овоз билан олисдан кслаётган улиш қўшилиб кетди. Олим хаёлида бир-бирини топган жониворлардай бўри билан искаша бошлади. Теграсида замин, тепасида осмон айланаётгани хаёлига келмас, бўрини кўриб, ичидаги аллақандай ташналик қонсагина кўнгли хотиржам бўлиши мумкинлигини сезиб олдинга интиларди. Қанча юрганини билмайди, тиконлар, шувоқ ва саксовулларнинг қуриган шохлари оёғини тилиб юборишига қарамай олға интилар, бўри овози яқинлашган сари орзуси ушалаётган одамдай суюнар, улкан бир тошқин кўксини ёриб чиқмоқчи бўларди. Шу тошқин унга куч берар, қийинчиликларни енгиб интилишга мажбур этарди.

Қирга ўхшаш жойга яқинлашганда овоз жудаям яқинга келгандай бўлди. Адир айланиб шимол томонга ўтгач, қир тепасидаги иккита кулранг бўрига кўзи тушди. Олд оёқларига тиралганча орқаси билан чўккалаб, осмонга дардини айтиб, Аллоҳдан мадад сўраётгандай улир, борлигини ёки қир тепасида турганини билдириб қўймоқчидай тутарди ўзини. Олимни кўргач, увлашдан тўхтаб қулоқларини чимиришди. Кўрқмай келаётганидан ҳушёр тортишди. Аммо Олим бироз юргандан кейин улар ҳам яқинлаша бошладилар. Энди ер бағирлаб юришар, гингшиб овоз чиқаришарди. Олим сал чўчиди, ўтган сафаргидай ташланишлари мумкин. Аммо юрагида пайдо бўлган таҳайюл ҳисси кўрқувни эритиб юборди. Ўрнида тўхтаб, бўриларни кузатди. Оралиқ масофа ўн метрча. Бирдан Олимда ҳаётдан қониқиш пайдо бўлиб, интилиш ҳисси йўқола бошлади. Энди бўриларга қараш ҳам, улар билан имо- ишоралар билан мулоқотга киришиш ҳам уни қизиқтирмас, жониворларни ўз холига қолдириб, ортига қайтгиси келарди. Сўнгги марта бўрининг кўзига қаради-ю, оч зангор нур орасидан юрагига тўкилаётган ёввойи қувватни ҳис этди. Қўлини кўксига қўйиб:

- Энди мен кетай! - деди.

Олим одамга мурожаат қилаётгандай гапирганини ўзи ҳам сезмади. Бундай вазиятда бўрига инсонга эҳтиром кўрсатгандай гапиришни биров ўргатиб қўйгандай эди.

Бўри олд оёқларини чўзиб қорнини ерга қўйди ва бошини икки томонга қимирлатди. Шериги ҳам унинг ҳаракатларини такрорлади. Кўнгли хотиржам бўлгандай бошини оёқлари устига жойлаштирди.

Олим қўрқа-писа ортига тисарилди, аммо бўрилар пинагини бузмас, кулоқларини чимирганча нафас олмай уни кузатишар эди. Олим сўнгги марта қараб, хужум хавфини сезмагач, самолётдан кеч қолаётган йўловчидай тез-тез кета бошлади. Юз метрча юргандан кейин ортига ўгирилди. Бўрилар бошларини сарак-сарак қилиб, хайрлашаётганга ўхшардилар. Олим катта йўлга етганда улар қора нуқтадай туришарди.

У йўловчи машинани тўхтатиб, шаҳар томон кетаётганда қалбида енгиллик, нурли бир хотиржамлик ҳукмрон эди. Узини қушдай енгил, шердай бақувват сезарди...

* * *

Олим Россияга отланган куни эрталаб Интизор кўнғироқ қилиб, самолёт қачон учишини сўради.

- Курс машғулотида кейин тўғри аэропортта бораман! - деди алоқани узиш олдидан.

- Овора бўлманг, Интизор, биз ўттиз киши меҳнат бўлимида тўпланиб алоҳида машинада кетамиз, аэропортда қачон бўлишимни билмайман, - деди Олим ўзим бемалол кетавераман дегандай.

- Хайрлашишни истамайсизми, Олим ака?

Олим гинадан таъсирланиб кетди.

- Кечга қоласиз демоқчийдим!

- Сиз ташвиш чекманг, аэропортда кўришамиз.

Олим аэропорт залининг текширув саломида гуруҳдагилар билан юкларини текширувдан ўтказаетганда ташқарида - ойна ортида Интизор қўл силкиб турганини кўрди-ю, бир неча соатдан кейин туғилган юртидан узоққа кетишини ўйлаб юраги энтикди. Хужжатларини ёздирди-да, аввалроқ меҳнат

бўлимида танишган, ўзидан етти-саккиз ёш катта Одил ака деган шеригига бор гапни тушунтириб, ташқарига отилди...

Ташқарига чиқар экан, бувисининг насиҳатлари кулоқлари остида жаранглади:

- Ёмон болаларга қўшилмагин, бошлигинг гапидаи чиқма. Сени давлатнинг одамлари олиб кетаётгани эсингда турсин. Бемаҳалда кўчада юрма, ичиб-чекувчиларга ошна бўлмагин! Хўпми, болам?

Насиҳатлар бир неча кундан бери қайтарилаётган. Олим зериккан бўлса ҳам индамай кулоқ соларди.

- Ишлаб топган пулларингни, - давом этади бувиси, - маҳкам беркитгин, киссавурлар кўриб қолмасин, билса олмасдан қўймайди, яшшамагурлар!

- Хўп, буви, - деди охири Олим, - ахир, ёш бола эмасман-ку! Бўлди-да энди.

- Ёш бола нимани билардинг, пулларингни битта-яримта қизга жўнатиб юрмагин! Қўшнимизнинг келини шундан аразлаб кетганини биласан, а? Кейинги вақтда сениям қизлар излаб ксладиган бўп қолувди...

- Буви, - деди кулиб Олим, - пулни тўғри сизга жўнатаман.

- Шундоқ қилгин, ахир келинга атаб сеп олишимиз керак-да! Бўпти бошинг тошдан бўлсин, ой бориб омон келгин, омин!!

Олим гоҳ мийиғида кулади, гоҳ жиддий тортади.

Ҳозир Интизор билан қўлтиқлашиб, асосий бино ёнидаги хиёбонга юраркан, эшитганларини эслаб, яна бир марта жилмайиб қўйди. Айниқса, кўнглига офтобдай ёққан дуоларини ширин хотирадай миясига муҳрлаб олди.

Атроф неон лампалари билан ёришиб турган бўлса ҳам хиёбон четлари, кафе ортидаги яшил майдонлар қоронғилик билан қопланган, ўриндиқларни ёшлар эгаллаб бўлган эди. Интизор сайр қилишни афзал кўрди. У Олимни маҳкам қўлтиқлаб олган, учиш вақти яқинлашган сайин пинжиги суқилиб борарди. Олим унинг илиқ ва ёқимли нафасини ўз танасида ҳис қилиши билан кайфияти кўтарилди. Имкони бўлса ундан ажралгиси келмасди. Интизор ҳам шундай ниятда, аммо бунинг иложи йўқлигидан ташвишда эди.

Кўнгил қоронғи жойларга бошлади. Туйғулар жўш уриб, бир-бирига бўлган интилиш ортиб борар, тортинчоқлик

қуёшда эриган тумандай йўқолиб борарди. Мажнунтол панасига ўтишгач, Олим қизни елкасидан ушлаб ўзига тортди. Юзларидан силаб, аввал кулдиргичидан, ҳаяжонланиб нафас олаётганини сезгандан кейин эса, лабларидан ўпди. Интизор ёшлик эҳтироси ва қалб истақларига бўйсуниб, унга қаршилиқ кўрсатмади, аксинча, йигит кучоғидан иссиқ ҳарорат туйиб, ўзини бахт қасрида ҳис эта бошлади. Иккала қўлини Олимнинг бўйнига ташлаб кўксидаги юрак дукурини ҳис қиларкан, ҳар бир зарби муҳаббат ва гўзал номи билан чулғанганини сезиб, бир дунё ғурур туйди.

- Сиздан айрилгим келмаяпти, Олим ака!
- Эртагаёқ соғинишимни сезяпман!
- Сизсиз қийналаман
- Тез-тез гаплашиб турамиз, асалим!
- Бормаганингиз минг марта яхши эди.
- Тақдир шамоли учириб кетяпти, шекилли...

Қанча вақт ўтганини билишмади. Тўсатдан:

- Олим ака,- деган овоз чўчитиб юборди, овоз келган томонга ялт этиб қарашди.

Чиройли ва ихчам кийимлари ўзига ярашган, гўзаллик ва латофат билан чулғанган Зарина уларга қараб жилмайиб турарди. Олим уни кўриб-ю, учрашувга тишга босгудай сабаб ва махсус тайёргарлик билан келганини, дилидагини айтмасдан кетмаслигини сизди.

Интизор иблисни кўргандай вужудида нохуш кечинмалар туғилди.

- Нима гап, Зарина? - газабланди Интизор.
- Дўстим билан гаплашишга озгина имкон берсангиз,

Интизор опа!

- Топган вақтингни қара!.. - кўзларидаги нафрат рўпарасида турган қизга унчалик таъсир қилмади.

- Боринг, - деди кайфияти тушиб кетган Интизор зарда аралаш Олимни билаги билан туртаркан, - дўстингиз кутиб қолди...

- Нотўғри тушунманг, келишидан беҳабарман...
- Беш минутда гаплашиб бўларсиз?!

Интизор ростмана аччиқланди. Зардаси қайнаб, ўзини кўярга жой тополмасди. Заринани овозсиз тўппонча билан

отгиси келар, айна дамда икки дўст нималар ҳақида суҳбатлашишларини билолмай бетоқат бўларди.

Интизорнинг рашки Олимга ёқарди. Зарина билан фаввора томонга юрди. Учрашув ҳайратини юракка сиғдиролмай турганда Зарина олдинга ўтиб қўлини кўтарди.

- Шу ерда бирпас тўхтайлик, Олим ака!

- Нима гап?

- Кўзингиз фақат Инди опани кўриб, дўстингиз билан хайрлашишни унутиб қўйибсиз!

Олим таънани тушунди, аммо қизни хафа қилгиси келмади.

- Москвадан қўнғироқ қилиб, сизни ҳайратда қолдирмоқчи эдим!

- Ростданми? - ҳаяжонланиб кетди Зарина.

- Дўстимни алдармидим?

- Мени эслаб туришингизни истардим, сиз юрагимдасиз!

- Зарина кўксига кафтини қўйди.

Олим қиздаги янги туйғуларни тушунди. Телефондаги фотоаппарати билан расмини олди.

- Сизнинг суратингиз телефонимда бор! - деди қувонганча қиз. Улар аэропорт томон юришди.

Олим яқинлашишни хоҳламаса ҳам Зарина тасодифан бўлаётгандай унга елкасини теккизиб олар, Интизор кўриб қўйишини хоҳлаётгандай эди.

- Сизга хат бераман, фақат илтимос, Москвага борганда ўқийсиз!

- Нега?

- Сюрприз! Интизор опа билмасин! - у Интизор томонга ишора қилиб чимирилиб қўйди.

Олим хатни эпчиллик билан чўнтагига солди...

Қайтиб келишганда Интизор чимирилганча рашк ўтида ёнаётгани яққол сезилиб турарди.

- Сизга оқ йўл! Яхши етиб олинг, Олим ака!

Зарина узоқлашган сари Интизорнинг ҳаяжони босилиб борса-да, уни ёмон кўраётганини яширолмасди.

Олим унга қаради. "Бемаъни рашкдан узоқман, аммо у билан дўстлигингиз менга ёқмаяпти, ўз қадримни пасайтиришни истамайман, у билан дўст бўлсангиз мен сиздан кечаман!" демоқчи бўлгандай кўзларида хавотир ва

жиддийлик зоҳир эди. Қизнинг бир сўзли, қатъий иродали эканини Олим яхши билади.

- Нотўғри тушунарсиз, дўстлашиш ёмон одат эмас-ку! Қолаверса, олдингизда гаплашдик. Сизни хафа қиладиган иш бўлмади-ку! Интизор, Сизни чин қалбимдан севаман, ўрнингизни бошқа қиз эгалтай олмайди. Битта қалбга иккита муҳаббат сиғмаслигини биласиз-ку!

Интизор ўрнидан туриб дарахт тагига борди. Ерга қаради, бир неча дақиқа олдин ўпишганларини ўйлаб, юзига табассум ёйилди. Шу пайт Олим шиддат билан келди-да, уни даст кўтарди.

- Истасангиз, Сизни ҳам олиб кетишим мумкин!

Ҳаяжондан, уялиб типирчилаган Интизор ерга тушмоқчи бўлар, аммо Олим уни енгилгина қўғирчоқдай кўтариб олганини сезиб, кучлилиги ва забардастлигини ҳис қилганча ҳайрат дарёсига фарқ бўлди.

- Ҳей, жинни, одамлар кўриб қолади...

Қиз еттинчи осмондан тушгиси келмай қолди. Аммо шу пайт Одил ака келиб, гуруҳ раҳбари чақираётганини айтгач, учрашувга нуқта қўйилди. Радиокарнайдан самолётга йўловчилар чиқарилаётгани хақида хабар тарқалгач, икковлари аэропортга югуришди, кираверишда қучоқлашиб хайрлашишаркан, Олим қизнинг бағридан таралаётган сқимли ҳароратни ўзида сақлаб, йўловчилар томон югурди...

Интизор Олимни зарда билан кузатишни истамаган эди. Зарина билан боғлиқ гумонлар ўртаётган бўлса-да, узоққа кетаётган одам кўнглини ғаш қилишни эп кўрмади. "У нега хат берди, нималарни ёзган?" Изтироб, шубҳа-гумонлар ўртаётгани учун таксида уйига етгунча миясига дурустроқ хулоса келмади. Кечқурун хонасида Олимнинг телефондаги суратига қаради. "Наҳотки, менга хиёнат қилиб, у билан учрашаётган бўлса?" Кўнглида хижиллик, хира туйғулар қора шарпадай айлана бошлади... Аммо Олим акаси эсон-омон манзилга етиши учун дуо қилиши кераклиги хаёлини бошқа томонга буриб юборди.... Кутилмаган кўнгироқ ўйларини парчалаб ташлади.

- Инди, - бу қувноқ кайфиятдаги Нигина эди, - Олим акани жўнатдингми?

- Раҳмат, учиб кетди, - унинг овози сўлғин эди.

- Нега кайфиятинг йўқ?
- Зарина қандай қизлигини биласанми?
- Нега сўраяпсан?
- Ҳзим...
- Ушлаган жойини узадиган қиз. Яқинда Олим ака билан боғда кўрувдим...

Интизор миясига зарб теккандай юраги ҳапқириб кетди, аммо Нигинага билдирмади.

- Иккови эканми?
- Музқаймоқ дўкониди ўтиришган экан...
- Нега ўша куниёқ айтмадинг?
- Жаҳлинг чиқишини истамагандим..
- У Олим акамга дўстлик таклиф қилибди.
- Дўстликнинг охири нималигини биласанми, Инди?
- Нега билмас эканман...
- Эҳтиёт бўлмасанг...
- Олим акамни тортиб оладими?
- Ҳар балони кутиш мумкин...
- Лекин йигитим кўзини сузган қизларга учиб кетавермайди!
- Зарина акасининг душмани билан дўстлашиб олишида бошқа мақсад борлигини сезмаяпсанми?
- Билишнйам истамайман!
- Лекин билишинг керак.
- Нима учун?
- У Олим акани севиб қолган!
- Ўйлаб гапиряпсанми, Нигина? - уни таажжуб ва ғашлик қийнарди.
- У Олим аканинг орқасидан Россияга кетмоқчи, содда бўлма, Инди!

Интизор йиғлаб юборай деди. "Ё тавба, билдирмасдан тортиб олмоқчимикин? Нигина рост гапиряптимикин?"

- Сен қасрдан биласан, Нигина?
 - Олим акангдан қўнғироқ қилиб сўра!
 - Телефонини билмайман-ку!
 - Топиб бераман.
 - Қандай?
 - Олим ака стиб борибоқ, Заринага қўнғироқ қилади...
- Интизор шошиб қолди. Томоғига аччиқ нарса тиқилиб,

алами кўзгалди. Ҳатто ўзини ғофилликда айблаб, кимга ишонишни, воқеаларни измига солишни билмай боши қотди! "Писмиқ, ичидан пишган, севишимни била туриб мен билан курашга чиқмоқчимиз? Ор қилишни билмайдиган иблис! Бахтини менинг бахтсизлигим устига қурмоқчимиз? Янчиб ўтиб топилган бахт вафо қилармикин? Нигинадан шубҳаланибману, Зарина режа тузиб юрганидан беҳабар қолибман! Ушлаган жойини узадиган қизлиги тўғри шекилли... Энди нима қиламан?! Олим акам Заринага кўнғироқ қилишини мен билмайман-у Нигина қасрдан билади? Зарина учови тил бириктиргандай ишонч билан гапиради-я! Тавба, ё мен лақма, ғофилман, ё бу қизлар устамон. Нигина Заринадан кўра менга яқин, аммо Олим акам тўғрисидаги маълумотларни иккови билгани ғалати!"

Юрагини талваса, ғам-андуҳ босиб борарди. Ҳамма нарсани унутди. Зарина билан курашга чиқишга қарор қилди...

Самолёт кўтарилиб, ўз йўлига тушиб олгач, биринчи марта учаётган йўловчилар ҳам ўзларини босиб олдилар. Олим ҳозиргача бу қадар узоқ учадиган рейсларда бўлмаган. Авиасалон тингач, юраги бир маромда ура бошлади. Энди самолётдаги хавотирли вазиятни эмас, боягина ерда бўлган воқеаларни ўйлай бошлади. Ўриндиққа қистирилган рангли журналдаги чиройли қизни кўриши билан Зарина хаёлига келди. У эски дўстдай ўзини яқин олади. Боқишлари сирли, аммо бошқача маъно туйиш қийин. Бугунги ташрифи ҳайратга солди, Интизор олдида хижолатга кўйган бўлса ҳам қутилмаганда беркитиб хат бериши қизиқишини оширди. Ёнидаги Одил ака кўзини юмиб кетаётгани учун чўнтагидан хатни оҳиста чиқарди-да конвертни очди.

"Олим ака, бу хатни Интизор опа асло билмаслиги керак! Орамизда дўстликдан бошқа муносабат бўлмаса-ю, нотўғри тушунса одамга алам қилади.

Акам унаштирилгач, очиғи тепа сочим тикка бўлиб кетди. Диёра мардикорликка чиқиб юрганда акам билан ишқий муносабатда бўлган, сўнг Нигор қўшмачиникида яшаган экан. Телбаларча севиб қолса ҳам ғурурли йигит унга

уйланмайди. Кўча-қўйдагилар устимиздан кулмасин деб, акам билан бирга-бир гаплашдим. Фикрларим хато - акам уни мажбур қилган экан! Диёра Нигор қўшмачиникида мажбуран яшаган ва оғир меҳнатга гирифтор бўлса ҳам орномусини сотмабди. Мажбурлашганда ҳам енгил йўлга юрмабди. Очиғи, бўрилар ичида битта куён тирик юрганига ишонмай, Нигор қўшмачидан сўрасам тан олди... Сўнг Диёра билан учрашдим, у бор гапларни очиқ айтди. У очилиб кетган, ҳатто мендан ва Интизор опадан ҳам чиройлироқ... Юзкўзларида ҳаё, ибоси жойида. Шундай чиройли келинчак бўлдики, шаҳарда бунақаси йўқ, айниқса, меҳнаткашлиги ва саришталигидан онамнинг бошлари осмонда.

Очиғини айтсам, аввалига акамни Диёрага унаштирилишига сиз сабабчи эканингиздан газабланган эдим, адолатсиз душман, дея сизни ёмон кўриб қолгандим. Диёра ҳақидаги яхши гапларни эшитганимдан кейин эса ҳалол қизни шармандалик ва иснод балосидан асраб, акамга катта хатосини тўғрилаш учун имкон яратганингиз, оиламизга фариштадай келин келишига сабабчи эканингиздан жуда-жуда хурсанд бўлдим. Очиғи, бунақаси ҳаётда кам учрайди.

Акам Интизор опани тоғдаги дала-ҳовлимизга олиб кетганини битта дугонам кўрган экан, мен буни кейин билдим. У ерда нима бўлгани менга қоронғи. Аммо кўпчилик Интизор опа ҳақида ҳар хил гаплар айтиб юради. Гўё уйига ўғри тушганда унга зўравонлик қилган эмиш... Хато эшитиб, ранжитган бўлсам узр... Интизор опадан кўнглингизни қолдирмоқчи эмасман, эшитганларим ҳақида ДУСТИМНИ огоҳлантирмоқчиман, холос...

Олим ака, сиз билан доим суҳбатлашгим келади, аммо иложи йўқ. Ишга жойлашиб олгач, тез-тез кўнғироқ қилинг, соғинадиган дўстингизни унутмаслигингизни истардим. Ҳар эҳтимолга қарши телефон рақамимни ёзиб қўяман. Хайр, сизга Худодан омонлик тилайман!"

2 - Қ И С М

Инсон тақдиридек сирли, ўқиш қийин бўлган битик борми?

Албатта, йўқ!

Тақдир шамоли тинмай эсади, баъзан бўронга айланади, кимни қаёққа учиради, қайси манзилларга ташлайди? Билишга қодир эмасмиз. Аммо ҳаёт қўлимиздан етаклаб нотаниш кўчаларга олиб кирганда довдираб қолмайлик, манзилларга сочилган ризқимизни топишга ўзимизда куч, ғайрат ва ақл ҳосил қилишимиз лозим эмасми? Синовларга чидамасдан фарёд чекиш номарднинг иши...

Бугун - ҳаёт шиддаткор ва бешафқат, бировдан мурувват кутиб эмас, ўз ҳақингни олиб яшашингга тўғри келади...

Аслида у кўнчилик ҳавас қиладиган одамдай яшаши мумкин эди. Фақат тақдири тўғрисидаги ишорани сезмади, бошқача айтганда, кўнгил кўзи билан тақдир битикларини ўқий олмади. Бу кўз лоқайдлик ва ўз тақдири учун қайғурмаслик ҳисси билан беркилиб қолган. Бунга ҳар бир инсон имтиёз ва имкониятлардан тўғри фойдалана олмагани сабаб эмасми? Энди бошига нима тушса кўришга мажбур. Унинг бошқа йўли йўқ...

Оғайнисининг укаси Сардор вилоятдаги йирик заводга директор бўлди-ю, Ботир ака Одилни ишга жойлаш тараддудига тушиб қолди. Кўча-кўйда, тўй- маросимда учраб қолишини кутмай, тўғри қабулига кирди.

- Одилбек ўзи қани?

Ботир ака ўғлини бошлаб келмаганига хижолат бўлди.

- Узр, аввал сиз билан гаплашай, дегандим.

- Амаки, ўттиз ёшли йигит муаммосини сизга юкламай, ўзи келсин, гаплашай, маъқул келса ёнимга оламан.

Одил эътиборли бўлимлардан бирига жойлашди. Аввалига

топиш-тутиши яхши эди. Тадбиркорлар билан алоқа боғлаб, бизнес қилди. Машина, квартира олди, аммо заводни тошкентлик корчалонлар сотиб олгач, асосий бўлимдагиларни ишдан бездириш учун турли баҳоналар ўйлаб топишди. Вақтинчалик қийинчиликка чидамаган Одил кутилмаганда ишдан бўшаб кетди. Бир йил ишламади. Топган-тутгани охирлади, оиласида етишмовчилик бошланди, болалари катта бўлаётганди.

- Шу болага бирор жойдан иш топинг, дадаси, тирикчиликдан қийналиб қолди, - деди Шарофат опа бир куни кечки пайт.

Ботир ака Сардорнинг гапини эслади.

- Қачонгача иш топиб бераман? Ёшлиғи қолдими, юкини ўзи кўтарсин-да! Энди уйдан у-бу туғиб беришни тўхтат.

Хотини норози оҳангда ерга қаради.

Хаёлидан нималар ўтаётганини Ботир ака яхши биледи. Лекин энди парво қилмасликка қарор берганди. Ана шундай ҳолатда олти ой ўтди. Кечки пайт Одил ҳовлиққанча кириб келди:

- Россияга кетаман! - деди кепкасини пешхонга уриб. - Қачонгача гадойга ўхшаб юраман.

- Қачон? - бепарво сўради Ботир ака.

- Меҳнат бўлими ўн кундан кейин Москвадаги "Мир" қурилиш фирмасига усталарни жўнатаркан, ёзилиб келдим. Йўлкирамни топиб берсанглар кетаман.

- Қароринг қатъийми?

- Ҳа!

- Йўлкираниям ўзинг топ!

Одил кутилмаган гапдан бўшашиб қолди. Жаҳли чиққанини яширишга уриниб, онасининг олдига чиқиб кетди. Бироздан кейин кирган Шарофат опа эрининг йўлкира топиб бермайман, деган гапига норозилик билдиргандай, чойнакни дўқ этиб қўйди-да, пиёлани арта бошлади.

- Болани ташлаб қўямизми?

Ботир ака шифтга қараб ўйланиб турди-да, қалдирғоч, полапонларини кўрсатди.

- Шулар ҳам учирма бўлгандан кейин ўзи овқат топиб ейди. Онгсиз парранда бўлса ҳам! Одил олий маълумотли,

ақлли одам-ку!

- Ахир боламиз-ку!

- Э, бола, бола дейверасан, ўзбек! Калласини ишлатсин-да! Қачонгача муаммосини биз ечиб берамиз? Бу туришда элликка кирсаям йиғламсираб тураверади. Гап тамом, кетишга қарор қилдими, йўлкирасиниям ўзи топсин. Ҳа айтгандай, кетса, пул юборгунча оиласига етадиган маблағ қолдирсин!

Шарофат опанинг кўзи хонасидан чиқиб кетай деди.

- Қаердан топади?

- Болани танбал қилиб қўйганмиз! Ўзи бош қотирсин. Қийинчиликни енгиб чиқмаса мустақил бўлолмайди.

Одил отасини ёмон кўриб кетди. Бегонадай муомала қилаётганини ичига сиғдиrolмади.

Ота гўдайиб турган ўғлининг олдига келди-да:

- Эсингдан чиқмасин: сени қийинчилик, шароит тарбияламаса, мен тарбиялай олмадим. Ҳозир уйдан чиқиб кет-да, масалангни ҳал қил, тушундингми?! - деди.

Одил уйига бориб хотинига ҳасрат қилди, дадасини ёмонлади. Аммо Мунаввар унга қўшилмади.

- Рост гапирибдилар. Сиз қанақа одамсиз ўзи - озгина муаммо чиқса ота-онангизга югурасиз?! Ўзингиз каллани ишлатинг-да!

Одил хотинини бир солғиси келди-ю, фикридан қайтди. Ўзини кўчада калтак еб, уйга йиғлаб келадиган болага ўхшатиб, ижирғаниб кетди.

Шундан сўнг уч кун югуриб қарз берадиган одам топди.

- Беш юз доллар бераман, икки ойдан кейин етти юз доллар қилиб қайтарасан! - деди Али полвон деган "процентчи" озгидан бемалол тутун чиқариб.

- Олти юз олинг! - ялингандай бўлди Одил.

- Бир сўм ками йўқ, хоҳласанг шу!

Зада бўлаётган Одил таваккал қилишга мажбур бўлди...

* * *

Москва. Домодедово аэропорти минглаб келиб-кетувчилар билан тўла. Одил оқ-қора, қизил башараларга, ярашиб-ярашмайдиган ранг-баранг кийинганларига қараб ҳайратга

ғарқ бўлади. Қаердан келиб, қаерга, қачон кетишига ҳайрон. Бу жой - аэропорт эмас, кинолардаги қасрга ўхшар, адашиб қолмай, аниқ манзилига ошиқаётганлар унинг назарида энг хушёр, олий даражада ривожланган одамларга ўхшарди.

Ўзбекистондан борган ўттиз нафар одам кутиб олувчини пойлаб йўлақларда, бино бурчакларида икки соатдан кўпроқ туриб қолишди. Уларни давлат томонидан расмий равишда олиб борган Башир қўл остидагиларга билдирмай безовта бўла бошлади. "Ярамас Мўмин Гена билан кутиб олиши керак эди-ку! Орага шайтон аралашдимикан?"

Ҳамма айланиб келиб, Баширнинг оғзини пойлайди. Уларга "фирма раҳбарлари "Мерседес" автобусида келади. Меҳмонхонага жойлаштиришади", дейилган эди.

Башир норози нигоҳлардан қочиб, кўчага чиқди. Бир қаричдан кўпроқ қор. "Пул деса одамлар ҳамма нарсага тайёр!" - ўйлади аэропорт рўпарасидаги қор босган ўрмонга, сўнг икки томонга тинимсиз юраётган, машинага чиқиб манзилга кетаётганларга қараб, - дунё ҳаромга айланиб кетди, ҳамма бир-бирини алдайди. Пулини олиб қўяди, бировларни хўрлаш, ишлатиш ҳисобига бойишга, ҳузур-ҳаловат топишга уринади. Афсуски, ўзи ҳам ўшаларнинг бири эканлигини бугунги одамларнинг бузилиб кетгани билан оқлашга уринади, аммо виждон олдида бу иш гуноҳ ва фирибгарлик эканини тан олгиси келмайди.

Ҳамма кутишдан зерикди. Эрталаб Башир автобус топиб келди.

- Ҳамма чиқсин! - дея қўполлик билан буйруқ берди.

Москвадан олтмиш чақиримча юришгандан кейин пардози битмаган, аммо эшик-деразалари қурилган икки қаватли бинога жойлашишди. Уларни аллақайси туман ва "МИР" фирмаси раҳбарлари кутиб олиши, иш ҳақи, шароитлар ва бошқа масалалар билан таништириши керак эди, аммо ҳеч ким қабул қилмади. Эрталаб паспортларини йиғиштириб олган Башир Гена билан Михаил Дронкинни кўрсатиб:

- Сизлар "МИР" фирмаси раҳбари ва менежерининг буйруғи билан ишлайсизлар! - деди-да, ҳовлидаги эски автобуста чиқишларини буюрди.

Улар кетишгач, бояги икки шахс билан ичкарида, ўзларига тааллуқли масалани муҳокама қила бошлашди.

- Ҳаммасига йўлқирани мен тўладим! - деди Генага, - аввал харажатимни тўлайсан, кейин ҳар бирининг устидан уч юз доллардан берасан, тўплаб олиб келиш осон бўлмади. Мана паспортлари!

Гена сал хиралик қилди-ю пулни берди. Шу кундан бошлаб Башир қорасини кўрсатмади. Телефонига кўнғироқ қилиб, ҳеч ким тушолмади.

Водийда у "Бизни Москва шаҳар хокимиятидан махсус вакиллар кутиб олади, замонавий ётоқхоналарга жойлаштиришади. "МИР" фирмасида мутахассислик бўйича буйруқдан ўтиб ишлайсизлар. Ҳафтада икки кун дам олиш кунлари, бемалол Москвани сайр қилишинглар мумкин, ҳамма шароитлар муҳайё бўлади. Ойига беш юз доллардан ортиқ маош оласизлар, ойнинг бешинчи кунигача иш ҳақингиз қўлингизда бўлади", деган эди. Ваъдалар бажарилмади. Мутасаддилар уч ой ишлатиб, бир тийин ҳам беришмади. Ҳамма уяли телефонлар олиб қўйилгани учун ҳеч ким уйига кўнғироқ қилолмади. Шаҳар ва уй билан боғланиш, кечқурун ёки ишдан бўш пайтларда қишлоқ марказига бориш тақиқлаб қўйилди. Михаил Дронкин билан Гена уларга қулдек муносабатда бўлар, Башир ваъда қилган шароитларни бажаришни истамас эди. Энди очиқ-ойдин норозилик кучайди. "Паспортизмизни бер, бошқа ердан иш топамиз!" - дея тўполон қила бошладилар.

- Аввал сарфлаган пулларимни тўлаб қўй!

У Башир олган пулларини ҳисоблаб берди.

- Вой аблаҳ-ей, - деди туман марказидан келдган Раҳим, - Самолётга билетни ўзимиз олганмиз-ку!

- Мен тўладим сенларга! - бақирди Гена.

Раҳим устун келишга интилди.

- Бизни лақиллатолмайсан, уч ойлик ҳақимизни чўзиб қўй, акс ҳолда прокуратурага, элчихонага борамиз.

- Истаган жойингга бор, лекин аввал қарзингни тўла.

- Уч ой текинга ишлаб, яна қарздор бўламизми?

- Ҳе, энангни...

Раҳим башарасига тушган муштдан орқага эгилиб қолди, ўзини ўнглаб улгурмай иккинчи, учинчи зарбага учради, кўзидан ўт чиқиб боши айланди-ю, гурс этиб ерга қулади. Қорнига, қовурғасига тепки еб ихраб юборди...

Хушига келганда нотаниш овоз дўқ ураётганди.
 - Бирортанг бир оғиз гапирсанг бундан бешбаттар буласан,
 бу ерда прокурор ҳам, қонун ҳам менман!

Ичкаридан сигарета бурқсатиб чиққан Михаил Дронкин
 қиличга ўхшаган пичоқни кўрсатиб, дағдаға қилди.

- Бирортаси қочишга ёки ишдан бўйин товлашга ҳаракат
 қилса, калласини узаман. Сенлар бу ерда қулсанлар, яна бир
 ой текин ишлайсан, ундан кейин тўрт томонинг қибла!

Ғазабланган ўттиз нафар "қул" саросимада ерга қаради.
 Аммо қони қайнаб вужудида ваҳшиёна куч кўзғолаётган
 Олим атрофдагиларга нафрат билан тикилди-да, гудраниб
 сўкинди.

- Ҳей, нега жим турибмиз, бизни олиб кслишаётганда минг
 доллардан ойлик оласан, ётоқхона, ёзиқ-овқат бепул, шароит
 зўр дейишганди-ку! Нега буларга қул бўлишимиз керак?

Ҳеч кимдан садо чиқмади. Йигитлар кўрқишаётганди,
 ғазабланган бўлса-да, аллақандай андиша, кўрқоқлик ҳисси
 гап айтишга йўл бермасди.

- Мен бу ердан кетаман! Паспорт ҳам, пул ҳам керакмас!

У ётоқхона томон юрди. Михаил Дронкин пичоқни полга
 санчди-да:

- Ҳей, тирранча, - леди Олимга, - олдимга кел-чи?

Олим тўхтади. Кўзида ғазаб, нафрат ёнарди.

- Ўзинг кел!

- Шунақами?

- Ҳа!

Михаил Дронкин йигитларни икки томонга суриб, шиддат
 билан унга яқинлашди. Олимнинг бўйнига тепмоқчи бўлиб
 оёғини кўтарган эди, у бошини эгди, Михаил Дронкин
 мувозанатни йўқотди. Унг оёғи намда сирпаниб, думбаси
 билан полга ўтириб қолди. Аммо бир зумда сакраб турди-да,
 Олимга ёпишди. Олим икки кўли билан унинг биллагини
 сидириб ташлади.

- Менга буйруқ беришга ҳаққинг йўқ, тушундингми?
 Бирортамизга фирманг номидан ишлашга рухсатнома
 олмагансан, вақтинча яшовчилар ҳисобида эмасмиз.
 Қурилишда жароҳат олсак, елкангдан масъулиятни ошириб
 ташлайсан! Бунинг устига иш ҳақимизни бермайсан! Мен
 сендан пул олмаганман, ҳозир бир чертсанг, эртага

каллангни олдираман, ишонганларим сеникидан кучлироқ, ўша Башир ўз миллатдошларини сотадиган аблах, пасткаш тушундингми? Ҳаммамизни алдаб, Россияда йўқ фирма номидан Ўзбекистонга ишчилар керак, деб хат жўнаттирган. Вазирликдаги "калласи катталар" сохта хат буйича бизни тўплаб юбориш ҳақида туман ташкилотларига буйруқ берган. Энди керак бўлса ўшалар ҳам жавоб беради. Башир эртага оғимга йиқилиб, кечирим сўрайди. Энди йўлимни тўсма!

Олим рус тилида беҳато гапирарди. Ҳақиқий ҳолатни очиб ташлагани учун Михаил Дронкин уни органнинг одами бўлса керак, деб ҳам ўйлади. Режаси барбод бўлаётгани ёдидан чиқди ва кўрқиб кетди Нима қилиш керак? Паспортини бериб боши оққан томонга чиқариб юборса, қолганлар устига ёпирилади. Қўйиб юбормаса, қочиб кетиб, прокуратура ёки элчихонага боришдан тоймайди!

- Сен билан алоҳида гаплашмоқчиман!

- Шу ерда гапиравер, булардан яширадиган ишим йўқ! Мен битта ўзимни эмас, буларни ҳам сендақаларнинг чангалидан қутқаришим керак!

- Олим, сен мени тушунгин, - ён бера бошлади Михаил Дронкин, - уч ойдан бери озиқ-овқат еяпсизлар, автобус ташияпти, ҳаммаси харажат. Буни ким тўлайди?..

- Ҳаққимизни бер, тўлаймиз!

- Сенлар қилган қурилиш давлат стандартига жавоб бермайди. Бир неча кун олдин мутахассислар келиб брак қилиб кетишди.

- Бескор гап! - бақариб юборди йигитлар ўртасида ғазабланиб турган Дилшод, - мен қурилиш мутахассисиман, ўтган сафар Москвада турк фирмасида ишлаганман, мен терган гишт дунё стандартига тўғри келган, энди сенинг стандартингга тушмай қолдимми? Брак қилган мутахассисни олиб кел, исботлаб бераман!!

Михаил Дронкиннинг оғзи очилиб қолди. Булар бало экан-ку, ҳеч нарсани тушунмайди, деб хато қилибди шекилли...

Анграйиб турганлар Олим билан Дилшоднинг дадил ташлашаётганига, тилни аъло даражада билишига ҳайратда қолишди. Аввал Михаил Дронкин уни ер билан яксон қилади, деган кўрқувда турган бўлсалар, энди енгиб чиқишига, ҳатто одамларниям қутқаришига ишона

бошладилар.

- Нима гап бўлса шу ерда гапир!

Михаил Дронкин уни ичкарига бошлади. Дилшод боравер, дегандай имо қилди.

Хонага киришлари билан Михаил Дронкин эшикни қуфлади. Стулга ўтириб икки рюмка ароқ куйди.

- Томоқни ҳўллаб олайлик!

Олим хушомадни сезиб дадилланди. Уни гапиртирмаслик учун ичида тайёрлана бошлади.

- Мен ичмайман!

- Россияда бу гап ғалати эшитилади. Бир стакан ичиб кур, бошқача ароқ!

- Россияда зўрлаб ичириш ҳам нормал ҳолат эмас.

- Ихтиёринг... Лекин сен билан тил топиша олармиз, деган умиддаман.

- Қанақасига?

- Сен аввал ўзингни ўйла, тил билган одам экансан, менга ёқдинг. Паспортигни берсам, истаган жойингдан иш топиб оласан!

- Эплай оламан.

Унинг мағрурлиги, енгиб бораётганидан Михаил Дронкиннинг ғаши келди. Аммо яксон бўлмаслик учун баланддан кела бошлади.

- Нимангта бунчалик кериласан? - ижирганиб сўзларди у.

- Ўзимга.

- Қандай?

- Қандай бўлса шундай.

Михаил Дронкин кутилмаганда стол тортмасини очди-да, тўппонча олиб, унинг пешонасига қадади.

- Бу ер Россия! Ўзингта бино кўйма, ҳозир пешонангдан дарча очиб кўйсам, анави шерикларинг уч ой финг демай ишлайди.

Олим кўрқиб кетди. Аммо шу лаҳзада негадир хаёлидан "Отолмайди!" деган фикр ўтди.

- Мени ўлдириб ҳеч нарсага эришолмайсан! - деди.

- Нега?

- Йигитлар орасида мендан зўрлари бор. Охи ини кутиб турибди. Бугун-эрта талабимизни бажармасанг. Ўзингни нариги дунёда кўрасан!

Олим Михаил Дронкиннинг қўлига бир уриб, тўппончани учириб юборди. Оёғига тепиб, полга қулатди ва қўлини орқасига қайириб, диванда ётган қўйлакнинг енги билан боғлади. Додлаганини эшитган шериги эшикни тепа бошлади. Олим парво қилмасдан, оғир креслони тортиб келди-да, полда юзтубан ётган Михаил Дронкиннинг оёғини бостириб, тўппончани олди.

- Эшикни оч, акс ҳолда наряд чақираман!

Олим эшикни очди. Гена отилиб кириши билан оёғидан чалиб, полга қулатди. Устига минди-да, сочидан чангаллаб бошини кўтариб, чаккасига тўппонча тиради.

- Ҳозир ҳамманинг паспортини, ҳақини берасан ёки икковингни ўлдириб, ўрмонга кўмиб кетамиз. Тезроқ танла!

- Сен анавиларни аралаштирма! Сочимни қўйвор, гапимга кунсанг, ўзимга ёрдамчи қилиб оламан, ҳар ой минг доллардан ойлик бераман.

- Керакмас, Башир сотиб кетгани етар! Танлаб бўлдингми?

Михаил Дронкин жағи ва елкаси билан тиранганча дивандаги қўл телефонига интилаётганини кўрган Олим аппаратни мўлжаллаб ўқ отди. "Нокиа" парча-парча бўлиб, тутаб кетди. Михаил Дронкин осиелик ваҳший бизни ўлдириб қўяди, шекилли деб, бошини полга тираганча инграй бошлади. Ташқаридан оломон ёпирилиб кирди ва бировга ўк тегмаганига ишонч ҳосил қилгач, кираверишда тўхтаб қолди. Михаил Дронкиннинг ингроқларига эътибор бермаётган одамлар воқеаларнинг охирини кута бошлади.

Олим оломонга қаради:

- Ҳамманг ташқарига чиқ! Одил ака, сиз қолинг!

Гена нима бўлаётганига тушунмади. Олим Одилга юзланди.

- Москвадан таксичи қариндошингизни чақиринг, ярим соатда етиб келсин!

- Нима гап?

- Булар ҳужжатларимизни ва паспортимизни бермаса, отиб ташлайман. ўрмонга кўмиб келасизлар! Искович ит ҳам тополмайдиغان йўлини биласиз, а?

- Биламан!

У қариндоши Маъмурга қўнғироқ қилди.

Михаил Дронкин билан Гена шошиб қолишди.

- Олим, сен таклифимни ўйлаб кўр!

- Вақтни чўзма, ўнгача санайман, гапирмасанг отаман!

Олим тўппончани унга тўғрилаб, тепкини босишга тайёрланди. Вазият қалтис. Олимнинг шахдини сезган иккаласи чиндан кўрқиб кетди.

- Олим, - деди Гена ялинчоқ овозда, - ҳозир бизда пул йўқ, бошлиқ бир ҳафтадан кейинга юз минг доллар ваъда қилган, ишлайверсаларинг, беш юз доллардан пул бераман!

Олимнинг жаҳли чиқди. Тўппонча тепкисини Генанинг кулоғига олиб келди.

- Яна шунақа эртак айтсанг, бўғзингдан отаман. Уч ойдан бери лақиллатганларинг етар! Бир, икки, уч, тўрт... Одил Олимга кўз қисиб:

- Менда таклиф бор! - деди кутилмаганда, - Буларни отмаслик керак!

Михаил Дронкин билан Гена умид билан унга тикилди.

- Қандай таклиф?

- Икковини қарағайга осиб керак. Ўзига ўхшаганларга ибрат бўлади!..

Олим тўппончани туширди. Шеригини тушуниб етган эди...

- Ақлли гап! Илгариям бунақаларни дорга тортишган, биз ҳам 20 метрли қарағайга осамиз, гўштини қузғунлар ейди

Гап тугаётганда ташқаридан Одилнинг қариндоши сигнал чалди.

- Бўлди, - деди Михаил Дронкин юзини у томонга буриб,

- Ҳаммани ҳисоб-китоб қиламан. Менга ўз ҳаётим керак! Қизим отасиз ўсишини хоҳламайман! Қўлимни еч!

- Охирги марта эслатиб қўяй: ҳийла ишлатсанг, тўппончадаги ўқларни икковинг бўлиб ейсан!

Олим Одилга имо қилиши билан у Михаил Дронкиннинг қўлини ечди. Олим уни тўппонча билан кузатар экан, ечилган қўлини силаб, бир шумликни ўйлаётганини сизди-ю, орқасига зарб билан тепди.

- Беш минутда пулни топмасанг, ўлигингни биров тополмайдиган қилиб отаман!

- Пул юқорида! - деди у иккинчи қаватни кўрсатиб, - Истасанг, бирга чиқамиз!

Олим икки кишини олиб, юқорига кўтарилди. Хона бурчагидаги парда ортида пўлат сандиқ бор экан.

Кутилмаганда Михаил Дронкин ваза билан ойнани синдирди-да, ўзини ерга отди! Бироқ Олим ушлаб қолди. Белидан пасти осилиб, кийими йиртила бошлагач, орқадаги икки киши қўлидан тортиб, хонага отиб юборди. У ўрнидан туриб қочди.

Олим ғазабга тўлди. Назарида, ташқарида бўри увлади. Осмондан гирдоб ёпирилиб кирди-да, ўртасида бўри пайдо бўлди ва бир лаҳзада шаффоф рангга айланиб, Олимнинг вужудига сингиб кетди. Унинг вужудига ваҳшиёна шиллат, асов куч кириб, Михаил Дронкинга етиб олди. Ҳамма ҳайрон.

Михаил Дронкиннинг бўйни ва оёғидан ушлаб, боши баробар кўтариб полга урганда у додлаб юборди. Иккинчи марта урганда ҳушидан кетишига бир баҳя қолиб бақиришга кучи етмади. Жон талвасасида типирчилади, салкам юз кило келадиган танасини бемалол кўтариб, полга ураётган бу осиеликка ҳайрат ва қўрқув билан қарар, катта-катта очилган кўзларида ўлим ваҳимаси кўриниб турарди.

- Бўлди, бас. Ўлдириб қўясан, тўхтат, ҳамма айтганингни қиламан!

Олим уни бир боғ ўтиндай қўлтиқлаб, дераза олдига олиб келди.

Ҳамма ундаги куч ва бешафқатликни кўриб, юрагини ҳовучлаб турарди. Михаил Дронкин ерга тушиши билан мажолсизликдан чўккалаб қолди. Олим бир вақтлар Шохбозни кекирдагидан бўғгандай, темир панжаларини унинг бўғзига ботирди.

Кекирдаги суғуриб олинаётгандай Михаил Дронкиннинг кўзидан ўт чақнади, нафаси ичига тушиб, полга қулади. Шериклари Олимга қараб нима қилиб қўйдинг, дегандай ув тортиб қўрқиб кетди. Аммо Олим юзига икки марта шапатилаши билан Михаил Дронкин ҳушига келди-ю, ташқарига қочли. Бироқ коридорга чиққанида рақиб чангалига тушди.

- Қўл-оёғини боғлаб, машинага ташла!

Михаил Дронкиннинг кўз олдига йигирма метрли қарағайда осилиб турган ўз мурдаси келди. Олимга ялинишга ҳам мажоли етмаётгандай эди.

Унинг додлагани Генага эшитилиб турар, буларни ҳеч бир куч тўхтатиб қололмаслигини тушуниш азобига азоб

қўшарди. Михаил Дронкин айюҳаннос солишига қарамай, мурда сингари машинага юклашди.

Ун километрча юргандан кейин ўнгга бурилиб, ўрмон ичкарисига олиб киришди. Қарағайга арқон солиб, сиртмоғи Михаил Дронкиннинг бошига олиб келинганда, у типирчилаб қолди.

- Мен олдин ҳам учтасини осганман! - ёлғонни ўхшатди Олим унинг кўзларига шиддат билан қараб, - сен тўртинчиси бўласан! - сўнг шерикларига қаради, бўйнига сиртмоқ солинглар!

Ўлим талвасаси Михаил Дронкиннинг вужудини қамраб олди, вужуди титрар, оғзидан латтани олиб ташлашга имо қиларди. Олим тушунди.

- Бу йўлни ўзинг танладинг!

- Олим, мен хато қилдим, кечир! Калит сейфда қолди. Борайлик, пулни олиб бераман, чин сўзим, алдасам ўша ерда итдай отиб ташла! Розиман!

- Чўпчагингни дўзахдаги шерикларингга айтасан! - деб у йигитларга қаради, - Бошла!

Арқон учини пастга тортишди. Сиртмоқ Михаил Дронкиннинг бўйнини қисди. У дод деб юборди, бир дақиқадан кейин овози хириллаб жони узилаётган одамга ўхшарди. Ранги кўкариб, юзи бўғриқди. Йигитлар унга ачингандай Олимга маъноли қараб қўйишди. Олимнинг имоси билан арқон бўшатилди. Михаил Дронкин сувдан чиққан одамдай оғир-оғир нафас олар, кўз олди қоронғилашиб кетганди.

- Ҳали жонинг кўзингга кўрингани йўқ, ердан икки метр кўтарсак, азроилни кўрасан!

Улар арқонни қаттикроқ тортишди, бу сафар кўпроқ ушлаб туришди, нафаси қисилиб тоқати қолмаган Михаил Дронкин арқонда салобат билан билангларди. Кўйворишганда ерга "шилқ" этиб тушди. Шериклар ўлдириб қўйдик, деб кўрқиб кетишди, аммо Олим хотиржам, хуштак чалиб турарди.. Жонсиздай ётган Михаил Дронкин кутилмаганда йўталиб юборди. Ранги кўкимтир товлаб кетган, жони кўзига кўринганга ўхшарди.

- Бўлди, ортиқ чидолмайман, ўлсам қизим етим қолади. Менга ишон, Олим, ишонмасанг, одам юбор, сейфдаги

пулларни олиб келсин!

Олим аранг гапираётган Михаил Дронкиннинг тепасига келиб энгашиди.

- Сейфда қанча бор?
- Юз минг!
- Кўкиданми?
- Ҳа, сейф очиқ турибди...

Шерикларидан бири машинани миниб, ётоқхонага жўнади.

- Битта чектир! - деди Михаил Дронкин аянчли оҳангда Олимга қараб.

- Мумкин эмас.
- Нега?
- Осон ўлишингга ёрдам бермайди.
- Ҳозир пулни олиб келади-ку!
- Сен айтган жойда пул борлиги ҳали аниқ эмас, пулни олиб келса, бир дона сигарет бераман.
- Кўйиб юбормайсанми?
- Паспортлар нима бўлади?
- Э, у шаҳарда эди...
- Демак, сен ўлгандан кейин Гена топиб беради.
- У қаердалигини билмайди-ку! - Михаил Дронкиннинг кўзлари совуқ йилтиради. Олим у ёлгон гапираётганини сизди.

- Бу сафар уч метр кўтарсак, ёлгонингни тан оласан! Кўтар!

Михаил Дронкин додлаб юборди. Аммо улар парво қилишмади. У икки қўли билан сиртмоқни ушлаб, бўйнига енгиллик бермоқчи бўлганида, Олим қўлига чунонам тепдики, у жони чиқаётган одамдай ингради.

- Қўлингни сиртмоққа олиб борсанг, иккала елкангдан отиб, узиб ташлайман!

Бўйнидаги қийилиб, кўкарган жойлар оғриётгани учун ногиронга ўхшаб, Олимнинг кўзига жовдирар, қалтирар эди.

- Олим, - деди у ниҳоят мунгли овозда, - паспортлар подвалдаги сандиқда!

- Ростданми?

- Бирга борайлик, ҳаммасини ўзингга топшираман, шерикларинг хоҳлаган томонига кетаверади. Сиртмоқни еч! Мен яшашни истайман!

Сиртмоқни ечишгандан кейин Михаил Дронкин сал ўзига келди, Олимга кутилмаган назар билан қараб-қараб қўярди.

- Менда битта таклиф бор, - деди у ниҳоят бўйнини ушлаб, - хоҳласанг, икковимиз катта пул топишимиз мумкин, жуда катта пул...

Ҳамма паспорт ва пулларини олгач, озод қилинган қул эркинликка кўниколмагандай бирданига қаерга кетишни билмай қолишди. Аммо одамларни Одил билан Олим ҳушига келтирди. Нима қилиш кераклигини яхшилаб тушунтиришди, тўдалашиб юраверсак, милиция назарига тушамиз, дарров олиб кириб қўяди, дея ҳушёр торттиришди.

Марказдаги автобус бекатига боргач, баъзилар танишларига қўнғироқ қилиб, айримлар қишлоқлардан иш излашга шўнғишди. Оила паноҳида бўшгоб ўсиб, қийналиб қолганлар эса, ота-оналари илтимосига кўра, уйга кетишга қарор қилдилар.

Қолганларнинг ўпи Михаил Дронкин билан Гена биздан қасд олмасин, деган ҳадикда узоқ вилоятларга жўнадилар.

Олим Одил билан қишлоқ марказига борди-да, Интизорга қўнғироқ қилди.

- Тинчман, соппа-соғман, хавотир олманг! - дейиши билан Интизор тутақиб кетди.

- Вой Олим ака, одам деган шунақа бўладими, сиқилиб ўлиб қолай дедим-ку! Ҳар куни нафас олмасдан қўнғироғингизни кутаман, кечаси телефон экранига қараб ётаман, қани энди сиздан садо келса?! Тавба, ўзингиз яхшимисиз?

- Раҳмат, яхшиман, биз ишлаётган қишлоққа телефон келмаган экан, сотка ишламас экан!

- Тавба! Россияда шунақа жойлар борлигига ишонгинг келмайди!

- Энди иш жойим марказга яқинлашди, тез-тез қўнғироқ қилиб тураман!

- Аэропортда Зарина сизни бир бало қилиб қўйган! У билан тез-тез гаплашиб турганингиз учун эсингизга келмаганман-да!

- Нотўғри хаёлга борманг, қийинчилик ўтиб кетди. Сиздан битта илтимос, бизникига бориб, бувимга тушунтириб қўйсангиз, хавотир олмасинлар!

- Айтаман! Аммо менга ҳар куни кўнғироқ қиламан, деб ваъда беринг!

- Хўп!..

Алоқа узилди. Улар Одилнинг қариндошига кўнғироқ қилишди. Москва чеккасида мижоз олиб кетаётган экан, бир соатдан кейин етиб боришини айтди. Икковлари катта йўл бўйидаги ишчилар кафесига киришди.

- Одил ака, - деди Олим жиддий назар ташлаб, - кетасизми, қолиб ишлайсизми?

Одил оғир хўрсинди. Чуқур ботган кўзларидаги изтироб куюқлашди. Кўзларини узоққа тикиб жағига тиранди.

- Ишламасам бўлмайди!

- Нега?

У ҳаммасини айтиб берди. Олим ачиниш ва раҳм-шафқат туйғуси билан унга қараркан, ўз аҳволи дуруст эканини ўйлаб, енгил тортди. Худога шукрона келтирди.

- Қарзим фоиз туғиб ётган бўлса, - давом этди Одил, - муаммо чуқурлашиб кетган. Хотиним, болаларим нима қилишаётган, онам қай аҳволга тушдийкин? Уч ойдан бери миям тарс ёрилай деяпти. Иш топишим шарт!

- Топамиз! - деди қатъий Олим, - битта адрес бор, кўшнимнинг жиянлари беш йилдан бери ишлайди...

Интизор Олим акаси дам-дараксиз кетган уч ойда бувисининг олдига бир неча марта борган, бир соат-ярим соат гаплашиб ўтиришган, бир-бирларига далда бўлишган эди. Интизор Олим билан муносабатлари ҳақида гапирмаган бўлса ҳам буви қизнинг туйғуларини сезган ва бўлажак келин тайёрлигидан севинган эди.

Бу сафар янгилик билан борганда буви анча чўкиб қолган, кўзлари хавотир ва қайғу билан тўла эди. Интизорни кўриши билан ичи ёришгандай ўрнидан туриб кетди.

- Кел, қизим, вой, бўйларингдан ўргилай, яхшиям

бахтимга сен борсан!

- Суюнчи беринг!

- А, нима? - буви кўзларини жовдиратиб турди-да, - Қанақа суюнчи? - деб сўради гангиб қолган одамдай..

- Олим акамни топдим, бувижон!

Буви Интизорни бағрига босди. Кучоғидан таралаётган иссиқ ҳарорат унга ҳуш кайфият бағишлади. Ҳали замон Олим келадигандай Интизорнинг елкаси оша кўчага бўйлади. Қўллари ва танасидаги титроқдан ҳаяжонлангани аниқ билиниб турар, қизни маҳкамроқ бағрига босарди.

- Вой, Худойим-эй, ўзингга шукр! Қаерда экан, соғ-саломат, тинч-омонми? Нега йўқ бўлиб кетибди? Ахир, бир оғиз телефон қилиш шунчалик қийин бўптими? Уч ойдан бери бир хабар йўқ, кўзимнинг оқу қораси қаерда қолди, деб еган-ичганимни билмайман!

- Хотиржам бўлинг, бувижон, Олим акам соғ-саломат юрибдилар, ишлари телефон чиқмайдиган чекка қишлоқда экан, энди марказга кўчибди.

- Хайрият, энди ўзимга келдим, раҳмат сенга, қизим!

- Бувижон, кўнғироқ қилсалар, сиз билан боғланишларини сўраб, телефонимни олиб келаман! Ўзлари билан тўйиб-тўйиб гаплашасиз.

- Умрингдан барака топ, қизим!

- Бормасалар бўларкан, бувижон!

- Э, қизим-а! Роса гапирдим, қайсар бола гапга кирармиди? Эр йигитнинг ризқини Аллоҳ ҳар ерга сочади! Пешона-да! Кел, ичкарига кирайлик, бир пиёла чой қилай!

- Раҳмат, бувижон, Олим акам кўнғироқ қилсалар, албатта, келаман!

Одилнинг қариндоши келавермагач, бекатга чиқишди. Кўчада одам сийрак, онда-сонда бир-иккита иш билан юрганларни ҳисобга олмаганда гоҳ-гоҳ ўтиб турган машиналардан бошқа ҳеч ким йўқ. Ўриндиққа ўтиришлари билан улар олдида қоп-қора "Мерседес" тўхтади-да, ҳайдовчи ойнасини туширди, бировни қидираётгандай таассурот қолдириб, Олим билан Одилнинг қиёфасини эслаб

қолмоқчидай, уларга тикилди, сўнг кўзини олиб қочди. Олимда ҳадик, шубҳа туғилиб тескари қаради. "Наҳотки, Михаил Дронкин билан Гена ортимдан одам қўйган бўлса!" Одил сезмади, хотиржам тишини ковларди. Ҳеч қанча ўтмай "Мерс" тезликни ошириб, жўнаб кетди. Олим бекатдан кетишни ўйлаб турганда иккита қоп-қора "Жип" шамолдай тез келиб, бекатда илкис тўхтади. Орқа эшиклар очилиб, тўртта шкафдай-шкафдай полвон тушди-да, икковининг қўлини қайириб, машина томон судради. Гангиб қолган Олим бор кучи билан қаршилиқ қилди, аммо тўрт кишига кучи етмади.

- Овозингни чиқарсанг ҳозир отиб ташлаймиз! - деди чандиқли киши.

Одилни биттаси эплади. Уларни машинага олишгандан кейин иккала "Жип" боягидан каттароқ тезлик билан шамолдай учиб кетди... Ёмон туш кўргандай Одил саросимага тушиб қолди. Оғзи боғланган, гапиришга имкон йўқ. Қишлоқдан чиқишгандан кейин кўзларини боғлаб қўйишди. Қаршилиқ бефойдалигини сезган Олим қимирламас, қаёққа, нима учун олиб кетилаётганини, қутулиш йўлини мулоҳаза қиларди. "Анави икковидан қутулиб, эркин нафас ола бошлаганимизда бу фалокат қаердан келди? Тавба! Россияга келганимдан бери бошим кулфатдан чиқмайди, биров атайлаб ташкил қилаётгандай воқеалар зараримга рўй беради-я?"

Бир соатдан сўнг гавжум кўчага бурилишганини англади. Сўнг ўйдим-чуқур қишлоқ йўлидан юришди. Машиналар ўнгга бурилгач, филдиракли дарвоза очилиб, ичкарига киришди. Зинадан кўтарилиб, коридордан ўтишди-да, икки метрча пастга юришди. Темир эшиклар очилиб, ҳамма ичкарига киргандан кейин кўзларини ечишди. Залга ўхшаш хона нимқоронғи. Ўнг ва чап девор томонга диван қўйилган, деразалар икки қават темир панжара билан ўралган, бурчакдаги кузатув камераси эътиборга тушмаслиги мумкин эди.

- Шу ерда яшаб турасизлар! - қатъий кесиб қўйди чандиқ юзли чечен, - муаммо туғилса кинопкани босасизлар! - дея девордаги нуқтани кўрсатди у.

Соқоли ўсган одам Олимга яқин келди.

- Ўзингни эҳтиёт қил, болакай! - деди сўнгра меҳрибонлик билан, - ҳали кўп ишлар қилишинг керак!

Унинг гапида жиддий маъно бўлса-да, Олим тагига етолмасдан юрагида хижиллик пайдо бўлди.

- Бизни нега олиб келганларингни билмоқчиман!

Чандиқли киши саволни кутмаган эди. Лаблари титраб, ўзини ноқулай сездди. Олим билан Одилнинг қўли боғланганлиги учун икки киши хонадан чиқиб кетди. Қолган иккитаси ўзини осмонда санаб, улар атрофида у ёқ-бу ёққа юрар, қиёфасидаги кибру ҳавони яшириб ўтирмасди.

- Ҳозирча билиш шарт эмас! Икки кундан кейин ҳаммаси аён бўлади.

- Қўлимизни ечинглар! - дея соқоли ўсган кишига жиддий тикилди Олим.

- "Кавказ асираси" фильмини кўрганмисан?

Олим уни тушунди.

- Тўполон қилмайман!

- Ваҳшийлигинг тутиб қолса, сен осиеликларни жиловлаб бўлмайди.

Унинг кўзида нотаниш ҳадик бор эди.

Бирдан ўлжасини қуваётган бўрининг ҳансираган овози эшитилди, сўнг тишларини қайраб турган қиёфаси жонланди. Бўри шаффоф рангли гирдоб ичида бир айланди-ю, Олимнинг вужудига сингиб кетди...

У ёввойи шиддат, енгиб бўлмас шафқатсизлик билан тўлиб борарди. Фалати шарпа уни ҳушёр бўлишга мажбур қиларди. Соқолли одам ўзгаришларни сезиб, чўчиб кетди. Олим кутилмаганда бор кучини бошига жамлаб, соқоллининг пешонасига қалла берди. Соқолли миясида бомба портлагандай ҳушидан кетиб, полга қулади. Шериги кўксига кетма-кет зарба еб, орқасига ағларилди.

- Қўлимни ечинг! - деди шошилиш керак деган маънода Одилга орқа ўгираркан.

Одил қўрққанидан титради, аммо вазиятни тушуниб чўккалаган кўйи тиши билан арқонни ечди. Ҳеч қанча ўтмай, Олим униқини ечиб, иккала арқонни чўнтагига солди.

- Овоз чиқармай юрамиз! - деди у ташқарига бошларкан.

Чўзилиб ётганлардан бири инграй бошлади. Олим эшикни кулфлади-да, қалитни коридорга отиб юборди. Сўнг боя келган томонларини мўлжаллаб юришди. Нимқоронғи коридордан ўтишгандан кейин фойедан икки кишининг

аввал сояси билгинди, сўнг шарпаси эшитилди. Девор ортига беркинишди, шарпалар писиб келаётгандай уларни пойларди. Бироқ кутилмаган важоҳат билан биринчиси улар олдида пайдо бўлди. Олим нафас олишга ҳам қўймасдан пешона ўртасига урди, у гурс этиб полга қулади. Орқасидан келган иккинчисининг жағига зарба берди. У боши билан деворга урилиб, гангиб қолди. Шиддат билан ташқарига отилишди. Темир дарвоза рўпарасида олд эшиги очиқ "Мерс" турарди...

- Машинани мина оласизми?

- Ҳа!

- Тез ҳайданг!

Машина тезлаб, ярим километрча юришгач, Олим орқани кўрсатувчи ойнага қаради, қувиб келаётган машина кўринмади.

- Худога шукр! - деди у Одилга назар ташлаб хотиржам нафас оларкан. Аммо шу пайт кутилмаган ҳодиса рўй берди. Забардаст билан Олимнинг бўйнидан бўғиб, бошига тўппонча тиради.

- Хотиржам бўлишга ҳали эрта, оғайни! - деди у маҳкамроқ бўғаркан. Одил саросимада уларга қараши билан иккинчи одам унинг ҳам бўйнидан қўлини ўтказди ва орқасидан пичоқ қадади.

- Машинани чапга бур! - буйруқ берди у. Одил тўғрига кетаверди, аммо бўғаетган киши пичоқни озгина ботирган эди, икки кураги ўртасига иссиқ қон қуюлди. Нозик жойи оғриб, ўзини беҳол сезди.

- Шу кўчага бурил! - у пичоқ ушлаган қўли билан кўрсатди. Олим аранг унга қараб, бурилавер, дегандай бўлди. Одил ноилж бурилди. Бирдан иккови буйруқ бераётган - Михаил Дронкин эканини таниб қолишди. "Хотиржам бўлишга ҳали эрта, оғайни", дегани эса Гена экан.

- Тўхтама, ҳайдайвер!

Одил қишлоқ йўлидан машинани учириб кетди. Бироқ Гена бўш келмади. Одилнинг пешонасига тўппонча тўғрилаб:

- Учгача санайман, тўхтамасанг отаман! - дея бақирди. Машина зовурга ўхшаш ариқ ёнидан ўтаётганда: - бир, икки уч!

Ўқ овози ҳаммининг қулоғини тешиб юборай деди, машина ичи сийрак тутун билан қопланди. Олим ўқ ўзига тегмаганига

амин бўлгач, Одилга қаради, газни босиб турган оёғидан қон оқарди. Ўқ туфлидан ўтиб оёғини тешиб кетганди. Машина секинлаб тўхтади. Шу пайт ғалабадан қувонишни бошлаган Михаил Дронкин қошининг ўртасига зарба еб орқасига кулади. Қўли қаттиқ тишланган Гена додлаб юборди. Шу заҳоти кекиртагида Олимнинг темирдай бармоқларини ҳис қилиб нафас ололмай қолди. Олим тўппончани олиб, Генани ташқарига судраб тушди, ўтлоқ устида ётқизиб юзига сув сепди

Михаил Дронкин орқа ўриндиқда хушсиз ётарди.

Одил азобни енгиш ва қон кетишини тўхтатиш учун тўпигининг тепасидан иккала қўли билан сиқиб турарди. Олим қўлтиғига кириб, елкасига олди-да, Генанинг ёнига ётқизди. Гена инграй бошлади. Олим чўнтагидан арқон чиқариб, унинг қўлини боғлади. Сўнг Михаил Дронкинни судраб тушишди. Иккинчи чилвир унга ишлатилди.

Ботинкани ечишди. Ўқ тешган жойдан қон оқар, атрофлари тинмай оғрирди. Олим машинадан стакан олиб келди-да, муздек сувда жароҳатни ювгач, қон тўхтагандай бўлди. Сўнг дастўмоли билан ярани боғлади.

- Бирпас чиданг, Одил ака! Туриб кўринг-чи, товон билан юрсангиз бўлар

Одилни суяб турғизди. У кафтини қўймай, товонини босди.

- Эплайман! - унинг ичида ингроқ сезилди...

- Олим!

У чўчиб кетиб, Михаил Дронкиннинг овози келган томонга ўтирилди.

- Нафас олишим қийинлашяпти, қўлимни ечиб юбор!

- Қўлингни ечишга ҳали эрта, оғайни!

Михаил Дронкин кўзини юмди, аммо шу заҳоти жаҳли чиқиб бақариб юборди. Олимга еб қўйгудай бақрайиб қаради.

- Чандиқли чеченнинг гапини эслайсанми?

- Эслайман, аммо сенлар билан қиладиган ишим йўқ!

- Бизни нотўғри тушуняпсан! - Михаил Дронкин унга жиддий қаради, - илтимос турғазиб қўй!

Олим уни ўтқазиб қўйди.

- Биз гаплашиб олишимиз керак.

- Нимани ҳам гаплашардим, аблаҳ ва зўравонсан!

- Сен бир нарсани билишингни истайман!

- Нимани?
 - Ҳамманинг иш ҳақини сен учун ҳисоб-китоб қилдим, паспортларини бериб юбордим.

- Нега?

- Ҳттизта мардикордан битта жангчи яхшироқ пул топади!

Олим қизиқсиниб қаради. Михаил Дронкиннинг кўзларида ростлик борга ўхшарди.

- Қандай қилиб?

- Сен шердай кучли, маймундай чаққон экансан! Битим тусак, пул тикиб ўиналадиган жангларда албатта ютасан!

- Қаердан билдинг?

- Шафқатсизлигингдан!

Михаил Дронкин нишонга урган эди, Олим ишона бошлади, аммо кўнглида ҳадик бор.

- Сенлар билан келишиб бўлмайди...

Олимнинг кўзига қараб, ён бериши мумкинлигини сезган Михаил Дронкин отни қамчилашга тушди.

- Ишонавер, сўзимда тураман. Ҳатто олдиндан пул тўлашим мумкин!

Бу гаплар қўлдан кетган пул ва мардикорлар учун қасос олиш йўлида гапирилаётгандай туюлса-да, иш ва яшаш жойи қидираётганларда умид пайдо қиларди. Олимнинг қалбида бир қатим нурдай ишонч пайдо бўлиб, ўйланиб қолди.

- Олим, сен эркаксан, ҳадеб ўйланаверма! Ҳаммагаям бизнес таклиф қилавермайман!

- Бу иш жуда хавфли... Таваккал қилишга тўғри келади... Кейин шеригим ярадор бўлди...

- Энг зўр врачлар билан гаплашиб, ўн кунда даволатиб юбораман!

- Нима учун менга ёпишиб олганингни тушунмаяпман.

- Сенда куч ва бағритошлик бор, енгинингга ишонмасам пул тикармидим?

- Ёввойи кучим келса, менга бас келадигани топилмайди. Аммо кучимдан фойдаланиб, катта пул топади-ю, хўрозқанд билан алдайдиганлар кўп. Энди кўзим очилди: алдагanning кекирдагини суғуриб оламан!

Михаил Дронкин ўша аъзосидан айрилаётгандай чўчиб кетди. Олимга яна бир карра ишониб, даста-даста юз долларликлар кўз олдига келди-да, тезроқ тил топишишга

киришди.

- Сени етарли шароит билан таъминлайман. Руйхатдан ўтказаман, Москванинг энг зўр ресторанларида истаган вақтингда дам оласан, биринчи рақамли жононлар хизматингда бўлади.

Михаил Дронкин унинг оғзидан суви келади, деб уйлаган эди, аммо Олим бир чимирилди-да, ўрнидан туриб, Михаил Дронкиннинг яқинига келди.

- Эртакка алданадиган аҳмоқ йўқ. Уч ой тутқунликда дийдам қотиб қолди, сен билан алоқа қилган одам фақат ёмонлик кўради, холос. Мендан бошқа одам бўлганда аллақачон биқинингдан дарча очиб, ўрмонга кўмиб ташларди. Мен нон-тузинг ҳурмати сени тирик қолдирыпман.

Олим ваъдалар тагида найранг сезгандай бўлди, аммо Михаил Дронкин самимий гапираётганга ҳам ўхшарди. Иккиланиб у томонга қаради.

- Тўғриси гапир, пулга туширганим учун қасд олмоқчимисан?

Михаил Дронкин адирлик ортидаги ўрмонга қаради-да, бироз хаёлга толди. Ёмонликни ўйлаётган одамга ўхшамасди.

- Нотўғри тушуняпсан! Мен кек сақламайман. Пулга ачинмайман. Мардикорларимни йўқотиб, катта зарар кўрмадим. Фойдам озроқ бўлди, холос. Лекин ўрнини бошқа бизнестан қоплай оламан.

- Қандай қилиб?

- Сенга аниқ режа асосида иш таклиф қиляпман. Кел, келишайлик, янгича муносабат, ҳамкорлик ўрнатайлик.

Олим ўйланиб қолди. Энди Михаил Дронкин артистлик қиляпти, деган ўй чекиниб бормоқда эди.

- Алдасанг, бўғиб ўлдираман, одамларинг менга бас келолмайди.

- Розиман! - кўзлари чақнаб кетди Михаил Дронкиннинг.

- Кўлимни еч!

- Ҳали мени ишонтиролмадинг.

- Яна нима дейишим керак?

Олим бир нуқтага тикилиб қолди. Олдидаги одам чин дилдан гапираётганига ишонаётган бўлса-да, яна бир карра синаб кўрмоқчи эди.

- Очиғини айтсам, осиеликларни иккинчи даражали одам ҳисоблардим. Аммо рус тилида яхши гапиришинг ва кучингни кўриб, ҳурматим ошди. Бу ёғига дўстона ҳамкорлик қиламиз, менга ишонавер.

Олим унинг қўлини ечди.

- Ҳозир меҳмонхонамга борамиз. Одилни докторга кўрсатаман. Эрталабгача дам олинглар. Нонуштадан кейин ҳаммасини гаплашиб оламиз.

Улар туман марказига бориб жойлашишгач, Михаил Дронкин Олимга тўппонча узатди.

- Ҳалиям ишонмаётган бўлсанг, мана буни ол. Ўзингни ҳимоя қилишга керак бўлади.

Олим аввал қуролга, кейин унга қаради.

- Михаил Дронкин, - деди вазмин овозда, - Худо асрамаса, ядро қуроли ҳам ҳимоя қилолмайди. Мен билан ишласанг, бу матоҳ сенга ҳам керак бўлмайди, ма, беркитиб қўй!...

Михаил Дронкин тўппончани орқасига қистирганча чиқиб кетди...

Эртаси куни уларни ўзига қарашли икки қаватли уйга кўчирди. Хизматкор тайинлади.

Интизор университетдан чиққанда хаёли паришон, кўзлари йиғлагандай қизарган эди. Чорраҳадан бурилиб, китоб дўконига кираётганда Заринани кўриб, у томонга югурди, машиналар тирбандлиги асабига тегди. Кетма-кет сигналлар, машина шовқинлари дунёни тутиб кетгандай эди.

- Зарина! Зарина! Бир минутга тўхтаб тур!

У Интизорни эшитмади ёки атайлаб қулоқ солмади. Йўл очилгунча таксида жўнаб кетди. Интизор кўнғироқ қилди, аммо у кўтармади. Интизорнинг шубҳаси яна кучайди.

Уч ойки, у Олим акасига нималарни ёзганини билолмай азобда. Нигинанинг гапларини эслаб, юраги тирналади. Кечалари тикон устида ётгандай тўлғонади. Ўлганнинг устига тепгандай Олим акаси бирор марта кўнғироқ қилмади. Нега? Бирор фалокат содир бўлдимикин?

Зарина Олим акамни оғдириб олган, деган гумонлари ўзини кўпроқ қийнарди. Аммо Олимнинг бувиси олдига

боргандан кейин хотиржам тортди. Буви йиғлаб-йиғлаб ҳасрат қилди.

- Ёшлигидан емасдан едириб, киймай кийдириб боққан кўзимнинг гавҳари эди. Нега жим кетади? Битта-яримта шайтон йўлдан оздирган бўлса, ёмон болаларга кўшилиб бизни эсдан чиқардимикин?

- Олим акам Москвадаги шайтонларниям тумшугини ерга ишқаб қўядилар!

Буви Интизорга қараб кўнгли юмшади.

- Болам шердай бақувват, маймун сингари эпчил, аммо бегона юрт одамларига ишониб бўлмайти-да. Кошки боламни ўзига тенг кўриб ишлатса экан!

Интизор Олим акаси кўнғироқ қилмаганига ишонди. Хотиржам бўлгандан кейин уни дуо қила бошлади. Аммо хатта қизиқиш сўнмади. Заринани уйига излаб борди, йўқ, лицейдан тополмади. Яқин дугоналаридан янги телефон рақамини олиб кўнғироқ қилди, у трубкани кўтармади. Бировнинг телефонида қилиб кўрди, рақамига тушиб бўлмади. Зарина қочиб юрган кийикка ўхшарди.

Интизорнинг ҳолати оғир. Дарсда ҳам, оила аъзолари билан овқатланаётганда ҳам кўксини рашк тимдалар, ҳатто ўзидан безор бўлиб, яшашдан зерикиб кетарди. Буви билан учрашгандан кейин азоблари бироз камайди, аммо рашк, Заринанинг хати кўксига зулматни кенгайтирар, гоҳо ярим тунда уйғониб кетса, хаёллар азобига азоб қўшарди... Аммо афсуски, уч ой бекорга қийналибди!

Кутилмаганда Зарина билан "Таманно" кафесида учрашиб қолди-ю, жони томоғига тиқилиб, бирга-бир гаплашишни илтимос қилди.

- Нималарни сўрашингизни биламан, опа! - деди хотиржам Зарина, - Ҳамма шубҳаларингиз ноўринлигини сезиб, ортимдан қувмайсиз деб ўйловдим. Аммо уч ойки, ҳеч нарсани тушунмадингиз! Бунчаликка борасиз, деб сира ўйламаган эди. Унча-мунча майда туйғулар, кўнгилни хижил қиладиган фикрлардан баланддасиз, деб ўйлардим!

- Нега?

- Олим ака билан ўртамизда оддий дўстлик бор, холос. Ишонмасангиз ўзидан сўранг, ҳали бирор марта кўнғироқ қилмадилар.

- Наҳотки?

- Сиз қўнғироқ қилмаслигини тайинлагансиз, деб ўйлагандим!

Интизорнинг нафрати, ғазаби тумандай тарқаб, юраги бум-бўш, ҳатто енгил хотиржамлик билан тўлиб қолди. "Наҳотки, уч ой беҳуда азобланган бўлсам?!"

- Сизни бошқача тасаввур қилардим! - давом этди Зарина, - Олим акага бошқа маънода гап қиладиган қизга ўхшайманми?! Муносабатингизда ҳақорат сезяпман. Шоҳбоз акамга ўхшатган бўлсангиз, хато қиласиз! Характеримиз бошқа-бошқа! Аммо оддий дўст сифатида Олим акага хат ёзишим мумкин эмасми? Хотини бўлган тақдирингиздаям эркимиз ўзимизда қолади! Севги - бошқа киши устидан ҳукмронлик, муносабатларни чеклаш ҳуқуқини бермайди!

Бир газ пастга тушган Интизор қизариб ерга қаради. Ўшанча баланд кўтарилган Зарина эса қаддини роз тутиб сўзларди.

- Рашкнинг чегараси бор, опажон! Мен енгилтак эмасман! Ўзимга яраша ғурурли, ориятлиман! Орамиздаги тиниқ сувни лойқалатиб, муносабатларимизга рахна солганлар ифвогарлигини унутманг!

Интизорнинг миясида чақмоқ чақди. "Наҳотки, Нигинанинг гаплари уйдирма бўлса?! Мен лақма чиппачин ишонибман-а! Устамонлигига қойилман. Роса вақтида гапирган экан!"

- Хотиржам бўлинг, Олим ака қилганини бошқаси эплолмайди. Ваҳоланки, унда таниш эмасдинглар! Одамийлиги, мардлигига қойил қолганим учун дўстлашдим. Мен хато қилмадим.

Интизор чуқур ўйга толди, бир неча дақиқа сўзсиз, узоқларга тикилганча ўзи билан ўзи олишди, Нигинанинг устамонлигию, ўзининг соддалигидан қайғуга ботди, Заринанинг фаросатига қойил қолди! Фикри теран, воқеаларни тўғри идрок этади, бор бўйича баҳолай олади. Қалби тоза, оқибати жойида. Адолатга суянади. Интизор шуларни ўйларкан, шубҳалари тарқаб кетди ҳисоб.

- Сизни тўғри тушунаман, аммо йигитим билан боғлиқ нарсаларни билишга ҳаққим бор-ку! - бўш келишни истамади Интизор.

- Аммо мен ҳақимда Нигинага айтганларингизга чидаб бўлмайди, сиздан номингизга ярашмайдиган бемаза гаплар чиқишини кутмаган эдим.

Интизор ҳайрон, ҳатто озгина жаҳли чиқди.

- Мен Олим ака билан сиздан олдин телефонда гаплашиб, орқасидан Россияга кетмоқчи эмишман! Латифаларни қаердан олганингизга ҳайронман, сиз ўйлаб гапирдингизми, опа?

Интизор ўртаниб кетди. Юрагига аччиқ алам, эговлайдиган изтироб ёпирилиб кирди. Дўстим деб юрганинг, наҳотки, уялмай-нетмай олчоқлик қилса?!

Индамаётгани айбига иқрорликдай туюларди.

- Нигина ростдан шундай дедими?

- Худди шундай!

- У менга ҳам шундай деган, Зарина!

Интизор алам билан сўзлар, қароғида ёш йилтирарди. Дугона хиёлати қаттиқ таъсир қилгани хўрсинишларидан сезилиб турарди.

- Ишонмасангиз, юзлаштираман.

- Ҳозироқ борамиз!!

* * *

Олим тушга яқин айланиб келиш учун кўчага чиқди. Москва атрофлари одатдагидан илиқ бўлгани учун одамлар энгил кийинишган. Гавжум кўчалар машиналар билан тўла. Тезлик ақлни шоширади.

Уй яқинидан қўзғалган машина Олимнинг ёнидан ўтаётиб, фарасини ёқиб ўчирди. Қорайтирилган ойна орқасидан биров қаради, аммо кўз очиб юмгунча узоқлашиб кетгани учун таниб бўлмади.

Олим яхши дам олган, руҳи тиниқ бўлгани учун кўнглига ёмон фикр келмади. Музқаймоқ дўконидан ўтиб, озиқ-овқат магазинига етганда оппоқ шим, куртка кийган қиз яқин танишидай жилмайиб қўйди. Қизнинг сирли ва чиройли юзи тухумдан янги чиққан жўжани эслатар, табассум билан очилган кўзларида оҳори тўкилмаган ишқий ташналик борга ўхшарди. Ёнидан ўтаётганда юзига иссиқ нафаси урилгандай, ҳатто билаги кийимига тегиб кетгандай бўлди. У қизнинг

сузилган кўзларига маҳлиё бўлиб, ўтиб кетганини билмай қолди.

Бир неча ойдан бери муаммолар гирдобиди, ғам-ташвишлар билан яшаган қалби қизнинг табассумидан яйраб кетди.

Ярим соатча айланиб, шаҳар ўртасидан ўтган кичик дарё бўйидан чиқди. Соҳилдаги яшил майдонга қараб Ўзбекистонни, уйини эслади. Бир неча дақиқа ўриндикда дам олди. Соғинч ва хотиралардан яйраб, ҳузур-ҳаловат туя бошлади. Шу пайт ортидан яқинлашган шарпа хаёлини бўлди. Елкасига биров туртди.

- Сигаретадан ол!

Олим шошиб ортига ўтирилди. Алкашбашара одам оёқда аранг турар, қўлтиғига ярми ичилган вино қистирилган эди. Вино ҳиди танасининг сассиғи билан қўшилиб, кўнгилни беҳузур қиладиган даражага етган, унга сигарета бериш тугул олдида туришга чидаб бўлмас эди.

- Кел, танишамиз, мен Игорман!

- Олим!

- Чекишдан ол, ҳозир болаларни чақираман, қўл-оёғингни боғлаб дарёга улоқтиради, ҳамма юртдошларинг йиғилсаям тополмайди, тушундингми?

Олим ўзини босди. Михаил Дронкин кеча кечқурун бирор муаммо чиқса, кўнғироқ қиласан, деб телефон берган, ҳозир чўнтагига қўлини солди-да, уни уйда қолдирганини сезиб, афсусланиб қўйди.

- Мен чекмайман!

- Нега, нега чекмайсан?

- Мутлақо чекмайман.

- Мен учун чекасан, бор, сигарета топиб кел!

У қўлтиғидаги винони ёнига қўйиб, чўнтагидан стакан олди. Озгина қуйиб, Олимга узатди.

- Мен ичмайман!

- Ийе! Ичмасанг, чекмасанг, аёллар билан ҳам юрмасанг керак, а?

- Шунақа!

- Одаммасакансану! Дунёдан фариштага ўхшаб ўтиш жалкамасми, а? Бўпти, бор сигарета топиб кел, иккаламиз ошна бўламыз! Тур ўрнингдан!

Игорь ростмана бақириб юборди, Олим бир чўчиб тушди.

- Нима гап, Игорь, сени ким хафа қияпти?

Орқадан эшитилган овоз дағал ва кескин эди. Олим ялт этиб қаради. Икки барзанги улар олдига айланиб ўтаётган эди. Бири ёнига ўтириб, иккинчиси икки қадам олдинда тўхтади.

- Қаердан келгансан? - савол терговчиниқидай кескин эди, Олим сал чўчиди, аммо ўзини дадил тутиб ўрнидан турди.

- Михаил Дронкинниқадан келдим, нима ишинг бор?

- Қанақа Михаил Дронкин? Бу ерда сен айтган мишиқи яшамайди.

- Керак бўлса кўрсатиб қўяман, юр.

- Алик, эшитяпсанми, у менга кўрсатиб қўярмиш! - истехзо билан шеригига қаради.

- У иккаламизни лақиллатяпти. Тумшуғига солиш керак! - дея ўрнидан турди Алик.

Олим кутилмаганда жағига зарба еди. Эгилди-ю, йиқилмади. Ўзини ўнглаб олгунича, бўйнига иккинчи мушт тушди. Юрагини аламзадалик ҳисси қоплаб, ғазаби қайнади. Бирдан... бирдан кўз ўнгида чўл, бўрилар пайдо бўлди. Аллақайдан гирдоб келди-ю, шаффоф туман йўқолиб, ўртасида шаффофранг бўри кўринди ва сувдан чиқиб қоқингандай бошини силкиди-да, югуриб келиб Олимнинг вужудига сингиб кетди.

Унинг танаси мислсиз кучга тўлиб, тишлари ғижирлади. Устига девдай бостириб келаётган Аликка чап берди, рақиб боши билан ерга қулади, аммо шу заҳоти ўрнидан турди-да, яна ташланди. Бу сафар Олим икки биқинидан ушлаб, боши баробар кўтариб ерга урди. Қимирлашига йўл қўймасдан товони билан кўкрагига тепди. Аликнинг кўзлари олайди, оғир-оғир нафас олиб кафти билан ерни урди. Аммо Олимда ваҳшиёна куч қайнай бошлагани учун аямади. Жағига икки мушт уриб, ҳушидан кеткизди.

- Дронкин! - бақирди Игорь шиша тутган қўлини баланд кўтарганча, - Нега қараб турибсан, ўлдир анави мишиқини!

Олим қўлларини ёзиб, бошини силкиб турганда Дронкин оёғига тепди, унинг ғазаби қайнади. Темирдай мушти билан шундай урдик, рақиб кўзидан ўт чиқиб кетди. Куч ва шафқатсизликни кутмаган Дронкин чўзилиб ётган Аликка бир қаради-ю, катта-катта очилган кўзларига қўрқув тўлди.

Аммо энгилишни истамасди. Бор кучини билагига тўплаб, бақирганча Олимга ташланди. Кўксига ва бўйнига икки марта зарба беришга улгурди. Аммо кекирдагини темирдай бармоқлар қисганида, нафас ололмай хириллаб юборди. Бир неча сонияда типирчилаб нафаси бўғилди. Талвасага тушиб, жони кўзига кўриниб кетди. Олимнинг юз-кўзларини тирнай бошлади, аммо бу узоққа чўзилмади. Тинкаси қуриб, боши "шилқ" этиб ёнига тушди

Алик инграб ўзига келаётган эди.

Алкаш шиша кўтариб унга ташланди. Олим битта сакрадида, елкасига тепди. Игорнинг шишаси яшил майдонга учиб кетди, ўзи ўриндиқ ортига қулади.

Олим атрофга аланглади, узоқ-яқиндан ҳавас ва ҳасад билан, қўрқув билан кузатиб турган ҳар хил нигоҳларни кўриб хавотирга тушди. Михаил Дронкинникига қандай етиб келганини билмади...

Врач билан ҳамшира муолажасидан кейин Одил ўзини енгил ҳис эта бошлади. Оёғини меъёрида босолмаса ҳам ўзини тетик сезарди. Уй хизматкори келтириб берган қўлтиқтаёқ билан ҳовлида айланди. Тушлик арафасида унинг телефонидан уйга қўнғироқ қилди.

Олим кириб келганда яхши кайфият билан оёғини силаб ўтирарди.

- Пулнп олишибди! - деди уй билан гаплашганини билдириш учун, - хотиним бувингизга беш юз доллар бериб қўйибди.

- Раҳмат, ака!

Одил унинг кўзи, бўйни ва жағидаги кўкариб қолган жойидан кутилмаган воқеа рўй берганини билса ҳам ўзидан гап чиқишини пойлади. Олим ҳеч нарса демасдан ўрнига чўзилди.

- Хизматкор тушликка боришингизни тайинлаганди, - деди Одил ниҳоят. - Михаил Дронкин келгунча тайёр туриш керак эмиш!

Олим хомушлик ва норозилигини тарқатиш учун Одилга қаради.

- Бошим қотиб қолди, Одил ака!

- Нега?

- Биров бошинг ғалвадан чиқмасин, деб қарғаб қўйгандай, қаерга борсам муаммо чиқяпти, ё уйга кетсакмикин?

Одил далда кераклигини тушунди.

- Ёмон кунлар ўтди, Олимжон, буёғига ақлни ишлатиб яхшигина ишлаш мумкин, ҳамма нарсани кўнгилга келтираверманг!

Эшик шиддат билан очилиб "Комарово"ни айтганча Михаил Дронкин кириб келди-да, столга бир даста юз долларлик ташлади.

- Биринчи синовдан "беш"га ўтдинг, табриклайман! Чўнтагингга солиб қўй!

Олим бояги олишувнинг моҳиятини энди тушунди. Кайфияти кўтарилиб, Одил билан кўз уриштиргандан кейин Михаил Дронкинга қаради.

- Бу ёғгаям маҳкам тур, шафқат қилма! Темир муштрларинг билан ҳали кўп ишлаймиз! Юр, бирга тушлик қиламиз! Фақат чиройли қизларга чалғиб, телефон ўғирлатиб юрма!

Михаил Дронкин пул ёнига телефон аппарати қўйди. Бу Олимга берилган "Нокиа" эди.

Интизорнинг машинада қолган телефон аппаратини қайтариб бергани ёдига тушиб, жилмайганча ўйга толди. Қайтар дунё экан: ўшанда Интизорнинг аппаратини қайтармаганимда, ҳозир меникиям ўша қизда кетаверармиди? Ёки ўшанда Интизор мени синаш учун қолдириб кетганмиди? Балки Михаил Дронкин қиз орқали ҳушёрликка чақирмоқчидир?

Аммо минг ўйласа ҳам жилмайган қиз аппаратни қандай олганини тушунолмади.

Михаил Дронкин унинг кўкарган жойларига қараб, сал ўйланди, аммо шахди сўнмади.

- Майли, - деди кайфиятини туширмай, - Суворов айтганидек, машқда қийин бўлса, жангда осон бўлади! Олга, Олимчик!

Нигина ҳеч нарсани тан олмади. Ҳатто икковини ифвогар, бировнинг ишига тумшуғини суқиб юрадиган гийбатчи хотин деб, шундай шаллақилик қилдики, ҳурматсизлик ва

ёлгонга биринчи дуч келган қизлар ҳайратдан ёқа ушлаб қолишди.

- Тавба! - деди Зарина ичига туфлаб кўзларини катта-катта очаркан, у томонга имлади, - шу Нигина опаи ё қиёфасига бошқа одам кириб олганми? Наҳотки, гапларидан тонса?! Худди душманга ўхшайди-я!

Интизор ундан бешбаттар изтироб кечаётган эди. Аммо Заринадан ўтказиб гап айтолмади.

- Дўстликни бир зарб билан яксон қилди-я?! Эртага юзимизга қандай қарашини ўйламасмикин?

- Э, опа, шармандага шаҳар кенг! Аммо мен вазият туғилганда қизлар олдида шарманда қиламан!

- Бешбаттар қилиш керак! Ўзимга тенг кўриб, ҳурмат қилардим, орқасидан Олим акамни бошлаб, Тошкентгача борибмиз! Ҳурматга арзийдиган одаммасакан!

Зарина ўйланиб қолди. Нималарни мулоҳаза қилаётганини билиб бўлмас эди.

- Мен билан шунчаки таниш эди, аммо у сизга хиёнат қилди. Юзингизга оёқ қўйди. Бетига туфлаш керак у аблаҳнинг!!

- Гаплари ботиб кетди! Ҳалиям ўзимга келолмаяпман!

- Бу қиз - одам эмас! - деди Зарина кескин хулосага келгандай.

- Шарманда бўлишдан қўрқиб, шаллақилик қияпти! - изтироб ичида гапга якун ясади Интизор, - ҳали унга кўрсатиб қўяман!

- Совунимга кир ювмабди, ичи қора ифлос, шайтондан дарс олган

Уйгача ҳасратлашиб кетишаркан, губорлар тарқаб, икки қалба яқинлик, бир-бирини тушуна олиш хислати теранлашди... Музқаймоқ дўконига бориб, бир соатча диллашгандан кейин уйларига тарқаб кетишди.

* * *

- Олим акамни қачон уйлантирмоқчисиз? - Интизор бувиникига боргач, биринчи саволи шу бўлди, - мўлжаллаганингиз борми?

Буви қизнинг кўзларидаги қувончни кўриб, дили яйради.

Уни келин қилиш истагини озгина билдириш мавриди пайдо бўлганини англади.

- Бегонани олармидим? Сенга ўхшаб тушунган, неварамни ҳурмат қиладиган қизни келин қиламан-да, болам!

- Қачон уйлантирасиз у кишини?

- Насиб қилган куни-да, болам! Бегона юртларда ризқи қўшилган экан, бир куни қозигини топиб келади. Шартта тутволиб, бошини иккита қилиб қўяман.

- Буви, келинингиз уйда ўтириши керакми?

- Э, қизим, тан-жоним соғ бўлса, ўзимни ўзим эплайман. Неварам билан ўзидан тиниб, ўниб-ўсиб юрса бўлди.

Интизор кулимсираб, унинг елкасига бош қўйди. "Бунча яхшисиз, бувижон!"

Интизор бугун бекорга келмаганди. Яқинда Интернет орқали Америка олий ўқув юртларига Тойфл тестини ечиб жўнатган, ўн битта ўқув юртидан бирида таҳсил олиш имкониятини қўлга киритган эди. Қувончи ичига сизмай, отасининг бўйнига осилди. Ҳовлида ёш болага ўхшаб сакради. Онасини кучоқлаб эркаланди, укасини кўтариб, икки юзидан чўлпиллатиб ўпди. Наримон акага кўзини қисганича, қўлини силкитди. Курсдошларига қўнғироқ қилди. Заринага озгина ёрилди. Аммо Олим акасининг телефони ўчирилган экан. Ҳозир бувига бу ҳақда айтмайми-айтмайми, деб иккиланиб турибди.

Ўйлана-ўйлана Олим билан гаплашгандан кейин айтишга қарор қилди.

Шу пайт кутилмаган ҳодиса рўй берди. Елкасига сумка осиб, тор шим, майкача кийган Нигина пайдо бўлди. Интизорнинг тепа сочи тикка бўлиб, даст ўрнидан турди-да, олдини тўсди.

- Нега бу ерга келдинг?

- Сен аралашма, бувимда ишим бор!

Таажжубланган буви Нигина билан кўришиш учун ўрнидан турди.

- Кел, қизим!

- Бувижон, яхшимисиз?

Буви хушламаса ҳам Нигина унинг икки юзидан ўпди,

қайта-қайта ҳол сўраб қулини кўйвормай турди.

Интизорнинг тоқати тоқ.

- Олим акам кўнғироқ қилган бўлсалар, билиб кетмоқчи эдим. Уртоқлари сўрашган эди.

- Вой болам-эй, - жилмайди буви, - мен телефон тутишни билмайман-ку! У фақат Интизор қизим ё Заринага қилади. Уртоқларини танийсанми?

Нигина ялт этиб Интизорга қаради. Ғазаб ва нафратни кўриб, юраги шув этди. Сизмаганликка олиб, орқасига ўгирилди.

- Бувижон, яхши қолинг, Заринадан сўрарман. Унда номерлари, манзилларигача бор.

Нигина беписандлик билан туфлисини "так-так"латганча кўчага чиқиб кетди.

- Укасининг майкасини кийганми? Тавба, қиз болаям шунақа юрадимми? Биз тўпигимизгача кўйлак-лозим киярдик, қўлимиз енг учидан кўринмас эди. Рўмолсиз юрмаганмиз, тор шим тушимизгаям кирмаган. Ҳозирги ёшларга ҳайронман... Киндигини очиб юрган қизларга биров уйланармикин?

- Гурури бўлса, уйланмайди!

- Ҳа, албатта!...

Интизор буви билан хайрлашиб чиқаркан, тезда Заринага кўнғироқ қилишни кўнглига тутиб қўйди...

Уч қаватли бинонинг ертўласи спорт анжомлари билан жиҳозланган, шуғулланиш учун ҳамма нарса муҳайё. Энг муҳими, яп-янги, энг замонавий. Югуриш учун мўлжалланган зал четлари бир метр кенгликда асфальт рангида бўялган. Уртадаги тўшамалар ўмбалоқ ошиш, қўлни ерга теккизмай сакраш, елка билан туриб турли машқлар бажаришга, панжара тўсиқлар эса машқлардан кейин баландликка сакрашга мосланган. Бокс қопи ўнг томондаги бурчакка жойлаштирилган. Турник ва дорсифат жиҳозлар унинг ёнида турибди. Шифтга осилган, учига пластмасса халқа боғланган, тортиладиган арқон эса зинама-зина кўтариладиган жиҳоз ёнига қўйилган эди. Зал

тўрида янги тренажёр бор. Ҳамма ёқ топ-тоза, ҳар қандай танбал ҳам ҳавас билан югургиси, турникда тортилиб, шуғуллангиси келади.

Олим машқларни югуришдан бошлади. Тўртинчи марта айлангандан кейин ёнида аллақандай нафас сазди. Қаради, ҳеч ким йўқ! Бироздан кейин бўрининг ҳансираши эшитилди. Олдидами, ортидами у билан бирга шерик бўлиб эмас, куч-қувват бағишлаб, тезликни оширишга ёрдамлашиши учун югуради. Яна бир айлангач, шарпасини янаям яқинда сазди, ҳансирашларини эшитади, аммо ўзини кўрмайди. Руҳидами, қалбидами, миясининг аллақайси нуқтасидами у билан бирга юрибди! Олим шундай югуриптики, бир юз йигирма тезликда кетаётган машина ҳам етолмайди.

Югуришни тўхтатиб, тўшамада ўмбалоқ ошди. Қўлини ерга теккизмасдан сакради, кўприк усулида туриб ўннга, чапга айланди. Турникда тортилиб айланди. Ун дақиқача тренажёрда ҳар хил машқлар бажарди. Сўнгра бокс қўлқопини кийгач, вужуди қизиди. Мукуллари бўртиб, ердан кўтарилаётгандай энгил тортиди. Бир сакраса қанот чиқариб учадигандай...

Айланиб қопни ура бошлади. Оёқлари энгил ҳаракат қилади, тобора кучга тўлади. Баланида чўғ бордай ҳарорати кўтарилади, куч-қуввати ортиб, қопни ёриб ташлагудай муштлайди. Урган сайин ургиси келади. Ғайрати қайнаб, чаққонлиги кучаяди, тер босиб, вужудидан аланга чиқаётгандай бир ерда туролмайди. Шиддат билан ҳаракат қилса ҳам кучи камаймади. Қопга ёриб ташлагудай зарба бераверди.

Олим секинлаб, Михаил Дронкин томонга қаради. Кўзлари катта-катта очилиб, қойил қолганча кулиб турарди.

- Сен ҳали зўр бўлиб кетасан, Олимчик!

- Мен оддий каратэчиман, холос!

Олим сакраб-сакраб, Михаил Дронкиннинг атрофида айланарди.

"Ҳозир мени битта урса энамни кўраман!" - дилидан ўтказди Михаил Дронкин.

- Мусобақаларда қатнашганмисан?

- Республикада иккинчи ўринни олганман.
- Нега биринчини эмас?
- Очигини айтсам, унда ёввойи кучим йўқ эди.
- Ёввойи кучинг йўқолиб кетмайдими?
- Йўқ!
- Нега?
- Уни Худо берган! Аммо қайтариб оламан деса, бир минутда олиб қўяди.
- Қайтариб олмаслиги учун нима қилиш керак?
- Унга ишониш керак!
- Тўппа-тўғри! Сен Худога ишонасанми?
- Аллоҳ - қалбимизда, дилимизда!

Олимнинг кўзидаги сирли, ғайри-табиий маъно Михаил Дронкинни сеҳрлаб қўйди. "Бу болада бир хислат бор. Мақтанишни, керилишни билмайди. - Михаил Дронкин қалбидаги адолат туйғуси ўз кучини кўрсата бошлади. - Аммо бегона юртларда сотилиб юрганига ҳайронман!"

Залга киришдан олдин эшик тирқишидан анча кузатганди. Чайир бадани, кўзларидаги шиддат, энгил ҳаракатларига мафтун бўлишдан ташқари, чарчамаганига қойил қолди. Аввал сотиб олинган полвонлар ярим соатда тили осилиб қоларди. Бу эса шуғулланган сайин кучга тўлиб, шиддати кучайиб боряпти. Ҳозир Москвадаги энг зўр полвонни олиб келсам, ўн минутда ер тишлатиб қўяди.

Михаил Дронкин унга ноёб хазинадай қаради. Кўз олдига катта-катта жанглар, юз минглаб доллар пуллар келиб, тамшаниб қўйди.

- Бир ҳафтадан кейин ўйин бўлади, Олим, яхшилаб тайёргарлик кўр, ўзингни кўрсатишинг керак.

- Ҳаракат қиламан.

- Сен чўчима, жанглар қоидасиз дейилгани билан ўз тартиби бор: оғирлиги тенг полвонлар курашади. Куч ва маҳорат ишлайди, холос! Бу адолатни бузганлар ўйиндан чиқади ва албатта мол-мулки йўқ қилинади! Расмий мусобақалардан фарқи шуки, ғолиб фахрий ёрлиқ ёки чемпион унвони билан тақдирланмайди, у олқишланади ва катта пулга эга бўлади. Юз минглаб доллар тикадиган фанатлар бор. Ютаверсанг, тарафдорларинг кўпаяди. Чўнтагинг қаппаяверади. Фақат тайёрлан, сенга астойдил

ихлос қилдим! Курашда битта нарсани ҳисобга ол: енгилсанг руҳинг тушиб кетиши, майиб-мажруҳ бўлиб қолишинг мумкин, ҳатто хайр-маъзурни насия қилиб анжир пойлагани кетиб қолиш ҳам эҳтимолдан холи эмас! Шунинг учун фақат голиб бўлишни ўйла!

Михаил Дронкин юқорига кўтарилгач, Олим бокс копини кучоқлаганича, орқасидан қараб қолди. Сўнг икки марта зарба берди-да, ювиниш хонасига йўл олди...

У бировнинг туртишидан уйғониб кетди. Ўгирилиб қараса, қўлтиқтаёққа тиранганча тепасида Одил турибди. Кўзлари таажжуб билан тўла.

- Тушда бўрилар билан юрдингиз шекилли, а?

- Нега ундай деяпсиз?

- Бўридай увладингиз, хонамда йиртқич юргандай, чироқни ёқсам, овоз сиздан келаётган экан. Ҳазиллашяпсиз деб ўйласам, астойдил, ўхшатиб овоз бердингиз.

- Билмасам... Алаҳсирагандирман...

- Ҳайронман...

Олим вужудида катта куч тўпланганини ҳис этди. Қўл-оёқлари, бутун танаси шиддатга тўла. Дивандан сакраб тушди-да, ярим кеча бўлишига қарамай, залга тушиб кетди.

Кечқурун жанг...

Танасини эгаллаб бораётган ёввойи куч тобора кўпираётганидан севинади. Аммо рақибини ўйласа, юрагида чўчиш пайдо бўлади. Сал орқага тисарилади. "У абжир бўлса, кўпчиликка шарманда бўлгандан кўра, Михаил Дронкинга айтиб, қатнашмай қўя қолсаммикин?"

Катта пул ишлаш ниятида юрган одам рози бўлмайди. "Ўлсанг ҳам курашасан, енгишинг шарт!" деб туриб олади".

Тушликда қувватни оширадиган овқатлар, мева шарбатидан беришди. У кўплаб киноларда қоидасиз жанглари кўрган, бошланишидан олдин жангчига допинг ва шунга ўхшаган дорилар ичиришганини билди. Аммо ҳозир Михаил Дронкин шунақа таклиф айтса, фирром ўйнамаслигини тушунтиради. Кўнглидан

кечаётганлар Михаил Дронкинга аён бўлди, шекилли:

- Кучингга ишонасанми? Ё допинг берайми? - деди.

Олим унга ўқрайиб қаради. Михаил Дронкин кўзини олиб қочди.

- Бу ўйинда адолат бор дегансиз-ку!

- Ким қойилмақом ютишни хоҳламайди?

- Фирромликка бошласангиз, мардикорликка қайтаман!

- Ҳў! Фуруринг баланд-ку! Ташвишланма, - унинг ўтказисига қўлини қўйди Михаил Дронкин, - Мен қизиллашдим. Сен, албатта, ютасан!!

- Кечирасиз, Михаил Дронкин, - деди Олим, қўлидаги сумкани столга қўяркан, - Ютишимга астойдил ишонишингизнинг сабаби нимада?

Михаил Дронкин ўйланиб қолди, дераза олдига бориб ўзоққа тикилди, ҳатто хўрсингандай бўлди. Бироздан кейин Олимнинг олдига келиб, қўлини мушт қилди.

- Сен, - деди у қатъий, - Кучли ва шафқатсизсан! Бу ҳислат бизда энг зарур фазилат ҳисобланади. Умид қиламанки, жангда фикрларимни ҳисобга оласан!

Кечки пайт врач Одилни қайта текширувдан ўтказди, жароҳатини очиб малҳам қўйди, уколларни қилгандан кейин:

- Кутганимдан яхши тузалапти, чайир экансан! - деди унинг кайфиятини кўтариб, - Бир ҳафтадан кейин белалод юраверасан!

Одил эса Олимнинг жангини кўрмоқчи эканлигини айтишга оғиз жуфтлаши билан:

- Бу сафар дамингни ол, - деди Михаил Дронкин унинг юзига шапатилаб, - яна бир ҳафта сабр қилсанг, каттароқ жангни кўрасан, ҳозир юриб қўйсанг, тузалишинг чўзилиб кетади!

Соат олтига яқин янги, қоп-қора "Мерс"да икки тансоқчи Михаил Дронкин билан Олимни олиб кетгани келганида, Одил дуога қўл очди...

Шаҳар марказидаги ўн беш қаватли бино ертўласида ишқибозлар тўпланган. Катта-катта бизнесменлар, кўзга кўринган арбоблар, наркоркорчалонлар завққа тўлиб қийқириш учун ўзини шайлаб турганга ўхшар, чиройли, ёш қизлар назокат билан хизмат қилар, тансоқчилар гоҳо

хўжаси олдида ўтирар, гоҳо атрофни айланар, ишқибозлар бинога текшириб киритилган бўлса ҳам шубҳали ҳаракатни кўздан қочирмасликка ўрганиб қолишганини намоён қилишарди.

Олим уларнинг салобати, жамиятдаги катта-катта мавқеини ўйларкан, бир нарсага ҳайрон бўлди. Икки кишини уриштириб, бир-бирини эзиб ташлашини томоша қилишнинг нима қизиғи бор? Ким кучли, эпчил бўлса шеригини енгади, уни майиб қилади ёки бир умр рингга чиқолмайдиган қилиб қўяди, тўғри, жангда, эпчиллик ва куч, айниқса, шафқатсизлик кишини ҳайратга солиши мумкин, аммо унинг замирида инсонга хос бўлмаган, ҳайвоний қизиқиш ва эҳтиросларнинг жунбушта келиши ва фожа бор, холос-ку?! Наҳотки, шу оддий нарсани кўргани, бақириб-чақириб ўтириш учун юз минглаб доллар тикишса, кимнидир ногирон қилинса ёки нариги дунёга жўнатилса?! Ваҳоланки, дунёнинг кўплаб жойларида аёллар, болалар, ёшлар оч-ялонғоч, битта пенициллинга муҳтож, бир хонали бошпанага зор бўлиб юрибди! Икки соатли эҳтирос алангасини ёқиш учун тикиладиган ўша пулларни анавиларга хайрия қилинса, дунёнинг бир кемтиги тузаларди-ку!

Михаил Дронкин уни зал тўридаги эшикка бошлади. Жангчилар ва мураббийлар тўпланган хонада жангчиларнинг оғирлиги, қон босими, юрагининг уриши, ўзини қандай ҳис этаётгани, кийимида қурол ёки жароҳатловчи темир бор-йўқлиги текширилди.

Олим етмиш беш кило-ю беш юз грамм чиқди, ўздан кейин тортилган негрнинг вазни билан тенг экан.

- Шу билан курашсам керак! - хаёлидан ўтказди у - , Аллоҳ, ўзинг қўлла!

Ҳакамга ўхшаб кийинган, кўзойнакли новча жаноб ўйин шартларини тушунтирди. Кеча кечқурун Михаил Дронкидан ҳамма тушунтиришларни олган бўлса ҳам астойдил қулоқ солди.

- Рингга икки киши чиқади, енгилган майдонни тарк этади, ғолиб эса навбатдаги жангчи билан курашади, агар бир жангчи тўрт марта кетма-кет ғолиб бўлса, босқич ғолиби сифатида унга дам берилади. Мағлуб енгилдиш

ишорасини қилгандан кейин ғолиб ўзини босиши шарт, мағлубни бир чертса ҳам ютуқдан маҳрум қилинади. Ўйин тугагандан кейин жароҳат олганларга тиббий ёрдам кўрсатилади. Жангчи ўлиб қолса, ҳеч ким жавобгарликка тортилмайди.

Мутлоқ ғолиб иккинчи босқичда аниқланади ва қанча пул ютгани эълон қилинади. Эсингизда бўлсин, у тикилган пулнинг етмиш фоизига эга бўлади. Бир йилда ўн марта ўтказиладиган жанг ғолибига тақасига олтига олмос кўз жойланган камар тақдим этилади. Кейинги йил ғолибига уни олиб берилмайди. Умрбод сақлаш учун ўзида қолдирилади.

Ўртада рингга ўхшаш майдон, атрофи резина арқон билан ўралган, рингдан фарқи - каттароқ. Қарама-қарши бурчакларга жангчилар танаффусда дам олишлари учун иккита стул қўйилади.

Олим хаёл билан турганда занг чалинди. Биринчи жуфтликда красноярский Александр билан москвалик Николай рингга чиқди. Ҳакам уларни саломлаштиргач, шиддат билан жангга киришишди.

Олим шериклари билан хона олдига ўрнатилган махсус ойна ортидан кузатиб турарди.

Иккови узоқ курашди. Аммо тез чарчаб қолишди. Жанг зерикарли бўлди. Томошабинлар гап-сўзлар, шовқин-сурон билан рингни тарк этишга мажбур қилишарди. Аммо жангчилар парво қилмас, бир-бирини кучоқлаб, бир неча сония дам олгандан кейин бирларига бир-икки мушт солиб қўйишарди. Бирдан тақирбош Николай Александрнинг ҳаво йўлига кучли зарба берди, рақиб гангиб қолди-ю, дарров ўзини ўнглаб олди, ҳушёр тортиб, унга зарба бериш учун қулай фурсат кута бошлади. Ва бирдан сакраб Николайнинг киндигига тепди. У йиқилиб тушди.

- Сашага ўн минг тикдим! - бирдан ўтирганлар орасидан семиз одам қийқирди.

- Мендан ҳам ўн минг! - келганидан бери сигарета тутатаётган кўзойнакли жаноб ҳалиги семизга қўшилди. - Бўш келма Саша, ур. Сакраб теп! Эзиб ташла!

Зал жимиб қолди. Иккала пулдорнинг жасоратидан кейин биров пул тикишга журъат этолмади. Аммо жанг

суст кетаётгани учун кўпчиликнинг жаҳли чиқа бошлаган эди.

- Коля, сенга нима бўлди? Кучингни кўрсатиб қўй!

Николай Александрдан узоқлашди-да, югуриб келиб унинг жағига тепди, оёғи ерга тегар-тегмас, башарасига кетма-кет зарба берди.

- Баракалла, Коля! Ёриб ташла, қайтиб турмайдиган қилиб йиқит! Сенга ишонаман, паҳлавоним!!

- Сенга йигирма минг тикаман!

Николайнинг шиддати кучайиб борар, ўзини тўхтатолмаётгани билиниб турарди. Олим кутилмаган жангни кўриб, уларда ҳам ёввойи куч бор, деб ўйлай бшлади. Аммо Николайнинг чап томони очиқ турса-да, Александр зарба бермаётганига, етарлича эпчиллик қилолмаётганига ҳайрон қолди. Иккаласи илк бор жангга кирган одамларга ўхшарди. Бироқ шу пайт калласига бир фикр келди. "Сен ўзи бунақа жангда бўлганмисан? Узингдан пастларни уриб, енггансан, аммо ўзинг тенгилар билан курашмагансан-ку! Яна уларнинг камчилигини топасан! Кучингни жамла, хаёлингни йиғиштир".

Олим рақибни пойлаш, ожиз томонини кузатиш ва унга зарба бериш кераклигини, имкони бўлса ўзингни ожиз кўрсатиб, кутилмаганда зарба берган дурустлигини англади!

Олим учинчи жуфтликда, кўнглига келганидай негр билан рингга тушди.

Тушди-ю, дастлабки дақиқада тўрт марта зарба еди. Бешинчи зарба очиқ турган кўксига тушди. У ўзини йўқотиб, букланиб қолай деди. Зални қийқириқ, ҳуштак овозлари босиб кетди. Ҳамма ер тепиб негрни олқишлар, катта-катта пул тикар эди.

- Олим, ўзингни қўлга ол, сакра, теп! Нега серрайиб турибсан?

Михаил Дронкиннинг жаҳли чиққани, алам қилаётгани яққол сезилиб турар, ғазабланиб тишини тишига қўйиб титраётганидан шериклари хавотирда эди..

Олим ўзини қўлга олмаса, бир неча дақиқада енгилиб, Михаил Дронкиннинг олдида хижолатда қолиши ёки майиб бўлишини ўйлаб, дадилланди. "Ёввойи кучим қани, нега келмаяпти? Наҳотки, биринчи жангда синсам? Йўқ,

бўлиши мумкин эмас, эй, Худо, шарманда қилма, ўзинг қўлла!!”

Шу пайт гувиллаган овоз эшитилиб бўрон қўпгандай бўлди. Шаффоф туман ичида бўри пайдо бўлди-ю, бир сонияда танасига сингиб кетди. У бир сакраб, бир метр баландга кўтарилди.

- Ийй-яя!

Зал гув этиб ҳаяжонини билдирди. Оёғига тепмоқчи бўлган қора танли бир айланди-да, мувозанатини йўқота бошлади. Олим унинг икки елкасига бор кучи билан тепди, елкаси оша ўтаётганда курагига зарба бериб энкайтириб қўйди. Залда қийқириқ, ҳуштаквозлик бошланди. Боягина негрни олқишлаб турган оломон энди Олим томонга ўтди. Унинг кайфияти кўтарилди.

- Шу болага мендан ўн минг!

- Мендан йигирма!

- Ўттиз минг тикдим!

Олим муштини ишга солиб, рақиб башарасига шундай урдики, унинг кўзларида ўт чақнади. Боягина сипо, нуфузига яраша маданият билан ўтирган катта-катта одамлар бирдан жазавага тушиб қийқира бошлашди.

Негр шаштидан тушди. Бу Олимга қўл келди. Шиддат билан олдига борди-да, энкайиб туриб, уни боши баробар кўтариб, зарб билан ерга урди.

Бир сонияда рўй берган бу воқсадан ҳамма ўрнидан туриб кетди. Михаил Дронкин қувончдан қийқирарди. Олим парво қилмасдан, негрни яна бир кўтарди-да, орқаси билан ерга урди. У туролмади. Ҳакам рингга чиқди-да, Олимнинг олдини тўсди. Олим тишларини гижирлатганча у томонга интиларди.

- Ўзингни бос, Олим! - қийқирди Михаил Дронкин.

Негр аранг бош кўтариб, ҳакамга қаради ва кафти билан ерни урди.

Олим ғолиб, деб эълон қилинди. У машина моторидай қизиб, кучга тўлиб борар, навбатдаги рақиб чақирилгунча ринг атрофини бир неча марта айланиб чиқди.

Чеченга ўхшаган ўрта бўй, ғўла жангчи пайдо бўлганида Олим югуришдан тўхтади. Жанг шиддат билан бошланди. Олимнинг тезлиги фанатларни ҳам шошириб қўйди, битта

кутилмаган зарбасига олқиш тугамай иккинчиси бошланар, кейин учинчиси... Чечен ётиб қолганда ҳакамнинг ҳуштаги Олимни ўзига келтирди. У Михаил Дронкиннинг иккала қўлини кўтариб, сакраб-сакраб бақираётганига қувониб турганида ҳакам уни голиб чиққанлигини эълон қилаётган эди. Бу жангда эллик минг тикишди.

Тўртинчи жангдан кейин унга дам беришди.

Охирги босқичдаги душанбелик рақиб Олим сингари абжир ва бақувват экан. Аммо кутилмаганда мувозанатини йўқотиб, орқа мияси билан йиқилиб тушди. Ҳакам учгача санагандан кейин турди-ю, Олимнинг биттагина зарбасига бардош беролмай, ёнга қулади, қўллари шалвираб ўрнидан туролмади...

* * *

- Сен менинг хазинамсан! - Олимдан бир соатча кейин келган Михаил Дронкин хонага кирибоқ шахдам ҳолатда кулимсирарди ва олдига бир даста юз долларлик ташлади. - биринчи катта ғалабанг билан табриклайман, яна ютсанг, катта бошлиқ олдига олиб бораман.

Олим пулга эмас, Михаил Дронкинга қаради.

- Ўн минг камми?

- Мен ундай деганим йўқ!

- Пулга назар ҳам солмаяпсан?

- Қоғоздан инсон қимматли эмасми?!

- Шарқона фалсафа дегин, майли, бугун сени ресторанда сийлайман, кийиниб ярим соатдан кейин кўчага чиқиб тур, бир жойга бориб келаман.

Олим индамади. Михаил Дронкин савол назари билан қаради.

- Шундан бошқа кийимим йўқ ...

- Э, содда одам, боя айтмасмидинг, супермаркетга кирардик.

- Ресторанни энди эшитдим-ку.

- Ҳа-я... Майли, муаммо йўқ. Йўлда ҳал қиламиз.

Михаил Дронкин шошганича чиқиб кетди. Олим жанг тафсилотларини гапириб беришга чоғланганда хизматкор

аёл кирди.

- Олим ака, ҳаммомни тайёрлаб қўйдим, бемалол киришингиз мумкин.

- Раҳмат, ҳозир бораман.

Хизматкор аёл чиқиб кетгандан кейин Одил мийиғида кулди.

- Орқангизни ишқалаб қўяди, шекилли...

- Э, ҳазиллашманг, ака, ўзим эплейман.

- Шундай жонон кўзини сузиб турганида тескари қараш гуноҳ...

- Сизга шундай туюлгандир...

- Уйланмагансиз-да, хотиннинг мазасини билмайсиз! Менга ўхшаб соғинсангиз, нима деётганини қарашидан тушунасиз!..

- Мазаси қанақа бўлади?

- Иссиқ бағрига кирганда биласиз.

- Опқочинг -а...

Ҳаммомнинг иссиғи меъёрида экан, Олим ярим соатча ювиниб, қушдай енгил бўлиб чиқди, Одил эса бояги ҳазилкаш кайфиятда жилмайиб турарди.

- Қалай, уқалаб қўйдими?

- Ким?

- Хизматкор аёл-да...

Олим унинг кўзига қараб аёлга соғинч сизди, Интизорни кўргиси келган пайтларда ўзида ҳам шунақа туйғу пайдо бўлишини ўйлаб, Одилни тушунди.

- Узингиз уқалаб қўйишини истаяпсиз шекилли, а?

Одил қизариб кетди...

"До утра" ресторани хорижий мижозлар билан гавжум, залнинг шинам, орасталиги, Европа услубида жиҳозлангани ҳайратда қолдиради. Ёритгичлар, устунлардаги гуллар, деразалардаги пардалар, официантларнинг чиройли ва хушмуомаласи ҳайратига ҳайрат қўшар, оғзини очганча атрофга алангларди.

- Узингни бос, Олимчик! - деди кутилмаганда Михаил Дронкин, - Ғалабани бой бермасанг, ҳали бунақа ресторанларда кўп ўтирасан! Коньяк ичасанми, ароқми?

У охири марта Шоҳбознинг тўйида синфдошлари билан "Осиё" ароғидан бир пиёла ичган, аммо аччиқ таъми

ёқмагани учун зўрлашса ҳам ичмаганини эслади.

- Мен ичмайман!
- Иштаҳа учун, озгина.
- Менга ароқ ёқмайди шекилли...
- Бу ерники тоза, бир рюмка ичиб кўр...

Михаил Дронкин овқат ва салатларга кўшиб, "Граф" ароғи буюрди.

Биринчиси силлиқ кетди, иштаҳани очди, баданни қиздириб, ҳуш кайфият бағишлай бошлади. Муסיқали чироқларнинг ёниб-ўчиши, раққосаларнинг европача ўйинлари (гарчи ярим яланғоч бўлса-да), ёшгина хонанданинг ёқимли ва шўх кўшиғи кечагина қулдай юрган одамни жаннатий оламга олиб киргандай бўлди.

- Биринчиси билан иккинчисининг орасидан қил ўтмаслиги керак! - деди Михаил Дронкин қадаҳ узатаркан, - бугун дам оласан, эртадан яна машқларга шўнғийсан, ол!

У Михаил Дронкиннинг гапига эътироз билдирмай, қадаҳни қўлига олди. Томоғини билинар-билинемас қиздириб ўтди. Хуштаъм салатлар кавказча кабоб - таом мана бундай бўлади, дегандай оғзида мазасини қолдириб томоқдан силлиқ ўтарди. Олим бундай ёқимли, тотли таъм бўлишини энди билапти.

- Кабоб - кийик гўшtidан! - деди Михаил Дронкин тарелкадаги бўлагини вилкага санчаркан, - бунақасини Европа ресторанларида ҳам тайёрлай олмайди, ол, тортинма, дунёда одамдай курашиш, одамдай яшаш керак! Кучлиларга тан бериш, уларни қўллаб-қувватлаш ҳам мардлик! Олдинроқ билганимда уч ой сарсон бўлиб юрмасдинг!

Олим қулликда ўтган дамлари эсига тушиб, икки оғиз гап айтмоқчи бўлди-ю, мавриди эмаслиги учун индамади.

- Аммо-чи, - кўзини қисиб, чимирилгандай жилмайди Михаил Дронкин, - Кўтариб полга урганингда ўлдириб қўяй дединг! Қарағайга осганингда кетворсам, нима бўларди?

- Улмасдингиз!
- Қасрдан биласан?
- Менга ўхшаб жонингиз қаттиқ.

- Ҳа, - парда ортидаги гулга қараб ўйланди. - Кел, яна бир рюмка ол.

- Менга бўлди, анчадан бери ичмаётгандим. Лекин ўша шафқатсизлигимдан ҳозир ҳижолатдаман. Куллик жонга текканди. Ҳаммаси учун узр сўрайман.

- Ҳожати йўқ, лекин у воқеалар дарс бўлди, сенлар билан ҳазиллашиб бўлмас экан! Индамай юрганинг билан жаҳлинг чиққанда унча-мунчасини яксон қилиб ташлар экансан! Майли, ҳаммаси ўтиб кетди, энди биз ҳамкормиз. Ҳеч қачон сени ташлаб қўймайман. Сени бошлиққа тавсия этсам, синаб кўр, деганди. Илк бор ташқарига чиқиб, скамейкада ўтирганигда жанжал чиқарган болаларни адабини бердинг. У "Мерс"да кузатиб турганди, сакраб тегишингдан завқланиб, "Браво!" деб қийқириб юборди. Сўнг "Буни қўлдан чиқарма!" дегандан кейин сени менга Худо етказди, деган хулосага келдим. Соғлиқ учун, ол!

- Енингизда беш минут ўтирсам майлими? - Олим газак қилаётиб, овоз келган томонга қаради. Новча, қирқ ёшлардаги боши ялтираган одам муғомбирона ишшайиб турарди.

- Бемалол! - деди Михаил Дронкин, аммо ташриф ёқмагани ижирғанишидан сезилиб турарди. - Олимчик, таниш - бу Анатолий Петрович.

- Хурсандман, Алик, бутунги жанг мен кўрганларнинг ҳаммасидан зўр ўтди. Биринчисидаёқ ҳаммани ўзингга қаратдинг, баракалла! Фақат ғалаба тилайман!

- Раҳмат! Сиз залда бормидингиз?! - унинг кўзлари қувончдан порлаб кетди.

- Бўлмасам-чи, сенга ўхшаган шиддатли, бешафқат жангчиларни кўриб мазза қиламан! Фақат бошланишида ўйининг қовушмади, кейин бирданига илҳомланиб кетдинг! Биз фанатлар ана шунақа бўрон билан селга ўхшаб келадиган кучли жанглари кўришни истаймиз. Менимча, бугун ҳамма мазза қилди.

Олим мақтовдан эриди. Михаил Дронкинга зимдан разм солди. Анатолий Петрович бу гапларни бекорга айтмаётганини аллақандай ташвиш билан мулоҳаза қилиб ўтирар, мавзуни бошқа томонга буриш мавридини кутаётгани бетоқат кўзларидан сезилиб турарди. Аммо

Анатолий Петрович ҳам режалаштиргандай гапни гапга улаб кетавсарди.

- Кел, Алик, бугунги галабанг учун эллик граммдан отайлик!

Михаил Дронкин эътироз билдирмоқчи бўлиб оғиз жуфтлаган эди, Олим уни тушуниб етди.

- Мен бошқа ичмайман!

У кесиб қўйгани учун Анатолий Петрович қайта таклиф қилмади. Михаил Дронкин ўрнидан турди.

- Яхшиси, рақс тушайлик, мен ҳозир туркча мусиқа буюраман!

Михаил Дронкин туриб кетганидан кейин Анатолий Петрович шошилганча у ёқ-бу ёққа қаради-да, Михаил Дронкин эшитиб қолишидан чўчигандай унга энгашди.

- Кўзиқоринга ишляпсанми?

- Қанақа Кўзиқорин?

- Михаил Дронкиннинг "шефи"да! Анави, - Михаил Дронкин кетган томонга имо қилди у, - Битта жангга қанча беряпти? Жа берса, ўн минг бергандир-да, а?

Олим бош қимирлатиб қўйди, холос.

- Бугун сен учун қанча тикишганини биласанми?

- Йўқ, қанча?

- Уч юз минг кўкидан.

- Йўғ-э?!

- Жанг билан овора бўлиб билмагансан, ўн минг доллар жами ютуқнинг уч фоизи, холос! Кўзиқорин иккови мана шунчаям қадрингга етмайди. Аммо мен билан ишласанг йигирма фоизини оласан! Бу - бугунгидай жанг бўлса, 55-60 минг доллар дегани! Михаил Дронкинлар билан уч йил жанг қилсанг ҳам, пул орттиролмайсан! Таклифимни ўйлаб кўр!

Олим кўнглида ғалати бир хижиллик сезиб, ўйланиб қолганидан фойдаланган Анатолий Петрович ташрифномасини узатди.

- Гап орамизда қолсин, Михаил Дронкин келяпти!

У туриб кетди. Биринчи таомни еб бўлишгач, оппоқ, енгсиз кофта кийган, оқ шими ўзига ярашган чиройли қиз Олимни рақсга таклиф қилди. Қиз кўзига иссиқ кўринар, аммо қаерда кўрганини эслолмасди. У бир-икки

жилмайиб, мийиғида кулди. Михаил Дронкин битта аёл билан рақс тушиб, улар ёнига келди-да:

- Алик, телефон ёнингда бўлса, менга бериб қўй! - дегач, Олим қизни эслаб кулиб юборди, уни қаттиқроқ бағрига босди.

- Шундай гўзал қиз телефон ўғирлаши хаёлимга келмаган эди.

- Галина каби гўзаллардан ҳамма нарсани кутса бўлади. Аммо энди сеникени олмайман.

- Нега?

- Ҳозир кучоқлашиб турибмиз, кечқурун тўшакда бирга ухлармиз, яқин танишларни чув тушириш инсофдан эмас!

Галина мушукдай мулойимлик билан қўйнига кириб кетганини Олим билмай қолди. Кучоғи иссиқ ва ёқимли, кўксидан таралаётган фаранг атири кайфиятини қўтарди. Сочларини силаркан, Интизорни эслади, юрагига соғинч, ҳижрон дарди ва гўзал хотиралар ёпирилиб кирди. Парда орқасида ё бурчакда Интизор кузатиб хиёнатидан ғазабланаётган, ҳатто кўзларида ёш билан қараб тургандай юрагида ёқимсиз туйғу сезди-да, қиздан ўзини тортди.

Михаил Дронкин уларни ресторандан чиқариб юбориб, официант билан ҳисоб-китоб қилгандан кейин, бояғи аёлни бошлаб чиқиб, ўзи рулга ўтирди.

Иккови орқада ўтирар, қиз ўзини кайфликка солиб, Олимнинг елкасига бош қўйиб эркаланар, иссиқ нафасини теккизиб, эҳтирос билан кўксини силарди.

Иккови дала-ҳовлида қолди, Михаил Дронкин аёли билан шаҳарга қайтди...

Интизор кечки пайт оила аъзолари билан авқатланиб ўтирганида, телефони жиринглаб қолди. Экранга қараса Россия рақами. Дарров ташқарига - сўриток тагидаги ўриндиққа ўтириб, у билан паст овозда гаплашди, сўнг хонасига кириб кетди.

Бугун тушга яқин банкдан ўн минг доллар олгандан кейин Олим акаси ҳазиллашмаганини тушунди. Битта юз долларликни майдалади-да, бувига олиб борди. Буви дуога

қўл очди

- Болам пишиқ пухталигини билардим, менинг тарбиямни олган-да! - дея суюниб, қувончдан энтикди, хира кўзлари порлаб кетди.

Интизор ярим соатча буви билан суҳбатлашиб ўтирди. Кетаётганда момо унинг биллагидан ушлади.

- Бирор кун мени бозорга бошлаб борсанг, қизим, келинга атаб бир-иккита кийимлик олмоқчийдим.

- Қачон?

- Вақтингга қараб келавер, мен доим уйдаман-ку!

- Шанба куни тушга яқин машинада келаман. Тайёр туринг, бувижон!

- Бўйларингдан бувинг айлансин, қизим!

Буви кўчагача кузатгани чиқаркан, меҳри товланиб икки юзидан ўпди. Сочларини силаб хайрлашди.

Олимнинг илтимосига кўра, Интизор қолган пулни Миллий банкда халқаро пластик карточкага, омонатга қўйди. Аммо кутилмаганда банкдан чиқаверишда Нигинани учратиб қолди. Ўша кунги воқеадан кейин тескари қараб ўтаётгани учун ҳозир ҳам кўриб кўрмаганликка олди.

- Дугонажон, нега сўрашгингиз келмаяпти? Арзимаган хатога эски дўстни унутиш экан-да!

У, кўзида олчоқлик, лаганбардорлик, дўстликка масъулиятсизлик балқиб, ўз ролини қойилмақом уддалаётган артистга ўхшаб тиржайиб турарди. Интизор жаҳлини ютиб қўл узатди.

- Дадамдан беш минг евро пул келибди, юр, ресторанда меҳмон қиламан.

Зарба беришга баҳона пайдо бўлганидан фойдаланиб, қўлини қуйвормасдан Нигинанинг кўзига қарали.

- Олим акамдан ўн минг доллар келган экан, пластик карточкага қўйгани келувдим.

- Ўзи яхши эканми?

- Жудаям зўр! Ойига ўн минг доллар ишлайди-ю, ёмон бўлармиди? Яқинда келиб, "Каптива" оларкан! Хайр!

- Меҳмон қилардим, дугонажон!

- Ресторанлашгани вақтим йўқ. Тайёргарлик кўришим керак.

- Нимага?

- Эртага соат ўнда Америка элчихонасида биринчи котиб билан суҳбатлашаман...

Интизор йўл бўйида турган машинаси пультамини босиши билан "вил" деган овоз эшитилди. Рулга ўтирди-ю, кўз очиб юмгунча машиналар денгизига қўшилиб кетди. Нигина ҳасад ва алам билан у томондан кўзини узди-да, эшикни силтаб очиб, банкка кириб кетди...

Тушликдан кейин телевизор кўриб зериккан Олим кўчанинг у бетидаги кафега кирди. "Кола"дан бир стакан ичиб, иккинчисини қуйиши билан сочини елкасига туширган йигит индамай келди-да, олдига ўтирди.

- Анатолий Петровичнинг таклифини ўйлаб кўрдингми?
- деди кутилмаганда.

- Қанақа таклиф, кимсан?

- Мен Женяман. Ресторандаги Анатолий Петрович ёдингдан чиқдимми? Қўнғироғингни кутяпти!

Олим ичимликдан бир хўплади-да, дала-ҳовлидан қайтган кунги воқеани эслади.

Михаил Дронкин икковини олгани борганда Олим Петрович берган қоғозни столга қўйиб, унинг таклифини айтди. Михаил Дронкин бир оғиз ҳам гапирмасдан телефонини олиб, икки-учта тугмачасини босган заҳоти Анатолий Петрович билан Олимнинг ресторандаги суҳбати эшитилди.

- Столимизга бекорга келмаган!

Олим ҳайратда қолди ва бор гапни Михаил Дронкинга айтганига севинди.

- Тўғри иш қилдинг, сендан хурсандман. Ундан йироқ юр. У даромаднинг йигирма фоизини ваъда қилади, аммо ҳаётда бермайди. Аммо мен кеча ўн минг берган бўлсам, кейинги сафар йигирма минг оласан! Ўн қаватли бинога ҳам зинама-зина чиқилади-ку! Мен ҳам ўз муаммоларимни энгиб, сенинг қийноқларингни унутиб, шу даражага чиққанимни эсдан чиқармагин!

- Яхши.

- Бундан ташқари, пулнинг бир қисмини бошлиққа бераман, клубга тўлайман, икковингиз еб-ичасиз, уй ҳақи деганларидай... Сен шиддатингни йўқотма! Фақат ютишни ўйла! Петрович - ичи қора одам!

Олим хаёлини йиғиштириб, йигитга қаради. У илондай тикилиб турар, кўзидаги қитмирликни тушуниб бўлмас эди.

- Анатолий Петровичга айтиб қўй, - деди Олим жиддий, - маслаҳати учун раҳмат. Михаил Дронкин билан келишиб олдим.

Жавоб қониқтирмади шекилли, бир қимирлаб олди-да, юзига айёрона тус берди. Мақсадга етиш учун яна бир уриниб кўрмоқчи бўлди.

- Михаил Дронкинни билмайсан: бугун айтади, эртага қайтади, - деди ишшайганнамо, - Озгина фойда келса, шайтонни ҳам алдайди... Ўтган йили иккита жангчини чув туширгани учун продюссерликдан ҳайдалган. Яқинда қайта қўшилди. Соддалик қилсанг, бир йил илондай аврайди-да, яланғоч қилиб кўчага ҳайдайди!

Олим атрофга аланг ади.

- Чўчима, - деди Женя хотиржам қилмоқчи бўлиб, - Михаил Дронкин мenden гумонсирамайди...

- Сен жангни кўрдингми?

- Сен учун йигирма минг тиккан одамнинг ёнида Петрович билан ўтирган эдик. Шиддатингга тан бердик.

Анатолий Петрович шоҳона уй беради, ишонмасанг, ҳозир бориб кўриб келишимиз мумкин! Сен хаёлингга ёмон нарсани келтирма, яхши ниятда ҳамкорлик таклиф қиляпмиз, холос. Ҳа айтгандай, сен билан дала-ҳовлида ётган аёлдан эҳтиёт бўл!..

Женя секин-аста авраб бораётганини Олим сизди. Озгина турса бирга кетиб қолишини мумкинлигини сезиб, ўрнидан турди-да, муҳим нарса эсига тушгандай:

- Кечирасиз, озгина ишим бор эди, хайр! - деди.

- Бир минутга тўхта! Муҳим гап бор.

Олим ноилож ўтирди.

- Анатолий Петрович сенга ўхшаганларни кафтида олиб юради. Москва ташқарисидан алоҳида уй, хизматкор, спорт залга олиб борадиган машина ва ҳайдовчи ажратади. Шеригинг Одил тузалган бўлса, сени олиб юради, беш юз

доллар ойлик олади... Яна сента нима керак?

Яна бир нарсани унутма: Петрович бир ишга қўл урдими - ниятига етмай қўймайди. Учакишганларни эса - Женя бироз тўхталди, нигоҳлари ҳозир айтадиган гапимни яхшилаб ўйлаб кўр, деган маънони зуҳур қилиб турарди, - керак бўлса гўшт майдалагичдан ўтказди, тушундингми, энди кетавер, хайр!

Олим уйга кириб Галя билан бўлган кечанинг ҳар бир соатини бирма-бир элакдан ўтказди, аммо бирорта шубҳали нарса сезмади. Эртасига "Соғинсанг, кўнғироқ қил", деб SMS жўнатганини ҳисобга олмаганда, Галя билан бошқа алоқала бўлмади.

Аммо Женянинг гапи юрагига ҳадик соларди, ўзини тузоққа илинаётгандай, юртига эсон-омон кетолмай қолаётгандай туюлаверди. Залда ҳам хижиллиги ортиб борар, ҳар кун иштиёқ ва шиддат билан бажарадиган машқларни кўнгилсизлик билан адо этарди. Нега ҳар қадамда таъқиб қилишяпти? Ўтган сафар кўчага чиққанимда бир алкаш жанжал кўтариб, жанг бошланганди, бу сафар ҳаётимга таҳдид борлигини эслатяпти! Кимлар орасидаман? Катта даромад келтираётганим учун шундай бўляптими? Гирдобга тушиб қолсам, билак кучи билан чиқиб кета оламанми? Ҳаммаси бойлик учун бир-бирини ғажишга тайёр. Кучингдан фойдаланиб, катта-катта пул топса бас! Роботга ўхшайди, кўнглингдан нималар кечаётгани билан иши йўқ! Бу - тақдир жазосими, синовми?

У туғилиб ўсган юртини эслади. Соғинч юрагини чўғдай куйдирарди.

Камситса ҳам, калака қилса ҳам ўша синфдошлари, кўни-кўшни болалар яхши - бари ўзингники. Душманлик қилса ҳам Шоҳбоз яхши. Ўлсанг ҳам ўз одамнинг қўлида жон берганга нима етсин?!

Ишсиз юрсам-да, ўз қишлоғим, туғилган жойим, бувимнинг пастаккина уйи тузук. Кўчага ҳадиксирамай, биров таъқиб қилишидан чўчимай чиқасан. Таниш қисфалар, самимий одамлар... баъзиларини умрингда биринчи марта кўраётган бўлсанг ҳам ётсирамайсан, кўзида юрагингга ёқадиган алланарса бор, у нима? Ватандошлик,

бир жойда туғилиб ўсанлик, бир юртнинг сувини ичиб, ҳавосидан нафас олганлик туйғусими? Тўй-маъракаларда бир дастурхонда ўтириб овқатланиш, гурунглашишданми? Туз-намак бўлганмиз деб бекорга айтишмас экан-да! Уша яқинлик одамларни бир-бирига тортиб, меҳр уйғотиб турадимиз?!

У беш-олти ойдан бери бегона юртга кўниколмаяпти, омонатдай, тақдир шамоли кутилмаганда белгисиз томонга учуриб кетадигандай сезяпти ўзини.

Ҳозир юрагини куйдириб, ҳаяжонга солаётган ВАТАН туйғуси аввал ухлаб ётганмиди? Уни соғингани учун энг тоза, беғубор булоқдай юрагидан қайнаб чиқяптими?

У Ватанни, юртга меҳр-муҳаббатни ҳеч нарсага тенглаб бўлмаслиги, она, жон, юрак битта бўлганидек, Ватан ҳам битталигини теран англаб етди. Бағрида яйраб-яшнаб юрган вақтда қадри, меҳри ҳамма нарсадан теран ва чуқур эканини унчалик ўйламаган. Фақат Ватанни умрбод севиш, ардоқлаш лозимлигини, барча орзу-ниятлар паноҳи, Худо пешонамизга битган бахт эканини теранроқ тушуниб етяпти! Тупроғи, чанги ҳам, ариқларида оққан лойқа сувлари ҳам, олисдан кўриниб турадиган тоғлари-ю, боғлари ҳам аллақандай мўъжизага ўхшаб, қалбига бостириб кирди-ю, хижиллик, қоронғуликни ҳайдаб чиқарди, гурури кўтарилди, ўзини енгилмас паҳлавондай сеза бошлади. Уша туғилиб - ўсан, бир умр меҳрини берган Ватани бор экан, на Москвада, на Европада ҳеч кимдан қўрқмаслигини ўйлаб, ўз қисматига эга инсон сифатида ўзида дадиллик сезди.

"Кетаман! - ичида кескин сўзларди у. - Ҳаётимни гаровга қўйиб, бировларга пул ишлаб бергандан кўра, киндик қоним тўкилган юртимга озгина наф келтиришни истайман. Кекса бувимнинг дуосини олай! Шафқатсиз жангларда топилган мянглаб доллар пул бувимнинг биргина дуосича, қариндош-уруғларимнинг олқишича келмайди. Бу ерда қачонгача юришим мумкин? Яна бир йил, икки йил юрарман, Женя айтмоқчи Михаил Дронкин ялонғоч кўчага ҳайдаб солса, кимга додимни айтаман! Айни кучга тўлган пайтимда бегона юртларда кучимни тўкиб юрсам, Ватан олдида ким, деган одам бўламан? Йўқ, бунақаси кетмайди. Қўлимдан нимаки қелса, Ўзбекистон шон-шавкати учун

қиламан!

Бир вақтлар республика чемпионатида иккинчи ўриини олганимда вилоят, туман раҳбарлари ўқувчилар, ўқитувчилар иштирокида гулдасталар билан кутиб олишган, бошларига кўтаришган, совға-саломлар беришганди, ҳамма ерда ҳурматим баланд бўлган. Чунки юрт учун, элимиз учун рингга чиққанман, ҳозир фақат пул ва бошқалар чўнтагини қаппайтириш учун жонимни гаровга қўйганман!

У узоқ ўйлади. Яна икки-учта жангни ўтказиб, эллик минг доллар пул қилади-да, Михаил Дронкиннинг розилигига қарамай, битта баҳонани топади ва уйга равона бўлади, миллион доллар бераман, деса ҳам қайтиб келмайди!!

Кечки пайт Одил билан ҳасратлашишди, кетишга қарор қилганини айтди, бу оғир мавзу чарчатиб, телевизордан саргузашт фильм томоша қила бошлашганда Олимнинг телефони садо берди.

- Алло, Олим бу мен - Ботирман, Астанадан кўнғирок қиляпман!

- Ботир?! - Олим таажжуб ва ҳайрат ичида ўқувчиликдаги танишини эслади, - рақамимни қаердан топдинг? Тавба, ўзинг яхшимисан?

- Ҳаммаси жойида, яхши ишляяпсанми?

- Раҳмат.

- Гапни қисқа қилақолай. Анатолий Петровичга ўтиб ишлайвер, улар Кўзиқориннинг одамларига қараганда мардроқ. Яхши тўлашади. Қолаверса, ҳозир Михаил Дронкин юрган гуруҳда майдакашлар тўпланган. Тушундингми?

...
Олим нима дейишни билмай гангиб қолди. Кутилмаган воқеа саросимага солиб қўйганди.

- Эшитяпсанми, Олим?

- Ҳайронман, аслида уйга кетмоқчиман, энди ўйлаб кўраман, шекилли...

- Тез ўйлаб Анатолий Петровичга ўт, Москвада ҳеч ким сенга даҳл қилолмайди, биринчи катта жангингни дискда кўрдим, гап йўқ, янаям маҳкам ушла! Айтгандай, Галя билан иккинчи учрашма!

- Нега?

- Яқинда туғилган кунимда уйга бораман, сен ҳам стиб кел, гаплашиб оламиз, бўпти, хайр!

- Хўп...

Ярим соат у ёқ-бу ёққа юрди, ташқарида айланди, спорт залида шуғулланди, аммо таажжуби тарқалмади. "Ботир номеримни қаердан билган? Нега Галядан эҳтиёт бўлишимни айтди? Анатолий Петровичга ўтишимнинг унга фойдаси борми ёки бировнинг илтимоси билан Астанадан кўнғироқ қиляптими? Ҳаммаси занжир бўлиб спектакль кўймаяптимикин?"

Юрагини гашлик қоплади. Михаил Дронкинга айтсинми ёки сир сақлагани яхшими? Билиб қолса хиралик қилмайдими?

Кечки овқатдан кейин кўчага чиқди. Кафега яқинлашиши билан ўша кунги йигит ўзини эркин тутганича, худди музқаймоқ ейиш масаласини ҳал қилаётгандай олдига келди.

- "Шеф"га нима деб кўяй?

- Ҳали ўйлаб кўрмадим! - Олим хотиржам гапирарди, - эртадан кейин айтаман.

Йигит кипригини қимирлатмай, йўл бўйидаги стулга ўтирди.

- Бу - кўп ўйлайдиган муаммо эмас! Эрталаб юургани чиққанингда жавоб олишим керак. Ботирга ҳам ишонмайсанми?

Олим ялт этиб унга қаради. Бирпасда етиб борибди-я! Кўзиқоринга ишлаётганим алам қиляпти ёки мен енгганлардан бири уларнинг одами!

- Бундан ташқари, тикилган пулга зор эмасмиз, - бепарво давом этди Женя, - ҳаммасини ўзинг ол, аммо бизнинг одам бўлиб ютишинг шарт!

Олим ҳозиргина ўйлаган фикри тўғри чиққанидан дадиллашди.

- Нега шошилтираяпсизлар, ҳайронман? Бундан ташқари, Михаил Дронкин кўнмаслиги мумкин-ку!

- Олим, бунчалик содда бўлма! Навбатдаги жангда бизнинг номимиздан рингга тушишинг ва албатта ютишинг керак. Бизнинг "шеф" обрўда ҳам, бойликда ҳам одамларининг кўплигида ҳам Кўзиқориндан анча баландда,

фақат ўтган ўйинда улар номидан бизнинг жангчини ютганинг алам қилди! Умид қиламанки, кейинги ўйинда галаба биз томонда бўлади. Михаил Дронкин кўнмайди, деган фикрни каллангдан чиқариб ташла, ким билан ишлашни ўзинг ҳал қиласан, эсингдан чиқмасин!

Олим индамай ерга қаради. Оддий масалани ҳал қилолмайсанми, дегандай Женья тепасида жавоб кутарди.

- У Тверга кетган!

- Жуда яхши! Бизга ўтганингдан кейин учрашиб қолсанг, Анатолий Петрович билан ишлашга қарор қилдим де! "Шеф"нинг номини эшитса, оёғи қалтираб қолади.

- Хавфсизлигимга кафолат борми?

- Москвада бизни ҳеч ким сўрамайди, биз ҳаммани сўраймиз! Тушундингми? Эрталаб саккизда сизларни шу ердан олиб кетамиз.

Олим бир соатча айлангандан кейин уйга кирди. Вазиятни тушунтиргач, Одил ташқарида иш қилаётган ва деразадан кўришиб турган хизматкор аёлга қаради. Олимнинг кўнглида бир неча кун олдин туғилган шубҳа жонланди ва кулимсираб қўйди.

- У ҳам биз билан кетсинми?

Одилнинг юзи олмадай қизарди.

- Тушунган аёл экан! - дея кўзини олиб қочди...

"Женья сизларни шу ердан олиб кетамиз, деганда Одил аканинг истагини ҳам сезганмикин? Ер тагида илон қимирласа биларкан-да булар!!"

Эрталаб Олим кийимларини йиғиштираётганда ёстиғи остидаги ўн минг долларга кўзи тушди-ю, юрагини тушуниксиз туйғу қоплади. Михаил Дронкинга бир оғиз айтмасдан кетиб қолаётгани - туз берган одамга хиёнат қилаётгандай дили ғаш бўлди. Кўз олдида Михаил Дронкин пайдо бўлиб, "Нега номардлик қиляпсан?" деётгандай муштини тугаётганга ўхшарди. Пулни ушлаб бироз ўйланди. Ҳатто ярмини таншлаб кетмоқчи ҳам бўлди. Аммо шу пайт телефони жиринглади.

- Эшитаман.

Женья панадан кузатиб, ҳал қилувчи дақиқада кўнғироқ қилаётгандай туюлди унга.

- Тезроқ чиқ, машинада кутиб турибмиз, тушгача дала-

ҳовлига жойлашишинг керак!

Шу пайт калласига бир фикр келди-ю, Олим ўйланиб қолди. "Михаил Дронкин кечқурун ёки эртага эрталаб келади. Нега тез олиб кетишмоқчи? Москвада қирол бўлиб юришармиш-у, оддий Михаил Дронкин келгунча ишни ими-жимида иш битириб олишмоқчилиги менга қизиқ туюляпти! Михаил Дронкин келса уялганимдан кетолмай қолишимни сезишдимикин?"

Одил жўнаётиб бир неча марта хизматкор томонга қараб қўйган бўлса ҳам, Олим атайлаб индамади. Ташқарига чиқишгандан кейин Женя:

- Аёл қани? - деганидан кейин Одил ялт этиб Олимга назар ташлади-да, шошилиб уйга кириб кетди. Целлофан сеткага солинган кийим-кечаклари билан аёлни олиб чиққанида, Олим мийғида кулиб қўйди, Одил қизарганча машина эшигини очди.

Женя уларни Москва яқинидаги ўрмонга, кўл бўйидаги дала-ҳовлига жойлаштирди. Беш хона яшаш учун, ванна, ҳожатхона ва ошхонадан иборат энг замонавий усулда жиҳозланган оромгоҳ Олимнинг тушига ҳам кирмаган, ҳатто москваликлар ҳавас қиладиган ажойиб маскан эди. Кўл бўйида йигирма сотихча майсазор майдон куннинг исталган вақтида шуғулланиш учун Олимга тайёрланган, вақти-вақти билан чўмилиш учун қирғоқдан жой ажратилган эди. Олим Михаил Дронкиннинг ертўласини эслаб юраги орзиқди, майдонга астойдил назар ташларкан, руҳиятини кенглик шуқуҳи эгаллаб, ўзини эркин қушдай сеза бошлади. Ҳозир ечиниб, майдонда чопгиси, кўл атрофида югургиси келди.

Женя ошхона ва музхонадаги озиқ-овқатларни кўрсатиб вазиятни тушунтирди. Кечқурун "шеф" келиши, Олим билан суҳбатлашиши мумкинлигини айтиб, костюмини елкасига ташлади.

- Бирор мумаммо туғилса менга қўнғироқ қиласизлар! - деди-да, дераза пардасини суриб ташқарига қаради. Ҳозиргина келган машина ҳайдовчисига имо қилди.

Бир лаҳза ўтмай ҳайдовчи эшикни тақиллатиб кириб келди. Унинг қўлидан калитни олиб, Одилга узатди.

- Олимни истаган жойига олиб борасиз!

Одил ҳайрон бўлиб Олимга қаради, сўнг оёғини имо қилди.

- Олаверинг, оёгингиз ярайдими?

- Ярайди, лекин бирданига...

- Фақат битта шартим бор! - деди Женя ўзини сипо тутиб,

- Қаерга бормоқчи бўлсангиз, менга айтиб кетасизлар!

- Ҳа...

- Яна бир масала. Олим, сен бугундан Россия фуқаросисан!

- Нима?

У ҳайратини яширишга имкон тополмади.

- Бугундан бошлаб Мамедов Алиқсан! Татаристонда туғилиб катта бўлгансан, Уфада жисмоний тарбия институтини битиргансан.

Женя унга янги, чўдай қип-қизил паспорт узатди. Олим таажуб ва бегона бир туйғу аралаш паспортни қўлига олиб варақлади. Ҳаммаси табиийдек. Ичида беш-олтита юз долларлик...

- Кундалик харажатларга ишлатасан, сендан талабим: ичмагин! Ҳар куни битта қўй сўйиб е, аммо аёлларга илакишма!

"Тавба, - деди Олим ўзига-ўзи, - Михаил Дронкин жангдан кейин ресторанга олиб борган, сўнг Галяни мен билан дала-ҳовлига ташлаган эди. Женя эса тескарисини талаб қилапти! Нега?"

Женя ҳайдовчи билан чиқиб кетгандан кейин аёл уларга чой қўйиб берди.

Ҳамма жиҳозлар жойида, аммо бир неча кундан бери одам яшамаётгани учун оҳори сезилмай қолгандай хизматкор қайтадан артишга тушиб кетди. Олим билан Одил диванга чўзилиб сархуш хаёлларга берилишди. Кеча қулдай ишлаб юрган одам бугун жаннатга тушиб қолгандай, ўзини еттинчи осмонда сеза бошладилар.

- Менда бир таклиф бор! - деди тўсатдан Одил, - балконда қармоқ бор экан, балиқ овламаймизми, бу иш менинг жону дилим-да!

- Ёмон таклиф эмас! Тутган балиқларимизни опа қовуриб берадилар, - дея хизматкорга ишора қилди Олим, - қўллари ширин бўлса керак, а?

Одил қизарди. Аёл ишини тўхтатиб, чўнтагидан даструмол олиб, терларини артди.

- Сизларга ёқадиган қилиб пишириб бераман!

- Менга ёқмасаям, Одил акамга ёқсин-да! - дея кулди-да, даст ўрнидан туриб ташқарига отилди. Улар қай аҳволда қолишганини тасаввур қилолмади...

У озодликка чиққан қушдай кўл бўйига учиб борди. Завқ-шавққа тўлганича, ўзида янги куч-ғайрат туйиб югура бошлади. Иккинчи айланишида аллақердан бўри овози эшитилди. Шундоқ ёнгинасида у билан бирга югуриб боряпти. Гоҳ олдинда, гоҳ ортига ўтади. Баъзан эса елкасига чиқиб олгандай, ҳансираган овози қулоғи ёнида эшитилади. Аммо бир неча дақиқа ўтгач, бўри ундан узоқлашиб кетди. Секин-аста шаффоф тўлқинга айланди-да, гирдобдай осмонга кўтарилди. Сўнг пастга тушиб Олимнинг вужудига сингди. Энди у кийикка ўхшаб жуда тез югурар, атрофидан зувиллаб ўтаётган шамол қулоғига чалинмас, дарахтлар, кўл, олисдаги мовий тоғлар ҳам кўзига ташланмас эди. Кўлни неча марта айланганини билмайди, яшил майдонда машқ қилиш истаги пайдо бўлгандагина тўхтади. Ташқаридан қараган одамга оғирлигини йўқотган, кўкка учишга чоғланган қушга ўхшарди. Ҳар сакраганда ердан бир метрдан кўпроқ кўтарилар, ҳавода турган пайтда ҳам бемалол гавдасини айлантираверар эди.

Кўл сувини симиллатиб, яшил баргларни шитирлатиб эсаётган шамол танага роҳат бағишлар, Олимнинг ғайратига - ғайрат қўшарди. Сакраб сальто қилиши, кўприк усулда туриши, мускулларининг офтоб нурида ялтираши ўнгача кайфият туғдирарди. Бокс қопини ураётгандай ҳаракатлари эса шиддатини авжига чиқараётган эди.

Машқ охирида иккала кўлини ерга тираб оёғини осмонга кўтарганда ёш, чиройли қизга кўзи тушди. Ер осмоннинг ўрнига чиқиб қолгандай қизнинг ҳам оёғи осмонда турарди. Қиз фариштадай пайдо бўлдимиз, сув парисидай кўлдан чиқдимиз - билолмасдан ҳайратда.

- Bravo, bravo! - деди у чиройли кўллари билан қарсак чатиб, - спортчимисиз?

Унинг қизиқиш билан жилмайиши ўзбек қизлариникидай чиройли ва беғубор эди.

Олим оёғини тушириб, ерга кўрпачадай тўшалган ўт устига ўтирди.

- Спортга қизиқаман! - шу пайт Женянинг "Қозонда физкультура ва спорт институтини битиргансан!" деган гапи эсига тушиб, - Ёшлигимдан, - деб қўйди.

- Сиз жудаям эпчил, бақувватсиз, менимча, бу дунёда ҳеч ким сизчалик тез югуролмайди. Оддий қизиқувчига ўхшамайсиз!

- Жисмоний тарбия институтида ўқиганман!

- Фикрим тўғри чиқди, аммо ишонаманки, сиз билан ўқиганларнинг бирортасиям одамни бунчалик ҳайратда қолдиrolмайди.

Қиз Олимга яқин келиб қўл узатди.

- Аня!

- Хурсандман, Алик! Шу ерда яшайсизми?

Қиз қўлини тортиб олмоқчи эмасди, аммо мажбур бўлди.

- Хув, анави дала-ҳовлида турамиз, ҳафтада икки кун! Сиз-чи?

Олим кўнган жойини кўрсатди, қиз сал чўчигандай тисарилди... Нега бундай қилгани галати туюлса ҳам Олим яхши тушунмади. Сабабини сўрамоқчи бўлди, аммо мавриди эмаслигини ўйлаб тилини тийди.

- Бугун келдингизми?

- Ҳа.

- Эртага кетасизми?

- Қанча туришимни билмайман.

- Бир-икки ҳафта бўларсиз?

- Балки кўпроқ яшарман, аммо бу менга боғлиқ эмас.

- Мусобақаларга тайёргарлик кўряпсизми?

Олим ёлғон гапиргиси келмай, бошини қимирлатиб қўя қолди. Терлаб кетган баданини сочиқ билан артаркан, қиздан узоқ туришга интилар, тана ҳарорати ўзига ҳам сезилаётгани учун ҳиди чиқаётгандай хижолатда эди. Қиз унга ҳавас ва қизиқувчанлик билан қараб, гапга солмоқчи бўларди-ю, жалб қиладиган сўз тополмай қийналаётганга ўхшарди.

- Сиз ҳаммани шунақа кузатиб турасизми?

- Йўқ. Нега сўраяпсиз?

- Мени анча бери кузатаётганга ўхшайсиз.

- Зерикиб ташқарига чиқувдим. Қарасам, осмонда учиб юргандай, оёғингиз ерга тегмасдан югурыпсиз, машқлар бажаряпсиз. Маҳлиё бўлганимни билмай қолибман!...

- Аслида сизга қараган ҳар қандай йигит маҳлиё бўлади...
- Билмадим...

Қизнинг овозидаги ишва Олимга таъсир қилди.

- Келинг, соҳилда ўтирамыз. Бироздан кейин тушлик бошланади.

Қиз Олимнинг ёнига шунчалар яқин ўтирдик, ёқимли ва йигитни маст қилувчи бионури бир сонияда таъсир қилди. У ўзини эркин қўйиб, ўтлардан узиб-узиб лаби билан чимчиди-да, сувга ота бошлади.

- Чўмилмайсизми?

- Ҳозир мумкин эмас!

- Нега?

- Жудаям терладим. Кечга яқин кўлни синаб кўрмоқчиман.

- Мен синаб бўлганман.

- Чуқурми?

- Ўрталари мени кўмади.

- Чеккаси-чи?

- Белимдан келади.

Қиз кафтини қорнига кўндаланг юргизгач, Олимда содда ва самимийлиги ҳақида фикр уйғонди. Боқишларида ўйчанлик ва муҳаббатга ташналик... Йигит аввалига кўзини олиб қочди, аммо нигоҳларидаги жозиба қалбини боғлаб олди. Ширин кечинмаларини билдирмаслик учун кўзини олиб қоча бошлади. Тавба! Бирпасда иккови ўртасида сирли воқеа содир бўлгандай яқинлашиб қолдишди. Бу нима? Самимийлик ёки қизнинг қизиқиш билан қараётганими? Ҳозир бу саволга жавоб топиш қийин!..

Олим артиниш лозимлиги учун хайрлашишга мажбур бўлди.

- Бугун-эрта шу ердан, Алик, яна гаплашамизми?

- Албатта, сизни қақираман.

Қиз жилмайганча қўлларини силкиди ва Олим узоқлашгунча термулиб қолди...

Хонага кириши билан хизматкор аёл катта сочиқ узатди, ҳатто артинишга ёрдам таклиф қилди. Олим:

- Ҳзим эплайман! - деди бепарвогина.

У диванга чўзиларкан, бирдан Интизорни эслади.

Доим шунақа: чиройли қизларга дуч келганда ёдига у келади. Хиёнатдан асрамоқчидай маъюс қиёфаси пайдо бўлади-ю бирга кечирган ширин дамларни кино лентасидай кўз олдидан ўтказа бошлайди.

"Ҳозир нима қилаётган экан? - ўйлади кўзларини юмиб ва бирдан хаёлига келган фикрдан қувониб кетди. - Кўнғироқ қилсам-чи?"

У ташқарига - каттакон ўриндиққа чиқиб, рақам терди. Икки марта гудок кетгандан сўнг Интизор билан боғланди.

- Қизлар билан тушлик қилаётгандик, - деди саломалиқдан кейин Интизор, - Боғланганимиз жуда яхши бўлди, Олим ака!

- Мен ҳам хурсандман!

- Ҳзим сизга кўнғироқ қилмоқчи эдим.

- Нима гап?

- Кеча элчихонада сўҳбатдан ўтдим, бир ҳафтадан кейин Америкага жўнайман! Университет ва Ҳзимга зарур маълумотлар билан танишаман. Ҳқиш бошлангунча тилни мукаммаллаштираман!

- Борганимда кўришолмаймизми?

- Шунга сиқиляпман. Келишингиз яқинлашганда мен кетиб қолаётганимни қаранг! Душманнинг сценарийси билан бўлаётганга ўхшайди-я!

Интизорнинг овозида ўпкаланиш, рашк бор, аммо бу туйғу қандай пайдо бўлганини Олим тушунмади. Уларни қисмат узоқлаштираётганга ўхшарди.

- Пешонага ёзилгани-да, асалим!

Интизор бироз сукут сақлади.

- Пешонам курсин! - деди сўнг асабийлашгандай, - Сизга яқинлашмоқчи бўлавераман. тақдир узоқлаштиравереди.

- Сиқилманг, асалим!

- Нега сиқилмай? Беш ойдан бери кўришмаймиз! Сиз соғинч нималигини билмайсиз-да! Мен билан ишингиз йўқ! Заринага ўхшаганлар кўнғироқ қилаётган бўлса, бир соатлаб ширин сўҳбат қураётгандирсиз?

- Э, қўйсангиз-чи, Интизорбегим! Ундан кўра бошқа нарсани ўйланг!

- Нимани?

- Яқинда устимиздан учиб ўтасиз! Учувчига беш-ўн сўм кистирсангиз, Москвада пастлаб учадди, ойнадан қараб қўл силкисангиз, сизни кўриб оламан! Ёки мен ётган далаҳовлига беш минутга қўнса, учрашув ташкил қилардик!

Интизор биров жим қолди. Нафас олаётгани эшитилар, ҳаяжони сезилиб турарди.

- Шундай қилса бўладими?

- Ўлимдан бошқа ҳамма нарсанинг иложи бор, асалим?

- Ўла қолинг, мени мазах қиляпсиз,а?

- Ҳазил, асалим, ҳазил!.. Сизни соғиндим, аммо орамиз узоқ, овозингизни эшитганим билан ўзингизни кўролмай қийналдим. Қанотим бўлса-ю, учиб борсам, ёки сеҳргарга айланиб, куф-суф деб, олдингизда пайдо бўлсам!

- Мен учун қуш ҳам, сеҳргар ҳам бўлишингизни истардим! Аммо унғача қўлдан келган ишни қилиб турайлик.

- Яъни?

- Мен Наманган - Москва, Москва - Вашингтон йўналишига чипта олдим. Москвага қўнғач, олти соатдан кейин Америкага учаман. Суперучрашув қилсак ҳам бўлаверади!

- Ура! Галаба! - қарсак чалди Олим, - Браво, каллангизга қойилман, жонгинам!

- Сизни деб, адамга "Баҳонада Москвани кўриб олай", деб ёлғон гапирдим!

- Худо кечирсин! Нафас олмасдан кутаман, кечалари ухламасдан минут санайман! Роса хурсанд қилдингиз!

Олим ҳовлида сакрай бошлади. Озодбек Назарбековнинг "Яна соғиндим, яна" кўшиғини айтиб рақсга тушар, Одил билан хизматкор аёл кузатаётганига парво қилмас, завққа тўлиб, ич-ичидан севиниб ўйнарди. Сакраб-сакраб, дарахтлар баргини узиб, ўтзорда ўмбалоқ ошиб завққа чулғанарди.

- Туянгиз эгиз туққандай қувоняпсиз, Олимбек, тинчликми?

- Тинчлик, опажон, тинчлик! Мен бугун жудаям бахтиёрман, лотореяга бир миллион доллар ютиб олсам ҳам бунчалик хурсанд бўлмайман!

- Сизга илҳом бергани билсак бўладими?

- Бўлади, опажон, бўлади!

- Ўша бахтли қиз ким?

Олим ўйланиб, тортиниб ўтирмади. Юрагини ларзага солиб турган исмни тилига чиқарди.

- Интизорбегим!

Хизматкор аёл деразадан бошини чиқариб турган Одил билан кўз уриштириб олди. "Ҳамшаҳрингиз чакки эмас-ку!"

- Энди айтинг-чи, - деди Олим унга астойдил назар ташлаб, - Тушликка қандай таом еймиз, иштаҳам карнай! Дунёни ютворгим келяпти!

- Сизга ёқали!

- Қўлингиз ширинлигини биламан, аммо янги жойда янги таом емаймизми?

- Балки паловни хоҳлаётгандирсиз?

- Оҳ, оҳ, оҳ! - деди Олим бурни билан атрофдан ис олаётгандай, - Тилингизга шакар, юрагимни қаердан билдингиз, сеҳргармисиз, дейман?

- Балки... - у кўзларини сузганча Одилга қаради. Аммо Одил кўрмади.

- Аёллар фаришта, сеҳргар, она, гўзал ёр, хокисор буви ва ҳоказо... Сиз қайси турига кирасиз?

- Истаган турингизга қўшаверасиз, - деди-ю қип-қизариб ошхонага кириб кетди.

Учовлари иштаҳа билан овқатланишди. Аёл идиш-товоқларни йиғиштириб, ошхонага равона бўлганда Олим билан Одил ташқарига чиқиб, суҳбатга шўнғиб кетишди. Одилнинг оёғи деярли тузалиб кетган, кескин ҳаракат қилсагина, сал оғриқ сезилади. Кечагина Женя олиб келган врач бир нечта таблетка бериб:

- Уч маҳалдан ичиб турсангиз, бир ҳафтада тўла тузалиб кетасиз! - деганди.

Улар машинага чиқиб, ўрмон четига боришди. Ҳозирча номини билишмайдиган кичик дарё бўйида бир соатча суҳбатлашиб ўтиришди.

- Хизматкор аёл билан муносабатим ҳақида ёмон фикрга борманг! - деди Одил ерга қараб, - эри уч йил касал ётиб, бандачилик қилибди. Иккита боласи билан бошидан анча ишлар ўтибди, пул топмаса бўлмас экан! Дардини айтиб, кўнглини бўшатди. Одам тафтини одам олади-да, ука!...

Имкони бўлса бироз ёрдам бериб турсак, ёмон бўлмасди...

Олим аёл ҳақида ёмон фикрга бормаганидан хурсанд бўлди.

- Ёшингиз катта эркаксиз, мендан яхши биласиз. Мени нотўғри тушунади, деб ўйламанг! Ёрдам беришга қаршилигим йўқ!

Олим бироз маънос тортиб қолди. Озгина сукут сақлагандан кейин Одилга қаради.

- Мен ҳам бувимнинг қўлида ўсганман! Отасизлик азобини тушунаман! - билинар-билинимас хўрсинди у, - бу аёлга қанчалик қийинлигини билмайману, аммо бувиси болаларни осонликча боқмаётган! Битта кампирнинг нафақаси уч жонга нима бўларди? Бир товукқа ҳам дон, ҳам сув керак деганларидек... Аёлга ёрдам берсак, савобга қоламиз!

- Фикрингизга қўшиламан, мениям иккита болам бор, аммо уларга онаси, бувиси билан бобоси қараб туришади. Ишламаётган вақтимда ҳам зориққанларини билмайман, топиб-тутиб, едириб-ичирганман! Қийинчилик нималигини билмай ўсишяпти!

- Тўғри! Бизнинг юртда меҳр-оқибат бор! Йиқилганни суйайдиган, йиғлаганни юпатадиган оқибатли инсонлар бисёр! Кўчада қолсанг, жой беришади, оч қолсанг, тўйдиришади! Дардингга малҳам кўядиган, юраги бутун инсонлар бошқаради бизнинг мамлакатни! Бу ерларга ҳар биримиз ҳам бир сабаб билан келиб қолганмиз, аслида ўшандай юртда яшаётганимиздан ғурурланишимиз керак! Худога минг марта шукр қилишимиз керак!

- Сизга қойилман, Олимжон! Ёшсиз-у тўғри фикрляяпсиз, ВАТАН маъносини теран тушунаяпсиз, юртга меҳрингиз, соғинчингиз - имонингиз поклигидан далолат! Мусофир бўлмагунча, мусулмон бўлмайсан деган, бу ерларда тобланиб, чиниққач, ватанга чин дилдан хизмат қилиш насиб этсин, деб умид қиламиз!

- Шундай ниятдаман, бутунги ишлар тайёргарлик, холос! Худо хоҳласа, ҳаммаси олдинда!

- Ниятларимиз амалга ошсин!

Улар ватан ҳисси, соғинчи билан анча суҳбат қуришди. Қалблар секин - аста очилиб борар, ёниб турган кўзларидан

туғилган гўшани соғинганлари сезилаётган эди. Олим бир нафас сукут сақлади-да, Одилга қараб кулимсиради.

- Қизиқ ҳолат, Одил ака, мусобақаларга борганда вилоятда бир неча кун қолиб кетсам шаҳарни, ҳовлимизни, бувимни соғинардим, бир ҳафтага ё ўн кун Тошкентга борсам, вилоятимизга қанот чиқариб учгим келарди. Энди эса бутун Ўзбекистонни, Ватан дейилган чексиз сарҳадни, жаннатмакон гўшани соғиняпман, одамларини, қизларини, қариндош-уруғларимизни, айниқса, синфдошларимни, у ерда яшайдиган барча катта-кичикни соғиндим, ҳозир ўша ерда бўлсам гиёҳларини, тупроғини тўйиб-тўйиб ҳидлардим, айниқса, ёз кунлари кечга яқин ҳовлига сув сепганда, ер ҳиди анқиганда, Ватан, ризқ-рўз ҳиди, орзу ҳидини сезгандай бўласан!

Икковлари машинага ўтиришганда руҳлар тиниқ, енгил тортиб қолишган, юраклардан губор кетиб, кайфиятлари кўтарилган эди.

Дала-ҳовлига етиб келишганда аёл Олимнинг телефонини кўтариб чиқди.

Телефонини қолдиргани эсида йўқ экан.

- Зудлик билан Анатолий Петровичга кўнғироқ қиларкансиз, - деди аёл. У негадир гуноҳ иш қилгандай кўзини олиб қочарди...

Олим унга парво қилмасдан рақамни топиб қайтарди.

- Қалай дам оляпсан, тайёргарлик яхшими? - шошилиб сўзларди Анатолий Петрович.

- Зўр деса бўлаверди.

- Эслаб қол. Бир ҳафтадан кейин жанг! Сен билмаган жангчилар келади, ҳар қандай вазиятга тайёр тур, "шеф" олдида бизни уятга қўймагин, хўпми?

Олим шошиб қолди. "Бир ҳафтадан кейин Интизор келади-ку! Жанг вақтини ўзгартириб бўлмайди". - унинг миясида чақиндай шу фикр айланди.

- Яхши, Анатолий Петрович.

- Маҳкам ушла, Алик, ғалаба биз томонда!

- Есть!

"Суперучрашув" мўлжалланган вақтда мусобақа қизиган бўларкан. Интизор билан Кремль ва Останкино биноси олдида суратга тушмоқчи эди. Уни хурсанд қилиш учун

тузилган режа барбод бўларкан-да...

Кутилмаганда янги фикр келди: чилтани бир кун кейинги рейсга алмаштириш Женянинг қўлидан келади!

У билан қачон кўришади? Жангдан бир соат олдинми ёки унгача келиб қолармикин? Балки эртага кўнғироқ қилиб, кўришишни илтимос қилар!...

* * *

Интизор университетга бориб тегишли ҳужжатларни топширмоқчи, Америкага кетиш билан боғлиқ майда-чуйда масалаларни гаплашиш учун элчихонага кўнғироқ қилмоқчи эди. Ойиси билан хайрлашиб, кўчага чиққанида дарвозахона олдида Зарина уни чақирмоқчи бўлиб турган экан.

- Вой, Интизор опааа! - деди ҳаяжонини яширмасдан, - мунча очилиб кетибсиз, қандай бахтлисиз-а! Бутун шаҳарда дув-дув гап!! Океан ортига ўқишга кетяпсиз, ҳавас қилдим сизни!

- Албатта етасиз, асалим!

- Сиздан Олим акамнинг телефон рақамини берсангиз, деб илтимос қилиб келувдим...

- Зарурми?

- Менга эмас, акамнинг муҳим гаплари бор экан!

- Телефонингизга ёзиб олинг...

Зарина рақамни олгандан кейин ҳам кетгиси келмаётгандай тураверди.

- Москвага, Олим акамнинг олдига кўниб ўтармишсиз, деб эшитдим.

- Ер тагида илон қимирласа биласиз-да! - кулди у.

- Акам хат бериб юбормоқчилар, оғирлик қилмайдими?

- Нега энди, сумкамда кетаверади.

Зарина орзуси ушалгандай кўзлари порлаб кетди. Ёш қизчадай сакраб, чапак чалиб юборай деди.

- Раҳмат опа! Кетишингиздан бир кун олдин олиб келаман!

- Яхши!

"Шоҳбоз хатда нималарни ёзиши мумкин? Зарина билан боғлиқми ё шунчаки синфдошлар саломини етказмоқчимми?"

Интизор узоқ ўйланмади. Қисқа мулоҳазадан сўнг:

- Шоҳбоз 7Олим акамдан ноёб нарса олиб келишини илтимос қилади, мендан сўрашга уялган! - деган хулосага келди. Бироздан кейин бу фикридан қайтди. "Мен аҳмоқ нега Заринага телефон рақамини бердим?! Ака баҳона дийдор ганиматмикин?!" Юраги хижил бўлди. Кечки пайт компьютерда кўп ишлаб, ярим тунда ётса ҳам уйқуси келмади. Хаёлида Зарина Олим акасига кўнғироқ қилиб, ораларига рахна солган!

Олим акаси билан боғланмоқчи бўлди, аммо ҳозир у ерда ярим кечалигини ўйлаб, эрталабга қолдирди. Ва кўрпага бурканганча, Москвада у билан нималар ҳақида гаплашиш, Америкада ўқиш бошлагандан кейинги алоқаларини ўйлай бошлади. Шу пайт компютери ёнида турган телефони тилга кирди: "Яна соғиндим, яна!"

У сапчиб ўрнидан турмоқчи бўлди, аммо ўйланиб қолди. Ярим кечада ким кўнғироқ қилиши мумкин?

Экранга қараши билан таниш рақам: Олим акаси! Юраги дукиллаб кетди. Наҳотки у ҳам мени ўйлаб ётган бўлса?

Салом-алик ҳаяжонли бўлди.

- Америкага учишингизни бир кунга кечиктирсак бўладими? - деди Олим кутилмаганда.

- Нима учун?

- Ўша кунга зарур иш чиқиб қолди, майлими?

Интизорнинг назарида жуда муҳим ишга ўқшади, аммо қандай ишлигини билолмай хавотир бўлди.

- У ёққа бир кундан кейин борсангиз бўлаверадими?

- Аэролотда кутиб оладиганлар овора бўлмасликлари учун кўнғироқ қилиб қўйишим керак.

- Илтимос, шундай қилинг!

- Яхши...

- Келганингизда ҳаммасини тушунтираман!

Алоқа узилгандан кейин Интизорнинг хавотири кучайди. Зарина таъсирини ўтказиш маъносида фитнес ўйлаб топганмикин ёки Олим акамнинг ишида муаммо туғилганми? Нега очиқ гапирмади? Инқилиб, тинчмикан?

Миясига ўрнашган саволлар жавобсиз қолаётгани учун асабини эговларди. У ташқарига чиқиб айланди, қафасдаги қушларига дон берди, баҳор ҳавосидан тўйиб-тўйиб сипқорди, ҳовли этагидан келаётган ялпиз ҳидини

искаб кўрди, сал енгил тортиб жойига кирди. Олим тўғрисидаги хаёллари тиңиклашиб, уйку кела бошлади. Ташвишли хаёллар тушга уланиб кетганини билмай қолди:

Ўртада ҳайбатли дарё пишқириб оқади. Яқинлашган одамни домига тортади, атрофда бегона кимсалар ўрмалар, нариги қирғоқдаги Олим акаси олдига ўтмоқчи бўлар, аммо улар йўл қўймайди. Бирдан қора ниқоб кийган икки киши келди-да, уни панжара ортига қамеди, кўзларини боғлаб, қўлига кишан солди... Интизор Олим акасининг олдига ўтмоқчи бўлиб гирён айланар, ўртадаги дарё ҳайбатидан, ваҳший тўлқинлар домига тушиб кетишдан кўрқар эмиш...

Ярим кечада терлаб-пишиб уйғонди. Кўнглида нохушлик сезди. Туш маъносини тушунмагани учун хижиллиги тарқалиб кетмади. Эрталаб уйғонганда ҳам ярим тундаги оғир хаёллар руҳиятини эзиб турар, назарида ҳали - вери йўқолиб кетадиганга ўхшамасди... Университетга боргандан кейин Москвага қўнғироқ қилиб, Олим акасининг вазиятига аниқлик киритишни кўнглига тугиб қўйди...

Зарина келишилгандан икки кун олдин келди, аммо унда хат йўқ эди. Буни Интизор сезганини билиб, ўзини оқлади.

- Акам Олим акам билан боғланолмабди. Телефон рақамлари ўзгарган бўлса, билгани келувдим.

Интизор бу гапга унчалик ишонмади. Зарина ўзи қўнғироқ қилиб тушолмаганидан акасини баҳона қилиб келган. Лекин уни изза қилгиси келмай, вазиятдан чиқаришни лозим топди.

- Балки териб берганлар адашгандир, - деди халқаро телефон станциясидан боғланмоқчи бўлишгандир дегандай, - Мен доим бир мартада тушаман, ҳозирам гаплашишим мумкин.

У телефон хотирасидаги Олим акасининг рақамини топиб, қайта терувчи тугмачани босди. Бир неча сонияда гудок кетди.

- Алло, Интизор!

Зарина юрагига яқин бўлиб қолган овозни эшитиб, ҳаяжонланиб кетди. Тўғён ураётган кечинмалар кўзларида

акс этгани учун Интизорга қаролмас, Олим билан гаплашгиси келаётгани порлаб кетган кўзларидан яққол билиниб турарди. Аммо Интизор телефонни бермади, Олим акаси билан бир неча дақиқа гаплашганидан кейин:

- Акангизга нотўғри териб беришган! - деди кескин хулоса қилиб.

Интизорнинг назарида, Зарина атайлаб келганига хижолатда қолаётгандай эди.

У ҳавас ва ҳасад қилаётганини чақнаб турган кўзларидан Интизор сизди, ўзини сипо тутгани учун Зарина ортиқча ҳаракат қилолмади, аммо кетгиси келмас эди.

- Опа, сизга мазза, а?

- Нимаси мазза?

- Эрта-индин Москвани кўрасиз, Америкада ўқийсиз!

Интизор унинг ҳавасини кўриб, ич-ичидан гурурланиб кетди. Зарина аввало Олим билан Москвада учраишини ҳавас қилаётганини сезган бўлса ҳам сир бой бермади. Унинг ичини куйдириш учун:

- Олим акам Москвани айлантираман, бир кундан кейин Америкага учиб кетаверасиз, дедилар, дея мақтанишга ўтди,

- Майли дедим, у ердаги танишларига айтиб, билетимни бир кун кейинга сурдириб берарканлар.

Зарина оғзининг суви келганини яширолмади қолди.

- Опажон, мениям олиб кетинг! - лаганбардорларча ялинди Зарина.

- Бўпти, бирга борамиз! Олим акамни кўргандан кейин мен Америкага кетаман, сиз Тошкентга учиб келаверасиз!

Интизор чиндан гапираётгандай, Зарина қувонди. Қани энди, самолётга чиптаси бўлса-ю Интизорнинг ёнида учса, Олим акасини ўртага олиб, Москвани айланишса!

- Мен яна келаман, - деди Зарина у билан хайрлашиб эшик томон юраркан, - Омадингизни берсин, опажон!

- Раҳмат!

* * *

Жанг кеч соат еттига, ўтган сафарги жойга белгиланган эди. Олим, Одил ва Анатолий Петрович олтиларда жўнаб кетишлари, унгача Домоделово аэропортига бориб,

Интизорни кутиб олишлари, хизматкор аёлнинг олдига жойлаштиришлари керак эди. Олим кеча Анатолий Петрович билан аэропортга бориб, чипта муддатини ўзгартишга борганда келишишган эди.

Самолёт қўнишидан аввал аэропорт ташқарисида, кейинроқ кутиш залида ўтиришди. Олим қўлида гулдаста билан бетоқат айланар, залга кириб ўтирар, аммо вақт ўтмаётгандай йўлга қарарди. Кўнгли нотинч. Буни узоқ кўришмаган ошиқларнинг висол олдидан бўладиган кечинмаларига, соғинч қийноғига йўйди, аммо таскин топмади. Самолёт қўнгани эълон қилинганда эса, юраги кўксини ёриб чиққудай дукиллаб кетди. Аэропорт катта, беш минутда бир неча самолёт қўниб участкани учун қайси йўловчи қайси рейс билан келганини билиб бўлмас эди. Кутилмаганда Олим уни тополмай қолди. Унинг рейсида келган йўловчилар юкларини олиб, залдан чиқиб кетишса ҳам Интизорни топишолмади. Ичини ташвиш ва аллақандай изтироб қоплади.

- Энди нима қиламиз, Анатолий Петрович? - деди унга ташвишли нигоҳларини қадаб.

Олим ўзини босишга ҳаракат қилса ҳам нохуш хаёллар тинчлик бермас, юрагини тирноқлар эди. Кеча Олим Интизорга аэропортга кирибоқ, менга кўнғироқ қиласиз, телефон орқали топишиб оламиз деган эди, аммо у кўнғироқ қилмади. Нега? Қаерда қолиши мумкин?

Улар эълонлар бўлимига кириб, масъул ходимга учрашди, мақсадни тушунтиришди. Бироздан кейин диктор Интизор Аҳмедовани қариндошлари кутишаётгани, Москва шахрига қараган тўртинчи эшик олдига келишини бир неча марта эълон қилди. Беш дақиқадан кейин эълон яна тўрт марта қайтарилди. Аммо Интизордан дарак йўқ, сойга тушган тошдай дом-дараксиз. Олим тирён бўлиб ҳар ёққа югуради, сал таниш башара кўринса, одамлар тиқинини ёриб олдига чопади, бегоналигини билгач, ҳафсаласи пир бўлиб, ортига қайтади. Одил акаси билан Анатолий Петрович ҳам тинч туришмайди, аввалига парво қилишмаган бўлса, қиз топилавермагач, юракларини ташвиш қоплаётган эди.

"Михаил Дронкиннинг одамлари кўрқитиб қўймоқчимиз? Ёки Анатолий Петрович кўрқитиб қўйиш учун саҳна ташкил

қилдимикин? У билан ҳаммасини келишиб олганмиз, Михаил Дронкинни ташлаб, унга ўтганман-ку!"

Анатолий Петрович нега саволига жавоб бермай кўзини олиб қочяпти ёки бирор чорани мулоҳаза қиляптими?

- Агар Михаил Дронкин қилган бўлса, тумшугини ерга ишқайман! - деди Анатолий Петрович муштини тутиб.

Ростмана жаҳли чиққан, жанг олдидан туғилаётган бу муаммони қандай ечиш йўлини ўйлаётгани ташвишли кўзларидан билиниб турарди.

- Кўзиқорин, доим майдакашлик қилиб юради-да!

У аллакимга кўнғироқ қилди, четроққа ўтиб гаплашди, аммо ташвиши тарқалмади. Яна бир неча киши билан боғланди.

- Алик, - деди сўнгра қовоғини уйиб, - хизматкор аёлга кўнғироқ қил, Интизор олдингга бормадими, деб сўра! Жавобига қараб иш қиламиз.

Олим Анатолий Петровичнинг нега бундай деганини тушунмади. Михаил Дронкиннинг одамлари билан алоқаси бормикин? Биз билан келишининг сабаби - Михаил Дронкиннинг гуруҳига маълумот етказиб, фитнани амалга оширишда уларга кўмаклашишми? Жа унақа шпионга ўхшамайди, ўзини муштипардай тутяпти-ку!

Аёл трубкани кўтарди. Аммо овози ташвишли эди. Олим вазиятни тушунтиргандан кейин у шошиб қолди.

- Менга ҳеч ким кўнғироқ қилмади, бу ерга ҳам келмади.

Гапга қулоқ солиб турган Анатолий Петрович телефонни олди.

- Сен қўшни дала-ҳовлига бориб, "Сизларникига Ўзбекистондан меҳмон келмадими?" деб сўра, уларнинг жавобини тезда бизга етказ!

- Хўп бўлади...

Аёлнинг шашти паст эди. Гуноҳ қилган одамдай гапни қисқа қилди.

Олим ҳар бир дақиқани игна устида ўтказарди. Мияси қарахт, фикрлай олмасди. Анатолий Петрович ташқарига чиқиб кетди. Олим билан Одил иложсизликдан ўриндиққа ўтирганча ўйланишарди. Тўсатдан унинг телефони жириглаб қолди. Экранга қаради: хизматкор аёл.

- Нима гап?

- У ерда битта нотаниш қиз юрибди, аммо Ўзбекистондан эмас, тожикистонлик, дейишди.

- Юзида холи бор эканми?

Аёл жим қолди. Нафас олмай туришидан уйлаётганга эмас, сир яшираётганга ўхшарди

- Эътибор бермабман! - деди аёл кескин.

- Э опа, бу оддий воқеа эмас, инсон тақдири қил устида турибди. Боринг, билиб чиқинг!

Аёл индамади.

- Бегона жойга ҳадеб чиқавериш ноқулай...

Олим шартта алоқани узди-да, Анатолий Петровичнинг орқасидан ташқарига чиқди. У аллаким билан телефонда гаплашарди. Олимни кўриши билан олдига имлади.

- Сен асабийлашма, Москванинг ярмига ўт кўйиб бўлса ҳам қизингни топтираман! Бу ишни ярамас Кўзиқорин қилган бўлса, шаҳардан бадарға қилдираман! Чет эллар билан алоқасини кестираман.

Шу пайт Одил ҳаллослаганча аэропортдан чиқди.

- Қизнинг юзида холи бор экан!

Петрович вазиятни тушуниб, буйруқ қилди.

- Машинага!

Улар дала-ҳовлига яшин тезлигида етиб боришди. Аммо кутилмаган воқеанинг устидан чиқишди. Хоналар қулфланган, хизматкор аёл кўринмас, кўшниларникида ҳам ҳеч кимнинг шарпаси эшитилмас эди. Ҳамма ҳайратда, лол.

- Аблаҳ! Хизматкор жосуслигини билардим, аммо сотқинлиги устида ушлаб, таъзирини бермоқчийдим.

Олимнинг мияси "чақди". Анатолий Петровичга кўнғироқ қиларкансиз, деганда, нега кўзини олиб қочганди? Телефонимдан Интизорнинг рақамини олиб Кўзиқориннинг одамларига берганми? Улар Интизор билан боғланиб, менинг одамим бўлиб кутиб олишганмикин?

Олим бу фикрларини Анатолий Петровичга сўзлаб берди.

- Тўғри! Ақлинг кечроқ қиряпти-да! Телефонни бегоналар олдида қолдириш қанча зиён келтиришини тушуниб ол! Энди кетдик, шошилмасак бўлмайди.

Ўн беш дақиқача шаҳар ташқарисига юришгандан кейин Анатолий Петровичнинг телефони жиринглади.

- Қизнинг оти Интизорми? - деди у томондан русчалаб.

- Худди шундай!

- Уларнинг қўлида, аммо бизнинг назоратимизда турибди, сен ташвишланма Петрович, унга тикан ҳам кирмайди, жангда шарт қўйишса, аввал хўп денглар, аммо бажармайсизлар, зиён етказмоқчи бўлса, кулини кўкка совураман!

Телефоннинг овози баландлиги учун уларнинг гапини ҳамма эшитди. Олимнинг кўнгли сал хотиржам бўлди.

- Машинани қайтар! - деди Анатолий Петрович Одилга. Улар шаҳарга кетишди.

- Мен уни кўришим керак, иложи бўлса тезроқ, Петрович!

- деди Олим ташвишли нигоҳларини унга қадаб.

- Ҳозир иложи йўқ! Жангдан кейин одамларимиз эсон-омон олиб келишади. Сен хотиржам бўлавер. Қизинг душманнинг қўлида эканини билмайди.

- Ҳеч бўлмаса овозини эшитиш мумкинми?

- Ишни бузиб кўясан, улар ичидаги одамимиз фош бўлмаслиги керак, бу сенинг қизингдан муҳимроқ!

Олим вазиятни тушунди, типирчилаган билан фойдаси йўқлигини англаб, ўзини босди. Дала-ҳовлига боришгандан кейин эса, асабларини дам олдириш учун диванга чўзилди. Бироздан кейин Одил кўзларида ҳайрат билан унинг олдига келди.

- Олимжон, манавини ўқиб кўринг!

Бир варақ дафтар қоғозига қуйидагилар битилган эди.

"Одил ака, келганимдан бери турли гуруҳлар қўлида ўйинчоқ бўлишдан чарчадим. Энди уйга қочиб кетаман. Естиқ тагидаги пулларингдан икки минг доллар олдим. Рози бўлинглар, хайр!"

- Ана тушунган аёл-у, мана тушунган аёл! - деди Олим ҳуштак чалиб. - "Маҳаллада дув-дув гап"даги Марям Ёкубованинг машҳур гапини эслаб, - Оддий қишлоқи аёлда шунча ҳунар бор-а! Дунёнинг содда одамлари ўзимиз экан, а, Одил ака?!

Одил аёлдан кўра пулга кўпроқ ачинди, ҳатто кеча уйига жўнатиб юбормаганига афсус чека бошлади. Кўзларига қайғу ўрмалаб чиққанини кўрган Олим:

- Бизга Худо берсин, ака! - деди гарчи пулни ўзи ишлаб топган бўлса ҳам Одилни юпатиб. - Болаларига

сарфлаётганда дуо қилса, жангда голиб чиқишимга ёрдами тегар... Сизга манзилини айтганмиди?

- Чалароқ айтувди шекилли...

Олим мийиғида кулди.

- Рост айтган бўлса, Москвадан кетгандан кейин излаб топарсиз?

- Вақт қайда!

- Унинг учун топасиз-да! Ахир, яқин бўлиб қолувдинлар, сизга телефон қилса керак?

- Бети чидармикин?

- Сизга хат қолдирибди-ку!

- Виждони бор экан! Интизорнинг телефон рақамини сотгани учун юзимизга қарашдан уялиб кетган...

- Ҳалол деёлмайман, пулимизни ўғирлагани-чи?

- Ўғри деб бўлмас...

- Бировникини сўрамай олгандан кейин ўғри-да!

Унинг тарафини олавериши Олимда нотўғри таассурот қолдириши мумкинлигини ўйлаб, Одил тилини тийди. Аммо Олимдан кейин нимадир дейиши кераклигини ўйлаб:

- Ҳар нарса дейишга ҳаққингиз бор! Пулни сиз топгансиз-да! - деди.

- ...

Гапларга ҳазил аралашган бўлса-да, Олимнинг кўнглидаги гашлик тарқалмаган, севгилисидан хавотир бўлаётган эди. Бу хавотир дақиқа сайин бутун руҳияти, қалбининг нозик жойларини тўла эгаллаб бормоқда эди. У бугун машқ қилмайди, аммо кўл бўйида бироз югурмоқчи бўлди.

- Бизга тушликни ким тайёрлайди, Олимжон? - деди Одил аллақандай ҳафсаласизлик билан, - бир соатдан кейин нима еймиз?.

Олим унга қаради-ю, уйини эслади.

- Ўз қўлингиз билан водийча ош дамламайсизми, Одил ака! - деди унинг иштиёқини уйғотишга уриниб.

- Шу гапингиз керак эди, ошни ўйнатиб юбораман. Сиз бемалол шуғулланаверинг!

Олим кўйлагини ечиб ташлади-да, майка-трусиллик бўлиб олди. Кўлни иккинчи марта айлана бошлаганда кўшниларникидан Алла Пугачёвнинг саксонинчи йиллари хит бўлган "Миллион роз" кўшиғи янгради. Олим

илҳомланар, қуввати кучайиб бораётганга ўшарди. Бирдан дала-ҳовлида боя одам йўқлиги, Интизорни ўғирлаганлар билан у ердагиларнинг алоқаси ҳақида гап бўлганини эслаб, ҳушёр тортди.

Дераза очилиб, Аня кўринди. Янги оқ гулли кўйлак кийган, ўн олти яшарли эркатой қиздай сочини диккайтириб олган эди. Олимнинг юраги бир ҳапқириб тушди. Вужудини ташвишлардан холи қилувчи, дунё муаммоларидан узоқлаштирувчи масъулиятсизлик ва чиройга маҳлиёлик ҳисси қамрай бошлади. Олим қизни кузатаркан, боядан бери қараб турганини сизди. У бироздан кейин ташқарига чиқди. Учинчи марта айланиб келганда қиз кўл бўйида оққушдек нозланиб турарди.

- Салом, Алик!

- Яхшимисан, Аня?

- Аъло, ўзингчи?

- Мен зўр, аҳволлар яхши. Бугун севгилимни қароқчилар ўмариб кетишди!

- Қандай қилиб?

- Россияда бачкана ўғрилар борлигини билмаган эканман, курашсанг мен билан кураш, аҳмоқ! Лекин-чи?

- Ҳа...

- Бирортасини тутиб олсам, суяқларини битталаб синдираман, агар қизимга озгина зиён етказса, ҳаммасини асфаласофинга жўнатаман!

- Ҳозир нега жим юрибсан? Тезроқ синдирмайсанми?

- Мавриди эмас...

- Аҳволи нима кечдийкин? - ачингандай сўзларди Аня.

- У ҳам каратэчи, унча-мунча эркакнинг жигарини эзиб қўяди! - бемалол ишонтириб юборди Олим.

- Ростдан-а?

- Эртага келса таништириб қўяман! Курашиб кўрасизларми?

- Гап унда эмас, сендай зўр йигитнинг қизи қанақалигини кўрмоқчиман, чиройли бўлса керак, а?

- Ёмон эмас, менга ёқади!

- Қачондан бери севасан?

- Минг йилдан бери. Туғилмасимдан аввал - онамнинг қорнидалигимда уни тушимда кўрганман.

- У дамларни ҳозир қандай эслайсан?

- Менда алоҳида қобилият бор, - деди у одатдаги машқларни давом эттираркан, - Ҳатто дадамнинг белида юрган вақтларимни ҳам эслай оламан!

Аня ишониб-ишонмай, ноз-у ишва билан кулимсиради. Гаплари қизиқ туюлаётгани учун олдидан кетгиси келмаётган эди. Олим эса жанг олдидан кайфиятини яхшилаш, ташвишларни унутиш учун жўрттага бўлар-бўлмаслар ҳақида сўзлаб бераётган эди.

- Алик, мени лақиллатмоқчимисан?

- Нега энди?

- Гапларингдан шунинг иси келяпти...

- Унча-мунчага лақма бўладиганга ўхшамайсан!

- Лақма қилмай қўймайсан, шекилли...

Олим бир нафас тин олгандан кейин машқларни тўхтатди-да, қизга яқинроқ келди.

- Яхшиси, ўзинг ҳақингда гапириб бер.

Олим аввал эътибор бермаган экан, Аня жуда чиройли, истараси иссиқ қиз экан, қошлари ўзига ярашган, юзи тиниқ, кўзлари ва нигоҳларида юракни дарров тортиб оладиган аллақандай жозоба, оҳанрабо бор...

Қиз ўзини бошқа нарсаларни ўйлаётган кўрсатмоқчидай узоқларга тикилди. Аммо йигитнинг илтимосидан қувониб кетганди. Олим буни тўла тушуниб етмаган бўлса ҳам шунга ўхшаш туйғуни сезгандай бўлди.

- Ҳаммасини сир тутгинг келяптими, одамлар ёпиқ картага қизиққанларидек, сирли қизларга ҳам кўпроқ интиладилар, тўғрими?

- Буни йигитлар кўпроқ билади...

- Ёпиқ карта қанчалик сирли бўлмасин, биров қизиқиш уйғотишдан бошқасига ярамайди. Аниқ хулоса қилиш учун ҳеч нарса бермайди, ҳатто очилгандан кейин эса ҳафсалани пир қилиши мумкин. Лекин сен - мен қизиққан рақам бўлишингни истайман. Дўстлашиб қолармидик...

Аня ўт устига кўксини бериб ётди-да, бир туп майсани узиб тишлади, сўнг лабига қистирди. Озгина тишлаб пуфлаб ташлади-да, Олимга термулди.

- Ҳақиқатан менга қизиқяпсанми?

- Сендай гўзал қизга ҳар қандай йигит қизиқади-да!

- Оширворма, Алик! Хозиргина дўстлик ҳақида гапирувдинг...

- Ишонмасанг гаров бойлашамиз.

Кизнинг кўзлари порлаб кетди, юрагида қувонч пайдо бўлгани яққол сезилиб турар, Аликдай йигит уни деб гаров бойлашмоқчи бўлаётганидан боши осмонга етганди.

- Шу йил Москвада мактабни битиряпман. Аммо ўқишга киришим номаълум.

- Нега?

- Мен Оксфордга бормоқчи эдим, аммо дадам кўнмаяптилар.

- Сабаб?

- Ўзимизнинг МГУ Оксфорддан яхшироқ ўқитармиш...

- Даданг ҳақдир?

- Э, эскича фикрлайдилар. Биз билан миллиардернинг қизи Маргарита ўқийди, Оксфордга жўнаяпти-ку. Мактабни битиргунча ўндан ортиқ давлатлар ўқитиш тизимини ўрганиб келди, билмаса бормасди-ку. Қолаверса, душманларингнинг ичини ёндириб, Европанинг энг зўр жойида ўқиш мазза-да!

- Душманларинг борми?

- Азизим, Алик! Душман ҳар бир одамда бўлади! Курашиб, рақобатга чиқиб олға юрасан!

- Гапинг тўғри, аммо кураш ҳалол бўлиши, адолат қоидаларига амал қилмасдан бировни босиб-янчиб ўтмаслик керак!

Олим нималарни назарда тутганини Аня тушундимиди-йўқми, билмади. Аммо у йигитнинг гапларига жим қулоқ солаётганидан Олим ўзини дадил сезиб, гапини давом эттирди.

- Ёмон кўрганим - фирромлик! Ўзини дўст кўрсатиб, душман йўлини тутаётганлар!

- Мениям ундайларни кўргани кўзим йўқ! Лекин атрофга қара, адолатга амал қилаётганлар бармоқ билан санарли, улар ҳам ғолиб чиқаётгани йўқ!

- Мен барибир соф адолатга ишонаман!

- Сен кураша оласан! Кучингга ишонасан, бобонгиз Амир Темур: "Куч - адолатдадур" деганми ёки "Адолат - кучдадир" деганмиди?

- Сен буни қаердан биласан?
- Тарихни яхши кўраман.
- Менимча, "Куч - адолатдадир", деган.

Қиз бироз ўйланиб турди-да, бошини даст кўтарди.

- Алиқ, менимча, хато қиляпсан!
- Нега?

- Куч бўлмаса адолатга эришиб бўлмайди. Амир Темур ҳам аввал куч тўплаб, кейин Ватанидан душманларни қувиб солган ва тарихий адолатни тиклаган!

- Гапинг тўғридир, аммо унга адолат туйғуси куч берган, шуни англаб етмаганида буюк зафарларни қўлга киритолмас эди.

Икковлари жим қолишди. Ўзларини ҳақ деб ўйлашаётгани, фикрларига изоҳ қидиришаётган эди. Олим уни хушига келтирди.

- Атайлаб гапни чалғитяпсан, Аня!

- Нега бунақа фикрга бординг?

- Ўзинг ҳақингда гапиришни истамаяпсан, мени лақма қилмоқчимисан?

- Бўлди, бўлди! Ҳозир бошлайман. Хуллас, Оксфордга бормасам бўлмайди, деб туриб олганман. Дадам эса ҳозиргача тайинли гап айтишдан қочиб юрибди.

- У ернинг харажатлари кўпдир-да!

- Дадамда пул етарли. Номи чиққан миллиардер бўлмаса ҳам Москвада бировдан кам эмас! Фақат якка-ю ягона қизим олдимда юрсин, демоқчилар. Мен мустақил бўлишни истайман, ахир қизалоқ эмасман-ку! Баъзан туйғуларимга ҳам аралашадилар, айтишларича, бола учун ота-онадан яқинроқ киши бўлмаслиги керак! Сен шунга қандай қарайсан?

- Ёмон фикр эмас, аммо ҳар кимнинг ўз фикри, дунёқараши бўлгани дуруст.

- Тўғри! Бу гапни отамга сингдиrolмаяпман.

- Сен яна асосий мавзудан чалғиб кетдинг. Ўзинг ҳақингда...

Аня узр сўраб жилмайганида чиройининг янги қирраси очилгандай, Олимнинг юрагини жизиллатиб юборди. Қиз чордона қуриб олди-да, яна унга термулди.

- Ҳозирча шаҳарда дадам, ойим ва укам билан турамиз,

уйимиз беш хонали, Санкт-Петербург яқинида, Финляндия чегарасида дала-ҳовлимиз бор. У ерда икки марта бўлганман, холос. Мен шу ерни яхши кўраман..

- Нега?

- Ҳавоси ёқади, тинч. Қолаверса, Москвага яқин.

- Оксфордга кетиб қолсанг, кўришолмай қоларканмиз-да!

- Мен сенга қўнғироқ қиламан.

- Балки мени ҳам у ерга чақирарсан.

- Борасанми?

- Жон деб борардим-у бу ерда ишларим кўп.

- Менга тансоқчи бўлардинг, агар рози бўлсанг дадамга айтаман...

- Бу менга боғлиқ эмас, яхшиси, кейинроқ гаплашайлик.

Олим у билан хайрлашиб, дала-ҳовлига келди. Одил кузатиб турган экан.

- Янги танишингиз кетворган эканми?

- Ёмонмас...

- Олимжон Марускалар билан ош-қатиқ бўлиб юрибди, деб эртага Интизорга айтиб бераман.

- Майли, - илжайди Олим, - Аразлаб кетса, Аняга уйланаман, дадаси даҳшат бой экан. У тансоқчи бўлишимни сўради.

- Зўр-ку! Қанча бераркан?

- Миллион рубль..

Ҳазил-мутойибани тўхтатиб, Олим ошхона томон бурилганда, паловхон тўранинг ёқимли, иштаҳани қитиқлайдиган ҳиди димоққа урилди.

- Оҳ, оҳ, ўзимизнинг паловга нима етсин? Қачон пишади, ака?

- Бироз дам есин.

- Петровични чақирмаймизми? Умрида бунақасини емаган бўлса керак.

Олим рақам тергач, Анатолий Петровичнинг овози эшитилди. Таклиф мазмунини эшитгандан кейин "Кутинглар", деган овоз эшитилди.

Одил унинг келишига помидор, бодрингдан Фарғонача салат тайёрлади, дача ҳовлисидаги кўкдан узиб келиб, ёнларини безаб чиқди. Болгар қалампиридан тайёрлангани

эса мутлақо бошқача таъм берарди.

Анатолий Петрович кирибоқ ошнинг ҳидини туйиб, дили яйраб кетди.

- Ўзбек паловини кўп эшитганман, аммо емагандим. Бир кўрай-чи?

- Палов емаган бўлсангиз, ҳали дунёга келмабсиз. Мазаси оғзингизда қолади, бир-икки кундан кейин яна пишириб бер, деб келасиз.

- Ҳали еганимча йўқ, аммо қозондан келаётган ҳиди ажабтовур таом эканини билинтириб турибди.

Одил катта лаганга ошни тоғсимон сузиб келганда Анатолий Петрович кўзлари катта-катта очилиб, ҳайратда қолди.

- Буни тарелкага оз-оздан солиб еймизми?

- Ҳаммамиз лаганнинг ўзидан қошиқда еймиз, одат шунақа! Асли ота-боболаримиз кўлда ейишган, биз ҳам шундай қилсак бўлади-ю, жа замонавийлашиб кетдик-да!

Шу пайт Олим Анатолий Петровичнинг ошга суқланиб қараганини кўриб, мен кўлда ейман, деди.

- Қандай қилиб?

- Ҳозир кўрасиз!

Паловнинг ёқимли иси хонани бутунлай эгаллаган, ҳамманинг иштаҳасини кўзгаган эди.

- Тезроқ бошлайлик, - деди Анатолий Петрович сабрсизлик билан қўлларини бир-бирига ишқаб. У ош таъмини билишга қизиққан сайин оғзининг суви келарди, - Иштаҳам ўлиб қолади.

- Шошилманг, Анатолий Петрович, ош ейиш таомилларига амал қилиш керак, аввал ош устидаги манави гўштни майдалаб тўғраймиз, кейин сиз каттамиз сифатида бошлаб берасиз.

Гўшт тўғраб ош устига босилгандан кейин:

- Қани бошланг, Анатолий Петрович, - деди Одил.

Петрович ошнинг тепасига қошиқ солди. Икковлари кулиб юборишди. Хижолатда қолган одам:

- Менга ўргатинглар-да! - деди гина қилгандай.

- Анатолий Петрович, менга қараб туринг, мана, - деди Одил қошиқни ошга ботириб тўлдираркан, - Қошиқни ош томонга юргизасиз, тўлгандан кейин оғизга олиб борасиз.

Иссиқ бўлса емайсиз...

Анатолий Петрович Одил айтгандай машқ қила бошлаганда телефони жиринглаб қолди.

- Улар қизни чиқариб юборишди?

- Ийе, нега?

- Алик тутиб олсам, суягини битталаб синдираман, деганини эшитиб қолишибди, бирортаси ҳам асфаласофинга кетмоқчи эмас! Ҳозир қизни дала-ҳовлига олиб бораверайми?

Ҳамма эшитди, Анатолий Петрович Олимнинг "Обкелаверсин!" деган имосини тушунгач, тез етказиб келишларини буюрди.

- Интизорни кутамиз! - деди Олим қувноқ кайфиятда, - усиз ош ўтмайди! Анатолий Петрович, хафа бўлмайсиз, кутсак майлими?

- Бемалол. Мен кўникиб кетганман.

Олим қўлини артиб мулоҳаза қиларкан, Аня - Кўзиқориннинг одами - душман томон эканлигига шубҳаси қолмади. Сир олиш ва жосуслигини яшириш учун лаганбардорлик қилаётган экан-да! Иблис! Яна тансоқчи бўлинг, дейди-я! Энангга бориб айт, бу эртагингни! Аммо мулойим супургига ўхшаб, ўз ролини қойилмақом ўйнаркан.

Кўп ўтмасдан "Мерседес" овози эшитилди ва кўз очиб - юмгунча ҳовлида пайдо бўлди. Олим Интизорни кўриши билан кўзлари чақнади. Анатолий Петрович унинг қулоғига: "Қиз гаровга олинганини билмасин, бу ҳақда ҳеч нарса дейилмаган!", деди. Олим "Бу - навбатдаги ўйинмасмикин?" деган хаёлга борди, аммо қизга пешвоз чиқаётганда "Ё ҳаммасини ўзлари ташкил қилишдимикин?" деган фикр тугилди миясида.

Олим машина ёнида тортинибгина турган Интизорнинг олдига қандай етиб келган бўлса, шундай тез тўхтади.

- Яхши келдингизми, Интизор?

- Раҳмат, ўзингиз яхшимисиз?

Олим қизнинг бир қўлидан ушлаб, белидан оҳиста кучдида, юзини юзига теккизди, сўнг билинар-билимас ўпиб қўйди. Бир нафас кўзларига термулиб тургач, елкасига қўлини ташлаб ичкарига бошлади.

- Танишинглар, энг яқин дўстим - Интизорбегим!

- Эсон-омон келдингизми, Интизорхон?

- Раҳмат, ишлаб турибсизларми?
 - Узукка кўз қўйгандек ярашиб турибсиз, кўз тегмасин!- деди Одил уларга қараб.

- Қанақа дўст, - деди Анатолий Петрович мутойиба аралаш, - Кўзларингдан бир-биринга ким эканлигинг билиниб турибди-ку!

Анатолий Петрович кафтини юмиб, бош бармоғини тиккалаб кўрсатди, - Ҳақиқий ўзбек гўзали, мен Анатолий Петровичман! - у қизга қўл узатди, - Тортинма, ўз уйингдай ўтиравер!

- Петрович, отини айтишга қийналмай, Инди деяверинг, у Ҳиндистонда яшаган!

- Браво! Бахт тилайман, Инди!

- Энди у грант асосида Америкада ўқийди!

- Ийе, бу хазинанинг ўзи-ку! Маҳкам ушла, Алик, ксрак бўлса, унга жонингни фидо қил!

- Ҳўп бўлади...

- Қани, совимасин ошдан олайлик, Интизорхоннинг қайнонаси суяр экан, ош устидан чиқди! - Одил уларни паловга таклиф қилди.

Мириқиб овқатланишди. Ярмига борганда Анатолий Петрович мен ҳам қўлда есам бўладими, деб қошиқни қўйди, аммо бир-икки марта ҳаракат қилувди, кафтидан ош тушиб кетаверди.

- Алик, менга ҳам ўргатиб қўй!

- Қадрдоним Анатолий Петрович, - ҳазил аралаш жилмайди Олим. - Одил акага бир кило ош харажатини берсангиз, ўргатиб қўяман! Бу осон иш эмас!

- Оббо айёр-эй! Нозик жойидан ушладинг! Майли, кейинги сафар ош мендан! Агар бугун голиб чиқсанг, кийик гўшtidан кабоб қилиб бераман, қизил икра билан есанг, Шварцнегерниям қулатиб ташлайсан! Гўзал мсҳмонимиз ҳам бир мазза қилади!

Интизор аввалига тортиниб турди, аммо ош жуда мазали бўлганидан тортинчоқликни йиғиштириб қўйди. Олим сукунатни бузиш учун Одилга қаради.

- Гурунчини ўйнатиб юборибсиз-ку, ака?

- Алик, бу овқатнинг таъми бутунлай бошқача, - деди Анатолий Петрович ҳам чин дилдан қувонганча навбатдаги

луқмани оғзига соларкан, - Хидини айтмайсанми, хидини, оҳ, оҳ, тананг яйрайди-я, тананг! Раҳмат сенга, Одил! Бунақа мазали таомни биринчи ейишим!

- Энди Петрович, тўрт пиёла кўк чой ичмасангиз, еганингиз ҳазм бўлмайди.

- Йўғ-э?

- Шунақа! - деди Одил кулимсираб унга чой узатаркан. Анатолий Петрович учинчи пиёлани ичгач:

- Ёрилиб кетаман! - деди қорнини ушлаб.

Учовлари шарақлаб кулиб юборишди.

Анатолий Петрович "Сизларни олти яримда кутаман!" дея чиқиб кетди. Одил идишларни йиғиштириб қолди. Олим билан Интизор кўз уриштириб, кўл жанубидаги ўрмонга кетишди. Одил улар ортидан ҳавас билан термулиб қолди...

Интизор кўл ёнидан ўтаётганда қуёшда товланаётган сувга қараркан, ҳайратини яширолмасди. Рухига ором бериб, асабини аллалаётгандай бўлар, кўнгил пучмоқларида янги ва тоза туйғулар униб чиқаётгандай эди. У Олим билан қўлтиқлашиб олган, борган сайин бир-бирларининг пинжиги кириб боришарди. Олим гапни нимадан бошлашни билмас, Интизорнинг атрофга тўйиб бўлишини кутар эди.

- Мазза жойда яшаркансизлар, а, Олим ака, чиройлилигини қаранг?

- Чидаса бўлади, - деди Олим бепарвогина, - Лекин барибир ўзимизнинг Ўзбекистонга етмайди, у ерни ҳар куни соғинаман, боя сиз билан сўрашганимда иккаламиз учрашган хиёбонлар, шаҳар ва юртимиз нафасини сезгандай бўлдим, маҳкам бағримга босгим келди-ю, ёнимдагилардан уялдим.

- Хайрият уялибсиз, бўлмаса қовурғамни қайириб кўяркансиз!

- Ҳечқиси йўқ, врачлар сероб, ярим соатда ҳаммасини тўғрилаб қўйишади.

Ўрмонга киришгандан кейин Олим уни бағрига босди, лабларидан тинмай бўса олар, қайноқ соғинч, ёшлик ва гўзаллик нафаси таралиб турган ёқимли вужудини бағридан бўшатгиси келмасди. Икки жон бир-бирига сингиб кетишга тайёр. Бироздан кейин Олим уни сал бўшатиб, елкаларидан ушлади. Кўзларига тикилди: маъноси теранлашган, юзидаги

ифода кучайган, нигоҳларида улғайтиш сезилади, кейин яна... яна нимадир ўзгариш бор! Уша нима? Олим тополмай бироз ўйланди, сезиб турибди-ю англаб ололмапти. Ҳа, Топди! Интизорнинг бўйи сал ўсган! Илгари елкаларидан ушлаб кучоқлаганда, лаблари пешонасига тегарди, ҳозир эса кўзига тегди, қадди-қомати тўлишиб, янада кўркамлашган, Олим севинаркан, уни яна бағрига босди, қалбида бироз қониқиш ҳосил қилгандан кейин йиқилган дарахт танасига ўтиришди.

- Энди гапиринг, у ёқда нима гаплар? Таниш-билиш, ошна-оғайнилар тинч-омонми?

- Ҳамма ёқ сув қуйгандек жим-жит. Фақат сизсиз қийналдим. Ота-оналарим яхши, бувингиз соғ-омонлар, сизга салом айтдилар.

- Келмаяпти деб жаврамаяптиларми?

- Э, дом-дараксиз кетган пайтингизда йиғладилар, сотиб юборганларни роса сўқдилар, руҳлари тушиб кетганди, ҳозир сопла-соғлар, ҳа айтгандай тунов куни иккаламиз бозорга бордик, иккита долларни майдалаб келинга сеп олдилар.

Интизор кулимсираб, ерга қаради. Олимнинг қўлларини силаб, тиззасига қўйди.

- Ҳамма кийимларни менинг бўйимга ўлчаб олдилар...

Порлаб турган кўзларида бахт жилва қилар, Олимнинг елкасига бош қўйиши миннатдорчилик ифодаси эди.

Бир соатдан кўпроқ айланишди, дала-ҳовлига қайтиб келишганда эшик тутқичига хат қистирилган экан.

"Мени Анатолий Петрович чақиртирди, бир соатдан кейин келаман. Хавотир олманг!"

Улар меҳмонхонага кириб кетишаётганида, Олим Интизорнинг белидан кучиб олган эди...

Олим нима иш қилаётганини Интизорга билдиришни истамасди. Хайрият, боя Анатолий Петровичнинг гапини тушунмади. Бахтига, Интизор "Бирданига катта пул жўнатдингиз, нима иш қилиясиз?" деб сўрамади. У қизни меҳмонхонада телевизор кўраётган ҳолда қолдириб, ётоқхонага кирди.

Уйга кетишга қарор қилгандан бери жангда албатта ғалаба

қилиш ва катта пул ишлаш фикри билан тайёргарликни кучайтирган эди. Ҳозир ҳам озгина мизғиб олиб, қўл бўйида шуғулланмоқчи, жангда шиддатни ушлаб туришга замин яратмоқчи эди. У хонадан чиқаётганда "Кечқурун икки-уч соатлик ишимиз бор, сиз унгача дам олиб турасиз, деганди, аммо жанг пайтида бегона жойда Интизор ёлғиз қоладими?" деган фикр миясига қуйилиб, Анатолий Петровичга кўнғироқ қилди.

- Сен буларни ўйлама, Алик, қизга билдирмасдан кўриқчилар тайинлайман! - деди у.

Олим ёстиққа бош қўйиши билан уйқуга кетди, икки соатдан кейин худди санаторийда бир ой дам олгандай мияси тиниқиб, танаси кучга тўлиб уйғонди. Кўзини очиб қараса, тепасида Интизор турибди.

- Уйқучи, тулинг кеч бўлай деди!

Қиз унинг бошини меҳр билан силади, елкасига бошини қўйди, бирпас бағрида эркаланди.

Олим даст ўрнидан турди-да, соатга қаради, ҳаммаси режа бўйича кетаётганига ишонч ҳосил қилгач, енгил кийимларини танасига илди.

- Мен қўл бўйида бир соат шуғулланаман, сиз дам олинг! - дея ташқарига отилди. Интизор бир сонияда рўй берган воқеадан ҳеч нарсани тушунмади.

Деразасидан қўл томонга қараганда Олим соҳил бўйлаб шамолдай югурар, кўрганлар учиб юрибди, деб ўйларди. Интизор ҳам шу хаёлга борди. Унинг шиддати ва кучи унчамунча одамнинг ақлини шошириб қўярди. Интизор бу ҳолатни илк бор кўргани учун ҳайрат бармоғини тишлаб қолди. Ва севгилисининг янги қиррасини кашф этгани, бу қирра балолардан асраётганини ҳис этгандай бўлди...

Аслида, Интизор келгандаёқ Олимнинг танаси тўлишиб, мушаклари бўртиб чиққанлиги, нигоҳидаги маъно чуқурлашиб, танаси кўркама ва шиддатли бўлиб кетганини кўрганда ундаги ўзгаришлар ҳақида ўйлай бошлаган эди. Сабабини ўзи айтар деб кутди, аммо гапирмагани учун сўрашга тортинди. Ҳозир ҳаракатларини кузатар экан, илгари қаратэ билан шуғулланган дамлари ҳақида гапириб берганини эслади, дискотекада иккита муштумзўрни боплаб адабини берганини ўйлаб, мийиғида кулиб қўйди.

Интизор кўп масалаларни гаплашиб олишни режалаштирган эди, тушгача мўлжалдаги ишлар амалга ошмаган бўлса ҳам, янги одамлар билан танишли, қайноқ таассуротлар олиб, Москвага келганидан хурсанд эди. Бироқ Олим билан кўришгандан кейинги воқеалар кутганидай рўй бермаётир. Ўрмонда бир соат сайр қилганларини ҳисобга олмаганда у билан гаплашолмади, боз устига кечроқ икки-уч соатлик ишим бор деяпти, яна кетиб қоларкан-да! Салқам бир йилда кўришсагу мени ёлғиз ташлаб кетаверадими?!

Олим машқдан қайтганда Интизор ҳайрат ва таажжуб билан кутиб турарди. У катта сочиқ билан артинаётганда бўлиқ ва чайир танасига ҳавас ва эҳтирос билан термуларди.

- Олим ака, савол берсам майлими?

- Бемалол, асалим!

- Кўл бўйида юраётганингизда ёнингизда шеригингиз бордай, у билан гаплашиб кетаётгандай бўлдингиз, ё менга шунақа туюлдимикин?

Олим кулимсиреди. "Интизор бўри ҳақида билиши шарт эмас!"

- Асалим, ёнимда кўринмас одам бор эди, у билан кейинги режалар ҳақида суҳбатлашдик.

- Топган вақтингизни қарангу... Кейинги режалар ҳақида мен билан гаплашиш ўрнига кўринмас одам билан...

- Кўриб турибсиз-ку, доим бандман.

- Яна битта нарса: қандай қилиб учиб кетаётгандай тез югурдингиз?

- Сиз келганингиздан илҳомланиб кетдим шекилли...

- Мен йўғимда нима қилувдингиз?

- Сизни ёнимда тасаввур қилиб югураверардим!

- Наҳотки?...

- Ёлгон гапирсам, тил тортмай...

- Ийй, жим, Олим ака! Қасам ичманг!

- Нега?

- Йигит қасам ичмайди, йигитнинг сўзи қасам!

Олим уни бағрига босди.

Йигитнинг гаплари ҳазилми, чинми - Интизор билмай қолди...

Ташқарида машина овози эшитилгач, кўрсаткич бармоғида калитларни айлантириб, Одил кириб келди.

- Кетдик, Олимжон!

У гапириб бўлмайдиган ортидан Интизор тенги қиз пайдо бўлди.

- Салом! - деди алақандай хуш кайфиятда.

Ҳаммалари тенгидан салом беришди.

- Бу - Анжелика! Анатолий Петровичнинг қизи. Анжелика, таниш: бу Инди, Аликнинг дўсти!

- Хурсандман, - қўл узатди қиз. - Яхши дам оляпсизми?

- Раҳмат. Аликнинг гапи бўйича, чидаса бўлади.

- Ҳазилкаш экансан, менга ёқдинг.

- Уйлайманки, - деди хонадан чиқаётиб Одил, - Икковингиз тил топишиб, дугона бўлволасизлар!

Шу пайт Интизор Анжелика Олим акасига суқланиб қараб турганини кўрди-ю, "Наҳотки, иккови..." дея ғалати бўлиб кетди.

- Алик, - деди Анжелика кўзлари порлаб, - сенга омад тилайман, уйлайманки, ҳаммасини эзиб ташлайсан!

- Худо хоҳдаса... ҳаракат қиламан!

Олим Интизорга хавотир билан қаради, у алланарсани мулоҳаза қилиб турар, Олим қўлини ушлаб қисгандагина ҳушига келди.

- Яхши бориб келинг, ака!..

Ўтган сафарги жанг қаҳрамонини кутишаётган экан, Олим залга кириши билан ҳамма ялт этиб қаради. Келишидан олдин ўзи ҳақида анча гап бўлган шекилли, кўзларда ҳасад ўти ёнарди. Янгилар кўпроқ кузатишди, хатти-ҳаракатларига алоҳида эътибор билан қарашарди. Олим уларга бир қур назар ташлади, орасидан биттаси эътиборини жалб этди. Қарашлари теран, майкасини туртиб чиққан мускулларидан бақувватлиги сезилиб турар, аммо унинг вазнига мос жангчи борми-йўқми, билиб бўлмасди. У Олимдан беш-ўн кило оғир, демак, у бошқаси билан рингга тушади, ундан чўчимаса бўлади.

У кўпчиликнинг салобатини енгиб, кийим алмаштириш хонасига равона бўлди. Қайтиб чиқиб, стулига жойлашганда ҳам кўпчилик назарини ҳис қилди. "Бувим: Назар ёмон нарса, болам..." дегучи эди. Ташқарига чиқиб айланиб

тураймикин?"

Шу пайт Анатолий Петрович кирди-да, Олимни ташқарига имлади. "Айни муддао бўлди!"

- Дадил бўл, Алик, - деди Анатолий Петрович коридор тўридаги дераза олдига боргач. - Ютиб чиқсанг, келишганимиздек ҳақ оласан, бундан ташқари, "шеф" билан таништираман, уйингга бориб келишга рухсат бераман, эрталикка иккита чипта буюраман! Қизингдан хавотир бўлма, хавфсизлиги таъминланган! Бўпти, омад тилайман!

Анатолий Петрович залга кириб кетгач, Олим ташқарида бироз айланди, вақт ўтганини билмай қолган шекилли, ичкарига чақиритилгандагина ўзига келди.

- Сен анави грузин билан тушасан! - деди ташкилотчи Игорь.

Сочлари жингалакка мойил гуржи йигит Олимга ўткир нигоҳларини тикиб турарди.

- Уни енгсанг, анави чечен сенинг рақибинг бўлади, - Игорь унинг кўлини қисди. - Маҳкам бўл Алик, катта "шеф" шу ерда!

Олим унинг кўзидаги хайрихоҳликни кўриб, "Ўзимизнинг одам экан!" деган хулосага келди, демак, ҳар қанча дадил бўлишга имконим бор!

Биринчи жангдаёқ ҳамма ҳаяжонланиб кетди, тожик йигит билан армани шундай шиддат билан бошладики, ким кимни ураётганини билиб бўлмасди, ҳакам ажратиб қўйса ҳам бир-бирига чирмашиб уришавердилар. Ниҳоят, ўн дақиқадан кейин икки дақиқалик танаффус берилди-ю, жанг қоидаларини қайта тушунтириб қўйишга тўғри келди.

Иккинчи раундда улар чарчаб қолишди, соддалик қилган армани юзини очиқ қолдирган экан, тожик йигит жағига шундай ўхшатиб солдики, армани бир қоп сомондай учиб кетди. Резина арқонга урилиб, ринг ўртасига отилди. Лабининг бурчагидан отилган қон ҳамма ёқни қип-қизил рангга бўяди. Дарров унга тиббий ёрдам кўрсатилди ва тожик голиб, деб эълон қилинди.

Кейинги ўйинда тожик қотма негр билан рингга тушди. Иккови ҳам бошқаларга ўхшамаган усулда курашар, рақибга ўзини ушламасликка тиришар эди. Танаффусга ҳам чиқишмади, тожик чарчаб қолган экан, негрнинг бўйнидан

қўлини солиб бўғиб тураверди, сўнг устидан ошириб отди. Тожик енгилганини билдирди.

- Алик, негрга тушасан, ҳаракат қил! - деди Игорь кутилмаганда. - Усулини билиб олдинг-а? Узингни ушлатма, куч билан ташлан!

Олим шиддат билан рингга тушганда қаҳрамонни қутлагандай ҳамма қарсақ ва ҳуштаклар билан кутиб олди. У рингни айланди, ўзини кўрсатиб қўйиш учун эмас, шиддатга кириш учун айлана бошлади. Ниҳоят, ҳакам тўхтатди. Ва икковини сўраштириб, жанг бошланганлигини билдирди. Олим ундан узоқлашди, югуриб келиб, елкасига миниб олди ва оғирлиги билан уни ерга қулатди, ундан бир метр узоқлашиб, ўрнидан туришини кутди. Шу пайт шаффоф гирдоб ичида ёввойи кучи - бўри келди-ю, негр атрофини айланди, сўнг ундан узоқлашиб, Олим томонга учиб келди, Олим кучоғини очганда вужудига сингиб кетган эди. Олимда беқиёс куч-ғайрат ва абжирлик пайдо бўлди. Шиддат билан негр томон югурди-да, кўксига боши билан урилди, негр қулаб тушди, у дарров турди, аммо тепасида турган Олим уни даст кўтарди! Томошабинлар "Ур! Ур!! Урсанг-чи!!!" - дея қийқириб юборишди. Аммо Олим уни кўғирчоқдай, иккала биқинидан эзиб ушлаб тургани учун негр типирчилар эди.

- Ур, Алик, сенга эллик минг тикдим! - деди ўртадаги кўзойнакли бақалоқ.

- Мен олтмиш минг тикаман, ур, Алик! - деди жазавага тушиб ўрнидан туриб кетган гавдали одам.

Олим уни ерга урди, аммо негр енгилмоқчи эмасди, аллақандай кутилмаган шиддат билан Олимга ташланди, ташландию... кекирдагида Олимнинг темир панжаларини ҳис қилди. Олим томоғидан қисганда нафас олиши қийинлашиб ,ранги кўкариб кетди.

- Алик, қўйворма, сенга етмиш минг тикаман, уриб ташла! - Бу доим қўлида бокал ушлаб турадиган Москванинг энг йирик бизнесменларидан бири эди.

Олим қўйвормади. Негр нафас ололмасдан, оғриқнинг зўридан шилқ этиб ўзини ташлади.

Ҳакам Олимни голиб деб эълон қилди.

- Дам олмайман, - дея шивирлади Олим ҳакамнинг

қулоғига.

- Тушундим!

У шиддатини йўқотиб қўймаслик учун рингни тинимсиз айланар, қўли билан тиралиб, ўмбалоқ ошарди. Ҳамма уни олқишлар, қўлларини кўтариб бирга эканликларини билдиришар эди.

Гуржи йигит аввалги жанг таъсирида шекилли, бироз чўчиб турди. Жанг бошланганда эса тўсатдан Олимни кўтариб олди.

- Алик, сенга нима бўлди, жағига сол!

Олим унинг қўлтиғидан қўлини солиб, орқага қайирди, у ингроққа ўхшаш овоз чиқарди-да, рақибини қўйиб юборди. Аммо ҳаво йўлига зарба бериб, бир қарич ортига суриб юборди. Олим эса жаҳли чиққан одамдай шиддат билан сакраб, унинг елкасига тепди, яна бир сакраб қорнига зарба берганда гуржи эгилиб қолди, бундан фойдаланган Олим орқа томонига дўл сингари мушт ёғдирди, рақиб чуқур нафас олишга эришиб, қаддини кўтариши билан тумшуғига икки марта мушт еб ёнига қулади. Ҳакам тепасига келганда у кафти билан ерни урди ва кўзларини юмди...

Шу пайт Одилда турган Олимнинг телефони жиринглади. У экранга қаради. Ўзбекистондан! Уланиш тугмасини босди.

- Алло, эшитаман!

Одил гаплашган сайин ранги ўзгариб, кўзларини чуқур қайғу эгаллади. Алоқа узилгандан кейин эса машина эшигини беркитиш эсидан чиқиб залга, Анатолий Петровичга югурди.

- Ўзингни бос, нима гап? - деди.

- Олимнинг бувиси...

- Ҳаммасини жангдан кейин гаплашамиз, Олимга ҳеч нарса айтмай тур, у билан ўзим гаплашаман, хўпми?

- Хўп...

Кейинги икки жанг ҳам бундан шиддатли ва қизиқарли ўтди, пул тикадиганлар кўпайди, энг муҳими, Олим чарчамас, борган сайин шиддатга тўлиб борарди, фақат баъзан ўзи билмаган ҳолда бўридай увлаб қўйганда одамлар қийқириб юборарди. Доим қўлида бир бокал пиво ушлаб турадиган йирик бизнесмен дарров унга "Дикий волк" деб

лақаб қўйди. Бу ҳаммага ёқди, шекилли, ҳал қилувчи жанг охирлаганда ҳамма бир овоздан "Дикий волк", деб қийқири бoшлади...

Интизор рус тилини яхши билмаслиги ҳақида ўйлаб турганда Анжелика бунини сезди шекилли:

- Балки инглиз тилида гаплашармиз! - деб қолди.

- Урее! - Интизор чапак чалиб қийқириб юборди. - Юрагимдагини топдинг, Анжелика!

- Олим сенга ким бўлади, Инди?

- Сенингча кимга ўхшайди?

- Йигитинг, тўғрими?

- Топдинг? Аммо сен ҳам яқинсан шекилли? -

Интизорнинг кўзларида рашк ўти аланга олаётган эди.

- У ҳақда кўп эшитганман, дискини кўрганман, аммо ўзи билан бугун учрашишим...

Анжелика қайсидир таниқли хонанда тўғрисида гапираётгандай туюлди Интизорга. Интизор дискка аниқлик киритиб олишни кўнглига тугди.

- Қанақа диск, тушунмадим?

- Нега тушунмайсан? Алик Москвадаги энг зўр жангчига айланганини билмайсанми?

- Йўқ! - Интизорнинг кўзлари катта-катта очилиб кетди.

- Фуу! - деди Анжелика истехзо билан кулиб. - Сен Аликнинг севган қизимисан, ё бегонамисан? У ҳозир ҳам жангда. Менимча, бугун ҳам ютади, ёввойи кучи бор, беш-олтитаси билан курашса ҳам чарчамайди, ҳамма шундан ҳайратда, москвалик қизлар дискини эрталабдан кечгача ётволиб кўришяпти.

- Балки битта-яримтаси яхши кўриб ҳам қолгандир?

- Унисидан беҳабарман! Аммо у яхши кўришга арзийди-да! "Қилич ва қалқон" бадиий фильми янги чиққанда Олег Янковскийга Москвадан ўн мингта қиз "Сизни севаман, сизга турмушга чиқишни хоҳлайман", деган мазмунда хат ёзган экан. Ушандай қизлар ҳозир ҳам юз минглаб топилади!

- Наҳотки?

- Ҳа, жонгинам, Алиқни эҳтиёт қилмасанг, қизлар бошини айтантириб ўйинчоқ қилиб олишади!

Интизорнинг юрагига аввал гўлгула, кейин ваҳима тушди! Дарров ҳаёлига доим унинг ёнида бўлишим керак, деган фикр келди, аммо иложи йўқлигини ўйлаб ташвиши кучайди.

- Ҳозиргача у бирортаси билан юрмадими?

- Мен қаёқдан билай, бугун учрашдим деяпман-ку!

Анжелика аллақандай зарда билан гапирарди. Алиқни ҳамма севиши мумкин, аммо кимни севишни ўзи ҳал қилади. Севгилиси бўлсанг ҳам бу масалада унга буйруқ беролмайсан, демоқчидай гапирарди.

Учовлари дала-қовлига кириб келишганда, икки қизнинг суҳбати тугамаган, ҳали талайгина гаплари бор эди.

Анатолий Петрович Олим билан Одилни меҳмонхонага бошлаб кирди-да, эшикни ёпди. Столга қора целлофан ҳалтада пул қўйди, у эллик минг доллардан кам эмаслигини Олим яхши билар, уйга кетиш масаласини тезроқ гапиришга ошиқарди.

- Олим, - деди Анатолий Петрович вазмин оҳангда, - бувинг неча ёшдалар?

Анатолий Петрович ҳеч қачон бундай вазмин оҳангда гапирмаган, кўзларида аллақандай мунгга ўхшаш қайғу ҳам кўринмаган, шунинг учун Олимнинг қалбида ҳайронлик, ҳатто таажжуб пайдо бўлди.

- Нима гап, Анатолий Петрович? Бувим саксондан ўтиб кетганлар.

- Шунчаки ўзим, сўраяпман?

- Бирор сабаби борми?

- Бугун яна голиб чиқдинг, хурсандман, анчагина пул ишладинг, анави елим ҳалтада олтмиш минг доллар бор, ўн мингини Одилга берасан, қолгани сеники!

- Раҳмат, Петрович!

- Мен ваъдамнинг устидан чиқдим.

- Сизга ҳам омад тилайман!

Анатолий Петрович биров тўхталди. Сўнг Одилга қараб алланарсани имо қилгандай бўлди. Аммо Олим ҳеч нарсани тушунмади.

- Чамамда уйга бориш учун рухсат сўрамоқчи бўляпсан, шундайми?

- Ичимдагини топдингиз, Анатолий Петрович, телепатмисиз, дейман?

- Бир жойда ишлаб, дардингни билмасам, инсон бўлиб, нима қилдим?!

- Раҳмат.

- Одил икковинг уйга бор. Беш-ўн кун дам олгандан кейин менга қўнғироқ қил. Нима қилишни айтаман. Қозоғистондан ўртоғинг Ботир келади. Сизларга тунги рейсга чипта олдириб қўйдим. Қизинг эса бугун бизникида қолади. Эртага Анжелика билан бирга жўнатиб юборамиз, бу ёғидан хавотир бўлма!

Олим масала тез ва осон ечилганини галаба билан боғларди. Москва корчалонлари, мана-ман деган бизнесменлар олдида голиб чиққани учун "шеф" мукофотлаяпти, деб ўйлаётганди. Кечинмаларини яширишга ҳаракат қилиб, Одилнинг кўзига қаради. Тушуниб бўлмайдиган манзара - муҳим гапни яшираётганга ўхшайди. Яширадиган қандай сир бор? Э, тўхта, тўхта! Нега Петрович бувимнинг ёшини сўради? Бир гап бормикин? Кейин Одил акадан сўрайман.

Анатолий Петрович ён чўнтагидан иккита чипта олди ва Одилга узатди. Бироздан кейин ўрнидан қўзғалди. Одил билан Олим ҳам унинг ортидан кўчага чиқишди.

- Кечаси аэропортда кўришамиз! - деди у кўзини олиб қочиб, Одилга қараркан. Олимнинг кўнглидаги шубҳа яна кучайди...

Анжеликанинг таклифи билан кечки овқатни ресторанда қилмоқчи бўлишди. Шунинг учун Олим Одил билан гаплашолмай қолди. Ресторанга етиб боришганда Анжелика ўртага турди-да, ўнг томонига Интизорни, ёнига Олимни турғизди, ўзи чап қўли билан Одилни қўлтиқлаб, ресторанга кириб боришди. Ходимлар уни ўзгача тавозе ва ҳурмат билан кутиб олишганига Интизор ҳайратда қолди.

- Бугун сизларни мен меҳмон қиламан! - деди Анжелика хушнуд кайфиятда.

- Мен турганда сизга йўл бўлсин, хоним! - деди Олим қаддини кериб. - Эркак киши турганда аёл киши пул тўлаши бизнинг қоидаларга тўғри келмайди.

- Азизим, Ўзбекистонда эмас, Москвада турганингизни

ёддан чиқардингиз шекилли...

Уларни зимдан кузатаётган Одил гапга қўшилди.

- Бизда меҳмон битта - Интизор, ҳаммамиз уни сийлаймиз!

Анжелика ўйланиб турди-да, Одилга қаради.

- Умуман тўғри, майли, шундай бўла қолсин!

Залга ўтишганда шоҳона безатилган стол атрофида ёшгина официант таъзим ва табассум билан кутиб турарди...

Зиёфат шоҳона бўлди, авжига чиққанда Анжелика Олимни рақсга таклиф қилди, у билан роса ўйнади, озгина кайфи ошганини ҳисобга олмаганда ҳаммаси одатдагидай кетаётганди, қиз сумкасидан фотоаппарат олди-да, официантга айтиб, Олим билан қучоқлашиб, бўйнига осилиб, белидан қучиб, бетидан ўпаётиб, кўксини кўксига теккизиб, суратга тушди. Ҳатто дастурхон атрофида ўтириб, елкасига севгилисидай бош қўйиб, суратга тушганда Интизорнинг жаҳли чиқа бошлади. Анжелика бунга эътибор бермас, ҳаётининг Олим билан ўтган тотли лаҳзаларини расмларга муҳрлаб, эртага дугоналарига мақтаниш - Интизорнинг кўнгли оғришидан ўн чандон қимматли эканини ўйларди, холос... Бундай енгил табиатли қизга илк бор дуч келаётгани учун қалби ҳайрат ва таажжуб билан тўлган эди.

Интизор Олим билан икки марта суратга тушди, кайфияти тушиб, фотоаппарат қаршисида туришни истамади. Анжелика "Мен Алик билан биринчи учрашишим", дегани ғирт ёлғон, Олим иккови муносабатларини усталик билан яширяпти, деган хаёлга борди. Анжелика унга француз виносидан таклиф қилди, аммо ичмади. Ҳатто Олим икковингиз ичаверинг, деб зарда қилгандай юзини четга бурди...

Одил зиёфатдан кейин ҳаммасини Интизорга тушунтириб қўяман, деган фикрни дилига тутиб қўйганди. Ташқарига чиқишаётганда Анжелика ўзига алоҳида машина чақирди.

- Инди мен билан кетади! - деди кутилмаганда.

Қиз унга қаради-да, аллақандай тунд қиёфага кирди. Анжелика бир кулимсираб қўйди-да, бошқа гапирмади.

- Мен дала-ҳовлида қоламан! - деди Интизор кескин оҳангда.

- Ғалати экансан-ку, Инди, улар ярим кечада кетишади,

ёлғиз қолмоқчимисан?

- Майли, меп ҳеч нарсадан қурқмайман!

Олим Анжеликага куз қири билан қаради-да, Анатолий Петрович билан боради, дегандай имо қилди...

Улар жўнаб кетишди. Дала-ҳовлига етиб келишганда салкам ярим кеча бўлган, ҳавода аллақандай намхушлик бор эди. Интизорга ёқди шекилли, ҳовлида бирпас ўтирайлик, деб таклиф қилди. Одил чой қўйди. Ярим соатдан купроқ чойхўрлик қилишди. Интизор Олимнинг Анжелика билан, расмга тушганлари, қизнинг унга суйкаланишларини ҳали унутолмагани учун у ҳақда гап очишга юраги дов бермас, Олим алланарсалар деб ўзини оқламоқчи бўлса, асаби бузилишидан зада эди.

Ниҳоят, Одил гап бошлади.

- Сиз анави қиздан хафа бўлманг, Олимжон уни аввал кўрмаган. Бошлиқнинг қизилиги учун силтаб ташлагиси келмади. Ўлганининг кунидан расмга тушди. Биз тун-у кун биргамиз, қиз билан гаплашишга вақти ҳам, имкони ҳам йўқ, ҳар куни машқлар, шуғулланишлардан бўшамайди. Бундан ташқари, хаёлида фақат - Сиз! Соғинганда мен билан дардлашади...

Интизорнинг кўнгли сал ёзилди. Олим нима иш билан шуғулланаётганини билиш мавриди келганини сизди.

- Дарвоқе, Олим ака сиз бу ерда қандай иш билан шуғулланасиз, сир бўлмаса айтинг-чи, ахир, ўша Анжелика билган ишни мен ҳам билишга ҳаққим бордир?

Рашкидан гоҳ кулиб, гоҳ гаши келиб ўтирган Олим уни хотиржам қилишга шошиларди.

- Бу ерда қаратэ билан шуғулланаман, бугун маҳаллий мусобақа бўлди, айрим ўйинчиларни ютиб чиқдим. Буни ҳеч қандай сирли жойи йўқ!

Олим нигоҳига бор кучини тўплаб, Интизорга қаради. Интизор унинг кўзларидаги қатъиятни кўриб, ҳеч қандай шубҳага қормади, ишонди. Енгил тортиб, табассум қилганидан фойдаланган Олим гапни тезлик билан давом эттирди.

- Анави қиз, масаласида нотўғри хаёлга борманг, уни ҳақиқатан биринчи кўришим! Каттамизнинг қизи, сал таңтиқ экан, елкамга осиладим-ей, кучоқлаб, расмга

тушадими-ей! Сўкиб, силтаб ташлагим келди. Мен сиздан бошқасини ўйлаган эмасман!

Интизор унинг кўзига қараб тўғри гапираётганига ишонч ҳосил қилди ва қалбидаги губорлар тарқаб, хижиллиги ёзила бошлади...

Бироздан кейин Олимнинг ёнидаги стулга ўтиб ўтирди...

"Интизор сал озибди, аммо аввалгидан чиройли бўлиб кетган. Кўзлари хуморга ўхшайди. Эҳтимол мени соғинганидан шундай кўринаётгандир. Мен уни шундайлигича яхши кўраман!"

Олим уни елкасидан кучиб, ўзига тортди.

- Аэропортга кетгунча телевизор кўриб вақт ўтказайлик,
- деди Олим унга қараб, - ётсак ухлаб қолишимиз мумкин!

- Менга барибир!

- Айтганча, Америкада қанча бўласиз?

- Ҳозирча бир неча ой.

- Кейин-чи?

- Асосий ўқиш бошланиши олдидан келиб, бир ойча тураман, кейин яна кетаман!

- Сизни соғиниб ўларканман-да!

- Мен-чи? Соғинмайманми?

- Сиз ўқийсиз, дарсларга тайёрланасиз, вақт ўтганини билмай қоласиз.

- Иложини қилиб олдимга бориб турарсиз?

- Бўлади! - деди Олим хурсандлигидан қийқириб юборгудай бўлиб. Чунки Россия фуқароси эканлиги эсига тушиб қолган эди. У Интизорни бор кучи билан бағрига босди...

Учовлари Домодедово аэропортига етиб келганларида Анатолий Петрович қизи билан кутиб турарди. Олим юкларни машинадан тушириб, катта сумкани елкасига илаётганда, Анжелика пайдо бўлди. Кўзлари қувончдан порлаб Олимнинг бўйнидан ушлади-да, икки юзидан чўлпиллатиб ўпди. Интизор жаҳли чиқиб, Олимга қаради. Қиз билан сўрашишни ҳам истамай юзини ўтгарди. "Мунча сурбет бўлмаса?".

- Инди, сен нотўғри хаёлга борма, - деди у беҳаёлигини оқламоқчидай, - уни дўстимдай яхши кўраман!

- Тушунаман...

Самолётга чиқиш яқинлашган сайин аллақандай безовталиқ, Интизор қоластганидан ташвиш, она юртига талпиниш туйғуси, соғинч ва изтироб, ғамларни енгиб ўтиш иштиёқи араллашиб, Олимга куч бериб турарди. Тезроқ Ўзбекистонга борса-ю, она тупроғини ҳидласа! Файзли, нурли кўчаларини сайр қилса, бувисини тўйиб-тўйиб бағрига босса, кучоғида ёш боладай эркаланса! Синфдошлари билан чин дилдан суҳбатлашиб ёзилса!

- Алик, - деди кутилмаганда Анатолий Петрович, - сен Индидан хавотир бўлма, Анжелика икковимиз уни жўнатиб юборамиз! Унгача бизникида туради.

- Раҳмат, Петрович!

Олим "Уришиб қолмайсизларми?" - дегандай Интизорга қаради. У жилмайиб қўйди...

Олимнинг телефони жиринглаб, хаёлини бўлди.

- Алло!

- Эшитаман.

- Алик, ёнингдагилар билиши шарт эмас, иккинчи эшикдан бир минутга ташқарига чиқсанг, илтимос! - овоз сирли ва таниш эди.

Кетиш олдидан кўнглисизлик бўлмасмикин, дегандай Олимнинг юраги шув этди. У эшикдан чиқиши билан:

- Салом, қочоқ! - деган овоз эгасига урилиб кетди. Олдида кўзлари қувончдан порлаб Галя турарди.

- Четроққа ўтайлик. Нега индамасдан кетяпсан, хайрлашишга арзимамайманми?

- Э, мен яқинда келаман.

Бу гап оғзидан қандай чиқиб кетганини билмай қолди.

- Ростданми? Очигини айтсам, сени соғиндим!... Ўша тундан бери сен ҳақингда кўп ўйладим, аммо ўзимча кўнғироқ қилгани ботинолмадим. Дискингни кўрдим, жуда зўр, Москвада сендақаси йўқ, ҳатто ўртоқларимга мақтандим.

- Раҳмат, мен энди борай..

- Алик, - деди Галя унинг бўйнидан кучоқлаб, - тезроқ кел, сен билан қиладиган муҳим иш бор!..

Улар ҳужжатларни расмийлаштириб, учиш майдони томон юришганда, Интизор хайрлашгани борди, сўнг Анжелика Олимни кучоқлади. Охири Анатолий Петрович яқинлашди.

- Алик, имкони борича тезроқ қайт. Ишларимиз кўп!
- Қандай ишлар?
- Европага борамиз!

Олим Анатолий Петровични тушунган бўлса-да, атайлаб талмовсиради.

- Қаерга?!
- Аниқроғи, Италияга!

* * *

Самолёт осмонга кўтарилганда юраги соғинч ва Ватан туйғуси билан ҳапқириб, Ўзбекистон сари интилаётган Олим билан Одил кўзларини юмганча туғилган гўшани, яқинларини ўйлаб боришар, Интизор билан Анжелика ўртасида кетаётган Анатолий Петрович эса Римдаги ҳамкорларига қўнғироқ қилаётган эди...

БИРИНЧИ ФАСЛ ТУГАДИ.

9900

Адабий-бадний нашр

Боқий МИРЗО

ЎҒРИНИНГ МУҲАББАТИ

Роман
(Биринчи қисм)

Муҳаррир: Нурбек Абдуллаев.
Тех. муҳаррир: Собитхон Абдуҳамидов.
Дизайнер: Темур Ҳасанов.
Мусахҳиҳ: Улугбек Умаров

2012 йил 4 январда теришга берилди. 2012 йилнинг 5 мартда босишга рухсат этилди. Бичими 60x84. Ҳажми 15 босма тобоқ. Нашриёт босма тобоғи -15. Офсет усулида 2000 нусхада чоп этилди. № 590 - сонли буюртма.
Баҳоси келишилган нарҳда.

"Наманган" нашриёти, Наманган шаҳри,
Навоий кўчаси, 36-уй.

Нашриёт лицензия рақами АН - 156.
2009 йил 14 августда берилган.

Китобнинг оригинал макети "Заковат" НУ МЧЖ матбаа бўлимида тайёрланиб, шу бўлим босмаҳонасида босилди.

Корхона манзили: Косонсой шаҳри,
Чорбоғ кўчаси, 17-уй.